

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ALİ MƏHKƏMƏSİNİN BÜLLETENİ

2020

№ 4

MÜNDƏRİCAT

Baş redaktor:
R.Y.Rzayev

Baş redaktorun
müavinləri:
Ç.İ.Əsgərov
Ş.Y.Yusifov

Redaksiya heyəti:
H.Q.Nəsimov
S.F.Hacıyev
X.S.Məmmədov
K.N.Abiyeva
Z.M.Quliyev
E.R.Vəliyeva
Ə.A.Kərimov
B.M.Məmmədli

Məsul katib:
A.M.Məmmədli

Redaksiyanın ünvanı:

Az 1025, Bakı şəhəri,
Xətai rayonu,
Yusif Səfərov küç.26
1193-cü məhəllə
Tel: 493-18-37
Faks: 493-18-37

www.supremecourt.gov.az

Ulu Öndərin xatirəsi Ali Məhkəmədə yad edilmişdir.....2

QƏRAR

Apelyasiya və kassasiya şikayətlərinin mümkünlüyü və şikayətlərə baxılmasının hədləri ilə bağlı Mülki Prosessual Məcəllənin tətbiqi məsələlərinə dair qərardad 4

**MÜLKİ, İNZİBATİ VƏ KOMMERSİYA İŞLƏRİ
ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN**

Mirasın qəbul edilməsinin qeyri-formal üsulu o zaman qüvvədə olur ki, vərsə özünün konkret hərəkətləri və rəftarı ilə mirası qəbul etdiyini şəxsiz nümayiş etdirmiş olsun.....16

Nəqliyyat vasitəsinə etibarnamə olmadan, lakin mülkiyyətçinin razılığı ilə idarə edən şəxs "İcbari sığortalar haqqında" Azərbaycan Respublikası Qanununun 25.1.3-cü maddəsində göstərilən "hüquqi olmayan şəxs" kimi qəbul edilə bilməz.....20
Mənzildən istifadə hüququna xitam verilməsi ilə əlaqədar kompensasiyanın məbləği məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmədiyindən qətnamə ləğv edilmişdir.....23

CINAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ

MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Şəxslərdən biri hər hansı cinayətin törədilməsinə məsləhətləri, göstərişləri və məlumatları ilə yardım etdikdə və bu hərəkətlərinə görə ona qarşı Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 32.5-ci maddəsinə istinad edilməklə ittiham irəli sürüldükdə, digəri isə cinayəti bilavasitə və təkbəşinə törətdikdə sonuncunun əməli qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayət kimi qiymətləndirilə bilməz.....26

Vəzifəli şəxs tərəfindən səhlənkarlıq əməllərinin törədilməsi nəticəsində hər hansı zərərin vurulması müəyyən edilmədikdə, yaxud belə nəticələr mövcud olsa da törədilmiş əməllərlə baş vermiş nəticələr arasında səbəbli əlaqənin olması sübuta yetirilmədikdə, onun Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 314-cü maddəsi ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması istisna edilir...33
Apellyasiya instansiyası məhkəməsi cinayət prosesi tərəfinin təqdim etdiyi, irəli sürülmüş ittihamın hərtərəfli, tam və obyektiv baxılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edə biləcək sübutların tədqiqindən əsassız imtina etdiyinə, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq olaraq sübutları tədqiq etmədiyinə və qismən bəraət almış şəxslərin təqsirsizliyi barədə məhkəmə qərarının əsasını yolverilməz sübutlar təşkil etdiyinə görə həmin məhkəmənin təqsirləndirilən şəxslərə elan olunmuş ittihamın kir hissəsi üzrə bəraət verilməsi haqqında qərarı ləğv edilmişdir.....38

Obyektiv və subyektiv hallara görə köməksiz vəziyyətdə olmayan, özünü müdafiə etmək və edilmiş qəsdə qarşı müqavimət göstərmək imkanında olan şəxsin qəsdən öldürülməsi təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilə və Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 120.2.9-cu maddəsi ilə tövsif edilə bilməz.....50

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 92.3.5-ci maddəsi imperativ şəkildə tələb edir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs cinayəti törədərək yetkinlik yaşına çatmadıqda müdafiəçinin cinayət prosesində iştirakı təmin olunmalıdır və həmin Məcəllənin 92.12-ci maddəsinə əsasən belə halda təqsirləndirilən və ya şübhəli şəxsin müdafiəçidən imtinası qəbul edilmir.....59

MƏQALƏLƏR

Müzəffər Ağazadə: Məntiqə görə "hə", qanuna görə "yox".....73

BEYNƏLXALQ ƏLAQƏLƏR, GÖRÜŞLƏR VƏ QƏBULLAR

Ali Məhkəmənin hakimləri və əməkdaşları Silahlı Qüvvələrə Yardım Fonduna pul köçürüblər.....78

Ali Məhkəmənin Mətbuat Xidmətinin məlumatı.....78

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi tərribatlarının qarşısının alınması məqsədilə görülən tədbirlərlə bağlı bəyanat qəbul edərək dünya ölkələrinin, o cümlədən Avropa Şurasının üzv dövlətlərinin Ali Məhkəmələrinə göndərmişdir.....79

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin bəyanatı.....80

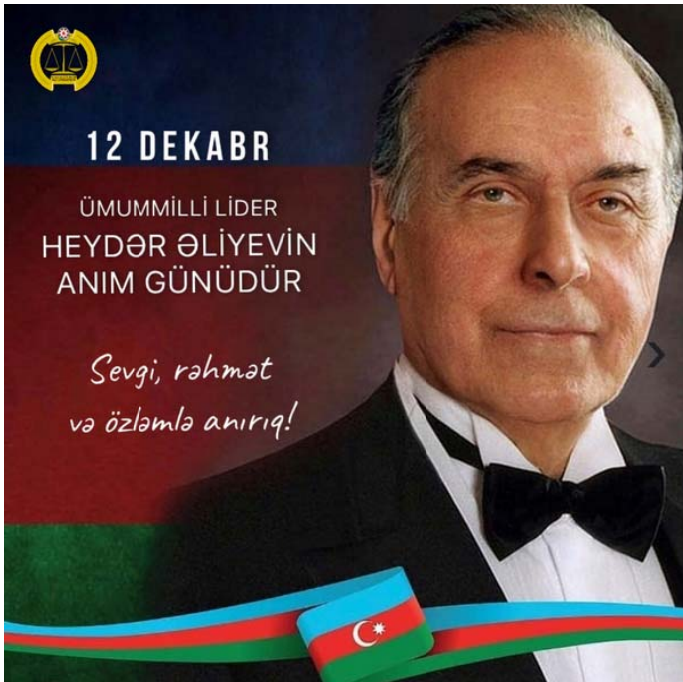
Ali Məhkəmə oktyabrın 27 və 28-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın dinc əhalisini hədəfə alması ilə bağlı bəyanat qəbul edərək dünya ölkələrinin, o cümlədən Avropa Şurasının üzv dövlətlərinin Ali Məhkəmələrinə göndərmişdir.....81

Ali Məhkəmədə ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş Vətən müharibəsi şəhidlərinin anma mərasimi keçirilmişdir.....82

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri və əməkdaşları "YAŞAT" Fonduna vəsait köçürüblər.....82

Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələri Ali Məhkəmə sədrlərinin konfransı keçirilmişdir.....83

Ulu Öndərin xatirəsi Ali Məhkəmədə yad edilmişdir.

2020-ci il dekabrın 11-də Ali Məhkəmədə Ulu öndər Heydər Əliyevin Xatirə gününə həsr olunmuş tədbir keçirilmişdir.

Tədbiri giriş sözü ilə açan Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev tarixə müstəqil Azərbaycan dövlətinin qurucusu, dahi siyasətçi və böyük tarixi şəxsiyyət kimi daxil olan ulu öndər Heydər Əliyevin şərəfli ömür yolundan, Vətən qarşısında tarixi xidmətlərindən və müstəqilliyi dövründə Azərbaycana layiqincə rəhbərlik etməsindən danışıbmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri qeyd etmişdir ki, Heydər Əliyev Azərbaycana rəhbərlik etdiyi illərdə uzaqgörən daxili və xarici siyasəti ilə ölkənin nüfuzunu artırmış, ölkə daxilində aparılan islahatlar nəticəsində ölkəmizin müxtəlif istiqamətlərdə inkişafını təmin etmiş, müstəqilliyini əbədi və dönməz etmişdir. Ulu

öndər Heydər Əliyevin rəhbərliyi altında müasir Azərbaycan dövləti qurulmuş, müstəqil Azərbaycanın Konstitusiyası qəbul olunmuş və Azərbaycan dünyada öz layiqli yerini tutmuşdur. Öz müdrikliyi ilə Azərbaycan tarixində dərin iz qoyan Heydər Əliyev Azərbaycan xalqının ən çətin anlarında öz haqq səsinə ucaltmış, sovet rəhbərliyini ittiham etmiş, Kommunist Partiyasının sıralarını tərk etmişdir.

Ulu öndər Heydər Əliyev əsl liderlik keyfiyyətlərini nümayiş etdirərək 20 Yanvar faciəsi zamanı öz xalqının yanında olmuş və sovet rəhbərliyinin bu cinayətini pisləmişdir. Xalqımız ən ağır anlarında ona üz tutmuş, hakimiyyətə dəvət etmişdir, və bundan sonra Azərbaycan sabitlik və inkişaf dövrünə qədəm qoymuşdur. Məhz Ulu öndərin qərarı ilə Azərbaycan milli bayrağı – Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin üçrəngli bayrağı dövlət bayrağı kimi elan edilmişdir.

Görkəmli dövlət xadimi Heydər Əliyevin 30 ildən artıq bir dövrü əhatə edən xalq qarşısında misilsiz xidmətləri dövlətçilik salnaməsində bir irs yaratmışdır. Heydər Əliyevin rəhbərlik etdiyi vaxtlarda Respublikada qanunçuluğun və hüquq sisteminin möhkəmlənməsi üçün tədbirlər görülmüş, effektiv məhkəmə hakimiyyəti, hakimiyyətlər bölgüsü kimi prinsiplər yaradılmışdır və hüquq sisteminin mahiyyətini müəyyən edən çoxsaylı qanun və bütün əsas məəcəllələrin layihələri hazırlanmışdır.

Təmali ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş hüquqi dövlət quruculuğunun Azərbaycan modeli və siyasi kursu, həmçinin ölkəmizin davamlı tərəqqisinin təmin edilməsi üçün bütün sahələrdə həyata keçirilən islahatlar Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən bu gün uğurla davam etdirilir.

Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin gərgin zəhməti və uzaqgörənliyi sayəsində ölkəmizdə müasir, qüdrətli ordu yaradılmışdır. Heydər Əliyevin təşəbbüsü ilə Azərbaycanda Cəmişid Naxçıvanski adına Hərbi Lisey yaradılmış, SSRİ-nin digər ali hərbi məktəblərinə yüzlərlə Azərbaycanlı gənc kadr göndərilərək müstəqillik illərində Silahlı Qüvvələrimizin formalaşmasında müstəsna dərəcədə rol oynamışdır.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Silahlı Qüvvələrin Ali Baş Komandanı İlham Əliyevin diqqət və qayğısı nəticəsində Azərbaycan ordusu güclü orduya çevrilib. Azərbaycan ordusu xalqımızın qürur və güvənc ünvanıdır. Milli ordumuzda döyüş ruhu yüksəkdir. Xalqımız taleyini inandığı nizami orduya, cəsur, mübariz sərkərdələrə, vətənpərvər döyüşçülərə etibar edir. Bu gün xalqımız qələbə sevincini yaşayır, düşmən üzərində qələbəni təmin edən də məhz ordumuz, cəsur zabit və əsgərlərimizdir.

Azərbaycan xalqının 30 il həsrətində olduğu Qarabağ Ali Baş Komandanın rəhbərliyi və rəşadətli Azərbaycan Ordusunun şücaəti ilə 44 günlük Vətən müharibəsində işğaldan azad olunmuşdur. “Dəmir yumruq” əməliyyatı nəticəsində tarixi Qələbə qazanılmışdır. Xalqımız dekabrın 10-da keçirilən möhtəşəm Zəfər Paradının təsiri altındadır. Bu şanlı Qələbəni xalqımız haqlı olaraq qürurla, böyük sevinclə bayram edir.

Qələbə nümayişi Silahlı Qüvvələrimizin gücünü bütün dünyaya nümayiş etdirdi. Xalq - Ordu birliyinin təntənəsi oldu, Türkiyə - Azərbaycan qardaşlığının rəmzinə çevrildi.

Bu gün Ulu öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan xalqının azadlığının, müstəqilliyinin təntənəsinə yönələn müqəddəs strateji ideyaları uğurla həyata keçirilir.

QƏRAR

Apelyasiya və kassasiya şikayətlərinin mümkünlüyü və şikayətlərə baxılmasının hədləri ilə bağlı Mülki Prosesual Məcəllənin tətbiqi məsələlərinə dair qərardad

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI ADINDAN
Azərbaycan Respublikası
Ali Məhkəməsinin Mülki və Kommersiya kollegiyaları

Apelyasiya və kassasiya şikayətlərinin mümkünlüyü və şikayətlərə baxılmasının hədləri ilə bağlı Mülki Prosesual Məcəllənin tətbiqi məsələlərinə dair

Q Ə R A R D A D
№ 04/2020

14 oktyabr 2020-ci il
Bakı şəhəri

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki və Kommersiya kollegiyaları, Mülki Kollegiyanın sədri Hacıyev Sənan Firudin oğlunun sədrliyi və hakimləri Dəmirov İlqar Kamal oğlu, Əhmədov Əhməd Abbas oğlu, Nurməmmədov Əhməd Güləhməd oğlu, Vəliyeva Elşənə Rafiq qızı, Xələfov İlqar Rəhim oğlu, Quliyev Gündüz Ağababa oğlu, Həsənov Vüqar Təvəkgül oğlu, Hüseynov Abiddin Qabil oğlu, Şamayev Elşad Yaquboviç, Abbasov Aqil Əzizağa oğlu, Əliyev Zaur Əli oğlu,

Kommersiya Kollegiyasının sədri Abiyeva Kəmalə Nəbi qızı və hakimləri Dadaşov İlqar Ağababaş oğlu, Hüseynov Azər Soltanhəmid oğlu, Qəribov Bəhman Fərhad oğlu və Məmmədli Bəhram Məmməd oğlundan ibarət tərkibdə, Əkbərli Əkbər Eldar oğlunun katibliyi ilə,

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin (bundan sonra - MPM) 418-1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq qaydada verdiyi 2020-ci il 27 avqust tarixli təqdimatı əsasında mübahisəli hüquqi məsələyə hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məqsədi ilə baxaraq aşağıdakıları müəyyən etdi.

Mübahisəli hüquqi məsələnin məzmunu

1. Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının icraatında olan “kredit müqaviləsi üzrə borcun ödənilməsi, ipoteka predmetinə tutmanın yönəldilməsi və ipoteka predmeti olan əmlakın açıq hərracdan satılması” tələblərinə dair mülki iş üzrə cavabdehlərdən birinin (kredit müqaviləsi üzrə borcu götürən şəxs) kassasiya şikayəti üzrə əvvəlki kassasiya icraatında apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi iddianın təmin edilmiş hissəsində tam şəkildə yoxlanılaraq, qətnamənin kassatora münasibətdə dəyişdirilmədən saxlanıldığı qərara alınmışdır. Daha sonra digər cavabdeh (ipoteka qoyan) kassasiya şikayəti ilə məhkəməyə müraciət edərək apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin ipoteka predmeti olan mənşilin ilkin satış qiymətinin müəyyən edilməsinə dair hissəsini mübahisələndirmişdir. Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının müvafiq qərardadı ilə yeni verilmiş kassasiya şikayəti MPM-in tələblərinə (MPM-in 404-1, 405, 406, 407-ci maddələri) cavab verməsi və onun geri qaytarılması üçün əsasların (MPM-in 408-ci maddəsi) olmaması baxımından icraata qəbul edilərək, məhkəmə baxışına təyin edilmişdir.

2. İş kassasiya qaydasında baxılarkən oxşar məsələ ilə bağlı fərqli hüquqi yanaşmanın mövcud olduğu müəyyən olunmuşdur. Belə ki, Ali Məhkəmədə baxılmış analoji mülki iş üzrə cavabdehin kassasiya şikayəti digər cavabdehin daha əvvəl verdiyi şikayət əsasında kassasiya qaydasında

yoxlanılmış hissə ilə bağlı olduğundan onun icraata qəbulundan imtina edilmişdir. Kassasiya şikayətinin qeyri-mümkünlüyünə dair qərardadında məhkəmənin hüquqi mövqeyi ondan ibarət olmuşdur ki, Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyası tərəfindən cavabdehlərdən birinin kassasiya şikayəti əsasında apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin qanuniliyi və əsaslılığı bütövlükdə yoxlanılaraq, yekun qərarla bir dəfə artıq hüquqi qiymət verildiyindən həmin qətnamənin digər cavabdeh tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti üzrə təkrarən yoxlanması yolverilməzdir. Məhkəmə qərardadındakı gəlinən nəticənin hüquqi əsası kimi M.İbrahimovun şikayəti üzrə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun 2017-ci il 8 iyun tarixli Qərarında nümayiş etdirilmiş hüquqi mövqeyə istinad edilmişdir. Belə ki, Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumu həmin qərarında vurğulamışdır ki, məhkəmə müdafiəsi prosedurunun və konkret formasının seçilməsi məhkəmə qərarının qanuni qüvvəsini təmin edən, müxtəlif məhkəmə aktlarının kolliziyasının istisna edilməsinə yönələn məhkəmə qərarlarının stabilliyi prinsipi nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir. Belə ki, bu prinsip məhkəmə aktlarının bir-birinə zidd olmamasının, eləcə də hüquqi müəyyənlik prinsipinin təmin edilməsinə yönəlir.

3. Hazırda icraatda olan mülki işə baxan məhkəmə tərkibi həmin məsələyə dair fərqli hüquqi yanaşma sərgiləyərək qeyd edir ki, əvvəl baxılmış oxşar iş üzrə kassasiya şikayətinin geri qaytarılmasından ibarət hüquqi mövqə mülki prosessual qanunvericiliyin, tərəflərin məhkəmə aktlarından qanunla müəyyən edilmiş qaydada şikayət vermək hüququnu təmin edən müddəaları ilə (MPM-in 357.1 və 403.1-ci maddələri) ziddiyyət təşkil edir. Bu baxımdan məhkəmə tərkibinin qənaətinə görə tərəfin kassasiya şikayəti mülki prosessual qanunvericiliyin tələblərinə (MPM-in 404-1, 405, 406, 407-ci maddələri) uyğun olaraq verildiyindən və onun geri qaytarılması üçün prosessual əsaslar (MPM-in 408-ci maddəsi) olmadığından hazırkı halda digər cavabdehin şikayət vermə hüququnun məhdudlaşdırılması yolverilməzdir və ona görə də həmin kassasiya şikayəti icraata qəbul edilərək, kassasiya icraatı qaydasında baxılmalı və iş üzrə onun şikayətinə münasibətdə qərar qəbul edilməlidir.

4. Göründüyü kimi, qeyd edilən hüquqi məsələyə dair MPM-in tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi zərurəti yaranmışdır.

5. MPM-in 2020-ci il martın 1-dən qüvvəyə minmiş 418-1-ci maddəsinə müvafiq olaraq, Ali Məhkəmənin məhkəmə tərkibi işə kassasiya qaydasında baxarkən Ali Məhkəmənin digər məhkəmə tərkibinin əvvəllər qəbul etdiyi qərarla müəyyən edilmiş hüquqi mövqedən fərqli yanaşmanın tətbiq edilməsini zəruri hesab etdikdə, həmin mübahisəli hüquqi məsələyə hüququn tətbiqi üzrə məhkəmə təcrübəsinin vahidliyinin təmin edilməsi məqsədilə Ali Məhkəmənin mülki və kommərsiya kollegiyalarına daxil olan bütün hakimlərdən ibarət tərkibdə baxılır.

6. Bu məqsədlə Ali Məhkəmənin sədri tərəfindən hazırda işə baxan Mülki Kollegiyanın məhkəmə tərkibinin təqdimatı təmin edilərək, hüququn tətbiqi üzrə qeyd edilən mübahisəli hüquqi məsələ Mülki və Kommərsiya kollegiyalarına daxil olan bütün hakimlərin müzakirəsinə çıxarılmışdır.

7. Mübahisəli hüquqi məsələ hüquq ictimaiyyətinin diqqətinə çatdırılmış, yazılı formada əsaslandırılmış rəylər (amicus curiae rəyi) Ali Məhkəməyə təqdim edilmişdir.

I. Apelyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələrinin işə baxma hədləri

8. Ali Məhkəmənin Mülki və Kommərsiya kollegiyalarının hakimlərindən ibarət məhkəmə tərkibi qeyd edir ki, məsələyə aydınlığın gətirilməsi və bu sahədə yanaşmanın müəyyənləşdirilməsi üçün ilk növbədə apelyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələrinin işə baxılma hədləri ilə bağlı qanunvericiliyin müddəaları, Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun məsələyə dair hüquqi mövqeyi, habelə bu müddəaların tətbiqi üzrə mövcud məhkəmə təcrübəsi nəzərdən keçirilməlidir.

9. Bu sahədə formalaşmış məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, çoxtərəfli mülki və kommərsiya mübahisələrində həm apelyasiya, həm də kassasiya instansiyası məhkəmələri bir qayda olaraq bir iş üzrə qəbul edilmiş aidiyyəti məhkəmə qətnaməsinə bütövlükdə və yaxud eyni hissədə iş üzrə tərəflərin ayrı-ayrılıqda verilmiş şikayətləri əsasında dəfələrlə yoxlanılmasını həyata keçirirlər. Qəbul edilən bu məhkəmə qərarları arasında kolliziyanın həlli yolu kimi işə qərarın şikayət verən şəxsə münasibətdə və ya şikayətə münasibətdə yoxlanılması kimi rəsmiləşdirilməsindən istifadə edilir.

10. MPM-in:

372.6-cı maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun barəsində açıq və ya dolayısı ilə mübahisə edilən hissəsi üzrə, şikayət qərarın ləğv edilməsinə yönəldikdə və ya apelyasiya şikayətində və ona etirazlarda ifadə olunmuş dəlillərə əsasən mübahisənin predmeti bölünməz olduqda isə tam yoxlayır;

372.7-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq, məhkəmənin maddi və prosessual hüquq normalarına riayət etməsini yoxlayır;

416-cı maddəsinə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi

11. Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun Azərbaycan Respublikası MPM-in 372-ci maddəsinin apelyasiya baxışının hədləri barədə müddəalarının həmin Məcəllənin 372.1 və 372.7-ci maddələri baxımından şərh edilməsinə dair 2011-ci il 20 may tarixli qərarında qeyd edilir ki, hədlərə qiymət verməmişdən öncə ilk növbədə apelyasiya qaydasında verilən şikayətin obyektı və predmeti aydınlaşdırılmalıdır.

12. Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu həmin qərarında qeyd etmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsində icraata dair MPM-in 41-ci fəslinin, o cümlədən 372-ci maddəsinin təhlili göstərir ki, apelyasiya şikayətinin obyektı birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsi və yaxud onun bir hissəsidir və obyekt apelyasiya tələbləri ilə məhdudlaşa bilər. Şikayətin dəlilləri tərəfin qətnaməni mübahisələndirdiyi hissəsi ilə bağlı dəlillərdə özünü büruzə verir. Qətnamə tamamilə mübahisələndirildiyi halda şikayətin dəlilləri onun bütün hissələrinin əsassızlığı ilə bağlı, hissəvi mübahisələndirildikdə isə məhz həmin hissənin əsassızlığı ilə bağlı olmalıdır. Məhz bu dəlillər şikayətin obyektini müəyyən edir. O da qeyd edilməlidir ki, çəkişmə və dispoziitivlik kimi mülki prosesin fundamental prinsiplərinin təmin edilməsi baxımından apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsini yalnız mübahisələndirilən hissədə yoxlamalı, mübahisələndirilməyən hissəsinə toxunmamalıdır.

13. Göründüyü kimi, qərarla qətnamənin tərəflərin mübahisələndirmədiyi və beləliklə də onun əsaslılığı şübhə altına alınmayan hissədə ləğv edilməsi, dəyişdirilməsi və ya qüvvədə saxlanması dispoziitivlik və çəkişmə prinsipinin pozulması kimi qiymətləndirilmişdir.

14. Bununla yanaşı, Konstitusiyaya Məhkəməsi eyni qərarında MPM-in 372.6-cı maddəsinin tələbləri baxımından apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığının tam yoxlanılmasını yalnız apelyasiya şikayəti ilə deyil, həmçinin mübahisənin predmeti bölünməz olduqda ona qarşı verilmiş etirazla da əlaqələndirmişdir. Mübahisənin predmetinin bölünməz olması məsələsi isə tərəflərin şikayət və etirazlarda irəli sürdükləri dəlillər nəzərə alınmaqla hər bir halda məhkəmə tərəfindən müəyyən olunmalıdır.

15. Şikayətin predmeti dedikdə məhkəmənin verilmiş tələblərə baxılması və onların həlli zamanı yol verdiyi pozuntuların dairəsi başa düşülməlidir. Şikayətin predmeti birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin ləğvi və ya dəyişdirilməsi üçün əsas ola biləcək dəlillərlə məhdudlaşa bilər.

16. Şikayətin obyektinə dair olduğu kimi şikayətin predmetinə dair də apelyasiya instansiyası məhkəməsinin yoxlama səlahiyyətlərinin hədləri apelyasiya şikayətində müəyyənləşdirilir. Buna baxmayaraq, apelyasiya instansiyası məhkəməsi qanunçuluğun maraqlarına uyğun olaraq şikayətin dəlillərindən kənara çıxa bilər. Qanunçuluğun maraqları dedikdə baxılan iş üzrə maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq olunması başa düşülməlidir. Doğrudur, apelyasiya instansiyası məhkəməsi öz təşəbbüsü ilə birinci instansiya məhkəməsinin mübahisəyə dair verdiyi hüquqi qiymətləndirməni yoxlamaq hüququna malik deyil, lakin apelyasiyanın əsasını birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən düzgün olmayan maddi hüquq normalarının tətbiq olunması, onun düzgün şərh olunmaması və ya mübahisənin yanlış hüquqi qiymətləndirilməsi təşkil etdikdə, apelyasiya instansiyası məhkəməsi mübahisənin hüquqi qiymətləndirilməsini yenidən keçirməlidir. Eyni zamanda, Konstitusiyaya Məhkəməsi bu məsələyə qiymət verərkən qeyd etmişdir ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsi maddi hüquq normalarına riayət edilməsini yalnız birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığının mübahisələndirilən hissəsində yoxlamaq hüququna malikdir. Əks halda MPM-in 372.6-cı maddəsi öz əhəmiyyətini itirmiş olardı.

17. Maddi hüquq normalarından fərqli olaraq prosessual hüquq normalarına riayət olunub-olunmamasını apelyasiya instansiyası məhkəməsi apelyasiya şikayətinin obyektindən və predmetindən asılı olmayaraq yoxlayır. Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun qərarında həmçinin qeyd edilmişdir ki, MPM-in həmin maddəsində nəzərdə tutulmuş prosessual pozuntuları iki qrupa bölmək olar. Birinci qrupa birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin hər bir halda ləğv olunmasına əsas olmuş prosessual pozuntular aiddir. Belə pozuntular kobud pozuntular adlandırılır. Həmin pozuntular MPM-in 387.2.1-387.2.7-ci maddələrində göstərilmişdir və bu pozuntular şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsinə şərtsiz əsasdır. İkinci qrupa elə prosessual pozuntuları aid etmək olar ki, onlar birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsi üçün əsas olmaya da bilər. Belə pozuntuları şərtli pozuntular da adlandırmaq olar. MPM-in 387.1-ci maddəsinə əsasən prosessual hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsi qətnamənin ləğv edilməsinə yalnız o halda əsas olur ki, bu düzgün olmayan qətnamənin qəbul edilməsinə səbəb olsun. Bu və ya digər prosessual pozuntunun birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin ləğv edilməsinə əsas olub-olunmamasını işin konkret hallarından asılı olaraq apelyasiya instansiyası məhkəməsi həll edir. Birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən işə baxılarkən yol verilmiş böyük əhəmiyyət kəsb etməyən prosessual pozuntular məhkəmənin yekun nəticəsinə təsir göstərməmişdirsə və ya göstərə bilməmişdirsə onlar qətnamənin ləğvi üçün əsas deyildir.

18. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun MPM-in 420-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair 2012-ci il 28 fevral tarixli qərarında kassasiyanın səlahiyyət hədləri ilə bağlı məsələyə dair qeyd edilmişdir ki, 2000-ci ilin sentyabrın 1-dək qüvvədə olmuş mülki prosessual qanunvericiliyə görə kassasiya icraatı aşağı məhkəmələrin fəaliyyəti üzərində nəzarətin, məhkəmələr tərəfindən buraxılmış səhvlərin daha tez aradan qaldırılmasına və məhkəmələr tərəfindən qanunun birmənalı və dəqiq tətbiqinin təmin olunmasına imkan verən prosesin xüsusi növü kimi qəbul olunurdu. İşə kassasiya qaydasında baxılarkən məhkəmə işdə olan və əlavə materiallar əsasında qərarın qanuniliyini və əsaslılığını, yəni iş üzrə icraatın prosessual qaydasına riayət olunmasını və işin mahiyyəti üzrə həll olunmasını yoxlayırdı. Bu zaman kassasiya məhkəməsinin səlahiyyət hədləri yalnız şikayətdəki dəlillərlə məhdudlaşmırdı və iş tam həcmdə yoxlanılırdı.

19. Həmin qərarla qeyd edilmişdir ki, MPM-in 412.2-ci maddəsinə görə işdə iştirak edən şəxslər kassasiya şikayətinə dair etirazlarını və yaxud izahatlarını məhkəməyə göndərməyə haqlıdırlar. Etirazlarla bağlı, həmçinin nəzərə almaq lazımdır ki, etirazlar kassasiya şikayətində qaldırılan hüquqi dəlillərə qarşı tərəfin münasibətini ifadə etdiyindən, kassasiya şikayətinin dəlillərinə aid olmadığı və ya məhkəmə aktının kassasiya şikayətində mübahisələndirilməyən hissəsindən verildiyi halda, kassasiya məhkəməsi həmin etirazlara baxmamalıdır. Həmin tələblər kassasiya icraatının müvafiq şikayətin dəlilləri çərçivəsində həyata keçirilməsini şərtləndirən amillərdən olmaqla kassasiya icraatının mahiyyətindən irəli gəlir.

20. Qərarla habelə qeyd edilmişdir ki, kassasiya məhkəməsinin səyləri ərizəçinin kassasiya şikayətində göstərdiyi hüququn və qanuni maraqların pozulmasının aradan qaldırılmasına yönəlməlidir. Kassasiya şikayətində irəli sürülmüş dəlil hər hansı digər (mübahisələndirilməyən) hüquqi məsələ ilə qaçılmaz olaraq əlaqəli və ya ona münasibət bildirməkdən asılı olduqda isə, kassasiya məhkəməsi Konstitusiyanın 127-ci maddəsinin VII hissəsində nəzərdə tutulmuş çəkişmə prinsipinə müvafiq olaraq bu məsələni tərəflərin müzakirəsinə vermək şərtilə, müstəsna olaraq, ona münasibət bildirə bilər. Eyni zamanda, kassasiya şikayətində irəli sürülmüş hüquqi dəlili araşdırarkən kassasiya məhkəməsi şikayətçi tərəfindən bu dəlilə verilmiş hüquqi qiymətdən asılı deyil və Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun MPM-in 372.6-cı maddəsi ilə bağlı yuxarıda qeyd olunan 2011-ci il 20 may tarixli Qərarında ətraflı şərh verilmiş iura novit curia – məhkəmə hüququ bilir hüquqi prinsipinə əsasən kassasiya şikayətinin hədlərində qaldırılmış məsələnin yenidən hüquqi qiymətləndirilməsinə əsaslanaraq da maddi və ya prosessual hüquq normalarına uyğun olmadığı üçün apelyasiya məhkəməsinin qərarını ləğv edə və ya dəyişdirə bilər.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin mövqeyi

21. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin Fimar Hacıyevanın Azərbaycana qarşı şikayəti ilə bağlı 2005-ci il 22 sentyabr tarixli qərarında Avropa Məhkəməsinin ərizəçinin şikayətini qeyri-

məqbul hesab edərkən göstərdiklərinə diqqət çəkmişdir. Belə ki, həmin qərardadda ərizəçi tərəfindən Ali Məhkəməyə verdiyi kassasiya şikayətinin əsaslandırılmayaraq, yalnız apelyasiya məhkəməsi tərəfindən prosessual pozuntulara yol verildiyi iddia edildiyindən, Avropa Məhkəməsi müvafiq dəlili irəli sürməyi şikayətçinin borcu kimi qiymətləndirərək kassasiya məhkəməsinin şikayətçinin dəlillərindən kənar araşdırma aparmaq vəzifəsinin olmaması qənaətinə gəlmişdir.

Məhkəmə tərkibinin mövqeyi

22. İlk növbədə qeyd edilməlidir ki, apelyasiya baxışının obyekt və predmetini müəyyən edən MPM-in 372.6 və 372.7-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun barəsində açıq və ya dolayısı ilə mübahisə edilən hissəsi üzrə, şikayət qərarın ləğv edilməsinə yönəldikdə və ya apelyasiya şikayətində və ona etirazlarda ifadə olunmuş dəlillərə əsasən mübahisənin predmeti bölünməz olduqda isə tam yoxlayır, həmçinin şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq, məhkəmənin maddi və prosessual hüquq normalarına riayət etməsini yoxlayır. Məhkəmə tərkibi istinad edilən prosessual normalar və bununla bağlı Konstitusiya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi baxımından hesab edir ki, mübahisə predmetinin bölünməz olduğu hallar istisna olmaqla, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin yoxlaması şikayətin obyektinə, yəni qətnamənin mübahisələndirilən hissəsi ilə məhdudlaşsa da, məhkəmə həmin hissədə şikayətin predmetini təşkil edən maddi hüquq normasının pozuntusu ilə bağlı irəli sürülmüş dəlillərlə bağlı olmayıb, ondan kənara çıxma hüququna malik olmaqla mübahisələndirilən hissənin tam şəkildə təkrar hüquqi qiymətləndirilməsini keçirməlidir. Şikayətin predmetinə daxil olan prosessual normalara riayət edilib-edilməməsi məsələsinə gəldikdə isə məhkəmə bu halda qətnamənin hansı hissəsinin mübahisələndirilməsindən və verilmiş şikayətin prosessual pozuntularla bağlı irəli sürülmüş dəlillərindən asılı olmayaraq, qətnaməni bütövlükdə və şikayətin dəlillərindən kənara çıxmaqla yoxlamalıdır. Həmçinin, yoxlama zamanı nəzərə alınmalıdır ki, MPM-in 382.2.1 - 387.2.7-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş və kobud prosessual pozuntular adlanan halların aşkar edilməsi qətnamənin ləğv edilməsinə şərtsiz əsasdır. Eyni zamanda, digər prosessual pozuntuların qətnamənin ləğv edilməsinə əsas olub-olmamasını işin konkret hallarından asılı olaraq yuxarı instansiya məhkəməsi həll edir. Bu halda nəzərə alınmalıdır ki, qətnamənin mübahisələndirilməyən hissəsində yoxlanılması tərəflərin məhkəmə aktlarından şikayət vermək və əsaslandırılmış dəlillərini irəli sürmək kimi fundamental hüquqlarını məhdudlaşdırdığından qətnamənin ləğvinə əsas verən əhəmiyyətli prosessual pozuntudur.

23. Kassasiya baxışının hədlərinə gəldikdə isə, ilk növbədə MPM-in 416-cı maddəsinin məzmununa diqqət yetirilməlidir. Belə ki, həmin maddəyə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır. Göründüyü kimi, apelyasiyanın hədlərini müəyyən edən MPM-in 372.7-ci maddəsindən fərqli olaraq, qanunverici kassasiyanın hədlərini müəyyən edərkən “şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq” ifadəsindən istifadə etməmişdir. Digər tərəfdən qeyd edilməlidir ki, MPM-in 418.4-cü maddəsində apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi və ya qərardadının şikayətin dəlillərindən asılı olmayaraq ləğv edilməli olduğu prosessual əsaslar nəzərdə tutulmuşdur.

24. Qanunvericiliyin bu tələbləri, həmçinin Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun MPM-in 420-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair qərarında əks olunmuş hüquqi mövqeyi baxımından məhkəmə tərkibi bildirir ki, kassasiya icraatı qaydasında məhkəmə aktının yoxlanılması apelyasiya icraatında olduğu kimi şikayətin obyektinə həddində olsa da, predmetinə münasibətdə fərqlidir. Belə ki, apelyasiya icraatından fərqli olaraq kassasiya icraatı qaydasında məhkəmənin yoxlaması, prosessual normalara riayət edilməsi istisna olmaqla, şikayətdə irəli sürülmüş dəlillərin həddi ilə məhdudlaşır. Eyni zamanda qeyd edilməlidir ki, kassasiya şikayətində irəli sürülmüş hüquqi dəlili araşdırarkən kassasiya məhkəməsi şikayətçi tərəfindən bu dəlilə verilmiş hüquqi qiymətdən asılı olmamaqla “iura novit curia” – “məhkəmə hüququ bilir” hüquqi prinsipinə əsasən kassasiya şikayətinin yuxarıda qeyd edilən hədlərində qaldırılmış məsələnin yenidən hüquqi qiymətləndirilməsinə əsaslanaraq maddi və ya prosessual hüquq normalarına uyğun olmadığı üçün apelyasiya məhkəməsinin qərarını ləğv edə və ya dəyişdirə bilər. Şikayətin predmetinə daxil olan prosessual normalara riayət edilib-edilməməsi məsələsində isə qətnamənin hansı hissəsinin mübahisələndirilməsindən və verilmiş şikayətin prosessual pozuntularla bağlı irəli sürülmüş

dəlillərindən asılı olmayaraq, kassasiya məhkəməsi qətnaməni bütövlükdə və şikayətin dəlillərinə bağlı olmadan yoxlamalıdır. Həmçinin, yoxlama zamanı nəzərə alınmalıdır ki, MPM-in 418.4.1-418.4.3-cü və 418.4.6-418.4.9-cu maddələrində nəzərdə tutulmuş və kobud prosessual pozuntular adlanan halların aşkar edilməsi qətnamənin ləğv edilməsinə şərtsiz əsasdır. Eyni zamanda, apelyasiya icraatında olduğu kimi, kassasiya icraatında da digər prosessual pozuntuların qətnamənin ləğv edilməsinə əsas olub-olmamasını işin konkret hallarından asılı olaraq yuxarı instansiya məhkəməsi həll edir. Bu halda nəzərə alınmalıdır ki, qətnamənin apelyasiya icraatı qaydasında mübahisələndirilməyən hissəsində yoxlanılması, tərəflərin məhkəmə aktlarından şikayət vermək və əsaslandırılmış dəlillərini irəli sürmək kimi fundamental hüquqlarını məhdudlaşdırdığından, qətnamənin ləğvinə əsas verən əhəmiyyətli prosessual pozuntudur. Həmçinin, apelyasiya məhkəməsi tərəfindən işə baxılarkən yol verilmiş böyük əhəmiyyət kəsb etməyən prosessual pozuntular məhkəmənin yekun nəticəsinə təsir göstərməmişdirsə və ya göstərə bilməmişdirsə, onlar qərarın ləğvi üçün əsas ola bilməz.

25. Apelyasiya və kassasiyanın hədlərini tənzimləyən yuxarıda istinad edilən mülki prosessual hüquq normalarından və Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun apelyasiyanın və kassasiyanın hədləri ilə bağlı müəyyən etdiyi hüquqi mövqelərdən görüldüyü kimi, prosessual doktrina məhkəmələrin qətnamənin yoxlanılmasını şikayəti verən şəxsə (in personum) münasibətdə deyil, mübahisələndirilən hissədə (in rem) həyata keçirilməsini müəyyən etmişdir.

26. Beləliklə, məhkəmə tərkibi həm prosessual qanunvericiliyin tələblərini, həm də həmin tələblərə dair Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun hüquqi mövqeyini nəzərə alaraq belə qənaətə gəlir ki, məhkəmə aktları şikayətə və ya şikayəti verən şəxsə münasibətdə deyil, mübahisələndirilən hissəyə münasibətdə yoxlanılmalıdır.

II. Məhkəmə aktının apelyasiya və ya kassasiya qaydasında yoxlanılmış hissəsinin, digər tərəfin şikayəti üzrə təkrarən yoxlanılmasının mümkünlüyü məsələsinə dair

27. Mübahisəli hüquqi məsələnin həlli baxımından əhəmiyyət kəsb edən digər hal formalaşmış təcrübəyə əsasən yuxarı məhkəmələr tərəfindən eyni iş üzrə bir tərəfin şikayəti əsasında tam, yaxud müəyyən hissədə yoxlanılaraq qanuni qüvvəsini almış məhkəmə qərarının, mübahisənin digər tərəfinin şikayəti əsasında təkrarən yoxlanılmasının mümkünlüyünə qiymətin verilməsidir.

28. Məhkəmələr tərəfindən bu şəkildə təkrar yoxlamanın həyata keçirilməsi iş üzrə tərəflərin məhkəmə qərarlarından şikayət vermək hüququnun məhdudlaşdırılmasının yolverilməzliyi ilə əsaslandırılır.

29. Məhkəmə tərkibi istinad edilən əsaslandırma ilə razılaşmayaraq, hesab edir ki qeyd edilən məsələ üzrə düzgün hüquqi yanaşmanın müəyyən edilməsi üçün ilk növbədə tərəflərin şikayət vermə hüquqları ilə hüquqi müəyyənlik və məhkəmə qərarlarının sabitliyi prinsiplərinə və onların qarşılıqlı təsirinə aydınlıq gətirilməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin hüquqi mövqeyi

30. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun M.İbrahimovanın şikayəti üzrə 2017-ci il 08 iyun tarixli qərarında Konstitusiyanın 60-cı maddəsinin I hissəsinə istinad edilərək qeyd edilmişdir ki, hər kəsin hüquq və azadlıqlarının inzibati qaydada və məhkəmədə müdafiəsinə təminat verilir. Məhkəmə müdafiəsi hüququ hər kəsin hüquqlarının əsas müdafiə forması olmaqla, tərəflərin mövcud hüquq və vəzifələrinin müəyyən edilməsini və qanunun düzgün tətbiqini tələb edir. MPM-in 4.1-ci maddəsində də hər kəsin qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhkəməyə müraciət etmək hüququ nəzərdə tutulmuşdur. Həmin maddəyə əsasən, bütün fiziki və hüquqi şəxslər özlərinin qanunla qorunan hüquq və azadlıqlarını, eləcə də maraqlarını qorumaq və təmin etmək məqsədi ilə qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhkəmə müdafiəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər.

31. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu MPM-in 420-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair 2012-ci il 28 fevral tarixli qərarında qeyd etmişdir ki, məhkəməyə müraciət etmək hüququnun təmin edilməsi, öz növbəsində pozulmuş hüquq və azadlıqları qanunvericilikdə nəzərdə tutulan hədlər çərçivəsində səmərəli müdafiə və bərpa edə bilən ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsini şərtləndirir. Ədalət mühakiməsi vasitəsilə insan hüquq və azadlıqlarının təminatı

sisteminin universal xarakteri, həmçinin şəxsin qanunsuz və əsassız məhkəmə qərarlarından müdafiə olunması məqsədilə müvafiq məhkəmələrə şikayət etmək imkanlarını əhatə edir.

32. Qeyd olunmalıdır ki, məhkəmə müdafiəsi hüququ mütləq deyil və prosesual qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş hədləri vardır. Pozulmuş və ya mübahisəli mülki hüquqların müdafiəsi mülki prosesual qanunvericiliyin müvafiq maddələrinə uyğun olaraq həyata keçirilməlidir. Yəni, şikayət hüququ olan şəxslərin hüquqlarının bərpası üçün nəzərdə tutulmuş şikayətin verilməsindən ibarət prosesual təminatın həyata keçirilməsi qanunvericilikdə müəyyən edilmiş məhkəmə sisteminin mahiyyətinə xələl gətirməməlidir.

33. Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu istinad edilən qərarında vurğulamışdır ki, məhkəmə aktlarından apelyasiya şikayəti verilməsi qanuni qüvvəyə minməmiş məhkəmə aktlarına yenidən baxılmasına imkan yaradır və birinci instansiya məhkəmələrində qəbul edilmiş qətnamə və qərardadların qanuniliyini və əsaslılığını yoxlamaq məqsədi daşıyır. Birinci instansiya məhkəməsinin aktlarına apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən yenidən baxılması işdə iştirak edən şəxslərin hüquqlarının və qanuni mənafələrinin təsdiq edilməsinin mühüm təminatı olmaqla, artıq qəbul edilmiş, lakin qanuni qüvvəyə minməmiş məhkəmə aktlarının mümkün qədər tez yoxlanılması üsuldur.

34. Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu məhkəmə qərarlarının stabilliyi prinsipinə riayət edilməsinə xüsusi önəm verərək, Azərbaycan Respublikası İnzibati Prosesual Məcəlləsinin 28-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair 2017-ci il 12 aprel tarixli Qərarında da göstərmişdir ki, qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının ləğvi və ya dəyişdirilməsi üçün əsaslar konstitusiya əhəmiyyətli məqsədlərə cavab verməli, hüquqi müəyyənlik və mütənəsiblik prinsiplərinə uyğun olaraq məhkəmə qərarının ədalətliyini, stabilliyini və tarazlığını pozmamalıdır.

35. Konstitusiya Məhkəməsi tərəfindən formalaşdırılmış hüquqi mövqeyə görə, qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktlarının qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş müddətlər çərçivəsində deyil, qeyri-məhdud zaman kəsiyində mübahisələndirilməsi imkanının mövcudluğu illüziyasını yaradan vəziyyət, hüquqi müəyyənliyin tərkib hissəsi olan “res judicata” prinsipinin, ədalət mühakiməsinin ağlabatan müddətdə həyata keçirilməsi tələbinin inkar edilməsilə yanaşı, artıq həll olunmuş mübahisə üzrə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının sabitliyinə, davamlılığına xələl gətirir.

36. Azərbaycan Respublikası Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumunun MPM-in 403.2-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair 2020-ci il 24 iyul tarixli Qərarında da qeyd edilmişdir ki, MPM-in mülki məhkəmə icraatının vəzifələrini təsbit edən 2-ci maddəsinə görə, mülki işlər və kommərsiya mübahisələri üzrə məhkəmə icraatının vəzifələri hər bir fiziki və yaxud hüquqi şəxsin Konstitusiyadan, qanunlardan və digər normativ hüquqi aktlardan irəli gələn hüquq və mənafələrinin məhkəmədə təsdiq olunmasıdır. Məcəllənin 4.1-ci maddəsinə əsasən isə bütün fiziki və hüquqi şəxslər özlərinin qanunla qorunan hüquq və azadlıqlarını, eləcə də maraqlarını qorumaq və təmin etmək məqsədi ilə qanunla müəyyən edilmiş qaydada məhkəmə müdafiəsindən istifadə etmək hüququna malikdirlər. Göründüyü kimi, bu maddələrdə fiziki və hüquqi şəxslərin hər cür mənafə və maraqlarının müdafiəsindən deyil, qanunlardan və digər normativ hüquqi aktlardan irəli gələn, başqa sözlə, qanunla qorunan mənafə və maraqlardan bəhs olunur. Həmçinin ümumi hüquq nəzəriyyəsində, eləcə də beynəlxalq hüquqi aktlarda bu hüququn, müəyyən hallar nəzərə alınaraq, məhdudlaşdırılmasına yol verilir. Belə ki, məhkəmə müdafiəsi hüququnun vacibliyinə baxmayaraq, o mütləq xarakter daşımır və qanunvericilik tərəfindən müəyyən edilmiş hədlərdə konkret məhdudlaşdırılma məruz qala bilər. Lakin məhkəmə müdafiəsi hüququnu məhdudlaşdıran tədbirlər Konstitusiyanın 60-cı maddəsinin I hissəsinin və 71-ci maddəsinin II hissəsinin, habelə “Azərbaycan Respublikasında insan hüquq və azadlıqlarının həyata keçirilməsinin tənzimlənməsi haqqında” Azərbaycan Respublikasının Konstitusiya Qanununun 3-cü maddəsinin müddəaları baxımından legitim məqsədlərə nail olmaq üçün tətbiq edilməli, mütənəsiblik meyarına cavab verərək onun əsas mahiyyətinə toxunmamalıdır (Konstitusiya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 231.1-ci maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair” 2015-ci il 22 may tarixli qərarı). Qərarda Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu mülki prosesual qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş məhdudlaşdırılma ilə bağlı qeyd edir ki, hüquq və vəzifələrin həcmi prosesual qaydalar çərçivəsində məhdudlaşdırılması hüquqi müəyyənlik prinsipinin təmin edilməsinə, məhkəmə icraatı zamanı işdə iştirak edən şəxslərin qarşılaşdıqları hüquqi qeyri-müəyyənliyin aradan qaldırılmasına, ədalət mühakiməsinin daha səmərəli və ədalətli həyata keçirilməsinə xidmət edir. Eyni zamanda yalnız qanunvericilik səviyyəsində müəyyən oluna biləcək

belə məhdudiyyətlər Konstitusiyada təsbit olunmuş hüquq və azadlıqları ləğv etməməlidir. Bu məhdudiyyətlər hər hansı şəxsin iradəsindən asılı olmayaraq, müvafiq hüquqa mütənəsb şəkildə qanunvericinin müəyyən etdiyi hədlər çərçivəsində düzgün tətbiq edilməlidir. MPM-də məhkəmə müdafiəsi hüququnu məhdudlaşdıran şikayətin mümkünlüyü, prosessual müddətlər, məhkəmə qərarlarından şikayət verə biləcək konkret şəxslərin dairəsi və s. amillər nəzərdə tutulmuşdur.

37. Beləliklə, Konstitusiya Məhkəməsi qərarlarında nümayiş etdirdiyi hüquqi mövqeyə əsasən, məhkəmə müdafiəsi prosedurunun və konkret formasının seçilməsi məhkəmə qərarının qanuni qüvvəsini təmin edən, müxtəlif məhkəmə aktlarının kolliziyasının istisna edilməsinə yönələn məhkəmə qərarlarının stabilliyi prinsipi nəzərə alınmaqla həyata keçirilməlidir. Belə ki, bu prinsip məhkəmə aktlarının bir-birinə zidd olmamasının, eləcə də hüquqi müəyyənlik prinsipinin təmin edilməsinə yönəlir.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin mövqeyi

38. İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedent təcrübəsində “İnsan hüquqlarının və əsas azadlıqların müdafiəsi haqqında” Konvensiyanın (bundan sonra –Avropa Konvensiyası) 6-cı maddəsinin tələbləri baxımından “res judicata” prinsipinə hörmət edilməsini ehtiva edən qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qərarlarının bir qayda olaraq dəyişdirilmədən saxlanılmasını nəzərdə tutan preyardisiallıq və qanunun aliliyinin fundamental aspektlərindən olan hüquqi müəyyənlik prinsiplərinin təmin edilməsinə xüsusi önəm verilmiş, yalnız məhkəmə səhvlərinin düzəldilməsi və işin düzgün həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən hallar aşkar olunduqda belə qərarlara yuxarı instansiya məhkəməsi tərəfindən yenidən baxılmasının mümkünlüyü əks olunmuşdur (Xotulyeva Rusiya Federasiyasına qarşı iş üzrə 2009-cu il 30 iyul tarixli, Kondraşov və digərləri Rusiya Federasiyasına qarşı iş üzrə 2009-cu il 8 yanvar tarixli qərarlar). Hüququn aliliyinin əsas aspektlərindən biri olan hüquqi müəyyənlik prinsipi digərləri ilə yanaşı tələb edir ki, məhkəmələr tərəfindən tamamilə həll edilmiş iş üzrə qəbul olunan yekun qərar şübhə doğurmamalıdır (Brumaresku Rumıniyaya qarşı” iş üzrə 1999-cu il 28 oktyabr tarixli qərar). Hüquqi müəyyənlik, “res judicata” prinsipinə hörməti (yəni bir dəfə həll edilmiş işə təkrar baxılmanın yolverilməzliyini) nəzərdə tutur. Prinsip onu əks etdirir ki, tərəflərdən heç biri yalnız işə təkrar baxılması və yeni qərara nail olmaq məqsədilə yekun, qanuni qüvvəyə minmiş qərara yenidən baxılmanı tələb edə bilməz. İşə yenidən baxılması üzrə yuxarı məhkəmə instansiyasının səlahiyyəti iş mahiyyəti üzrə yenidən baxmaq məqsədi ilə deyil, məhkəmə səhvlərini, ədalət mühakiməsinin qeyri-düzgün aparılmasını aradan qaldırmaq məqsədilə həyata keçirilməlidir. Yenidən baxma şikayətin gizli forması hesab edilə bilməz, eyni zamanda, yalnız bir məsələyə dair iki yanaşmanın mövcud olması yenidən baxma üçün əsas ola bilməz. Yalnız əsaslı və qarşısızalmaz xarakterli hallara görə məcburiyyət qarşısında qalma bu prinsiptən geri çəkilməyə haqq qazandırır (Ryabix Rusiyaya qarşı iş üzrə 2003-cü il 24 iyul tarixli qərar).

39. Şikayət hüququ Avropa Konvensiyasının 6-cı maddəsinin prizması baxımından da mütləq hüquq hesab edilmir. Belə ki, Konvensiya mülki icraat çərçivəsində ümumiyyətlə apelyasiya hüququnu nəzərdə tutmamışdır. Avropa Məhkəməsi formalaşdırdığı presedent hüququ ilə apelyasiya icraatının 6-cı maddədəki təminatlar baxımından qiymətləndirilməsinin mümkünlüyünü daxili qanunvericilikdə apelyasiya hüququnun nəzərdə tutulduğu halla şərtləndirmişdir (Delkur Belçikaya qarşı iş üzrə qərarı). Eyni zamanda qeyd etmişdir ki, apelyasiya icraatında bu təminatların tətbiq edilmə üsulu həmin proseslərin konkret xüsusiyyətlərindən asılıdır və bu zaman məhkəmə bütövlükdə dövlətdaxili hüquq sistemində həyata keçirilən proseslər, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin hüquqi və praktiki funksiyaları, eləcə də tərəflərin səlahiyyətləri və onların maraqlarının hansı üsulla təmsil olunması və müdafiə edilməsini nəzərə almalıdır. Avropa Məhkəməsinin formalaşdırdığı presedent hüququna əsasən məhkəməyə müraciət etmək hüququ mütləq hüquq hesab edilmədiyindən məhdudlaşdırıla bilər. Lakin məhdudiyyətlər bu hüququn icrasını onun əsl mahiyyətini zədələyəcək şəkildə və miqyasda məhdudlaşdırmamalıdır. Onlar qanuni məqsəd daşımaları və istifadə edilən vasitələrlə qarşıya qoyulan məqsəd arasında müvafiq mütənəsblik olmalıdır (Qeren Fransaya qarşı və Omar Fransaya qarşı işləri üzrə qərarlar).

40. Avropa Məhkəməsi bir sıra qərarlarında yuxarı instansiya məhkəmələrində aparılan icraatın mümkünlüyü və hədlərinin qanuni məhdudiyyətlərə məruz qala bilməsini də yolverilən hesab

etmişdir. Golder Birləşmiş Krallığa qarşı iş üzrə Qərarında Avropa Məhkəməsi göstərmişdir ki, məhkəməyə əlçatanlıq hüququ mütləq deyil və dolayısı şəkildə yol verilən məhdudiyyətlərə məruz qala bilər. Bu xüsusilə də şikayətin mümkünlük şərtlərinə aiddir, çünki bu məsələ təbiət etibarını ilə, həmin sahədə müəyyən mülahizə sərbəstliyinə malik olan Dövlət tərəfindən tənzimlənmə tələb edir (Luordo İtaliyaya qarşı iş üzrə 2003-cü il 17 oktyabr tarixli qərar).

Məhkəmə tərkibinin mövqeyi

41. Qeyd edilənlər baxımından məhkəmə tərkibi belə qənaətə gəlir ki, məhkəmələrin eyni iş üzrə bir tərəfin şikayəti əsasında tam, yaxud müəyyən hissədə yoxlanılaraq qanuni qüvvəsini almış məhkəmə qərarının mübahisənin digər tərəfinin şikayəti əsasında təkrarən yoxlanılması hüquqi müəyyənlik prinsipinə zidd olduğundan, bu şikayətlərə baxılması yolverilməz hesab edilməklə geri qaytarılmalıdır.

42. Məhkəmə tərkibi qeyd edir ki, şikayətin bu əsasla geri qaytarılması apelyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən şikayətin mümkünlüyünün yoxlanılması mərhələsində, onun qeyri-mümkün hesab edilməsinə dair qəraradın qəbulu yolu ilə, kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən isə şikayətin icraata qəbulu mərhələsində şikayətin icraata qəbulundan imtina haqqında qəraradın qəbulu yolu ilə həyata keçirilməlidir.

43. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsindən fərqli olaraq, şikayətin mümkünlük məsələsini yoxlayarkən onun MPM-in 361-ci maddəsində əks olunmuş formal tələblərə cavab verməsini qiymətləndirməklə yanaşı, verilmiş şikayətə apelyasiya qaydasında baxılması üçün prosessual əsasların olub-olmamasını da yoxlamalıdır. Belə ki, MPM-in 366.1-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi iş məhkəməyə daxil olduqdan sonra 15 gün müddətində apelyasiyanın mümkünlüyünü yoxlayır. Buraya işə apelyasiya qaydasında baxılmaq üçün prosessual əsasların olması daxildir. Bu Qəraradın 27-ci bəndində istinad edilən hallarda da, verilmiş yeni şikayət artıq daha əvvəl baxılaraq hüquqi qiymət verilmiş hissə ilə bağlı olduğundan, həmin şikayətə apelyasiya qaydasında baxılması üçün prosessual əsasların olmamasına görə şikayət qeyri-mümkün hesab edilməlidir.

44. Apelyasiya instansiyası məhkəməsi qeyri-mümkünlük haqqında qərarı qəbul etməklə yanaşı, şikayət verən tərəfə mübahisələndirmək istədiyi həmin hissənin kassasiya qaydasında yoxlanılmadığı halda kassasiya şikayəti vermək hüququnu izah etməlidir. Belə ki, hər bir halda apelyasiya instansiyası məhkəməsi özünün qanuni qüvvədə olan və mübahisələndirilməyən qətnaməsi mövcud olduğu halda işə eyni hissədə digər tərəfin şikayəti əsasında yenidən baxmaqla həmin qətnamə ilə müəyyən edilmiş halları təkzib edə biləcək yeni qətnamə çıxarmaq imkanına malik olmadığından, həmin iş üzrə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi yalnız kassasiya instansiyası məhkəməsində mübahisələndirilə bilər. Çünki, məhkəmənin qəbul etdiyi qərarın hüquqa zidd olduğunu və onun qanuni qüvvəsini itirməsini yalnız qanunla müəyyən edilmiş qaydada müvafiq yuxarı instansiya məhkəməsi müəyyən edə bilər (Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun M.İbrahimovanın şikayəti üzrə 2017-ci il 08 iyun tarixli Qərarı).

45. Nəzərə alınmalıdır ki, qeyri-mümkünlük haqqında qərarı qərarı qəbul edən instansiya məhkəməsinə şikayət nəzərdə tutulduğundan, sonuncunun apelyasiya şikayətinin qeyri-mümkünlüyünün qanuniliyinə qiymət vermək imkanı olacaqdır. Belə ki, MPM-in 366.4 və 402-ci maddələrinə əsasən apelyasiyanın qeyri-mümkün hesab edilməsi barədə qərarı qəbul edən kassasiya instansiyasına şikayət verilə bilər.

46. Analogiyanın tətbiqi bu Qəraradın 27-ci bəndində istinad edilən halda verilmiş kassasiya şikayətlərinə münasibətdə də tətbiq edilməlidir. Belə ki, kassasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətinin icraata qəbulunun mümkünlüyünü yoxlayarkən, onun MPM-in 407-ci maddəsində əks olunmuş formal tələblərə cavab verməsini qiymətləndirməklə yanaşı, verilmiş şikayətə kassasiya qaydasında baxılması üçün prosessual əsasların olub-olmamasını da müəyyən etməlidir. Odur ki, apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi hissəvi, yaxud tam şəkildə kassasiya qaydasında yoxlanıldığı və verilmiş yeni kassasiya şikayəti artıq baxılaraq hüquqi qiymət verilmiş hissə ilə bağlı olduğu halda, həmin şikayətə kassasiya qaydasında baxılması üçün prosessual əsasların olmamasına

görə kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən MPM-in 411-ci maddəsinə əsasən şikayətin icraata qəbulundan imtina edilməli və şikayət geri qaytarılmalıdır.

47. Məhkəmə tərkibi vurğulayır ki, işdə iştirak edən şəxslərin belə hallarda məhkəmə aktlarından verdiyi şikayətin geri qaytarılması mütləq qaydada birinci, apelyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən qanunvericiliyin müəyyən etdiyi aşağıda qeyd edilən prosessual təminatlara ciddi şəkildə riayət edilməsini tələb edir.

48. Bununla bağlı ilk növbədə qeyd edilməlidir ki, bütün instansiya məhkəmələrində mülki prosessual qanunvericiliyin mübahisə tərəflərinin məhkəmə iclasının vaxtı və yeri barədə rəsmi qaydada məlumatlandırılmasına dair tələbinə prosessual təminat hüququnun ayrılmaz tərkib hissəsi kimi riayət edilməlidir. Həmçinin, məhkəmə sənədlərinin işdə iştirak edən şəxslərə çatdırılması və rəsmi qaydada verilməsinə dair MPM-in 135-138-ci maddələrinin tələbləri, eləcə də həmin sənədlərin “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi vasitəsilə elektron qaydada çatdırılması imkanlarından istifadənin yolverilənliyi də nəzərə alınmalıdır. Bu, proses iştirakçılarının öz hüquqlarının müdafiəsinə imkan verməklə yanaşı, istinad edilən kolliziyaların yaranmasının da qarşısını almış olacaqdır. Avropa Məhkəməsi öz presedent hüququnda dəfələrlə qeyd etmişdir ki, Konvensiya nəzəri və ya xəyali hüquqları deyil, praktiki və səmərəli hüquqları təmin etməyə yönəlib. İş üzrə tərəf məhkəmə iclasında iştirak etmək imkanına malik olduğu tərzdə məlumatlandırılmadığı halda ədalətli və açıq məhkəmə araşdırılması hüququ mahiyyətindən məhrum edilmiş olur (Qroşev Rusiyaya qarşı iş üzrə 2005-ci il 20 oktyabr tarixli Qərar). Odur ki, məhkəmə qərarlarının apelyasiya və kassasiya instansiyalarında şikayətin dəlilindən asılı olmayaraq, bu kobud prosessual pozuntunun olmasını yoxlayaraq, qətnaməni bu əsasla ləğv etməsi gələcəkdə bu Qərardadın qəbul edilməsi əsasını təşkil edən halların mövcudluğunun da qarşısını almış olacaqdır.

49. Daha sonra, tərəflərin hər birinə şikayət verməklə bağlı bərabər imkanların yaradılması baxımından əhəmiyyətli olan şikayət daxil olduqdan sonra işin yuxarı instansiya məhkəməsinə göndərilməsi müddətlərinə dair MPM-in 364 və 409-cu maddələrinin tələblərinə riayət edilməlidir. Belə ki, birinci və apelyasiya instansiyası məhkəmələri şikayətin MPM-in aidiyyəti üzrə 361 və 407-ci maddələrinin tələblərinə uyğunluğunu yoxladıqdan sonra ilk daxil olan şikayəti yuxarı instansiya məhkəməsinə mütləq şəkildə işdə iştirak edən bütün şəxslərə münasibətdə şikayət vermə müddətini gözlədikdən sonra göndərməlidir. Bu qaydaya riayət edilmədiyi halda yuxarı instansiya məhkəməsi həmin müddətin gözlənilməsi ilə bağlı prosessual tələblərə riayət edilməsinin təmin edilməsi üçün işi icraata qəbul etmədən müvafiq aşağı instansiya məhkəməsinə geri qaytarmalıdır. Bu mövqə, kassasiya şikayətinin icraata qəbul olunmasından sonra digər şəxslərin kassasiya şikayəti ilə apelyasiya məhkəməsinə müraciət edildiyi halda işin baxışdan çıxarılması ilə bağlı olan MPM-in 417.1.7-ci maddəsinin tələbləri ilə də uzlaşır.

50. Apelyasiya və kassasiya məhkəmələri tərəfindən şikayətin mümkün hesab edilərək, icraata qəbul edilməsindən sonra MPM-in aidiyyəti üzrə 367, 368 və 412, 415-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş vəzifələr müvafiq qaydada icra edilməlidir.

51. Məhkəmələr şikayətin surətinin tərəflərə göndərilməsi və məhkəmə iclasının keçirilməsi vaxtının qeyd edildiyi bildirişdə MPM-in 139.2.7-1-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq, izah edilməli prosessual hüquqlar və vəzifələr çərçivəsində verilmiş şikayətin obyektinin işdə iştirak edən digər şəxslərin mənafeyinə toxunduğu hallarda həmin şəxslərin şikayət vermək hüquqlarından vaxtında istifadə etməmələrinin, habelə dəlillərini irəli sürməmələrinin sonradan şikayət vermə hüquqlarının məhdudlaşdırılması ilə nəticələnməyini xüsusi olaraq izah etməlidir.

52. MPM-in 403.1-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamələrindən və qərarlarından tərəflər, üçüncü şəxslər, xüsusi icraat işləri üzrə işə ərizəçi və maraqlı şəxslər tələbləri təmin olunmadığı hallarda şikayət verə bilərlər. Məhkəmə tərkibi xüsusi olaraq qeyd edir ki, istinad edilən maddə, bu Qərardadın 43-cü bəndində qeyd edilən əsaslarla apelyasiya şikayətinə baxılması yolverilməz hesab edilən şəxsin apelyasiya şikayəti vermədən kassasiya şikayəti vermək hüququna maneə kimi qiymətləndirilməməli və kassasiya şikayətinin icraata qəbulundan bu əsasla imtina edilməməlidir.

53. Belə ki, aşağı instansiya məhkəmələrində məhkəmə iclasının keçirilməsi yeri və vaxtı barədə məlumatlandırılmaması, yaxud da qəbul edilmiş məhkəmə aktının lazımı qaydada verilməməsi səbəbindən apelyasiya şikayət vermək imkanı olmamış şəxslərin, habelə apelyasiya şikayəti versə də,

artıq qətnamənin həmin hissəsinin yoxlanılması əsası ilə şikayəti qeyri-mümkün hesab edilmiş şəxslərin kassasiya şikayəti vermək hüququ tanınmalıdır. Həmin şəxslərin şikayətləri üzrə kassasiya icraatı, bu şikayətlər üzrə mübahisələndirilən hissələrin digər tərəfin şikayəti üzrə kassasiya qaydasında yoxlanılmadığı halda mümkün olacaqdır.

54. Kassasiya instansiyası məhkəməsi apelyasiya şikayəti vermək imkanı olmayan şəxsin kassasiya şikayəti üzrə apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsini yoxlayarkən ümumi prosessual qaydaya uyğun olaraq yalnız mübahisələndirilən hissəyə qiymət verməlidir. Kassasiya şikayəti üzrə yoxlamanın həyata keçirilməsi zamanı kassasiyanın əsasını apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi hüquq normalarının pozulması və ya düzgün tətbiq edilməməsi təşkil etdikdə, kassasiya məhkəməsi öz səlahiyyətləri çərçivəsində maddi hüquq normalarının düzgün tətbiq olunub-olunmadığını bu dəlillərin digər tərəfin şikayəti üzrə apelyasiyanın predmetini təşkil edib-etməməsindən asılı olmayaraq yoxlamalıdır.

55. Kassasiya məhkəməsi tərəfindən apelyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi mübahisələndirilən hissədə ləğv edilərək, yeni apelyasiya baxışına göndərilməsi ilə bağlı qərar qəbul edildikdə, apelyasiya instansiyası məhkəməsi işə təkrarən əvvəl verilmiş apelyasiya şikayəti üzrə və onun mübahisələndirdiyi baxış həddində baxmalıdır. Bununla yanaşı, apelyasiya şikayəti vermək imkanı olmamış şəxs yeni apelyasiya icraatı zamanı prosessual normaların tələblərinə uyğun qaydada apelyasiya şikayəti verərsə, şikayət icraata qəbul edilməli və onun dəlilləri üzrə də yoxlama həyata keçirilməlidir.

56. Kassasiya instansiyası məhkəməsi apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən məhkəmə aktının baxış hədlərindən kənara çıxmaqla yoxladığını müəyyən etdiyi halda, işi həmin hissədə yeni apelyasiya baxışına göndərmədən sadəcə qətnamənin həmin hissədə ləğv edilməsi haqqında qərar qəbul etməli və şikayət vermiş tərəfə prosessual qanunvericiliyə uyğun olaraq apelyasiya şikayəti vermək hüququnu izah etməlidir.

57. Apelyasiya məhkəməsinin qətnaməsinin kassasiya qaydasında tam və yaxud qismən yoxlanıldığı halda isə, yoxlanılan həmin hissə ilə bağlı digər şəxsin kassasiya şikayətinə baxılması mümkün olacaqdır. Belə ki, kassasiya instansiyası məhkəməsi özünün qanuni qüvvədə olan və mübahisələndirilməyən qərarını yenidən yoxlamaq imkanına malik deyildir.

58. Bu baxımdan, məhkəmə tərkibi bir daha vurğulamağı məqsədəuyğun hesab edir ki, bütün instansiya məhkəmələrində olduğu kimi kassasiya icraatında da prosessual qanunvericiliyin verdiyi imkanlardan istifadə etməklə, tərəflərin məhkəmə iclasının keçirilməsi yeri və vaxtı barədə məlumatlandırılmasından ibarət mühüm vəzifənin icrasına riayət edilməlidir. Belə ki, bu vəzifələrin lazımı qaydada icra edilməməsi işdə iştirak edən şəxslərin hüquqlarının müdafiəsi imkanından məhrum edilməsi ilə nəticələnə bilər.

59. Eyni zamanda qeyd edilməlidir ki, məhkəmələr mübahisələndirilən hissəni müəyyən edərək şikayətin nəticə hissəsində aktın tam və yaxud qismən ləğvinin tələb edilib-edilməməsindən asılı olmayaraq, mübahisələndirilən hissəni şikayətin dəlilləri və şikayət verən şəxsin müvafiq hissəni mübahisələndirməsi ilə bağlı subyektiv hüququnun olub-olmaması baxımından müəyyən etməlidir. Əks halda, bu, bir tərəfdən şikayət verən şəxsin faktiki olaraq mübahisələndirmədiyi hissənin dispozitivlik prinsipinə zidd olaraq yoxlanılması, digər tərəfdən isə məhkəmə aktından şikayət verməmiş digər şəxslərin hüquqlarının əsassız məhdudlaşdırılması ilə nəticələnəcəkdir. Təsadüfi deyil ki, MPM-in 372.6-cı maddəsi birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsinin əsaslılığını onun həm düzünə, həm də dolayısı ilə mübahisələndirilən hissəsində yoxlanılmasını nəzərdə tutur.

60. O da qeyd edilməlidir ki, apelyasiya və kassasiya instansiyası məhkəmələri qəbul etdikləri aktların əsaslandırıcı hissəsində aşağı instansiyası məhkəməsinin qərarının hansı hissədə yoxladıklarını aydın ifadə etməli, məhkəmə aktını hissəvi yoxladıqda isə nəticə hissəsində hansı hissənin ləğv edildiyini, dəyişdirildiyini və yaxud dəyişdirilmədən saxlanıldığını xüsusi olaraq göstərməli, dəyişdirilmədən saxlanılan hissənin isə mübahisələndirilib-mübahisələndirilmədiyinə diqqət yetirməlidirlər.

61. Odur ki, işdə iştirak edən şəxslərin məhkəmə aktlarından verdikləri şikayətlərinin yuxarıda istinad edilən prosessual təminatların tətbiq edildiyi halda geri qaytarılması hüquqi müəyyənliyin və məhkəmə qərarlarının sabitliyinin təmin edilməsi kimi qanuni məqsədlər daşdığından, qarşıya qoyulan məqsədə mütənasib olduğundan, habelə həmin müdaxilə cəmiyyətin ümumi maraqlarının tələbləri ilə

şəxsin əsas hüquqlarının müdafiəsi tələbləri arasında ədalətli tarazlığı qoruyub saxladığından və qanunilik prinsipinin tələblərinə cavab verdiyindən yolverilən hesab edilməlidir.

62. Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, Ali Məhkəmənin Mülki və Kommersiya kollegiyalarının hakimlərindən ibarət məhkəmə tərkibi kassasiya instansiyası məhkəməsində icraat zamanı aşkar edilmiş mübahisəli hüquqi məsələyə baxaraq, belə qənaətə gəlir ki apelyasiya və kassasiya qaydasında məhkəmə aktları müvafiq olaraq şikayətə və ya şikayəti verən şəxsə münasibətdə deyil, mübahisələndirilən hissədə yoxlanılmalıdır. Məhkəmə aktlarının bir tərəfin (və ya tərəflərin) apelyasiya və ya kassasiya şikayəti əsasında yoxlanılmış hissələrinin, sonradan şikayət vermiş tərəfin şikayəti üzrə təkrarən apelyasiya və ya kassasiya qaydasında yoxlanılması yolverilməzdir. Məhkəmə aktlarının apelyasiya qaydasında yoxlanılmış hissələrindən verilmiş apelyasiya şikayəti (və ya şikayətləri) MPM-in 366.2-ci maddəsinə əsasən apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən qeyri-mümkün hesab edilməlidir. Məhkəmə aktlarının kassasiya qaydasında yoxlanılmış hissələrindən verilmiş kassasiya şikayətinin (və ya şikayətlərinin) icraata qəbulundan kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən MPM-in 411-ci maddəsinə əsasən imtina edilməlidir.

Beləliklə, Ali Məhkəmənin Mülki və Kommersiya kollegiyalarına daxil olan bütün hakimlərdən ibarət məhkəmə tərkibi MPM-in 418-1.1-ci maddəsinə rəhbər tutaraq

QƏRARA ALDI:

1. Apelyasiya və kassasiya qaydasında məhkəmə aktları müvafiq olaraq şikayətə və ya şikayəti verən şəxsə münasibətdə deyil, mübahisələndirilən hissədə yoxlanılmalıdır.

2. Məhkəmə aktlarının bir tərəfin (və ya tərəflərin) apelyasiya və ya kassasiya şikayəti əsasında yoxlanılmış hissələrinin, sonradan şikayət vermiş digər tərəfin şikayəti üzrə təkrarən apelyasiya və ya kassasiya qaydasında yoxlanılması yolverilməzdir.

3. Məhkəmə aktlarının apelyasiya qaydasında yoxlanılmış hissələrindən verilmiş apelyasiya şikayəti (və ya şikayətləri) apelyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 366.2-ci maddəsinə əsasən qeyri-mümkün hesab edilməlidir.

4. Məhkəmə aktlarının kassasiya qaydasında yoxlanılmış hissələrindən verilmiş kassasiya şikayətinin (və ya şikayətlərinin) icraata qəbulundan kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən Azərbaycan Respublikası Mülki Prosesual Məcəlləsinin 411-ci maddəsinə əsasən imtina edilməlidir.

5. Qərardad Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin rəsmi internet səhifəsində və Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Bülletenində dərc edilsin.

MÜLKİ, İNZİBATİ VƏ KOMMERSİYA İŞLƏRİ ÜZRƏ MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN

Mirasın qəbul edilməsinin qeyri-formal üsulu o zaman qüvvədə olur ki, vərəsə özünün konkret hərəkətləri və rəftarı ilə mirası qəbul etdiyini şəxsiz nümayiş etdirmiş olsun.

Ağstafa rayon məhkəməsinin 26 dekabr 2016-cı il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı Quliyev Arif İsmayıl oğlunun cavabdeh Quliyev Cəlal Saqi oğluna və digərlərinə qarşı “miras qalmış evin mirası qəbul etmiş vərəsələr arasında paylarına uyğun olaraq bölünməsi, həmin miras əmlaka dair verilmiş vəsiyyətnamənin etibarsız hesab edilməsi və paylara uyğun olaraq vərəsəlik şəhadətnaməsinin verilməsi” barədə iddiası qismən təmin edilərək, mərhum Quliyeva Sima Teymur qızından miras qalmış Ağstafa şəhəri, 20 Yanvar küçəsi, 37 sayılı evin 1/2 hissəsinə vəsiyyətnamə üzrə vərəsə Cəlal Quliyevin payı, 1/8 hissəsinə Arif Quliyevin payı, 1/8 hissəsinə Şirin Quliyevin payı, 1/8 hissəsinə isə Adil Quliyevin payı müəyyən edilib və həmin miras əmlakın 1/8 hissəsinə dair payın 12 avqust 2006-cı il tarixdə ölmüş Quliyev Saqi İsmayıl oğlunun vərəsələri üçün açıq saxlanması və iddianın qalan hissədə rədd olunması qətdir.

Tərəflər ayrı-ayrılıqda qətnamədən apellyasiya şikayətləri vermişlər.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 08 may 2018-ci il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçının apellyasiya şikayəti təmin edilərək, iş üzrə Ağstafa rayon məhkəməsinin 26 dekabr 2016-cı il tarixli qətnaməsi ləğv edilmiş, iş üzrə yeni qətnamə çıxarılaqla, mərhum İsmayıl Quliyev və Sima Quliyevadan miras qalmış Ağstafa şəhəri, 20 yanvar küçəsində yerləşən 37 sayılı evə bütövlükdə iddiaçının payı müəyyən edilmiş, cavabdehlərin apellyasiya şikayəti isə təmin edilmədən saxlanılmışdır.

Cavabdehlər qətnamədən kassasiya şikayəti vermişlər.

İşin mübahisə olunmayan həqiqi hallarından görünür ki, 23 may 1946-cı il tarixdə İsmayıl Quliyev rəsmi nikah əsasında Sima Quliyeva (Qasımova) ilə ailə qurmuş və onların birgə nikahından Saqi, Arif, Adil, Şirin və Svetlana adlı 5 uşaqları doğulmuşdur. Ağstafa rayon XDS-nin İcraiyə Komitəsinin 30 iyun 1959-cu il tarixli, 08 sayılı qərarı ilə İsmayıl Quliyevə Ağstafa şəhəri, 10-cu kvartalda fərdi yaşayış evinin tikintisi üçün 400 kv.metr torpaq sahəsi ayrılmışdır. 1987-ci ilin

dekabr ayında tərtib edilmiş texniki pasporta əsasən həmin torpaq sahəsində 1961-1976-cı illərdə 3 otaqlı, ümumi sahəsi 109,7 kv.metr, yaşayış sahəsi 44,7 kv.metr, köməkçi sahəsi 65,0 kv.metr olan fərdi yaşayış evi inşa edilmişdir. Qazax rayon XDS İcraiyə Komitəsinin 13 mart 1989-cu il tarixli qərarı ilə sözügedən ev daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində mülkiyyət hüququ üzrə İsmayıl Quliyevin adına qeydə alınmışdır.

Bundan sonra Qazax rayon məhkəməsinin 01 iyun 1961-ci il tarixli qətnaməsi ilə Sima Quliyevanın İsmayıl Quliyevə qarşı “evin naturada bölünməsi” barədə iddiası təmin edilərək, Ağstafa şəhəri, Ceyrançöl qəsəbəsində yerləşən, İsmayıl Quliyevin adına olan evin sahələri 20,67 kv.metr və 9,555 kv.metr olan 2 otağının Sima Quliyevanın mülkiyyətinə verilməklə, həmin otaqlar üzərində sonuncunun mülkiyyət hüququnun tanınması qətdir. 28 sentyabr 1975-ci ildə İsmayıl Quliyev vəfat etmişdir.

12 iyul 1989-cu ildə İsmayıl Quliyevin arvadı Sima Quliyeva notariat orqanına müraciət edərək, sözügedən evin 1/2 hissəsinə dair “Mülkiyyət hüququ haqqında”, digər 1/2 hissəsinə dair isə “Qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında” Şəhadətnamələr alıb və həmin Şəhadətnamələrə əsasən ev bütövlükdə daşınmaz əmlakın dövlət reyestrində mülkiyyət hüququ üzrə onun adına qeydə alınmışdır.

18 yanvar 2002-ci il tarixli notarial qaydada təsdiq edilmiş vəsiyyətnaməyə əsasən Sima Quliyeva harada yerləşməsindən və nədən ibarət olmasından asılı olmayaraq ölənin günədək özünə məxsus olan bütün əmlaklarını, o cümlədən Ağstafa şəhəri, 20 yanvar küçəsində yerləşən 37 sayılı evi nəvəsi Cəlal Quliyevə vəsiyyət etmişdir. 12 avqust 2006-cı ildə cavabdeh Cəlal Quliyevin atası Saqi Quliyev, 01 oktyabr 2002-ci ildə isə mirası qoyan Sima Quliyeva vəfat etmişlər.

02 fevral 2016-cı il tarixdə iddiaçı notariat orqanına müraciət edərək, valideynlərindən miras qalmış evə qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında şəhadətnamə verilməsini xahiş etmiş, lakin qardaşı oğlu Cəlal Quliyevlə aralarında mübahisə yarandığı üçün notariat orqanı tərəfindən 25 may

2016-cı il tarixli məktubla ona məhkəməyə müraciət etmək hüququ izah olunmuşdur.

Daha sonra işdən görünür ki, Ağstafa rayon məhkəməsinin 04 aprel 2017-ci il tarixli qətnaməsi ilə Arif Quliyevin iddiası təmin edilərək, mərhum Sima Quliyevanın adına miras evə dair notariat orqanı tərəfindən verilmiş 12 iyul 1989-cu il tarixli “Qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında” Şəhadətnamənin, 13 mart 1989-cu il tarixli qeydiyyat vəsiqəsinin, eləcə də Ağstafa şəhər XDS İcraiyə Komitəsinin 10 iyul 1989-cu il tarixli, 934 sayılı arayışının etibarsız hesab olunması qət edilmişdir. Sonradan həmin işə apellyasiya və kassasiya qaydasında baxılaraq qətnamə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi gəlidiyi nəticəni belə əsaslandırılmışdır ki, birinci instansiya məhkəməsi İsmayıl Quliyev və Sima Quliyevadan miras qalmış evə bütövlükdə iddiaçının payını müəyyən edərkən, sonuncunun verdiyi bütün tələblər üzrə qətnamə çıxarmamış, habelə qətnamənin nəticə hissəsində iddianın tam və ya qismən təmin edilməsini və ya rədd edilməsini göstərməklə Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə MPM-nin) 218.2, 220.5-ci maddələrinin tələblərini pozmuşdur. Halbuki, qeyd olunan prosessual normaların mənasına görə məhkəmə işdə iştirak edən şəxslərin verdiyi bütün tələblər üzrə qətnamə çıxarmağa borcludur. Eyni zamanda işə baxan məhkəmə qətnamənin nəticə hissəsində iddianın tam və ya qismən təmin edilməsi və ya rədd edilməsi haqqında hansı nəticəyə gəlməsini göstərməlidir.

MPM-nin 416-cı maddəsinə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi məruzəçini, işdə iştirak edən şəxslərin izahatlarını dinləyib, kassasiya şikayətinin dəlillərini müzakirə edib, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin maddi və prosessual hüquq normalarının tələblərini hazırki mülki mübahisəyə düzgün tətbiq etməsini yoxlayıb hesab etmişdir ki, aşağıdakılara görə kassasiya şikayəti təmin edilməlidir.

Belə ki, əvvəla iddia ərizəsindən görünür ki, iddiaçı “miras qalmış evin mirası qəbul etmiş vərəsələr arasında paylarına uyğun olaraq bölünməsini, həmin miras əmlaka dair verilmiş vəsiyyətnamənin etibarsız hesab edilməsini və

paylara uyğun olaraq vərəsəlik şəhadətnaməsinin verilməsini iddia edir.

Digər tərəfdən işdən görünür ki, qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə qətnaməsi ilə mübahisəli ev naturada bölünmüş və həmin ev Sima Quliyeva ilə İsmayıl Quliyevin paylı mülkiyyətlərində olub və sonuncunun 28 sentyabr 1975-ci il tarixdə ölməsi ilə əvvəl ondan miras qalmış hissəyə vərəsəlik açılmışdır.

Mərhum İsmayıl Quliyevdən miras qalmış hissəyə vərəsəlik açılarkən qüvvədə olmuş Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə MM-nin) 528-ci maddəsinə əsasən vərəsəlik miras qoyan şəxsin ölməsi və yaxud onun ölmüş elan edilməsi ilə açılır.

MM-nin 532-ci maddəsində göstərilir ki, qanun üzrə vərəsəlikdə payları bərabər olmaqla, uşaqlar (o cümlədən övladlığa götürülənlər), ər (arvad) və ölənin valideynləri (övladlığa götürənləri) birinci növbə vərəsələr hesab olunurlar.

MM-nin 552-ci maddəsinə görə mirası əldə etmək üçün vərəsə onu qəbul etməlidir. Mirasın şərtlə və ya müəyyən qeydlərlə qəbul edilməsinə yol verilmir.

Vərəsə, miras əmlakını faktiki surətdə idarə etməyə başladıqda və ya mirasa yiyələndikdə, o eləcə də vərəsəliyin açıldığı yerdə notariat orqanına mirası qəbul etmək barədə ərizə verdikdə, mirası qəbul etmiş hesab olunur. Bu maddədə göstərilən hərəkətlər, vərəsəlik açılan gündən altı ay müddətində edilməlidir. Qəbul edilmiş miras vərəsəlik açıldığı vaxtdan vərəsəyə məxsus hesab olunur.

Göründüyü kimi qanunvericilik mirasın qəbulunun iki üsulunu (formal və qeyri-formal) müəyyən etmişdir.

Mirasın qəbul edilməsinin formal üsulu dedikdə- vərəsənin mirasın açıldığı yerin notariat orqanına mirasın qəbulu haqqında yazılı ərizə verməsi başa düşülür. Belə bir ərizənin verilməsi vərəsənin birbaşa iradə ifadəsi ilə bağlı olub, onun miras əmlakın mülkiyyətçisi olmaq niyyətini mübahisəsiz olaraq sübut edir.

Mirasın qəbul edilməsinin qeyri-formal üsulu o zaman qüvvədə olur ki, vərəsə özünün konkret hərəkətləri və rəftarı ilə mirası qəbul etmək niyyətini açıq-aşkar təsdiqləyir və sübut edir. Yəni, vərəsənin hərəkətlərindən onun mirası qəbul etmək məqsədi güddüyünü müəyyən etmək olur.

Mirasa faktiki sahiblik odur ki, vərəsə ölən şəxsin əmlakını faktiki cəhətdən ələ keçirir və ona

sahib durur, onun üzərində fiziki “ağalıq” edir. Mirasa faktiki sahiblik müxtəlif üsullarla həyata keçirilir: məsələn, vərəsənin miras qoyanın yaşadığı evə köçməsi; vərəsənin miras açıldıqdan əvvəl və sonra orada yaşaması və yaşamağa davam etməsi; əvvəllər miras qoyana məxsus olan əmlakdan vərəsənin faktiki istifadə etməsi və sair hallar.

Qanunun mənasına görə vərəsə tərəfindən mirasın kütləsinə daxil olan əmlaklardan hər hansı birinin qanunla müəyyən olunmuş qaydada qəbul edilməsi mirasın bütünlüklə qəbul edilməsi kimi qiymətləndirilir.

Miras əmlakın faktiki idarə olunması dedikdə isə- vərəsənin etdiyi elə hərəkətlər başa düşülür ki, bu hərəkətləri adətən mülkiyyətçi öz mənafeyi üçün əmlakın saxlanması və normal təsərrüfatın aparılması üçün edir. Söhbət o, hərəkətlərdən gedir ki, bu hərəkətlər vərəsənin miras əmlaka özününkü kimi münasibət bəsləməsinə ehtimal etməyə əsas verir. Bu hərəkətlərə miras qoyanın əmlakının lazımı vəziyyətdə saxlanması, həmin əmlakın təmir olunması (əgər evdirsə), əmlakın saxlanması üçün xərc çəkilməsi, vergi ödənilməsi və sair hallar aiddir.

Eyni zamanda miras əmlakın faktiki cəhətdən qəbulunun təsdiqlənməsinin və sübut edilməsinin böyük əhəmiyyəti vardır. Bu hal müxtəlif orqanlar tərəfindən verilən sənədlərlə təsdiq oluna bilər. Məsələn, miras qoyan öləndə və miras açıldıqdan sonra vərəsənin miras evdə yaşaması mənzil orqanı tərəfindən verilən müvafiq arayışla təsdiq olunur. Yaxud, miras qoyana məxsus əmlaka görə vərəsənin vergi ödəməsi vergi orqanı tərəfindən verilən arayışla təsdiq oluna bilər və sair.

Lakin, yuxarıda qeyd olunduğu kimi, mirasın qəbuluna (istər rəsmi, istərsə də faktiki) yönələn bütün bu hərəkətlər qanunvericilikdə mirasın qəbul edilmə müddəti kimi qeyd olunan müəyyən vaxt dövrü ərzində həyata keçirilməlidir.

Mirasın qəbul edilmə müddəti dedikdə qanunda nəzərdə tutulan elə bir vaxt dövrü başa düşülür ki, həmin dövr ərzində vərəsəliyə çağırılmış şəxslər miras qəbul etməyə yönələn hərəkətlər edirlər. Bu müddət qeyd olunan MM-nin 552-ci maddəsində dəqiq müəyyən edilmiş göstərilmişdir.

Həmin maddəyə görə vərəsə vərəsəliyə çağırıldığını bildiyi və ya bilməli olduğu gündən altı ay ərzində miras qəbul edə bilər. Miras

açıldığı gündən altı ay keçdikdən sonra mirasın qəbuluna yol verilmir.

Əvvəla işdən görünür ki, digər birinci növbəli vərəsələrlə yanaşı iddiaçı da ataları İsmayıl Quliyev öldükdən sonra vərəsəliyin açıldığı yerdə notariat orqanına mirası qəbul etmək barədə yazılı ərizə verməyib. Yalnız mirasa vərəsəlik açıldıqdan 14 il sonra, yəni 12 iyul 1989-cu il tarixdə iddiaçının anası, cavabdeh Cəlal Quliyevin isə nənəsi Sima Quliyeva notariat orqanına yazılı ərizə verərək mərhum əri İsmayıl Quliyevdən miras qalmış evin ½ hissəsinə “Qanun üzrə vərəsəlik hüququ haqqında” Şəhadətnamə almışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi qeyd olunan bu hallara diqqət yetirmədən, digər birinci növbəli vərəsələrin, o cümlədən cavabdeh Cəlal Quliyevin atası Saqi Quliyevin mərhum İsmayıl Quliyevdən miras qalmış evin ½ hissəsini faktiki surətdə idarə etməyə başlamaqla və ya ona yiyələnməklə mirası qəbul edib-etməməsini, mirasın həmin hissəsinə vərəsəlik açılarkən və ya vərəsəlik açıldıqdan sonra orada yaşayıb-yşamamasını, mirasın qorunub saxlanılmasında, eləcə də idarə olunmasında və sair formada iştirak edib-etməməsini aydınlaşdırmadan, eyni zamanda qəbul edilmiş mirasın vərəsəliyin açıldığı vaxtdan vərəsəyə məxsus olmasını və mülki qanunvericilikdə mirasdan pay almaq hüququnun irsi transmissiya qaydasında vərəsəyə keçməsinə yol verilməsinə nəzərə almadan, iddiaçı istisna olmaqla mərhum İsmayıl Quliyevin digər birinci növbəli vərəsələrinin ondan miras qalmış evin ½ hissəsini qəbul etməmələri barədə səhv nəticəyə gəlib və gəldiyi nəticəni hər hansı mötəbər yazılı sübutlarla əsaslandırmayıb. Halbuki, Azərbaycan Respublikası MPM-nin 220.4-cü maddəsinə əsasən qətnamənin əsaslandırıcı hissəsində işin məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş halları, işin halları barədə məhkəmənin əsaslandırıdığı sübutlar və məhkəmənin bu və ya digər sübutları və iclasda iştirak edən şəxslərin istinad etdiyi qanun və hüquqi aktları rədd etmək üçün gətirdiyi dəlillər göstərilməlidir.

Hazırkı halda mərhum Saqi Quliyevin mərhum atası İsmayıl Quliyevdən miras qalmış evin ½ hissəsini faktiki surətdə idarə etməyə başlamaqla və ya ona yiyələnməklə mirası qəbul etməməsi faktı mülki iş materialları ilə təsdiq olunmur.

Daha sonra apellyasiya instansiyası məhkəməsi qətnamədə bir tərəfdən Cəlal Quliyevin mərhum nənəsi Sima Quliyevdən

miras qalmış evi qanunla müəyyən edilmiş müddətdə rəsmi və ya faktiki qəbul etməsinə dair məhkəməyə heç bir sübut təqdim etmədiyini göstərdiyi halda, digər tərəfdən vəsiyyətnamə üzrə vəərəsə sayılsa da, onun mirası qəbul etmək hüququnu və mirasdan pay almaq hüququnu itirməsini qeyd etməklə əslində ziddiyyətli nəticəyə gəlmişdir.

Belə ki, əvvəla mərhum Sima Quliyeva keçmiş əri İsmayıl Quliyevdən miras qalmış $\frac{1}{2}$ paya qanun üzrə birinci növbəli vəərəsə olmasa da və bu əsasla görə qanuni qüvvəyə minmiş məhkəmə aktı ilə bütövlükdə miras evə dair onun adına verilmiş 12 iyul 1989-cu il tarixli “Qanun üzrə vəərəsəlik hüququ haqqında” Şəhadətnamə, 13 mart 1989-cu il tarixli Qeydiyyat Vəsiqəsi, habelə Ağstafa şəhər XDS İcraiyə Komitəsinin 10 iyul 1989-cu il tarixli, 934 sayılı arayışı etibarsız sayılsa da, qanuni qüvvəyə minmiş digər məhkəmə aktı ilə həmin ev onlar arasında naturada bölünərək, evin sahələri 20,67 və 9,55 kv.metr olan 2 otağı mərhum Sima Quliyevanın ayrıca mülkiyyəti olmuş və sonuncu həmin evi nəvəsi Cəlal Quliyevə vəsiyyət etmişdir.

Göründüyü kimi Sima Quliyevanın 01 oktyabr 2012-ci il tarixdə ölməsi ilə ondan miras qalmış bütün əmlaka, o cümlədən mübahisəli evdən ona çatan paya vəərəsəlik açılmışdır.

MM-nin 1133.1-ci maddəsinə əsasən ölmüş şəxsin (miras qoyanın) əmlakı başqa şəxslərə (vəərəsələrə) qanun üzrə və ya vəsiyyət üzrə və ya hər iki əsasla keçir.

MM-nin 1133.2-ci maddəsinə görə qanun üzrə vəərəsəlik (ölmüş şəxsin əmlakının qanunda göstərilmiş şəxslərə keçməsi) o zaman qüvvədə olur ki, miras qoyan vəsiyyətnamə qoymur, yaxud vəsiyyətnamə tamamilə və ya qismən etibarsız sayılır.

MM-nin 1243.1-1243.3-cü maddələrinin mənasına görə mirası istər qanun üzrə, istərsə də vəsiyyət üzrə vəərəsə qəbul edir. Vəərəsə mirasın açıldığı yer üzrə notariat kontoruna mirası qəbul etdiyi barədə ərizə verdikdə və ya əmlaka sahiblik etməyə və ya əmlakı idarə etməyə faktik başladıqda və bununla da mirası qəbul etdiyini şəksiz nümayiş etdirdikdə miras vəərəsə tərəfindən qəbul edilmiş sayılır. Vəərəsə mirasın bir hissəsinə sahiblik etməyə faktik başladıqda hesab edilir ki, mirasın nədə ifadə edilməsindən və harada olmasından asılı olmayaraq, o, mirası tamamilə qəbul etmişdir.

MM-nin 1246-cı maddəsinə görə vəərəsə vəərəsəliyə çağırıldığını bildiyi və ya bilməli

olduğu gündən üç ay ərzində mirası qəbul edə bilər. Miras açıldığı gündən altı ay keçdikdən sonra mirasın qəbuluna yol verilmir.

MM-nin 1255-ci maddəsinə əsasən qəbul edilmiş miras onun açıldığı gündən vəərəsənin mülkiyyəti sayılır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi sadalanan normaların tələbləri baxımından Sima Quliyevadan miras qalmış evin $\frac{1}{2}$ hissəsinə vəərəsəlik açılarkən iddiaçı istisna olunmaqla, digər birinci növbəli vəərəsələrin vəərəsəliyə çağırıldıklarını bildikləri və ya bilməli olduqları günü müəyyən etmədən, vəsiyyətnamə üzrə vəərəsə Cəlal Quliyevin miras əmlaka sahiblik etməyə, həmin əmlakı idarə etməyə faktik başlamaqla mirasa yiyələnməsinə dair məhkəməyə təqdim etdiyi sübutlara Azərbaycan Respublikası MPM-nin 88-ci maddəsinin tələblərinə uyğun olaraq hüquqi qiymət vermədən və işdə, kifayət qədər mötəbər yazılı sübutlar olmadığı halda, Cəlal Quliyevin və digər birinci növbəli vəərəsələrin Sima Quliyevadan miras qalmış evin $\frac{1}{2}$ hissəsinə qəbul etmək və beləliklə də həmin evdən pay almaq hüquqlarını itirmələri qənaətinə gəlmişdir. Halbuki, miras evin cavabdeh Cəlal Quliyevin faktiki sahibliyində, istifadəsində olması onun 2014-cü ilə aid məhkəməyə təqdim etdiyi yazılı sübutlarla istisna olunmur. Bu faktı apellyasiya instansiyası məhkəməsi özü də öz qətnaməsində inkar etməmişdir.

Eyni zamanda apellyasiya instansiyası məhkəməsi vəsiyyətnamə üzrə vəərəsə Cəlal Quliyevin Sima Quliyevadan miras qalmış evi qanunla müəyyən edilmiş müddətdə rəsmi və ya faktiki qəbul etməsinə dair, eləcə də həmin müddəti üzrlü səbəbdən ötürməsinə dair məhkəməyə heç bir yazılı sübut təqdim etməməsinə göstərsə də, mirasa vəərəsəlik açılanaq və ondan sonra onun faktiki olaraq harada yaşamasını, həmin evdə ona məxsus əmlakların olub-olmamasını, miras evdə yaşayıb-yaşamamasını, atası Saqi Quliyev tərəfindən evdə hər hansı təmir-tikinti işlərinin aparılıb-aparılmamasını, Sima Quliyevanın dəfn xərclərinin ödənilməsində iştirak edib-etməməsinə və sair halları aydınlaşdırmadan, iddiaçının tələblərini, onun öz tələblərini əsaslandırıdığı halları, habelə sözügedən vəsiyyətnamənin qüvvədə olmasını nəzərə almadan və beləliklə də hazırki məhkəmə icraatı üzrə həqiqəti müəyyən etmədən İsmayıl Quliyev və Sima Quliyevadan miras qalmış evə bütövlükdə iddiaçının vəərəsəlik hüququnu tanımışdır. Halbuki, Azərbaycan

Respublikası Konstitusiyasının 125-ci maddəsinin VII bəndinə görə məhkəmə icraatı ilk növbədə həqiqətin müəyyən edilməsini təmin etməlidir.

Eyni hüquqi mövqə MPM-nin 14.1-ci maddəsində də təsbit edilmişdir. Həmin maddənin mənasına görə məhkəmə həqiqətə nail olmaq üçün işin hərtərəfli, tam və obyektiv tədqiqinə lazımı şərait yaradır. Bunun üçün məhkəmə: işdə iştirak edən şəxslərə onların prosessual hüquq və vəzifələrini izah edir, görülcək, yaxud görülməyəcək hərəkətlərin nəticələri barədə onları xəbərdar edir, onların prosessual hüquqlarının həyata keçməsinə kömək göstərir.

MPM-nin 88-ci maddəsinə əsasən məhkəmə sübutları obyektiv, qərəzsiz, hərtərəfli və tam baxdıqdan sonra həmin sübutlara tətbiq edilməli hüquq normalarına müvafiq olaraq qiymət verir.

Bu baxımdan kassasiya instansiyası məhkəməsi hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə sadalanan maddi və prosessual hüquq normalarının tələblərinə cavab vermir və apellyasiya instansiyası məhkəməsi işə əlavə edilmiş sübutlara obyektiv baxıb onlara düzgün hüquqi qiymət verməmişdir. Sübutlara obyektiv baxılması dedikdə iş- məhkəmə tərəfindən subyektiv mülahizələrə yol vermədən sübutun məzmununu təşkil edən dəlillərin və faktların qiymətləndirilməsi başa düşülür. Obyektivlik ilk növbədə sübutun məzmununda olan dəlillərin və faktların həqiqi və mötəbər olduğunu yoxlamağı tələb edir. Sübut o, halda mötəbər hesab edilir ki, yoxlama nəticəsində onun məzmununu təşkil edən məlumatların həqiqətə uyğun olduğu, habelə bu sübutun qanunun bütün formal tələblərinə cavab verdiyi müəyyən edilsin. Sübutun mötəbərliyinə şübhələr mövcud olduğu halda məhkəmə müxtəlif üsullarla həmin şübhələri aydınlaşdırmağa

çalışmalı, bunun üçün işdə iştirak edən şəxslərə əlavə sübut təqdim edilməsini təklif etməli, zəruri olduqda mövcud sübutu yenidən araşdırmalıdır. Sübutların məzmunundakı məlumatlarla bağlı şübhələrin aradan qaldırılmasının ən etibarlı üsullardan biri işə, müxtəlif sübutların müqayisəli təhlil edilməsidir.

İddiaçı özü də iddia ərizəsində miras qalmış evin mirası qəbul etmiş vərəsələr arasında paylarına uyğun olaraq bölünməsinə iddia etmişdir.

Ona görə də kassasiya instansiyası məhkəməsi hesab etmişdir ki, işdə olan sübutları təhlil etmədən, onların mötəbərliyini yoxlamadan işin bu və ya digər faktiki hallarının müəyyən edilmiş və ya müəyyən edilməmiş hesab edilməsi yolverilməzdir və işin məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmiş hesab olunan hər bir halı barəsində məhkəmənin gəldiyi yekun nəticə işdə olan sübutlarla təsdiq olunmalıdır. Məhkəmə sübutları sadalamaqla kifayətlənməməli, onları əlaqəli şəkildə şərh etməli, bu və ya digər sübutun qəbul edilib-edilməməsinin səbəblərini qətnamədə aydın izah etməlidir.

“Məhkəmə qətnaməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 24 noyabr 2005-ci il tarixli, 4 sayılı qərarında da məhkəmələrə məhz bu qaydalara əməl etmələri tövsiyə olunmuşdur.

Göstərilənlərə əsasən və MPM-nin 416, 419, 420-ci maddələrinin tələblərini rəhbər tutaraq kassasiya instansiyası məhkəməsi iş üzrə qəbul etdiyi yekun qərarla cavabdehlərin kassasiya şikayətini təmin edərək Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 08 may 2018-ci il tarixli qətnaməsini ləğv edib, mülki işi yenidən baxılması üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinə qaytarmışdır.

Nəqliyyat vasitəsini etibarnamə olmadan, lakin mülkiyyətçinin razılığı ilə idarə edən şəxs “İcbari sığortalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 25.1.3-cü maddəsində göstərilən “hüquqi olmayan şəxs” kimi qəbul edilə bilməz.

Bakı şəhəri, Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 09 dekabr 2019-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddiaçı “AXA MBASK” Sığorta Şirkəti ASC cavabdehlər Bağırova Ülkər Bəxtiyar qızı və Bağırov Elşən Novruzqulu oğluna qarşı “subroqasiya qaydasında pul tələbinə dair” iddiası təmin edilərək, “AXA MBASK” Sığorta Şirkəti ASC ilə Elşən Bağırov arasında bağlanmış 24

oktyabr 2018-ci il tarixli sığorta müqaviləsinə əsasən zərərçəkmişlərə verilmiş sığorta məbləğinin əvəzi olaraq cavabdehlərdən müştərək qaydada 6.500 manat pulun tutulub iddiaçıya verilməsi qət edilmişdir.

Cavabdehlər qətnamədən apellyasiya şikayəti vermişlər.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 18 mart 2020-ci il tarixli qətnaməsi ilə apellyasiya şikayəti təmin edilməmiş, Bakı şəhəri, Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 09 dekabr 2019-cu il tarixli qətnaməsi isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Həmin qətnamədən cavabdeh Ülkər Bağirova kassasiya şikayəti vermişdir.

İşin mübahisə olunmayan həqiqi hallarından görünür ki, cavabdeh Elşən Bağirovun mülkiyyətində olan “Hyundai Santa Fe” markalı, 90 BF 111 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobil iddiaçı tərəfindən 24 oktyabr 2018-ci il tarixli sığorta müqaviləsinə əsasən 1 il müddətinə sığorta edilmişdir. Sığorta müddətində, yəni 13 may 2019-cu il tarixdə Elşən Bağirovun arvadı Ülkər Bağirova etibarnamə olmadan həmin avtomobili idarə edərkən, yol-nəqliyyat hadisəsi baş vermişdir və nəticədə “Renault Megane” markalı, 90 CK 719 dövlət qeydiyyat nişanlı və “Toyota Corolla” markalı, 10 SN 888 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobillərlə toqquşaraq onlara zərər vurmuşdur. Eyni zamanda yol nəqliyyat hadisəsi zamanı Vaqif Hüseynov və Rövşən Məmmədov yüngül dərəcəli bədən xəsarətləri almışlar. Yol-nəqliyyat hadisəsi zamanı həmçinin sözügedən avtomobillərə cəmi 5.000 manat, Vaqif Hüseynovun sağlamlığına 750 manat, Rövşən Məmmədovun sağlamlığına isə 750 manat olmaqla, cəmi 6.500 manat maddi zərər dəymişdir. Həmin məbləğ işdə olan ödəniş tapşırıqlarına əsasən iddiaçı tərəfindən sözügedən zərərçəkmiş şəxslərə ödənilmişdir.

Həmçinin işə əlavə edilmiş Bakı şəhəri, Yasamal rayon Polis İdarəsinin “Cinayət işinin başlanmasının rədd edilməsi haqqında” 20 may 2019-cu il tarixli Qərarı ilə müəyyən edilmişdir ki, yol-nəqliyyat hadisəsi cavabdeh Elşən Bağirovun arvadı Ülkər Bağirovanın təqsiri üzündən baş vermişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi gəlidiyi nəticəni belə əsaslandırmışdır ki, cavabdeh Elşən Bağirovun mülkiyyətində olan “Hyundai Santa Fe” markalı, 90 BF 111 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobilə dair sonuncu ilə iddiaçı arasında bağlanmış sığorta müqaviləsində onun arvadı Ülkər Bağirovanın da avtomobili idarə etməsinə dair hər hansı razılaşma olmamışdır. Həmçinin cavabdeh Elşən Bağirov tərəfindən arvadı Ülkər Bağirovanın adına etibarnamə verilməmiş, eyni zamanda yol nəqliyyat hadisəsi zamanı mülkiyyətçi Elşən Bağirov avtomobildə olmamışdır. Bu səbəbdən də iddianı təmin

etməklə birinci instansiya məhkəməsi düzgün nəticəyə gəlmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi hüquqi mövqeyini Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə MM-nin) 21.1, 21.2, 1096.1-ci maddələrinin və digər maddi və prosessual hüquq normalarının tələbləri ilə əsaslandırmışdır.

Azərbaycan Respublikası Mülki-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətndə MPM-nin) 416-cı maddəsinə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi və prosessual hüquq normalarının düzgün tətbiq edilməsini yoxlayır.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi məruzəçini, cavabdeh Ülkər Bağirovanın vəkili Faiq Nəcəfovun izahatını dinləyib, kassasiya şikayətinin dəlillərini müzakirə edib, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin işə baxarkən maddi və prosessual hüquq normalarının tələblərini hazırkı mülki mübahisəyə düzgün tətbiq etməsini yoxlayıb hesab etmişdir ki, aşağıdakılara görə kassasiya şikayəti təmin edilməlidir.

Belə ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi işin hallarını düzgün müəyyən etmiş olsa da, həmin hallara maddi hüquq normalarının tələblərini düzgün tətbiq etməmiş və maddi hüquq normalarının təfsirində səhvə yol vermişdir.

Əvvəla, işin mübahisə olunmayan həqiqi hallarına görə “Hyundai Santa Fe” markalı, 90 BF 111 dövlət qeydiyyat nişanlı avtomobil cavabdehlərin birgə nikahı dövründə və onların ümumi qazancları hesabına əldə edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ailə Məcəlləsinin 32.1 və MM-nin 225.1-ci maddələrinin mənasına görə nikah müddətində ər-arvadın əldə etdikləri əmlak onların ümumi birgə mülkiyyəti hesab olunur. Qanun bu halda ər-arvadın birgə nikah dövründə əldə etdikləri əmlakın ümumi prezumpsiyasını müəyyən edir. Bu, o deməkdir ki, birgə nikah dövründə əldə edilmiş əmlakın ümumi əmlak kateqoriyasına aid edilməsi üçün sübut təqdim etməyə ehtiyac yoxdur; birgə nikah dövründə əldə edilmiş bütün əmlak qanunda həmin əmlakın ümumi əmlaka daxil olmasının göstərilib-göstərilməməsindən asılı olmayaraq ümumi əmlak sayılır; hər hansı əmlakın ümumi əmlak siyahısından çıxarılması üçün həmin əmlakın ər və ya arvadın əmlakı olması barədə qanunun birbaşa göstərişi olmalıdır.

Ər-arvad birgə mülkiyyət üzərində sahiblik, istifadə və sərəncam verilməsini hüquq bərabərliyi əsasında həyata keçirirlər.

MM-nin 222.1-ci maddəsinə görə onların hər biri sözügedən avtomobil üzərində sahiblik və ondan istifadə etmək hüququna malikdirlər.

Bu o deməkdir ki, ər-arvadın ümumi birgə mülkiyyətində olan avtomobilin idarə edilməsi zamanı mülkiyyət hüququ qeydə alınmış ər və ya arvadın bu hüququ qeydə alınmayan ər və ya arvadın adına etibarnamə verməsinə lüzum yoxdur.

Eyni zamanda “İcbari sığortalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 25.1.3-cü maddəsində göstərilən “hüququ olmayan şəxs” ifadəsi nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ olmayan şəxsi nəzərdə tutur. Belə ki, nəqliyyat vasitəsinin idarə etmək hüququ olmayan şəxs avtomobilin idarə edilməsi ilə bağlı nəzəri və təcrübə biliklərə malik olmur. Belə şəxsin avtomobili idarə etməsi sığorta hadisəsinin baş verməsi riskini artırır. Sığorta hadisəsi baş verdikdə isə sığortaçı sığorta ödənişi verməli olur və son nəticədə sığortaçının əsaslı mənafeləri pozulmuş olur.

Göründüyü kimi, qanunverici sığortaçının əsaslı mənafeyinin müdafiəsini təmin etmək üçün belə bir norma qanuna daxil etmişdir.

“İcbari sığortalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 13.4-cü maddəsinə əsasən sığorta şəhadətnaməsinin kimin adına verilməsindən asılı olmayaraq, fərdi qəza və ya mülki məsuliyyət üzrə sığorta təminatı, müvafiq sığorta müqaviləsində göstərilmiş əmlakı qanuni əsaslarla təyinatına uyğun istismar edən istənilən şəxsin hərəkəti və ya hərəkətsizliyi nəticəsində baş vermiş müvafiq hadisələrə, hallara şamil olunur.

Bu baxımdan kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin gəldiyi nəticə ilə razılaşmır və hesab edir ki, sözügedən maddədə “qanuni əsaslar” dedikdə yalnız etibarnaməni və ya digər yazılı sənədi deyil, avtomobilin istismar edilməsi üçün mülkiyyətçinin şifahi razılığını da nəzərdə tutur. İradənin yazılı və ya şifahi formada ifadə edilməsindən asılı olmayaraq avtomobilin istismarı mülkiyyətçinin iradəsinə uyğun olması kifayətdir ki, qanuni əsas mövcud olsun.

Hazırkı halda cavabdeh Ülkər Bağirovanın sözügedən avtomobili ümumi birgə mülkiyyətin digər iştirakçısı sayılan əri Elşən Bağirovun razılığı və onun iradə ifadəsinə uyğun olaraq idarə etməsi işin mübahisə olunmayan halıdır.

Nəzərə almaq lazımdır ki, avtomobili idarə etmək hüququ olmayan şəxs tərəfindən idarə edilməsinə görə məsuliyyəti inzibati xətlər

qanunveriliyi müəyyən etmişdir (İXM-nin 332-ci maddəsi). Bu məsuliyyəti müəyyən etməkdə inzibati xətlər qanunveriliyinin iki məqsədi vardır: birincisi, avtomobil mülkiyyətçilərinin mənafeyi müdafiə olunsun və başqa şəxslər mülkiyyətçinin iradəsi olmadan avtomobilə sahiblənmə bilməsinlər; ikincisi, yol hərəkəti sahəsində hüquqpozmalara qarşı mübarizə imkanları gücləndirilsin, yəni qayda pozuntusu zamanı avtomobili idarə edən şəxsin (sürücünün) şəxsiyyətinin müəyyən edilməsi və məsuliyyətə cəlb olunması mümkün olsun.

Göründüyü kimi, bu norma sığortaçıların mənafeyinin qorunması ilə bağlı məqsədi yoxdur və ola da bilməz.

Belə ki, əvvəla, sığorta mənafehi inzibati xətlərlə bağlı mənafehi deyil, mülki mənafehidir və mülki hüquqa aid qanunlarla tənzimlənir. Mülki hüququn tələbi isə ondan ibarətdir ki, əşyanın başqasının sahibliyinə verilməsi üçün istifadə müqaviləsi bağlanmalıdır. Mülki hüquqa görə avtomobil əşyadır və onun idarə edilməsi əşyadan istifadə edilməsi kimi qəbul olunur. Əgər avtomobilin başqa şəxs tərəfindən idarə edilməsi mülkiyyətçinin razılığına əsasən həyata keçirilsə, bu o deməkdir ki, mülkiyyətçi ilə həmin şəxsin arasında istifadə müqaviləsi mövcuddur.

Eyni zamanda mülki hüquq inzibati hüququn müəyyən etdiyi avtomobilin idarə edilməsinə dair etibarnaməni tanımır. Belə ki, mülki hüquqda etibarnamə təmsilçilik mənafehlərinin yaranması üçün əsasdır (MM-nin 362-ci maddəsi).

Avtomobilin idarə edilməsi isə mülki hüquqda əşyadan istifadə etmək kimi qəbul olunur. Mülki hüquqda “əşyadan istifadə etmək” deyəndə əşyanın faydalı təbii xassələrinin hasil edilməsi başa düşülür, avtomobilin təbii xassəsini nəql etməkdir, çünki o, nəqliyyat vasitəsidir.

Ona görə də, şəxs avtomobildən istifadə edərkən onun nəql etmə imkanlarından yararlanır, nəql etmə zamanı təmsilçiliyin yaranması (avtomobil mülkiyyətçisinin üçüncü şəxs qarşısında təmsil edilməsi) mümkün deyil. Təmsilçilik avtomobil üzərində sərəncam verilməsi və üçüncü şəxslərlə əlaqədar digər bu kimi hərəkətlərin həyata keçirilməsi zamanı mümkündür.

Bundan başqa yol hərəkəti mənafehlərində avtomobilin idarə edilməsi ilə bağlı təmsilçilik mənafehinin yaranması mümkün deyil. Çünki avtomobili idarə edən şəxs yol hərəkəti

iştirakçısına çevrilir və bu münasibətdə başqa şəxsin nümayəndəsi kimi deyil, “sürücü” kimi iştirak edir.

“Yol hərəkəti haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 1-ci maddəsinin 33-cü bəndində yol hərəkəti iştirakçılarının anlayışı verilib və orada “sürücü”nün nümayəndəsi anlayışı yoxdur və ümumiyyətlə “sürücü”nün nümayəndəsi institutu nəzərdə tutulmamışdır.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya şikayətinin dəlillərini əsaslı sayıb hesab etmişdir ki, nəqliyyat vasitəsini etibarnamə olmadan, lakin mülkiyyətçinin razılığı və iradə ifadəsinə uyğun olaraq idarə edən şəxs “İcbari sığortalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 25.1.3-cü maddəsində göstərilən “hüquqi olmayan şəxs” kimi qəbul edilə bilməz. Həmin şəxslərə yalnız sürücülük hüququ olmayan şəxslər və nəqliyyat vasitəsini mülkiyyətçinin razılığı olmadan və onun iradəsinə zidd olaraq idarə edən şəxslər aiddir.

Ona görə də iddianı təmin etmiş birinci instansiya məhkəməsinin qətnaməsini dəyişdirilmədən saxlamaqla apellyasiya instansiyası məhkəməsi sadalanan maddələrin tələblərini pozmuş və onların təfsirində səhvə yol vermişdir. Bu isəMPM-nin 418.1, 418.2-ci maddələrinin tələblərinə əsasən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsinin kassasiya qaydasında ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Beləliklə də hazırki işin halları ondan ibarətdir ki, 13 may 2019-cu il tarixdə yol-nəqliyyat hadisəsi baş verərkən sözügedən avtomobilin mülkiyyətçisi Elşən Bağirovun arvadı kimi Ülkər Bağirovanın həmin avtomobili idarə etməyə tam hüququ olub. Çünki həmin avtomobil Ülkər Bağirova ilə onun əri Elşən Bağirovun ümumi birgə mülkiyyəti sayılır və Ülkər Bağirova avtomobildən digər mülkiyyətçi Elşən Bağirovun razılığı və iradəsinə uyğun olaraq istifadə edib. Bu

fakt Elşən Bağirovun izahatı və sonuncunun hazırki mübahisə ilə bağlı Ülkər Bağirova ilə eyni mövqedən çıxış etmələri ilə də təsdiq olunur.

Bu baxımdan kassasiya instansiyası məhkəməsi işin apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən müəyyən edilmiş həqiqi hallarını nəzərə alıb hesab etmişdir ki, cavabdeh Ülkər Bağirova “İcbari sığortalar haqqında” Azərbaycan Respublikası Qanununun 25.1.3-cü maddəsində göstərilən “hüququ olmayan şəxs” hesab edilmir və bu səbəbdən də iddiaçının cavabdehlərə qarşı subroqasiya hüququ yaranmamışdır.

MPM-nin 417.1.4 və 417.2-ci maddələrinin tələblərinə görə kassasiya instansiyası məhkəməsi işə baxarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnamə və ya qəraradını tamamilə, yaxud qismən ləğv edib apellyasiya instansiyası məhkəməsində müəyyən edilmiş hallar və sübutlar əsasında yeni qərar qəbul edə bilər; bu Məcəllənin 417.1.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuş qərar yalnız o halda qəbul edilir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən maddi hüquq normaları pozulmuş və ya düzgün tətbiq edilməmiş olsun.

Göstərilənlərə əsasən, kassasiya instansiyası məhkəməsi işin yuxarıda müəyyən edilmiş faktiki hallarını və sadalanan maddi hüquq normalarının tələblərini nəzərə alıb, kassasiya şikayətində göstərilən digər dəlilləri də müzakirə edib, cavabdeh Ülkər Bağirovanın kassasiya şikayətini təmin etmiş, iş üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki Kollegiyasının 18 mart 2020-ci il tarixli qətnaməsini ləğv etmiş, iş üzrə yeni qərar qəbul etməklə, iddiaçı “AXA MBASK” Sığorta Şirkəti ASC-nin cavabdehlər Ülkər Bağirova və Elşən Bağirova qarşı “subroqasiya qaydasında pul tələbinə dair” iddiasını rədd etmişdir.

Mənzildən istifadə hüququna xitam verilməsi ilə əlaqədar kompensasiyanın məbləği məhkəmə tərəfindən müəyyən edilmədiyindən qətnamə ləğv edilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Mülki Kollegiyası tərəfindən baxılmış mülki işin materialarından görünür ki, Amaliya Feyziyeva iddiaçının oğlu Rasif Feyziyevlə 01 iyun 2007-ci il tarixdə rəsmi nikaha daxil olmuş və həmin vaxtdan Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, 8-ci mikrorayon, Süleyman Sani Axundov küçəsi, 3 saylı evin 38 saylı mənzilinə

köçmüş və orada yaşamışdır. Birgə nikahdan üç uşaqları olmuşdur.

2019-cu ilin aprel ayında Məmmədov Arif Baxşəli oğlu iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək mülkiyyətində olan Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, 8-ci mikrorayon, Süleyman Sani Axundov küçəsi, 3 saylı evin 38 saylı mənzilindən Feyziyeva Amaliya Yusif qızının istifadə

hüququna 20.000 manat məbləğində kompensasiya verilməklə xitam verilməsi, sonuncunun 3 yetkinlik yaşına çatmayan uşağı ilə birlikdə həmin mənzildən çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Feyziyeva Amaliya Yusif qızı qarşılıqlı iddia ərizəsi ilə məhkəməyə müraciət edərək Məmmədov Arif Baxşəli oğlu ilə oğlu Rasif arasında olan şifahi müqaviləyə əsasən ödənilən pul məbləği nəzərə alınaraq Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, 8-ci mikrorayon, Süleyman Sani Axundov küçəsi, 3 saylı evin 38 saylı mənzilinə onların mülkiyyət hüququnun tanınması və qalıq borc olan 2000 ABŞ dolları məbləğində pul vəsaitinin onlardan alınaraq A.B.Məmmədova ödənilməsi barədə qətnamə çıxarılmasını xahiş etmişdir.

Bakı Şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin 18 oktyabr 2019-cu il tarixli qətnaməsi ilə iddia təmin edilərək iddiaçı Məmmədov Arif Baxşəli oğlu tərəfindən cavabdeh Feyziyeva Amaliya Yusif qızına 20.000 manat məbləğində kompensasiya ödənilməklə onun mübahisəli mənzildən istifadə hüququna xitam verilməsi, cavabdehin 3 yetkinlik yaşına çatmayan uşağı ilə birlikdə oradan çıxarılması qət edilmişdir.

Həmin qətnamə ilə Feyziyeva Amaliya Yusif qızının Məmmədov Arif Baxşəli oğluna qarşı pul tələbinə dair qarşılıqlı iddiası rədd edilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsi Mülki Kollegiyasının 17 yanvar 2020-ci il tarixli qətnaməsi ilə cavabdehin apellyasiya şikayəti qismən təmin edilərək Bakı Şəhəri Binəqədi Rayon Məhkəməsinin 18 oktyabr 2019-cu il tarixli qətnaməsi qismən, ilkin iddia tələbinin təmin edilən hissəsində ləğv edilmiş, iddia tələbinin həmin hissədə rədd olunmasına dair yeni qətnamə qəbul edilmiş, qətnamə apellyasiya şikayətinə münasibətdə qalan hissədə (mübahisələndirilən hissədə) dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi iddianı rədd edərək nəticəsini onunla əsaslandırılmışdır ki, yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququ olan cavabdehin mübahisəli mənzilə istifadə hüququna xitam verilməsi müqabilində 20.000 manat məbləğində təklif olunan məbləğ mövcud ərazidə oxşar şəraitli ayrıca yaşayış sahəsindən istifadə etmək üçün ağılabatan deyildir.

İş üzrə iddiaçı Məmmədov Arif Baxşəli oğlu həmin qətnamədən kasasiya şikayəti verərək qətnamənin maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması ilə çıxarılmasını əsas göstərməklə ləğv edilməsini və iddianın təmin

olunmasına dair qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qətnaməsi mübahisənin Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə MM-nin) 228.2-ci maddəsinin tələbinə uyğun həllini təmin etməməklə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsinin Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 53, 149.2.3 və 218-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 12 iyul 2016-cı il tarixli qərarı nəzərə alınmadan qəbul edildiyindən qətnamə qanuni və əsaslı sayıla bilməz.

Belə ki, hazırkı iş üzrə cavabdeh mübahisəli mənzildən istifadə hüququna malik olan şəxs olmaqla onun həmin hüququna müvafiq kompensasiya ödənilməsi yolu ilə xitam verilə bilər.

MM-nin 228.2-ci maddəsinə əsasən, yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququnun əmələ gəlməsi, həyata keçirilməsi şərtləri və xitamı mülkiyyətçi ilə bağlanan, notariat qaydasında təsdiqlənən yazılı razılaşma ilə müəyyənləşdirilir. Yaşayış binasının tərkib hissəsindən istifadə hüququna xitam verilməsi haqqında razılaşma olmadıqda bu hüquqa mülkiyyətçinin məhkəmə qaydasında tələbinə əsasən bazar qiyməti ilə müvafiq kompensasiya verilməsi yolu ilə xitam verilə bilər.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumu “Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsinin Azərbaycan Respublikası Mülki Prosessual Məcəlləsinin 53, 149.2.3 və 218-ci maddələri ilə əlaqəli şəkildə şərh edilməsinə dair” 12 iyul 2016-cı il tarixli Qərarında belə nəticəyə gəlmişdir ki, Azərbaycan Respublikası Mülki Məcəlləsinin 228.2-ci maddəsində nəzərdə tutulan kompensasiyanın məbləği iddianın predmetinə aid deyildir, birinci instansiya məhkəməsi belə işlərə baxarkən, iddia ərizəsində kompensasiya məbləğinin göstərilib-göstərilməməsindən asılı olmayaraq, kompensasiyanın məbləğini bazar qiymətinə uyğun olaraq müəyyən etməli, lakin bu zaman iddianı təmin edərək mülkiyyətçinin həmin məbləğin ödənilməsinə dair razılığını nəzərə almalıdır.

Həmin qərarla əks olunan hüquqi mövqe belə bir qənaətə gəlməyə əsas verir ki, məhkəmə

təklif olunan kompensasiyanın məbləğindən asılı deyildir. Mübahisə yarandıqda məhkəmə özü kompensasiyanın məbləğini bazar qiymətinə uyğun müəyyən etməli və mülkiyyətçi həmin məbləğlə razılaşdıqda iddianı təmin etməlidir. Əks halda iddia rədd edilməlidir.

Lakin, işdən göründüyü kimi, apellyasiya instansiyası məhkəməsi tam hüquqlu məhkəmə kimi kompensasiyanın məbləğini müəyyən etməmiş, yalnız iddiaçı tərəfindən təklif olunan məbləğ çərçivəsində mübahisənin həllinə yanaşmışdır.

Buna görə, Ali Məhkəmənin Mülki Kollegiyasının qərarı ilə kassasiya şikayəti qismən

təmin edilərək Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Mülki kollegiyasının 17 yanvar 2020-ci il tarixli qətnaməsi maddi və prosessual hüquq normalarının pozulması ilə çıxarıldığından ləğv olunmuş və iş yeni apellyasiya baxışına göndərilmişdir.

Yuxarıda göstərilənlərə yanaşı kassasiya kollegiyası qəbul etdiyi qərarında qeyd etmişdir ki, işə yenidən baxılarkən istifadə hüququna xitam verilməsi üçün bazar qiyməti müəyyən edilməklə, mənzilə istifadə hüququna kompensasiya ödənilməklə xitam verilməsi əsaslarını nəzərdə tutan edən qanunvericiliyin tələblərinə uyğun qanuni və əsaslı qətnamə qəbul edilməlidir.

*CİNAYƏT İŞLƏRİ ÜZRƏ
MƏHKƏMƏ TƏCRÜBƏSİNDƏN*

Şəxslərdən biri hər hansı cinayətin törədilməsinə məsləhətləri, göstərişləri və məlumatları ilə yardım etdikdə və bu hərəkətlərinə görə ona qarşı Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 32.5-ci maddəsinə istinad edilməklə ittiham irəli sürüldükdə, digəri isə cinayəti bilavasitə və təkbaşına törətdikdə sonuncunun əməli qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayət kimi qiymətləndirilə bilməz.

Tərtər Hərbi Məhkəməsinin 09 oktyabr 2018-ci il tarixli hökmü ilə Baxşəliyev Vüqar Mehman oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4-cü maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli bilinib, cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 3 (üç) il 6 (altı) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Həmin hökmə həmçinin İbrahimov Vüqar Şahlar oğlu da CM-nin 32.5, 177.2.1, 32.5, 177.2.2, 32.5, 177.2.3 və 32.5, 177.2.4-cü maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli bilinib, CM-nin 69.3-cü maddəsinə əsasən cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 2 (iki) il 9 (doqquz) ay müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən, Baxşəliyev Vüqar Mehman oğlu təqsirli bilinib məhkum olunmuşdur ona görə ki, o, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında yaşayış sahəsinə daxil olmaqla təkrarən xeyli miqdarda özgə əmlakını gizli yolla talamışdır.

Belə ki, o, Müdafiə Nazirliyinin 703 nömrəli hərbi hissəsinin reaktiv artilleriya batareyasının 2-ci reaktiv artilleriya tağım komandirinin müavini-mənqə komandiri vəzifəsində müddətdən artıq həqiqi hərbi xidmət hərbi qulluqçusu kiçik çavuş hərbi rütbəsində xidmətdə olarkən tamah niyyəti ilə, tanış İbrahimov Vüqar Şahlar oğlu ilə birlikdə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında özgənin əmlakını gizli yolla talama məqsədilə, sonuncunun təhriki, məsləhətləri, məlumatları və maneələri aradan qaldırmaqla etdiyi köməkliklərlə 30 dekabr 2017-ci il tarixdə saat 23 radələrində Xanməmmədov Vahid Elman oğluna məxsus Bərdə şəhəri, 866 sayılı qəsəbə, bina 1, ev 56 sayılı ünvanına gedərək, orada evdə heç kimin olmamasına əmin olduqdan sonra özü ilə gətirdiyi

baltanın uc hissəsi ilə evin qapısının açar mexanizmi çəftəsindən aralayıb açmaqla evə qanunsuz daxil olaraq, yataq otağında olan sandığın üzərində olan qıfılın keçirildiyi dəmir halqaya həmin balta ilə zərbə vuraraq qırıb oradan 5000 manat pul vəsaitini gizli yolla talamaqla V.E.Xanməmmədova maddi ziyan vurmuş, daha sonra Vüqar İbrahimova evdən 1100 (bir min yüz) manat pul götürdüyünü deyərək həmin pulun yarısını, yəni 550 (beş yüz əlli) manatını sonuncuya verməklə cinayət yolu ilə ələ keçirilmiş pulu bölmüşlər.

Bundan başqa, V.M.Baxşəliyev həmin vəzifədə və rütbədə xidmətdə olarkən təkrarən tamah niyyəti ilə İbrahimov Vüqar Şahlar oğlu ilə birlikdə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında özgənin əmlakını gizli yolla talama məqsədilə, sonuncunun təhriki, məsləhətləri, məlumatları və maneələri aradan qaldırmaqla etdiyi köməkliklərlə 04 fevral 2018-ci il tarixdə saat 10 radələrində Bərdə rayonunun Zümürxan kəndi ərazisində Cəfərov Məzahir Oruc oğluna məxsus fərdi yaşayış evinə gedərək, evdə heç kimin olmamasına əmin olduqdan sonra evin qapısına fiziki güc tətbiq edərək qıfıl mexanizmini qapıdan tamamilə aralayaraq, qapını açıb qanunsuz içəri daxil olub, evin yataq otağında döşəkləri dağıtdıqdan sonra döşəklərin arasında olan 30 (otuz) manat pulu, daha sonra isə digər yataq otağında olan sandığın qıfılın keçirildiyi dəmir halqaya yerdən götürdüyü dəmir boru ilə zərbə vuraraq qırdıqdan sonra içərisində olan düyü torbasında saxlanılan 22230 (iyirmi iki min iki yüz otuz) manat pul vəsaitini gizli yolla talamaqla M.O.Cəfərova xeyli miqdarda maddi ziyan vurmuş, daha sonra Vüqar İbrahimova evdən 5000 (beş min) manat pul götürdüyünü deyərək həmin pulun 3400 (üç min dörd yüz) manatını sonuncuya verməklə cinayət yolu ilə ələ keçirilmiş pulu bölmüşlər.

Hökmdən zərər çəkmiş şəxs Cəfərov Məzahir Oruc oğlu və məhkum Baxşəliyev Vüqar Mehman oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə əsasən işə baxan Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Hərbi Kollegiyasının 14 fevral 2019-cu il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayətləri təmin edilməmiş, hökm isə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Hərbi Kollegiyasının 14 fevral 2019-cu il tarixli qərarından məhkum V.M.Baxşəliyev kassasiya şikayəti verərək, ona təyin olunmuş cəzanın digər alternativ cəza növü ilə əvəz edilməsinə dair qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Məhkum V.M.Baxşəliyev kassasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, o, törətdiyi əməlini səmimi etiraf edir, ona təyin olunmuş cəzasının yarısından çox olan hissəsini çəkmişdir, atası ikinci qrup əlidir, ailəsinin isə maddi vəziyyəti çox ağırdır, himayəsində iki azyaşlı uşaqları var. Məhkum hesab edir ki, bu hallar onun haqqında CM-nin 62 və ya 70-ci maddələrinin tətbiqi üçün əsas verməsinə baxmayaraq, birinci instansiya məhkəməsi ədalət və humanizm prinsiplərinə əməl etməyərək ona həddindən artıq sərt cəza təyin etmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə onun apellyasiya şikayətini təmin etməyərək həmin cəzanı yüngülləşdirməmişdir. Qeyd olunanların nəzərə alınmasını məqsədə uyğun hesab edən məhkum V.M.Baxşəliyev apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının kassasiya qaydasında dəyişdirilməklə ona təyin olunmuş cəzanın yüngülləşdirilməsinə və ya cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsinə dair qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətinin məzmunundan görüldüyü kimi, məhkum V.M.Baxşəliyev apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarından verdiyi həmin şikayətində ona cəzanı yüngülləşdirən hallar düzgün nəzərə alınmadan həddindən artıq ağır cəzanın təyin edilməsini iddia edərək ona daha yüngül cəzanın təyin edilməsi, yaxud da təyin edilmiş cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərarın qəbul olunması barədə tələbini CPM-nin 416.1.21-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halla əlaqələndirmişdir.

CPM-nin 416.1.21-ci maddəsinin tələbinə əsasən isə məhkəmə cəzanı ağırlaşdıran və ya yüngülləşdirən halları nəzərə almadan cəza təyin etdikdə kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və

ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malikdir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası məhkumun şikayətini kassasiya qaydasında baxılmalı olan müraciət kimi görmüş və buna görə V.M.Baxşəliyevin barəsindəki cinayət işinin materiallarını, o cümlədən yekun məhkəmə aktlarını yoxlayıb aşağıdakıları qeyd etmişdir.

Kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən kassasiya müraciətlərinə baxılmasına dair cinayət-prosessual qanunvericiliyin tələblərinə əsaslanaraq məhkum V.M.Baxşəliyevin kassasiya şikayətinin dəlillərinə cavab verən məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, həmin şikayətin məzmununa görə, məhkum V.M.Baxşəliyev öz şikayətində iş üzrə sübutların natamam araşdırılması, birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən müəyyən edilmiş faktları, onun ittiham olunduğu cinayət əməllərini törətməsinin sübuta yetirilib-yetirilməməsinə və bu əməllərin hüquqi tövsifini mübasiləndirmir və məhkəmələr tərəfindən onun barəsində qeyri-humanist və ədalətsiz yekun aktlarının qəbul edilməsini iddia etmişdir.

Ona görə də məhkəmə kollegiyası məhkum edilmiş şəxs V.M.Baxşəliyevin təqsirliliyi ilə əlaqədar sübutların şərh edilməsini zəruri hesab etməmiş və məhkumun barəsində cəza tədbirinin seçilməsi ilə bağlı ilk növbədə qeyd etmişdir ki, təyin edilmiş hər hansı bir cəza cəzanın məqsədinə xidmət etməli və cəmiyyətdə tam mənada sosial ədaləti bərpa etməlidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun bir sıra qərarlarında göstərilmişdir ki, hər bir cinayət ilə onun törədilməsinə görə tətbiq olunduğu cəza arasında məqsədyönlü və əsaslı bağlılıq olmalıdır. (CM-nin 48-ci maddəsinin, CM-nin 53.4-cü maddəsinin və Azərbaycan Respublikası Cəzaların İcrası Məcəlləsinin 112.1-ci maddəsinin şərh edilməsi haqqında Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun müvafiq olaraq 23 iyul 2004-cü il və 17 mart 2011-ci il tarixli qərarları)

“Azərbaycan Respublikası CM-nin 32-ci maddəsinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 29-cu maddəsinin IV hissəsinə uyğunluğu haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsi Plenumunun 12 yanvar 1999-cu il tarixli qərarında göstərilir ki, cinayət qanunvericiliyinə görə cəza törədilmiş cinayət üçün yalnız sitəm olmayıb, eyni zamanda məhkumları islah etmək, tərbiyələndirmək, habelə

yeni cinayət edilməsinin qarşısını almaq məqsədi daşıyır.

«Məhkəmə hökmü haqqında» Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 27 dekabr 1996-cı il tarixli 4 №-li Qərarının 13-cü bəndində qeyd olunur ki, məhkəmələr cəza təyini zamanı təqsirkara həm yüngüllük, həm də ağırlıq baxımından açıq-aşkar ədalətsiz cəza təyin edilməsi hallarına yol verməməlidirlər... Məhkəmə cəza təyin edərkən törədilmiş cinayətin xarakterini və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, təqsirkarın şəxsiyyətini, məsuliyyətini yüngülləşdirən və ağırlaşdıran halları nəzərə almalıdır. Məhkəmə tərəfindən cəza tədbiri seçilərkən hökmdə cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, habelə təqsirkarın şəxsiyyətini göstərən hansı konkret halların nəzərə alındığı göstərilməlidir.

İş materiallarından görüldüyü kimi, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin də razılaşaraq dəyişdirilmədən qüvvədə saxladığı birinci instansiyası məhkəməsinin hökmünə əsasən, məhkəmə V.M.Baxşəliyevə təqsirli bilindiği CM-nin 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4-cü maddələri ilə cəza təyin edərkən onun törətdiyi cinayətin xarakterini və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, cəzanı yüngülləşdirən hallar kimi qiymətləndirdiyi halları - törətdiyi əməli səmimi etiraf edərək peşmançılıq çəkməsini, zərər çəkmiş şəxs V.E.Xanməmmədova dəymiş ziyanın ödənilməsinə, himayəsində iki azyaşlı uşaqlarının olmasını, xidmət və yaşayış yerlərindən müsbət cəhətdən xasiyyətləndirilməsini, habelə CM-nin 61.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cəzanı ağırlaşdıran halların olmamasını göstərmişdir.

Lakin, kassasiya şikayətinin dəlillərindən asılı olmayaraq V.M.Baxşəliyevin əməllərinin hüquqi tövsifinə münasibətdə cinayət qanunu normalarının düzgün tətbiq edilib-edilməməsi məsələsini də yoxlayan məhkəmə kollegiyası qeyd etməyi zəruri saymışdır ki, istər ibtidai araşdırma orqanı, istərsə də işə mahiyyəti üzrə baxan məhkəmələr bu məsələnin həlli zamanı səhvə yol vermişlər.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcələsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 144-145-ci maddələrinə əsasən cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutlar tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmalıdır. Yoxlama zamanı cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutlar təhlil olunur, bir-biri ilə müqayisə edilir, əldə olunmuş

sübutların mənbəyinin mötəbərliyi müəyyənləşdirilir.

“Azərbaycan Respublikası CM-in 221.3-cü maddəsinin şərh edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun 20 may 2011-ci il tarixli qərarında göstərilir ki, törədilən hər hansı bir ictimai təhlükəli əmələ görə şəxsin azadlıq hüququnun məhdudlaşdırılmasına səbəb olan cinayət hüquq norması tətbiq edilərkən həmin cinayətin tərkibi, onun xüsusiyyətləri və bu cinayət əməlinin tövsifi məsələlərinə xüsusi diqqət yetirilməlidir. Cinayət əməlinin tərkibinin düzgün müəyyən olunmaması və düzgün tövsif edilməməsi şəxsin azadlıq hüququnun pozulmasına gətirib çıxara bilər.

Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcələsinin 244.1-ci maddəsinin şərh edilməsinə dair” 17 mart 2011-ci il tarixli Qərarında qeyd edilmişdir ki, cinayətin tövsifi törədilən konkret cinayət əməlinin cəhətləri ilə cinayət-hüquq normasının dispozisiyasında nəzərdə tutulan tərkib əlamətləri arasında uyğunluğu müəyyən etməklə, müvafiq prosessual sənəddə öz əksini tapan və cinayət-hüquqi nəticələrə səbəb olan əmələ verilən cinayət hüquqi qiymətdir. Cinayətin tövsifi mühüm sosial və hüquqi əhəmiyyətə malikdir. Tövsif CM-də müəyyən edilmiş vəzifələrin yerinə yetirilməsi baxımından, cinayət qanununu tətbiq etməyə səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslər tərəfindən həyata keçirilən mühüm məntiqi proses olub, onun yekununda konkret sosial hadisəyə, cəmiyyət üçün təhlükəli olan insan davranışına hüquqi qiymət verilir. Bu isə ilk növbədə işin faktiki hallarının hərtərəfli öyrənilməsinə, cinayət hüquq normasının düzgün seçilməsinə və onun məzmununun izah edilməsinə tələb edir.

“Məhkəmə hökmü haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumunun 27 dekabr 1997-ci il tarixli 4 sayılı qərarının 4-cü bəndində qeyd edilir ki, məhkəmələr nəzərə almalıdırlar ki, CPM-nin 327-ci maddəsinə əsasən ittiham hökmü mülahizələrə əsaslanma bilməz. İttiham hökmü iş üzrə baş vermiş bütün rəvayətlər tədqiq edildikdən, bütün mövcud ziddiyyətlər aydınlaşdırılıb qiymətləndirildikdən sonra mötəbər sübutlar əsasında çıxarılmalıdır. Qanunun mənasına görə ittihamın sübut olunması barədə aradan qaldırılması mümkün olmayan bütün şübhələr təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə həll olunur.

Cinayət işinin materialarına və məhkəmələrin yekun aktlarına əsasən,

V.M.Baxşəliyev ona görə təqsirli bilinmişdir ki, o, iki dəfə hazırki iş üzrə məhkum olunmuş İbrahimov Vüqar Şahlar oğlunun köməkçiliyi ilə, birinci dəfə 30 dekabr 2017-ci il tarixdə saat 23 radələrində Xanməmmədov Vahid Elman oğluna məxsus Bərdə şəhəri, 866 sayılı qəsəbə, bina 1, ev 56 ünvanına gedərək həmin yaşayış sahəsinə girməklə V.E.Xanməmmədova məxsus 5000 (beş min) manat məbləğində pulu, ikinci dəfə isə 04 fevral 2018-ci il tarixdə saat 10 radələrində Bərdə rayonunun Zümürxan kəndi ərazisində Cəfərov Məzahir Oruc oğluna məxsus fərdi yaşayış evinə gedərək, yenə də yaşayış sahəsinə girməklə və M.O.Cəfərova xeyli miqdarda ziyan vurmaqla sonuncunun cəmisi 22230 (iyirmi iki min iki yüz otuz) manat pulunu gizli yolla talamaqla oğurluq etmişdir.

İş üzrə ibtidai araşdırma zamanı qanuni üsullarla toplanmış, birinci instansiya məhkəməsinin məhkəmə iclasında tam, hərtərəfli və obyektiv sübutlarla təsdiq edilmiş, yekun məhkəmə aktlarında isə ətraflı təsvir olunmuş sübutlarla dəqiqliklə müəyyən edilmişdir ki, hazırki iş üzrə yaşayış sahəsinə girməklə, təkrarən və zərər çəkmiş M.O.Cəfərova xeyli miqdarda zərər vurmaqla V.M.Baxşəliyev tərəfindən törədilmiş oğurluqlarda köməkçilik göstərdiyinə məhkum olunmuş V.Ş.İbrahimov Baxşəliyevə oğurluq edilən evlərin yerlərini tanıtmış, həmin evlərdə çoxlu məbləğlərdə pul olmasını bildirmiş və sonuncunun pula ehtiyacı olduğundan ona bu evlərdən oğurluq etməyi məsləhət görmüş, V.M.Baxşəliyev isə həmin məsləhətlə razılaşıaraq yuxarıda göstərilən oğurluq cinayətlərini təkbəşinə icra etmişdir. Eyni zamanda V.M.Baxşəliyev və V.Ş.İbrahimov oğurlanacaq pul vəsaitinin bölüşdürülməsi barədə razılığa gəlmişlər.

İş materiallarından, o cümlədən V.M.Baxşəliyevə elan olunmuş ittihamdan və barəsindəki hökmdən görünür ki, adı çəkilən məhkumun törətdiyi oğurluqların bilavasitə icrasında hər hansı başqa şəxs iştirak etməmiş, V.Ş.İbrahimov isə onun törətdiyi oğurluqlarda köməkçi qismində iştirak etdiyinə görə (CM-nin 32.5-ci maddəsinə istinad edilməklə) təqsirli bilinərək məhkum olunmuşdur.

Bu halların mövcudluğuna baxmayaraq, ibtidai araşdırma orqanı tərəfindən V.M.Baxşəliyevə CM-nin 177.2.2 (təkrarən törədilən oğurluq), 177.2.3 (yaşayış sahəsinə girməklə görədilən oğurluq) və 177.2.4-cü (zərər çəkmiş şəxsə xeyli miqdarda ziyan vurmaqla

törədilən oğurluq) maddələri ilə yanaşı həmçinin 177.2.1-ci maddəsi ilə (qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən törədilən oğurluq) ittiham elan olunmuş və o, bütün bu maddələrlə təqsirli bilinərək məhkum olunmuşdur.

Halbuki, məhkəmə kollegiyası vurğulamışdır ki, cinayət qanunvericiliyi normalarının aşağıdakı tələblərinə əsasən, bir şəxsin köməkçiliyi ilə digər şəxsin cinayət əməlini bilavasitə törətməsi, yəni cinayətin obyektiv cəhətini icra etməsi həmin şəxslərin qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən cinayət törətmələri haqda nəticəyə gəlmək və onların hər ikisinin əməlini bu əlamətlə tövsif olunması üçün əsas vermir və bu cür tövsifi istisna edir.

Belə ki, CM-nin 31-ci maddəsi iki və ya daha çox şəxsin qəsdən cinayət törətməkdə qəsdən birgə iştirakı iştirakçılığı nəzərdə tutur.

CM-nin 32.2-ci maddəsinə əsasən cinayəti bilavasitə törətmiş və ya başqa şəxslərlə birlikdə onun törədilməsində bilavasitə iştirak etmiş şəxs (birgə icraçılıq), eləcə də bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş hallarda cinayət məsuliyyətinə cəlb edilə bilməyən şəxslərdən istifadə etməklə cinayəti törətmiş şəxs icraçı sayılır.

CM-nin 32.3-cü maddəsinə əsasən cinayətin törədilməsini təşkil etmiş və ya həmin cinayətin törədilməsinə rəhbərlik etmiş, eləcə də mütəşəkkil dəstə və ya cinayətkar birlik (cinayətkar təşkilat) yaratmış və ya bunlara rəhbərlik etmiş şəxs cinayətin təşkilatçısı sayılır.

Cinayətin icraçısı ilə birlikdə, təşkilatçısı, təhrikçisi və köməkçisi cinayətin iştirakçıları sayılırlar.

CM-nin 33-cü maddəsində cinayətin iştirakçılarının məsuliyyət məsələsi belə müəyyən edilmişdir:

33.1 Cinayətin iştirakçılarının məsuliyyəti onların hər birinin cinayətin törədilməsində faktiki iştirakının xarakterindən və dərəcəsiindən asılı olaraq müəyyən edilir.

33.2. Cinayətin birgə icraçıları birgə törətdikləri cinayətə görə, bu Məcəllənin 32-ci maddəsinə istinad edilmədən, həmin Məcəllənin Xüsusi hissəsində nəzərdə tutulmuş müvafiq maddəyə uyğun olaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb edilirlər.

33.3. Cinayətin təşkilatçısı, təhrikçisi və köməkçisi törədilmiş cinayətə görə, cinayətin törədilməsində onların eyni vaxtda birgə icraçı kimi iştirak etdiyi hallar istisna olunmaqla, bu Məcəllənin 32-ci maddəsinə istinad edilməklə həmin Məcəllənin Xüsusi hissəsində nəzərdə

tutulmuş müvafiq maddəyə uyğun olaraq cinayət məsuliyyətinə cəlb edirlər.

33.4. Bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsi ilə cinayətin xüsusi subyektivi olmayan və həmin maddə ilə nəzərdə tutulmuş cinayətin törədilməsində iştirak edən şəxs, həmin cinayətə görə onun təşkilatçısı, təhrikçisi və köməkçisi qismində məsuliyyətə cəlb olunur.

33.5. İcraçı onun iradəsindən asılı olmayan səbəblərdən cinayəti başa çatdırma bilmədikdə, digər iştirakçılar cinayətə hazırlıqda və ya cinayət etməyə cəhdə iştirakçılığa görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edirlər. Öz iradəsindən asılı olmayan səbəblərdən başqa şəxsləri cinayətin törədilməsinə təhrik etməyə nail olmayan şəxs də cinayətə hazırlığa görə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilir.

CM-nin 34.2-ci maddəsinə əsasən qabaqcadan razılaşmaqla iki və ya daha çox şəxsin birgə iştirakı ilə törədilən cinayət qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş cinayət hesab olunur.

Qanunvericiliyin yuxarıda göstərilən normalarının mənasına görə, cinayət o vaxt qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş hesab edilir ki:

cinayətin iştirakçıları cinayətin törədilməsi barədə əvvəlcədən razılaşmış olsunlar;

qrupun bütün üzvləri cinayətin obyektiv cəhətini təşkil edən hərəkətlərin hamısını və ya bir hissəsini icra etsinlər (birgə icraçılıq).

Məsələn, oğurluğun törədilməsi barədə əvvəlcədən razılıq əldə etmiş iki və ya daha çox şəxslərdən biri gizliliyi (oğurluq cinayətinin əsas əlamətlərindən birini) təmin etmək məqsədilə pusquda durursa, digəri mənzilin qapısını və ya pəncərəsini açır, üçüncüsü isə həmin mənzilə daxil olaraq bilavasitə orada olan əmlakı talayarsa, onların hər birisinin əməli qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən törədilmiş oğurluq kimi qiymətləndirilməklə CM-nin 32-ci maddəsinə istinad edilməməklə CM-nin 177.2.1 və 177.2.3-cü maddələri ilə tövsif ediləcək.

Belə oğurluğun törədilməsində öz məsləhətləri və lazım olan məlumatları verməklə köməklik göstərmiş (məsələn, oğurluq ediləcək mənzilin yeri, ev sahiblərinin hansı vaxt mənzildə olmamaları barədə və sair bu kimi məlumatları vermiş) qrupun üzvü özü yuxarıda göstərilən şəkildə oğurluqda iştirak etmədikdə, yəni cinayətin obyektiv cəhətini təşkil edən hərəkətlərin tam və ya bir hissəsini bilavasitə icra etmədikdə, həmin şəxsin əməlləri oğurluqda

köməkçilik kimi qiymətləndirilməklə CM-nin 32.5-ci maddəsinə istinad edilməklə tövsif olunacaq.

Oğurluq, soyğunçuluq və quldurluq cinayətlərinə dair işlərə baxılarkən vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması məqsədilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən 13 mart 2005-ci il tarixdə qəbul edilmiş “Oğurluq, soyğunçuluq və quldurluğa dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında” Qərarda da qeyd olunan talama cinayətlərinin qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs tərəfindən törədilməsi məsələsinə Ali Məhkəmə bu mövqedən yanaşmışdır.

Həmin Qərarın 10-cu bəndində məhkəmələr tərəfindən nəzərə alınması tövsiyə edilmişdir ki, özgə əmlakının talanması əməlini qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən törədilməsi kimi tövsif edərkən, bilavasitə özgə əmlakının talanmasına yönəlmiş hərəkətlər ediləndə, cinayətin iştirakçıları arasında qabaqcadan belə bir əlbirlik olması, cinayətkar niyyətin həyata keçirilməsi üçün rolların bölüşdürülməsinə dair razılıq əldə edilməsi, həmçinin hər hansı icraçı və cinayətin digər iştirakçıları tərəfindən hansı konkret hərəkətlər edilməsi araşdırılmalıdır. Hökmdə törədilmiş cinayətin hər bir icraçısının və digər iştirakçısının (təşkilatçıların, təhrikçilərinin, köməkçilərinin) barəsindəki sübutlara qiymət verilməlidir.

Qərarın 11-ci bəndində məhkəmələrin diqqətinə çatdırılmışdır ki, CM-nin 34.2-ci maddəsinin mənasına görə, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs tərəfindən oğurluq, soyğunçuluq və ya quldurluq cinayətinə görə cinayət məsuliyyəti həm də o zaman yaranır ki, özgə əmlakının bilavasitə götürülməsini, cinayətin iştirakçıları arasında əldə edilmiş razılaşmaya əsasən, onlardan biri həyata keçirsin. Cinayətin digər iştirakçıları, rolların bölgüsünə əsasən, cinayətin törədilməsində icraçıya bilavasitə kömək göstərməyə yönəlmiş hərəkətlər edərsə (məsələn, şəxs yaşayış sahəsinə girməsə də qapının, cəftənin, qıfılın sındırılmasında iştirak edərsə, əvvəlcədən əldə edilmiş razılığa əsasən talanmış əmlakı apararsa, törədilən cinayət aşkar ediləcəyi hallarda digər iştirakçıları sığortalayarsa) onlar CM-nin 32.2-ci maddəsinə müvafiq olaraq birgə icraçı hesab edilir və belə hallarda əməlin tövsifi üçün CM-nin 32-ci maddəsinə istinad edilməsinə ehtiyac yoxdur.

Hazırkı işdə olan sübutlara görə, V.M.Baxşəliyev və V.Ş.İbrahimov yuxarıda

göstərilən oğurluqların törədilməsi barədə əvvəlcədən razılığa gəlsələr də, bu oğurluqların bilavasitə törədilməsini, yəni cinayətin obyektiv cəhətini təşkil edən hərəkətləri etməyi (yaşayış sahələrinə daxil olmaqla oradan pul vəsaitlərini gizli talamağı) V.M.Baxşəliyev öz üzərinə götürmüş və bu hərəkətlərin hamısını təkbaşına icra etmiş, V.Ş.İbrahimov isə bundan əvvəl həmin yaşayış sahələrinin ünvanlarını göstərmiş və orada zərər çəkmiş şəxslərə məxsus pul vəsaitlərinin saxlanıldığını bildirmiş, yəni məsləhətləri ilə cinayətlərin törədilməsinə köməklik göstərmiş, özü isə hər hansı şəkildə bu oğurluqların törədilməsində iştirak etmədiyinə, yəni cinayətin obyektiv cəhətinə aid olan heç bir hərəkət etmədiyinə görə ona məhz CM-nin 32.5-ci maddəsinə istinad edilməklə ittiham irəli sürülmüşdür.

Qanunvericiliyin tələblərinə, Ali Məhkəmənin tövsiyələrinə və işin hallarına əsaslanaraq, məhkəmə kollegiyası belə nəticəyə gəlmişdir ki, V.M.Baxşəliyev V.Ş.İbrahimovun köməkçiliyi ilə ona ittiham olunmuş oğurluq əməllərini qabaqcadan əlbir olmuş bir qrup şəxs şəklində deyil, təkbaşına törətdiyinə görə, ona CM-nin 177.2.1-ci maddəsi ilə artıq ittiham irəli sürülmüşdür və buna görə də, Gəncə Apellyasiya Məhkəməsinin Hərbi Kollegiyasının 14 fevral 2019-cu il tarixli qərarında dəyişiklik edilməli və bu qərardan və onunla bağlı Tərtər Hərbi Məhkəməsinin 09 oktyabr 2018-ci il tarixli hökmündən V.M.Baxşəliyevin CM-nin 177.2.1-ci maddəsi ilə təqsirli bilinməsnə dair müddəalar xaric edilməli, bu əsasla da ona təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının müddəti azaldılmalı, nəticə etibarı ilə isə kassasiya şikayəti qismən təmin edilməlidir.

O, ki qaldı məhkum V.M.Baxşəliyevə təyin olunmuş cəzanın başqa əsaslarla (kassasiya şikayətində göstərilən) yüngülləşdirilməsi və ya təyin edilmiş cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsi barədə adı çəkilən məhkumun dəlillərinə, məhkəmə kollegiyası əvvəla qeyd etməyi zəruri bilmişdir ki, kassasiya şikayətində istinad olunmuş və məhkəmələr tərəfindən cəzanı yüngülləşdirən hallar kimi qiymətləndirilmiş hallara məhkəmələr qəbul etdikləri yekun məhkəmə aktlarında əsaslanmış və istər apellyasiya şikayətinə, istərsə də kassasiya şikayətinə məhkəmə baxışları iclaslarında cəzanı yüngülləşdirən hallar kimi qiymətləndirilə bilən hər hansı başqa hal müəyyən edilməmişdir.

Eyni zamanda məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, V.M.Baxşəliyevin törətdiyi cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi də onun barəsində CM-nin 62 (cinayətə görə müəyyən edilmiş cəzadan daha yüngül cəza təyin edilməsi) və ya 70-ci maddələrinin tətbiqi üçün də əsas vermir ona görə ki, əvvəla, cinayət qanunvericiliyinin normaları təqsirkara onun təqsirli bilindiği maddənin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş cəzadan daha yüngül cəzanın təyin edilməsi üçün (kassasiya şikayətində irəli sürülmüş tələb də bununla bağlıdır) həmin şəxsin barəsində CM-nin 62-ci maddəsində göstərilən müstəsna halların müəyyən edilməsini tələb edir.

CM-nin 62.1-ci maddəsinə əsasən isə cinayətin məqsədi və motivi, təqsirkarın cinayətin törədilməsində rolu, cinayətin törədilməsi zamanı və bundan sonra onun davranışı ilə bağlı müstəsna hallar, habelə cinayətin ictimai təhlükəliliyini əhəmiyyətli dərəcədə azaldan başqa hallar olduqda, eləcə də iştirakçılıqla törədilmiş cinayətin iştirakçısı həmin cinayətin açılmasına fəal kömək etdikdə, bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində müəyyən edilmiş aşağı həddən də az cəza təyin edilə bilər və ya məhkəmə həmin maddədə müəyyən ediləndən daha yüngül cəza növü təyin edə bilər. Belə ki, CM-nin 62.1-ci maddəsinə əsasən cinayətin məqsədi və motivi, təqsirkarın cinayətin törədilməsində rolu, cinayətin törədilməsi zamanı və bundan sonra onun davranışı ilə bağlı müstəsna hallar, habelə cinayətin ictimai təhlükəliliyini əhəmiyyətli dərəcədə azaldan başqa hallar olduqda, eləcə də iştirakçılıqla törədilmiş cinayətin iştirakçısı həmin cinayətin açılmasına fəal kömək etdikdə, bu Məcəllənin Xüsusi hissəsinin müvafiq maddəsində müəyyən edilmiş aşağı həddən də az cəza təyin edilə bilər və ya məhkəmə həmin maddədə müəyyən ediləndən daha yüngül cəza növü təyin edə bilər, yaxud təyin edilməsi məcburi olan əlavə cəzanı təyin etməyə bilər.

CM-nin 62.2-ci maddəsinin tələblərinə görə, cəzanı yüngülləşdirən həm ayrı-ayrı hallar, həm də bu cür halların məcmusu müstəsna hal hesab edilə bilər.

Məhkəmə kollegiyasının qənaətinə görə, V.M.Baxşəliyevin hərəkətlərində müstəsna xarakter daşıyan cəzanı yüngülləşdirən halların müəyyən edilməməsi onun barəsində CM-nin 62-ci maddəsinin tətbiq edilməklə ona təyin olunmuş cəzanın təqsirli bilindiği maddələrin sanksiyasında nəzərdə tutulmuş cəzadan daha yüngül cəzanın

təyin edilməsi üçün əsasların olmamasına və bu baxımdan kassasiya şikayətində irəli sürülmüş tələbin təmin edilməsinin mümkün olmamasına dəlalət edir.

Kassasiya şikayətində irəli sürülmüş digər tələbi - məhkum V.M.Baxşəliyevə təyin olunmuş cəzanın CM-nin 70-ci maddəsinə əsasən şərti olaraq tətbiq edilməsi tələbi ilə bağlı məhkəmə kollegiyası vurğulamışdır ki, bu tələbin də təmin olunması mümkün hesab edilə bilməz və bu nəticənin əsası kimi işin hallarına və qanunvericiliyin aşağıdakı tələblərinə əsaslanmağı zəruri bilir.

CM-nin 8.1-ci maddəsinə əsasən, cinayət törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilmiş cəza və ya digər cinayət hüquqi xarakterli tədbirlər ədalətli olmalıdır, yəni cinayətin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, onun törədilməsi hallarına və cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsin şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır.

CM-nin 41.1-ci maddəsinin müddəalarından görüldüyü kimi, cəza məhkəmə hökmü ilə təyin edilən cinayət-hüquqi xarakterli tədbirdir. Cəza cinayət törətməkdə təqsirli hesab edilən şəxsə tətbiq olunur və həmin şəxs barəsində bu Məcəllə ilə müəyyən edilən məhrumiyyətlər yaradılmasından və ya onun hüquq və azadlıqlarının məhdudlaşdırılmasından ibarətdir.

CM-nin 58.1-ci maddəsində göstərilir ki, cinayət törətməkdə təqsirli bilinən şəxsə, bu Məcəllənin Ümumi hissəsinin müddəaları nəzərə alınmaqla Xüsusi hissəsinin müvafiq maddələrində nəzərdə tutulmuş hədlərdə ədalətli cəza təyin edilir.

CM-nin 58.3-cü maddəsinin tələblərinə görə, cəza təyin edilərkən törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi, təqsirkarın şəxsiyyəti, o cümlədən cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar, habelə təyin olunmuş cəzanın şəxsin islah olunmasına və onun ailəsinin həyat şəraitinə təsiri nəzərə alınır.

«Məhkəmələr tərəfindən cinayət cəzalarının təyin edilməsi təcrübəsi haqqında» Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 25 iyun 2003-cü il tarixli 4 sayılı Qərarının 1-ci bəndinin 2 və 3-cü abzasında məhkəmələrə tövsiyyə edilmişdir ki, cinayət qanununun ədalət prinsipindən bəhs edən CM-nin 8-ci maddəsinə görə cinayət törətmiş şəxs haqqında tətbiq edilən cəza cinayətin xarakterinə və ictimai təhlükəlilik dərəcəsinə, onun törədilmə şəraitinə, təqsirkarın şəxsiyyətinə uyğun olmalıdır. Habelə cinayətin ictimai təhlükəliliyinin xarakterləri qəsdin obyektindən, təqsirin formasından və əməlin Cinayət Məcəlləsinin 15-ci maddəsi ilə hansı cinayətlər kateqoriyasına aid edilməsindən asılıdır.

Cinayətin ictimai təhlükəlilik dərəcəsi isə onun törədilmə hallarına (məsələn, cinayətkar niyyətin həyata keçirilmə dərəcəsi, üsulu, vurulmuş zərərin həcmi və baş vermiş nəticələrin ağırlığı, iştirakçılıqla törədilmiş cinayətlərdə təqsirli şəxslərin rolu və s.) əsasən müəyyən edilir.

CM-nin 70.1-ci maddəsində təsbit edilmişdir ki, islah işləri, hərbi xidmət üzrə məhdudlaşdırma, intizam xarakterli hərbi hissədə saxlama və ya müəyyən müddətə azadlıqdan məhrum etmə növündə cəza təyin edən məhkəmə, məhkumun cəza çəkmədən islah olunmasını mümkün sayırsa, həmin cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərar çıxara bilər.

Ali Məhkəmənin Plenumunun yuxarıda göstərilən Qərarının 25-ci bəndində məhkəmələrin nəzərinə çatdırılmışdır ki, şərti məhkum etmənin təyin edilməsi şərti məhkum edilənin islah olunması məqsədlərinə cavab verməlidir.

Məhkum barəsində şərti məhkum etmənin tətbiqi üçün aşağıdakı əsasların olub-olmaması ilə bağlı aşağıdakı məsələlər araşdırılmalıdır:

1. məhkumun cəza çəkmədən islah olunmasının mümkünlüyü;
2. törədilmiş cinayətin xarakteri və ictimai təhlükəlilik dərəcəsi;
3. məhkumun şəxsiyyəti;
4. cəzanı yüngülləşdirən və ağırlaşdıran hallar.

Göründüyü kimi, həm qanunverici, həm də Ali Məhkəmənin Plenumu şəxs barəsində CM-nin 70-ci maddəsinin tətbiqi üçün əsas meyar kimi onu nəzərdə tutmuşlar ki, məhkum olunmuş şəxsin ona təyin olunmuş cəzanı real çəkməsi məqsədə müvafiq hesab edilməsin və həmin şəxsin təyin edilmiş cəzanı çəkmədən islah olunması mümkün olsun.

İş materiallarından görüldüyü kimi, faktları araşdıran və sübutları tədqiq edən istər birinci, istərsə də apellyasiya instansiyası məhkəmələri işə baxarkən V.M.Baxşəliyevin cəza çəkmədən islah olunma biləcəyini təsdiq edən heç bir sübut əldə etməmiş və düzgün olaraq ona təyin olunmuş cəzanın şərti olaraq tətbiq edilməsi haqqında qərar qəbul etməkdən imtina etmişlər.

Buna görə, məhkəmə kollegiyası V.M.Baxşəliyevin ona təyin olunmuş cəzanı real olaraq çəkməli olması barədə birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin gəldikləri nəticəni ədalətli və qanuni hesab edərək sonuncuya təyin edilmiş cəzanın CM-nin 70-ci maddəsinə əsasən şərti olaraq tətbiq edilməsi üçün əsaslar görməmişdir.

Vəzifəli şəxs tərəfindən səhlənkarlıq əməllərinin törədilməsi nəticəsində hər hansı zərərin vurulması müəyyən edilmədikdə, yaxud belə nəticələr mövcud olsa da törədilmiş əməllərlə baş vermiş nəticələr arasında səbəbli əlaqənin olması sübuta yetirilmədikdə, onun Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin 314-cü maddəsi ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunması istisna edilir.

Bakı Şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 29 oktyabr 2019-cu il tarixli hökmü ilə Əhmədov Vidadi Bayraməli oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CM-nin) 314.2-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan cinayət əməlinin törədilməsində təqsirli bilinərək cəzasını məntəqə tipli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 2 (iki) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir ona görə ki, o, vəzifə səhlənkarlığı etmiş, yəni vəzifəli şəxs kimi işə laqeyd münasibəti nəticəsində öz xidməti vəzifəsini lazımi qaydada yerinə yetirməməsi ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olmuşdur.

Belə ki, V.B.Əhmədov Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyi yanında Milli Gəlirlər Departamentinin Hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatı idarəsində 18 aprel 1996-cı il tarixli 1500446931 nömrə ilə (VÖEN) qeydiyyatda alınmış "Ruzigar" kiçik müəssisəsinin rəhbəri kimi müəssisəyə məxsus Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, İ.Abişov küçəsi, 16R ünvanında yerləşən avtomobil təmiri sexində heç bir iş görülmədiyi və sexin daxilində qaynaq avadanlıqları olduğu halda sexin mühafizəsini təşkil etməklə kənar şəxslərin sexə daxil olmalarını, habelə qaynaq avadanlıqlarından texniki - təhlükəsizlik qaydalarına riayət etmədən istifadənin qarşısını alınmasından ötrü tədbirlər görməli olduğu halda səhlənkarlıq etmiş, yəni işə laqeyd münasibət göstərərək öz xidməti vəzifəsini lazımi qaydada yerinə yetirməyib elektrik qaynaq işlərinə dair müvafiq təlim və təlimatlandırma keçməmiş həmin müəssisənin sabiq işçisi Novruzbəyov Gülbala Siracəddinoviçin Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, İ.Abişov küçəsi 16R ünvanında yerləşməklə sahibkarı olduğu "Ruzigar" kiçik müəssisəsinə məxsus avtomobil təmir sexinə daxil olmaq üçün heç bir maneə olmadığından özbaşına daxil olaraq oranın daxilində təhlükəli şəraitdə, yəni təzyiqlik altında olan avtomobil təkərini öz evi üçün dəmir masa düzəltməkdən ötrü altlıq kimi istifadə edərək üzərində qaynaq işləri görməsinin qarşısının alınması üçün hər hansı tədbirlər

görməyərək "Elektrik qaynaq işləri. Ümumi təhlükəsizlik tələbləri. DÜST 12.3.00-75"-in 7.1-ci və "Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları"-nın 2, 21-ci bəndlərinin tələblərini pozmuş, nəticədə Gülbala Novruzbəyov 08 may 2019-cu il tarixdə saat 18 radələrində qeyd olunan ünvanda yerləşən avtomobil təmiri sexində qaynaq işləri görüb dəmir masa düzəldərkən altlıq kimi istifadə etdiyi təzyiqlik altında olan avtomobil təkərinin partlaması nəticəsində sonuncu sağ gicgah-təpə sümüyünün kəllə əsasına keçən sınıqları, hər iki beyin yarım kürəsinin və beyin kötüyünün əzilməsi, hər iki mədəciyə qansızma, sağ və sol tərəfli qabırğaların çoxsaylı sınıqları, sağ baldır sümüklərinin yuxarı-orta 1/3-nin açıq, qəlpəli, yerdəyişən sınıqları, sağ qalça büküşünün aralıq-bel nahiyəsinin cırılmış yarası, sağ qasıq və oturaq sümüyünün qəlpəli, yerdəyişən sınıqları, üz nahiyəsinin, burun nahiyəsinin, üst və alt dodağın, sağ və sol əlin arxa səthinin sıyrıqları kimi həyat üçün təhlükəli olan ağır zərər vurmaya aid xəsarətlər alaraq inkişaf edən ağır travmatik şok nəticəsində orada ölmüş, yəni Vidadi Əhmədovun səhlənkarlığı - işə laqeyd münasibət göstərərək öz xidməti vəzifəsini lazımi qaydada yerinə yetirməməsi ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə səbəb olmuşdur.

Hökmdən məhkumun müdafiəçisi tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə baxan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 10 yanvar 2020-ci il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti təmin edilmədən, Bakı Şəhəri Nərimanov Rayon Məhkəməsinin 29 oktyabr 2019-cu il tarixli hökmü dəyişdirilmədən saxlanmışdır.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 10 yanvar 2020-ci il tarixli qərarından məhkum V.B.Əhmədovun müdafiəçisi İsgəndərov Həbil Mirzəhüseyn oğluna şikayəti verərək həmin şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, iş üzrə ibtidai istintaq aparılarkən və məhkəmə qərarları qəbul edilərkən Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətnə CPM-nin) 21,

28-ci, 125-ci, 144-146-cı maddələrinin tələbləri kobud surətdə pozularaq işin halları tam, hərtərəfli və obyektiv şəkildə yoxlanılmamış, iş üzrə ittihamın əsasını təşkil etmiş «sübutlar» işinfaktiki hallarına uyğun olmamış və məhkəmə ekspertizasının rəyi formasında tədqiq olunan «sübutu» qanunauyğun araşdırmadan, mötəbərliyini müəyyənləşdirmədən qiymətləndirmişdir. Müdafiəçinin fikrincə, iş üzrə məhkəmə tərəfindən ittihamın əsası kimi istinad edilən ekspert rəyi mötəbər sübut hesab edilə bilməz. Müdafiəçi daha sonra qeyd etmişdir ki, məhkəmə istintaqı dövründə təqdim olunmuş vəsatətlərdə, V.Əhmədovun izahat və ifadələrində göstərdiyi kimi, təqsirləndirilən şəxsə onun cinayətinin nədən ibarət olması, konkret olaraq hansı normativ aktda nəzərdə tutulmuş vəzifələrini yerinə yetirməli olduğu halda yerinə yetirmədiyini və ya hansı normativ aktla ona qadağan edilmiş hansı hərəkəti etməli olmadığı halda etdiyi - bununla da cinayət əməlinə təqsirləndirildiyi bəlli olmamış və ittiham tərəfindən bu suala cavab almağa çalışılarsa, təəssüf ki, ittiham tərəfi və məhkəmə yalnız müstəntiqin tərtib etdiyi ittiham aktında yazılan, heç bir qanuni əsasa söykənməyən mülahizələri təkrar etməklə kifayətlənmiş, nəticədə şəxsin təqsirləndirilməsinə dair ittiham hökmü çıxarmışdır. Həmin hökmdə CM-nin 314.2-ci maddəsinin tərkib əlamətlərinin yaranması üçün V.Əhmədov tərəfindən hansı hüquq və vəzifələrin pozulduğunu, bu hüquq və vəzifələrin konkret olaraq hansı qanunvericilik aktı ilə müəyyən edildiyinə dair hər hansı əsaslandırma aparılmamışdır, birinci instansiya məhkəməsi kimi apelyasiya instansiyası məhkəməsi də V.Əhmədovu “Elektrik qaynaq işləri, Ümumi Təhlükəsizlik tələbləri DÜST 12.03.00-75” və “Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər aparılarkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”nın tələblərinin pozulmasına görə CM-in 314.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş əməli törətməkdə təqsirli bilmişdir. Müdafiəçi həmçinin qeyd etmişdir ki, məhkəmələrin ittihamın əsası kimi qəbul etdikləri «Qaydalar» və “DÜST” adlı sənədlərin normativ hüquqi akt olmadığı aydındır və bu sənədlərə istinad edərək şəxsə cinayətin törədilməsinə görə ittihamın elan olunması əsassız olduğu kimi, belə ittihamla şəxsin barəsində ittiham hökmü çıxarılması da qanunsuz və əsassızdır. Məhkəmələr belə mövqedə olmaqla subyektivlik nümayiş etdirərək öz mülahizələrinə görə «əsaslandırma» apararkən 14.10.2019-cu il

tarixdə qüvvəyə minmiş Qanuna istinad etmişlər **ki, bu da** həm Konstitusiyanın 149-cu maddəsinin VII hissəsinə, həm də CM-nin 10-cu maddəsinin tələblərinin məhkəmə tərəfindən kobudcasına pozulması kimi qiymətləndirilməlidir. Digər tərəfdən, nəzərə alınmalıdır ki, məhkəmələrin istinad etdikləri “Elektrik qaynaq işləri, ümumi təhlükəsizlik tələbləri DÜST 12.3.003-75-ci 7.1-ci və “Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər aparılarkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”nın 2.21 -ci bəndləri ilə də vəzifəli şəxs olaraq V.Əhmədovun üzərinə hər hansı məsuliyyət qoyulmamışdır. İstinad olunan sənədlərin Azərbaycan dilində rəsmi mətni iş materiallarına əlavə edilməmişdir, müdafiə tərəfinin əldə etdiyi rus dilində olan mətnə isə istinad olunan bəndlərdə «**elektrik qaynaqçısının üzərinə qoyulan vəzifələrdən**» bəhs edilir ki, **bu da elektrik qaynaq işləri görən şəxsin müəssisənin işçisi olduğu hallara şamil oluna bilərdi. Məhkəmə istintaqı zamanı şahidlərin verdiyi ifadələrlə bir daha təsdiq olunmuşdur ki,** mərhum G. Novruzbəyov qapalı məkanda, dəmir qapı arxasında olan qaynaq aparatını özbaşına, müəssisə rəhbərliyindən və digər işçilərdən gizlin şəkildə götürərək istifadə etmiş və nəticədə bədbəxt hadisənin baş verməsinə özü şərait yaratmışdır. Sonuncunun müəssisənin ərazisinə özbaşına daxil olması və şəxsi məqsədləri üçün dəmir parçalarından qaynaq yolu ilə evinə lazım olan əşya düzəltmək istəməsi isə istintaq orqanı tərəfindən müəyyən olunan işin mübahisəsiz halıdır. Müdafiəçinin qənaətinə görə, bütüncüydə olunanlar təsdiq edir ki, V.Əhmədovun təqsirli olmasını təsdiq edən heç bir mötəbər sübut mövcud deyildir. Buna görə o, Bakı Apelyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 10 yanvar 2020-ci il tarixli qərarının ləğv edilərək V.B.Əhmədovun əməlinə cinayət tərkibinin əlamətləri olmadığına görə ona bəraət verilməsi barədə qərar qəbul edilməsinə xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası cinayət işinin materiallarını öyrənib, kassasiya şikayətinin dəlillərini müzakirə edərək və kassasiya şikayətinin təmin edilməsi barədə məhkumun və müdafiəçisinin, kassasiya şikayətinin təmin edilməməsi haqda isə dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyərək aşağıdakı hüquqi nəticələrə gəlmişdir.

Əvvəla cinayət işinin materiallarından görünür ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı ilə dəyişdirilmədən saxlanmış birinci

instansiya məhkəməsi iş üzrə çıxardığı ittiham hökmünü şahidlər Hübətov Kamran Şəmşəd oğlunun, Məhərrəmov Əlövsət Məmməd oğlunun və Vahabov Rafiq Vahab oğlunun ifadələri ilə əsaslandırılmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsinin məhkəmə iclasında şahid Hübətov Kamran Şəmşəd oğlu ifadəsində göstərmişdir ki, 01 mart 2019-cu il tarixdə Vidadi Əhmədov işləri yaxşı getmədiyi üçün Gülbala Novruzbəyovla yanaşı bir çox işçisini işdən çıxartmışdır. G.Novruzbəyovun müəssisəyə gəlib-getməsinə səbəbi isə iş yerinin olub-olmaması ilə maraqlanması olmuşdur.

Şahid Məhərrəmov Əlövsət Məmməd oğlunun ifadələrindən görünür ki, Gülbala Novruzbəyov əvvəllər Vidadi Əhmədovun yanında fəhlə işləmişdir. Hadisə günü G.Novruzbəyov onun çalışdığı yerə gələrək öz evi üçün dəmirdən masa düzəltmək istədiyini bildirərək lazımı künclük və digər müxtəlif növ dəmir verməsini xahiş etmişdir. Təxminən saat 18:00 radələrində o, yəni Ə.M.Məhərrəmov məntəqədə olarkən qəflətən partlayış səsi eşitmiş və məntəqədən çıxıb qaraja yaxınlaşdıqda qaynaq aparatının işləməsinə görmüşdür. Sonradan Vidadi Əhmədovdan öyrənmişdir ki, partlayış baş verən zaman Gülbala Novruzbəyov qarajda olmuş, partlayan isə yük avtomobilinin təkəri olmuş və nəticədə sonuncu bu partlayış nəticəsində hadisə yerində ölmüşdür.

Müdafiə tərəfinin vəsatəti əsasında məhkəmədə əlavə şahid qismində dindirilmiş Vahabov Rafiq Vahab oğlu ifadəsində göstərmişdir ki, o, əvvəllər Vidadi Əhmədova məxsus sexdə qaynaqçı kimi işləmişdir. İşlədiyi müəssisədə qaynaq aparatı xüsusi sexdə hər tərəfi bağlı bir yerdə saxlanılmışdır. Qaynaq aparatından istifadə xüsusi bacarıq tələb edir. Belə ki, o, hər dəfə qaynaq aparatından istifadə etmək üçün aparatı sexin girişində olan paketin yanına gətirmişdir, çünki qaynaq aparatı 3 elektrik cərəyanı ilə işləyir. Aparatın olduğu yerlə paketə qədər olan məsafə 10-15 metrdir. Qaynaq aparatından istifadə etmək üçün o, hər zaman elektrikə müraciət edirdi. Sexə isə o, yalnız işi olanda getmişdir. Qaynaq aparatının olduğu yerin qapısı boltla bağlanmışdır.

Birinci instansiya məhkəməsinin hökmündə istinad etdiyi "Hadisə yerinə əlavə baxış keçirilməsi haqqında" 13 may 2019-cu il tarixli protokolda göstərilmişdir ki, Bakı şəhəri Nərimanov rayon prokurorluğunun müstəntiqi Atakişiyev Təbriz Kamil oğlu Məhkəmə

Ekspertizası Mərkəzinin mühəndis texniki ekspertizalar şöbəsinin eksperti Şükürov Mövlüd Ələkbər oğlunun, "Ruzigar" kiçik müəssisəsinin direktoru Əhmədov Vidadi Bayraməli oğlunun, hal şahidlərinin iştirakları ilə 08 may 2019-cu il tarixdə Bakı şəhəri, Nərimanov rayonu, İ.Abişov küçəsi, 16R ünvanında Novruzbəyov Gülbala Siracəddinoviçin ölməsi faktı ilə əlaqədar hadisə yerinə iş üçün əhəmiyyət kəsb edə biləcək sübutların aşkar edilməsi məqsədi ilə əlavə baxış keçirtmişdir. Baxış zamanı müəyyən edilmişdir ki, tikilinin içərisində avtomobillərin təmiri işləri görülür. Həmin tikiliyə bitişik olan ikinci tikili vardır. Tikilinin arxa və yan divarları mişar daşlardan inşa edilmiş, divarların üzəri suvanmışdır. Üçüncü qapı boşluğundan içəri daxil olduqda sağ tərəfdə girişə yaxın hissədə bir ədəd elektrik qaynaq aparatı vardır. Qaynaq aparatı elektrik şəbəkəsinə qoşulu haldadır. Belə ki, qaynaq aparatı 19 metr uzunluğunda elektrik kabeli ilə tikiliyə daxil olduqda uzaq sağ küncdə divara bərkidilmiş elektrik avtomatına birləşdirilmişdir. Qaynaq aparatının üzərindəki işə salma düyməsini basdıqda elektrik qaynaq aparatı işlək vəziyyətə gəlir. Aparatın faza və "0" xətlərinin kabellərinin uzunluğu 10 metrdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin iclasında tədqiq edilmiş Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyi Məhkəmə Ekspertizası Mərkəzinin 20 iyun 2019-cu il tarixli, 15509 nömrəli əmək təhlükəsizliyinin tədqiqi ekspertizası rəyinin nəticə hissəsində göstərilmişdir ki, baş vermiş hadisə ilə əlaqədar "Elektrik qaynaq işləri. Ümumi təhlükəsizlik tələbləri. DÜST 12.3.00-75"-in 7.1, "Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları"-nın 2, 21 bəndlərinin tələbləri pozulmuşdur ki, bu da baş vermiş hadisənin səbəbi olmuşdur. Elektrik qaynaq işlərinə dair müvafiq təlim və təlimatlandırma keçməmiş Gülbala Novruzbəyovun avtomobil təmir sexinin daxilində təhlükəli şəraitdə, yəni təzyiq altında olan avtomobil təkərinin üzərində qaynaq işləri görməsinin qarşısının alınması üçün hər hansı tədbirlər görmədiyinə görə, "Elektrik qaynaq işləri. Ümumi təhlükəsizlik tələbləri. DÜST 12.3.00-75"-in 7.1, "Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları"-nın 2, 21 bəndlərinin tələbləri avtomobil təmir sexinin sahibi tərəfindən pozulmuşdur.

"Elektrik qaynaq işləri. Ümumi təhlükəsizlik tələbləri. DÜST 12.3.003-75"-in

tələblərinə görə “Elektrik qaynaq işlərinə müvafiq təlim keçmiş, təhlükəsizlik tələblərinə dair təlimatlandırılmış, bilikləri yoxlanılmaqla xüsusi jurnalda rəsmiləşdirilmiş və peşə vəsiqəsi olan şəxslər buraxılırlar (bənd 7.1).

29 dekabr 1972-ci ildə təsdiq edilmiş “Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”nın tələbinə görə:

- bənd 2. “Qaynaq və digər odlu işlərin aparılması zamanı yanğın təhlükəsizliyi tədbirlərinin təmin edilməsi üzrə cavabdehlik, yerləşən və ya ərazisində odlu işlər aparılan müəssisə, sex, təsərrüfat, təşkilat və s. rəhbərinin üzərinə qoyulur”;

- bənd 21. “Təzyiq altında olan hər bir əşya və məmulatın üzərində qaynaq, kəsim sair işlərin aparılması qadağandır”;

Birinci instansiya məhkəməsi hökmündə belə nəticəyə gəlmişdir ki, hadisənin baş vermə şəraitini, göstərilən qaydaların tələblərini nəzərə almaqla baş vermiş hadisənin səbəbi “Elektrik qaynaq işləri, Ümumi təhlükəsizlik tələbləri, DÜST 12.3.003-75”-in 7.1, “Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”nın 2, 21 bəndlərinin pozulması olmuşdur. Vəzifəli şəxs – avtomobil təmiri sexinin sahibi, yəni Əhmədov Vidadi Bayraməli oğlu təqsirkardır. Beləki, o, vəzifə səhlənkarlığı edərək, işə laqeyd münasibəti nəticəsində xidməti vəzifəsini lazımi qaydada yerinə yetirməmiş, rəhbəri olduğu “Ruzigar” kiçik müəssisəsinin yerləşdiyi ərazidə qaynaq işlərinin aparılması zamanı yanğın təhlükəsizliyi tədbirlərinin təmin edilməsinə cavabdeh şəxs kimi, həmin əraziyə kənar şəxslərin daxil olmasının qarşısını almaq üçün lazımi tədbirlər görməmiş, nəticədə həmin əraziyə kənar şəxs daxil olaraq özbaşına təzyiq altında olan əşya üzərində qaynaq işi apararaq partlayışın baş verməsinə və insan ölümünə səbəb olmuşdur.

Apelyasiya instansiyası məhkəməsi birinci instansiya məhkəməsinin hökmündə istinad etdiyi ittihama aid sübutların mötəbərliyi, mümkünlüyü və sübut etmə predmetinin müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan verən həcmdə toplandığı qənaətinə gəlmiş və hökmü dəyişdirilmədən saxlamışdır.

Məhkəmə kollegiyası ilk növbədə qeyd etməyi lazım bilir ki, yuxarıda göstərilən sübutlara əsasən, G.S.Novruzbəyov V.B.Əhmədovun sahibkarı olduğu “Ruzigar” kiçik müəssisəsinin

ərazisinə özbaşına daxil olmuşdur. Hadisə baş verən zaman o, həmin müəssisədə işləməmiş, müəssisənin ərazisində olan elektrik qaynaq aparatından istifadə üçün V.B.Əhmədovun razılığını və icazəsini almamış, texniki təhlükəsizlik qaydaları barədə təlimatlandırılmamışdır.

Bundan başqa, V.B.Əhmədov “Ruzigar” kiçik müəssisəsinin yerləşdiyi ərazidə qaynaq işlərinin aparılması zamanı yanğın təhlükəsizliyi tədbirlərinin təmin edilməsinə cavabdeh şəxs kimi, həmin əraziyə kənar şəxslərin daxil olmasının qarşısını almaq üçün lazımi tədbirlər görməməsi “Elektrik qaynaq işləri, Ümumi təhlükəsizlik tələbləri, DÜST 12.3.003-75”-in 7.1, “Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər obyektlərində qaynaq və digər odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”nın 2, 21 bəndlərinin tələblərinin pozulması kimi qiymətləndirilə bilər, çünki məhz həmin qaydaların pozulması nəticəsində G.S.Novruzbəyov həmin əraziyə qanunsuz daxil olmuşdur. Lakin, iş materialları ilə müəyyən edilir ki, G.S.Novruzbəyov avtomobil təmiri sexinin ərazisinə yalnız daxil olması nəticəsində hər hansı partlayış baş verməmişdir. Bu isə ona dəlalət edir ki, V.B.Əhmədovun yuxarıda şərh edilən qaydaları pozması ilə sexdə baş vermiş partlayış arasında heç bir səbəbli əlaqə olmamışdır.

Toplanmış və məhkəmə iclasında araşdırılmış sübutlara əsasən, G.S.Novruzbəyov sexin ərazisinə qanunsuz daxil olduqdan sonra özbaşına elektrik qaynaq aparatından istifadə etməyə başlamış, qaynaq işlərini yüksək təzyiq altında hava ilə doldurulmuş avtomobil şini üzərində aparmış və bu zaman onun özünün yanğın təhlükəsizliyi qaydalarına əməl etməməsi nəticəsində onun ölümü ilə nəticələnən partlayış baş vermişdir. Başqa sözlə onun özünün qanunsuz hərəkətləri ilə baş vermiş onun ölümü ilə nəticələnmiş partlayış hadisəsiarsında səbəbi əlaqənin mövcudluğu müəyyən edilmişdir.

Məhkəmələrin istinad etdiyi “Elektrik qaynaq işləri. Ümumi təhlükəsizlik tələbləri. DÜST 12.3.003-75”-in tələblərinə görə “Elektrik qaynaq işlərinə müvafiq təlim keçmiş, təhlükəsizlik tələblərinə dair təlimatlandırılmış, bilikləri yoxlanılmaqla xüsusi jurnalda rəsmiləşdirilmiş və peşə vəsiqəsi olan şəxslər buraxılırlar (bənd 7.1).

29 dekabr 1972-ci ildə təsdiq edilmiş “Xalq təsərrüfatı obyektlərində qaynaq və digər

odlu işlər apararkən yanğın təhlükəsizliyi qaydaları”nın tələbinə görə:

- bənd 2. “Qaynaq və digər odlu işlərin aparılması zamanı yanğın təhlükəsizliyi tədbirlərinin təmin edilməsi üzrə cavabdehlik, yerləşən və ya ərazisində odlu işlər aparılan müəssisə, sex, təsərrüfat, təşkilat və s. rəhbərinin üzərinə qoyulur”;

- bənd 21. “Təzyiq altında olan hər bir əşya və məmulatın üzərində qaynaq, kəsim sair işlərin aparılması qadağandır”;

Göründüyü kimi, V.B.Əhmədov əraziyə kənar şəxslərin daxil olmasının qarşısını almaq üçün lazımi tədbirlər görməsə də, yəni təqsirli bilindiği səhlənkərlilik əməllərini törətsədə, onun bu əməlləri G.S.Novruzbəyov tərəfindən təzyiq altında olan hər bir əşya və məmulatın üzərində qaynaq, kəsimvə sair işlərin aparılmasına və müəssisədə partlayış hadisəsinin baş verməsinə səbəb olmamışdır. Digər tərəfdən, V.B.Əhmədov G.S.Novruzbəyova hər hansı qaynaq işlərinin aparılmasını da tapşırıbmamış və bu baxımdan belə işləri özbaşına görə G.S.Novruzbəyovu təhlükəsizlik qaydaları haqqında təlimatlandırmaq vəzifəsini daşımamışdır.

Belə olan halda məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, baş vermiş hadisədə V.B.Əhmədovun hərəkətsizliyi CM-nin 314.2-ci maddəsinin dispozisiyasında nəzərdə tutulmuş əmələ aid təqsirli hərəkətsizlik kimi qiymətləndirilə bilməz və bu nəticə ilə əlaqədar cinayət qanunvericiliyi normalarının tələblərinə müraciət etməyi zəruri saymışdır. nünla əlanədar . Beləliklə məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, Əhmədov Vidadi Bayraməli oğlunun baş vermiş hadisədə təqsirliliyi sübut olunmamışdır.

CM-nin 314.1-ci maddəsinin tələbinə görə, həmin maddədə nəzərdə tutulmuş səhlənkərlilik cinayətinin tərkibi o halda yaranır ki, vəzifəli şəxsin işə vicdansız və ya laqeyd münasibəti nəticəsində öz xidməti vəzifəsini yerinə yetirməməsi və ya lazımi qaydada yerinə yetirməməsi fiziki və ya hüquqi şəxslərin hüquqlarına və qanuni mənafələrinə və ya dövlətin və ya cəmiyyətin qanunla qorunan mənafələrinə mühüm zərər vurulmasına səbəb olsun.

Eyni əməllərin ehtiyatsızlıqdan zərərçəkmiş şəxsin ölümünə və ya digər ağır nəticələrə səbəb olması isə CM-nin 314.2-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş cinayət məsuliyyətinin yaranmasına səbəb olur.

Maddi tərkibli bu normaların təhlili göstərir ki, vəzifəli şəxsin bu maddələrlə cinayət məsuliyyətinə cəlb olunaraq həmin əməllərin törədilməsinə görə təqsirli bilinməsi üçün cinayətin obyektiv cəhətini təşkil edən əməlləri törətməsi, yəni onun işə vicdansız və ya laqeyd münasibəti nəticəsində öz xidməti vəzifəsini yerinə yetirməməsi və ya lazımi qaydada yerinə yetirməməsi mühüm zərərin vurulmasına və ya ağır nəticələrə səbəb olsun.

Qeyd edilən nəticələrlə yanaşı həmçinin törədilmiş əməllərlə həmin nəticələr arasında səbəbli əlaqənin olması da mütləq müəyyən edilməlidir.

Vəzifəli şəxs tərəfindən səhlənkərlilik əməllərinin törədilməsi nəticəsində hər hansı zərərin vurulması müəyyən edilmədikdə, yaxud belə nəticələr mövcud olsa da törədilmiş əməllərlə baş vermiş nəticələr arasında səbəbli əlaqənin olması sübuta yetirilmədikdə, şəxsin CM-nin 314.1 və ya 314.4-cü maddələri ilə cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməsi istisna edilir.

CM-nin 3-cü maddəsində isə təsbit edilmişdir ki, yalnız bu Məcəllə ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyəti yaradır.

Təhlil edilən cinayət qanunu normalarının hazırkı işə tətbiqi məhkəmə kollegiyasına belə nəticəyə gəlmək üçün əsas vermişdir ki, V.B.Əhmədov ekspertiza rəyinə əsasən kənar şəxslərin sahibi olduğu müəssisəyə daxil olmalarının qarşısını almaqdan ögrü tədbirlərin görülməməsində ifadə olunan səhlənkərlilik əməlini törətməsi qəbul edilsə belə, bu səhlənkərliliyin cinayət xarakterli əməl kimi qiymətləndirilməsi üçün əsas yoxdur ona görə ki, əvvəla 08 may 2019-cu il tarixdə onun sahibi olduğu müəssisədə G.S.Novruzbəyovun ölümü ilə nəticələnən hadisə V.B.Əhmədovun öz vəzifələrinin icrasına səhlənkərlilik yanaşmasına görə deyil, G.S.Novruzbəyovun özbaşına qaynaq aparatından istifadə edərək həmin aparatın istifadə qaydalarına əməl etməməsinə görə baş vermiş, məhkəmə olmuş şəxsin əməlləri ilə baş vermiş nəticə arasında səbəbli əlaqənin olması isə müəyyən olunmamışdır.

Buna görə, məhkəmə kollegiyası V.B.Əhmədovun CM-nin 314.2-ci maddəsi ilə təqsirli bilinib məhkum olunması haqqında birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin gəldikləri nəticəni qanunsuz və əsassız hesab edib

müdafiəçinin kassasiya şikayətinin dəlilləri ilə razılaşaraq iş üzrə qəbul etdiyi yekun qərarla həmin şikayəti təmin etmiş və V.B.Əhmədovun CM-nin 314.2-ci maddəsi ilə məhkum olunmasına dair cinayət işi üzrə Bakı Apelyasiya

Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası 10 yanvar 2020-ci il tarixli qərarını ləğv edərək cinayət işinin icraatına bəraətverici əsasla xitam vermişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi cinayət prosesi tərəfinin təqdim etdiyi, irəli sürülmüş ittihamın hərtərəfli, tam və obyektiv baxılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edə biləcək sübutların tədqiqindən əsassız imtina etdiyinə, Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq olaraq sübutları tədqiq etmədiyinə və qismən bəraət almış şəxslərin təqsirsizliyi barədə məhkəmə qərarının əsasını yolverilməz sübutlar təşkil etdiyinə görə həmin məhkəmənin təqsirləndirilən şəxslərə elan olunmuş ittihamın bir hissəsi üzrə bəraət verilməsi haqqında qərarı ləğv edilmişdir.

Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 15 mart 2019-cu il tarixli hökmü ilə Əliyev Sahil Abdulla oğlu və Vəliyev İlham Tahimirzə oğlu, hər birisi Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra CM-nin) 29,150.3.3, 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayətlərin törədilməsində təqsirli bilinərək S.A.Əliyev CM-nin 29,150.3.3-cü maddəsi ilə 10 (on) il müddətə, CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə 05 (beş) il müddətə, CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən təyin olunan cəzaları qismən toplamaq yolu ilə, cəzasını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə qəti olaraq 11 (on bir) il müddətə, İ.T.Vəliyev isə CM-nin 29,150.3.3-cü maddəsi ilə 10 (on) il müddətə, CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə 05 (beş) il müddətə, CM-nin 66.3-cü nə əsasən təyin olunan cəzaları qismən toplamaq yolu ilə, cəzasını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə qəti olaraq 11 (on bir) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişlər.

Məhkəmənin hökmünə əsasən, S.A.Əliyev və İ.T.Vəliyev özgənini əmlakını açıq talamaq məqsədi ilə qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında cinayət əlaqəsinə girərək 22 iyul 2017-ci il tarixdə saat 17:30 radələrində hər ikisi sərxoş vəziyyətdə olmaqla həmkəndliləri Bayramova Ruhyyə Məhəmməd qızının ailə üzvləri ilə yaşadığı evin ikinci mərtəbəsində yerləşən, yaşayış sahəsi olan yataq otağına qanunsuz olaraq girmiş, həmin vaxt Ruhyyə Bayramovanın otaqda cizgi filminə baxan oğlu, 06 iyun 2008-ci ildə doğulmuş Bayramov Şahin Mehman oğlundan anası Ruhyyə Bayramovaya məxsus pulun yerini soruşmuşlar. Şahin Bayramov pulun yerini bilmədiyini dedikdə Sahil Əliyev əli ilə Şahin

Bayramovun bədəninin müxtəlif nahiyələrinə vuraraq ona sağ alt göz qapağı, üst dodağın selikli qişası, boynunun arxa səthində, sol çiyin qurşağında, sol kürək nahiyəsində, sol kürəkaltı nahiyədə qançır, belin sol tış səthində, sol bazuda və sol sağrı nahiyələrində qançırardan ibarət olan, həyat və sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan xəsarətlər yetirib, zor tətbiq edərək Şahin Bayramovun gözü qarşısında otaqda yerləşən servantda olan çaydanın içərisindən birgə niyyətlə Ruhyyə Bayramovaya məxsus 3170 manat pulu və 1100 manat dəyərində 28 qram çəkidə, “buruq-buruq” formalı qızıl qadın boyunbağısını açıq yolla talayaraq, ümumilikdə zərərçəkmiş şəxs Ruhyyə Bayramovaya 4270 manat məbləğində maddi ziyan vurmaqla birgə soyğunçuluq etmişlər.

Bundan başqa, Sahil Əliyev və İlham Vəliyev həmin vaxt 06 iyun 2008-ci il təvəllüdü, onlar üçün aşkar surətdə ön dörd yaşına çatmayan Bayramov Şahin Mehman oğlunun yaşadığı evdə tək qalmaqla köməksiz vəziyyətindən istifadə edərək ona qarşı uşaqbazlıq etmək niyyətinə düşmüş və hər ikisi bu barədə razılaşaraq qabaqcadan əlbir olub bir qrup halında cinayət əlaqəsinə girmişlər. Bu niyyətlərini həyata keçirmək üçün əvvəlcə İlham Vəliyev Şahin Bayramova “səni eləsəm, anana deməzsən?” sualını vermiş, azyaşlı Şahin Bayramov ağlayaraq ona qarşı seksual hərəkətlər etməmələrini xahiş etmişdir. Lakin Sahil Əliyev və İlham Vəliyev buna məhəl qoymayaraq Şahin Bayramova qarşı uşaqbazlıq hərəkətlərini həyata keçirmək üçün onu tutmaq istədikdə Şahin Bayramov evin eyvanına qaçıb onların əlindən qurtarmaq istəmiş, sonra isə həyəətə düşərək, küçəyə qaçıb uzaqlaşmağa can atmış, lakin Sahil Əliyev və İlham Vəliyev Şahin Bayramovu həyətin ortasında

tutmuş, zor tətbiq edərək dizi və əlləri üstə torpağa oturtmuşlar. İlham Vəliyev Şahin Bayramovun əynindəki şortiki və alt tumanını dizlərinə qədər aşağı çəkmiş, Sahil Əliyev isə Şahin Bayramovun başından tutaraq onu tərpənməyə qoymamış və bədəninə müxtəlif nahiyələrinə vuraraq ona xəsarət və ağrı yetirmiş, bundan istifadə edən İlham Vəliyev öz şalvarını və alt paltarını aşağı çəkərək Şahin Bayramovun arxa keçəcəyinə daxil etmək üçün öz orqanını çıxararkən, Şahin Bayramovun qışqırmasını eşidib köməyə gələn qonşu Qurbanova Ülvyyə Ələkbər qızının qışqıraraq onları gördüyünü deməsinə, Şahin Bayramovu buraxmalarını tələb etməsinə görə Sahil Əliyev və İlham Vəliyev bilavasitə cinayət törətməyə yönəlmiş əməllərini öz iradələrindən asılı olmayan səbəblərə görə başa çatdırma bilməyərək onlar üçün aşkar surətdə on dörd yaşına çatmayan Şahin Bayramova qarşı köməksiz vəziyyətindən istifadə etməklə və zor tətbiq edərək uşaqbazlıq etməyə birgə cəhd etmişlər.

Hökmdən məhkum S.A.Əliyev, onun müdafiəçisi Tağıyev Beyrək Qurban oğlu, məhkum İ.T.Vəliyevin müdafiəçisi Mədətov Asif Hükümalı oğlu, Sahil Əliyevin və İlham Vəliyevin digər müdafiəçisi Rüstəmov Fəxri Sərvaz oğlu tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə əsasən işə baxan Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 05 dekabr 2019-cu il tarixli qərarı ilə Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 15 mart 2019-cu il tarixli hökmü dəyişdirilmiş, S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin, hər birisinin CM-nin 29, 150.3.3-cü maddələri ilə təqsirli bilinərək onlara həmin maddələrlə cəza təyin edilməsinə dair müddəalar, onlara CM-nin 66.3-cü maddəsinə əsasən cinayətlərin məcmusu qaydasında cəza təyin edilməsinə və cəzalarını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkmələrinə dair müddəalar hökmdən xaric edilmiş, məhkum olunmuş şəxslərin CM-nin 29, 150.3.3-cü maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayəti törətmələrinin əsası ilə onlara həmin maddə ilə bəraət verilmiş, S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin üzərlərində hər birisinə CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə təyin edilmiş 05 (beş) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmış və onların həmin cəzanı ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkmələri müəyyən edilmişdir.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 05 dekabr 2019-cu il tarixli qərarından dövlət ittihamçısı tərəfindən kassasiya protesti, zərərçəkmiş şəxsin qanuni

nümayəndəsinin nümayəndəsi ilə birlikdə və məhkumların müdafiəçisi Tağıyev Beyrək Qurban oğlu tərəfindən işə kassasiya şikayətləri verilmişdir.

Dövlət ittihamçısı tərəfindən verilmiş kassasiya protesti onunla əsaslandırılmışdır ki, Sahil Əliyev və İlham Vəliyev törətmiş olduqları cinayət əməllərini etiraf etməsələr də, onların cinayət əməlləri məhkəmə istintaqında dindirilən şəxslərin ifadələri, iş materiallarında olan istintaq hərəkəti protokolları, ekspert rəyləri və sair sübutlarla kifayət qədər sübuta yetirilmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsi cinayət təqibi ilə bağlı mühüm əhəmiyyətə malik olan iş üzrə dindirilmiş şəxslərin ifadələrini, ekspert rəylərini, istintaq hərəkətlərinin protokollarını və digər sənədləri sübut növü kimi qəbul edərək, onları biri-biri ilə əlaqəli şəkildə hərtərəfli, tam və obyektiv təhlil edib hüquqi qiymət verərək belə nəticəyə gəlmişdir ki, Sahil Əliyev və İlham Vəliyevin qabaqcadan əlbir olub bir qrup şəxs halında cinayət əlaqəsinə girərək zərərçəkmiş Ruhyyə Bayramovanın yaşayış sahəsi hesab olunan evinə qanunsuz olaraq girməklə, həmin vaxt zərərçəkmiş şəxsin evdə olan azyaşlı oğlu Şahin Bayramova həyat və sağlamlığı üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq edərək 3170 manat məbləğində pulu və 1100 manat dəyərində 28 qram çəkiddə qızıl qadın boyunbağını soyğunçuluq yolu ilə ələ keçirmələri, eyni zamanda onlar üçün aşkar surətdə on dörd yaşına çatmayan Bayramov Şahin Mehman oğlunun köməksiz vəziyyətindən istifadə etməklə və zor tətbiq etməklə ona qarşı uşaqbazlıq etməyə cəhd etmələri, əməllərində cinayət hadisəsinin və cinayət tərkibinin olması, təqsirlilikləri tam sübuta yetirilmiş, cinayət məsuliyyətindən və cəzadan azad edilmələri üçün əsaslar yoxdur. Dövlət ittihamçısı həmçinin qeyd etmişdir ki, hər iki məhkumun vermiş olduqları ifadələri arasında da ziddiyətli məqamlar vardır. Belə ki, İlham Vəliyev özünü müdafiə məqsədi ilə bir-birini təkzib edən ifadələr verməklə ibtidai istintaqda verdiyi və məhkəmə istintaqında tədqiq olunan digər ifadəsində 22 iyul 2017-ci il tarixdə saat 15 radələrində Sahil Əliyevlə birlikdə toy məclisindən çıxaraq çimmək üçün Ruhyyə Bayramovanın evinin qarşı tərəfindən keçən su arxına getdiklərini, lakin çimmədən Sahildən ayrılıb evlərinə getdiyini, sonra yenidən toy məclisinə qayıtdığını göstərmişdir. Sahil Əliyev isə digər ifadəsində 22 iyul 2017-ci il tarixdə saat 16 radələrində toy məclisindən çıxdığını, birbaşa

evlərinə getdiyini, toyda qarpız yediyi üçün zəhərləndiyini və evdə olduğunu, növbəti gün Ruhıyyə Bayramovanın onun barəsində şikayət etməsini bildiyini göstərmişdir. Göründüyü kimi, hər iki məhkumun ifadələrində qeyd etdikləri, yəni Ruhıyyə Bayramovanın oğluna qarşı seksual xarakterli zorakı hərəkətlər etməmələri, hadisə baş verən günü sonuncunun evinin yanından axan çayda çimməyə getmələrini, daha sonra ifadələrində Sahil Əliyevin Ruhıyyə Bayramova ilə cinsi əlaqədə olmaq məqsədi ilə sonuncu ilə birlikdə evlərinə getmələri və həmin vaxtı İlham Vəliyevin də Ruhıyyənin evinin qarşısında gözətçilik etməsi ilə bağlı ifadələri özünümüdafiə xarakteri daşıyır və iş materilları ilə tam təkzib edilir. İş üzrə yaranmış zərurətlə əlaqədar məhkəmə kollegiyası hadisə baş verən gün Sahil Əliyevin və İlham Vəliyevin iştirak etdikləri toyu fiksasiya edən videokasetin alınması üçün qərar qəbul etmiş, lakin qərar icrasız qalmış, bundan sonra zərərçəkmiş şəxs Ruhıyyə Bayramova həmin toyu əks etdirən 4 ədəd diski məhkəməyə könüllü şəkildə təqdim etmişdir. Həmin disklərə baxış zamanı çəkilişdə saat və dəqiqə məlumatlarının olmamasına baxmayaraq hər 20-25 dəqiqədən bir ekranda 22.07.2019 tarixi və günün saati barədə məlumat görünərək bir neçə saniyədən sonra silinməsi müəyyən edilmiş, məhkəmə kollegiyası həmin videoçəkilişin tamlığına və reallığı əks etdirməsinə şübhəli yanaşsa da, lakin bununla bağlı müvafiq ekspertizanın keçirilməsinə zərurət duymamış, nəticə etibarlı ilə, həmin şübhəli videogörüntülərə istinad etməklə Sahil Əliyeva və İlham Vəliyevə CM-nin 29, 150.3.3-cü maddəsi ilə bəraət vermişdir.

Göstərilənləri nəzərə alaraq, dövlət ittihamçısı Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 05 dekabr 2019-cu il tarixli qərarını ləğv etməklə cinayət işinin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Müdafiəçi Tağıyev Beyrək Qurban oğlu kassasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, hökmdə qeyd olunanlar, ibtidai istintaq və məhkəmə istintaqı zamanı heç bir sübutla öz təsdiqini tapmamış, əksinə əsassız olaraq zərər çəkmiş şəxs kimi tanınan Bayramova Ruhıyyə Məhəmməd qızı və şahid kimi dindirilmiş Qurbanova Ülviyə Ələkbər qızı ibtidai istintaqda verdiyi ifadələrə zidd olan ifadələr vermiş və bu şəxslər tərəfindən həmkəndliləri Sahil Əliyevə və İlham Vəliyev qarşı şər və böhtan atmaları

məhkəmə istintaqı zamanı öz təsdiqini tapmışdır. Daha sonra müdafiəçi vurğulamışdır ki, həm zərərçəkmiş Bayramova Ruhıyyə Məhəmməd qızının diqqəti və təsiri altında ifadə vermiş zərərçəkmiş azyaşlı Şahin Bayramov məhkəmə istintaqı zamanı danışarkən, başına gəlmiş hadisə barədə deyil, hansısa kağız üzərində yazılmış yazını oxuyurmuş kimi ifadə vermişdir. Məhkəmə iclası zamanı azyaşlı Şahin Bayramov danışarkən anası zərərçəkmiş Bayramova Ruhıyyə tərəfindən dəfələrlə müdaxilə olunaraq uşağı ibtidai-istintaqda yazıldığı kimi danışmağa yönləndirilməsi hallarına nə istintaq, nə də ki, birinci instansiya məhkəməsi tərəfindən əhəmiyyət verilməmişdir. Bu hal da apelyasiya məhkəməsinin qərarında öz təsdiqini tapmışdır. Zərərçəkmiş Ruhıyyə Bayramovanın 22 iyul 2017-ci il tarixdə hadisə barədə Beyləqan Polis İdarəsinə şikayət edərkən guya baş vermiş hadisənin bir başa şahidi özü olduğunu və təsvir etdiyi hadisənin onun gözü qarşısında baş verdiyini bildirmişdir. Belə ki, iş materiallarından görünür ki zərərçəkmiş Ruhıyyə Bayramova ilk ifadəsində özünə məxsus yaşayış evinin yataq otağında Sahil Əliyev və İlham Vəliyevin Şahin Bayramovla cinsi əlaqədə olmaq istədiyini görmüş və onun müdaxiləsindən sonra Sahil Əliyev və İlham Vəliyev öz əməlini başa çatdırma bilmədiklərini göstərmişdir. Bundan başqa azyaşlı Şahin Bayramovun ifadəsində hadisəyə anasının şahid olduğu qeyd edilmiş və Şahin Bayramovun ifadəsi anası Ruhıyyə Bayramovanın verdiyi ifadəyə uyğunlaşdırılmışdır. Altı aydan sonra təqsirləndirilən şəxslərlə düşmənçilik münasibətlərində olan və bu işə qədər dəfələrlə Beyləqan Rayon Polis İdarəsinə təqsirləndirilən şəxslərdən hasar və ya torpaq sahəsi üstündə şikayətlər etmiş qonşu Ülviyə Qurbanova şahid qismində işə cəlb olunmuşdur. İlk dəfə Ruhıyyə Bayramova tərəfindən hadisənin şahidi kimi verdiyi ifadələr Ülviyə Qurbanovanın ifadələri kimi qeyd olunaraq, iş üzrə sübut kimi qiymətləndirilmişdir. Daha sonra Ruhıyyə Bayramovanın və azyaşlı Şahin Bayramovun ifadələri dəyişmiş və şahid Ülviyə Qurbanovanın ifadələrinə uyğunlaşdırılmışdır. Lakin məhkəmə öz hökümündə təqsirləndirilən şəxslərin əvvəlki ifadələrinin dəyişməsi barədə qeyd etsə də, zərərçəkmişlərin ilkin verdiyi ifadələrinin istintaq zamanı dəyişdirilməsinə münasibət bildirməmişdir. Ümumiyyətlə birinci instansiyası məhkəmə istintaqı zamanı zərərçəkmişlərin və şahidlərin verdikləri ziddiyyətli ifadələrə diqqət

yetirməmiş və ittiham aktında göstərilən ifadələr olduğu kimi hökmdə əks olunmuşdur. Bütün bu məsələlər apellyasiya məhkəməsində öz təsdiqini tapmış, faktiki olaraq cinayət hadisəsinin olmaması təsdiqlənmişdir. Təqsirləndirilən şəxslərin qanunsuz olaraq təqsirli bilindikləri CM-nin 29,150.3.3-cü maddəsi ilə onlara əsaslı şəkildə bəraət verilmiş, lakin cinayət hadisəsinin olmadığı apellyasiya instansiyasında sübut olunsada, CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri əsassız olaraq onların üzərində saxlanılmışdır.

Müdafiəçi göstərilənləri nəzərə alaraq, Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 05 dekabr 2019-cu il tarixli qərarını dəyişdirməklə İ.T.Vəliyevə bəraət verilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş edir.

Zərərçəkmiş şəxs və zərərçəkmiş şəxsin qanuni nümayəndəsi Bayramova Ruhyyə Məhəmməd qızının nümayəndəsi Ağazadə İlkin İlqar oğlu tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi işə baxarkən işin hərtərəfli və tam araşdırılmasında qərəzli mövqe tutmuş, hansı yollarla əldə ediliyi bilinməyən sübutlar əsasında qanunsuz hökm çıxarmış, hökmdə birinci instansiya məhkəməsinin gəldiyi qanuni nəticəni şübhə altına alaraq göstərmişdir ki, “İşdən belə görünür ki, birinci instansiya məhkəməsi Sahil Əliyevə və İlham Vəliyevə qarşı irəli sürülmüş ittihamı həll edərkən sübut kimi yalnız şahidlər Ülviyyə Qurbanova və Ruhyyə Bayramovanın və azyaşlı Şahin Bayramovun ifadələrinə və beləliklə də işdə olan sübutlar arasından yalnız ittiham tərəfinin xeyrinə olan sübutları sübut kimi qəbul etmiş, bu “şahidlərin” hadisənin mexanizmi, baş vermə yeri və vaxtı, digər təfsilatları barədə müxtəlif vaxtlarda müxtəlif izahat və ifadələr verməsi ilə yaranmış ziddiyyəti aydınlaşdırmağa cəhd belə göstərməmiş və bu işdə heç bir ziddiyyət müəyyən etməmişdir.” Lakin təqsirləndirilən şəxslərin işin gedişində vermiş olduqları tam fərqli ifadələrə heç bir münasibət bildirməmişdir. Sanki belə bir məsələ mövcud deyilmiş kimi, bu məsələlərin üzərindən keçmişdir. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu işdə hansı dərəcədə maraqlı olmasını bir cümlə ilə də ortaya çıxarmaq mümkündür: “Hadisədən 3 ay keçdikdən sonra təqsirləndirilən şəxslərlə düşmənçilik münasibətlərində olan və bu hadisəyə qədər dəfələrlə Beyləqan rayon Polis şöbəsinə təqsirləndirilən şəxslərdən hasar və ya torpaq sahəsi üstündə şikayətlər etmiş qonşu Ülviyyə

Qurbanova şahid qismində ortaya çıxır.” Nümayəndə qeyd etmişdir ki, bu cür ifadə tərzində belə bir məhkəmə üçün zərərli və təhlükəlidir. Daha sonra o, vurğulamışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin bu işlə bağlı hökmündə qeyd olunanlar başdan sona qədər işə aidiyyəti olan şəxslərə qarşı irəli sürülən ittihamlarla doludur. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökmündə təqsirləndirilən şəxslərin davamlı olaraq ifadələrini dəyişərək fərqli ifadələr verməsi isə belə qəbul olunur: “İş elə gətirir ki, istintaqın gedişində Sahil Əliyev və İlham Vəliyevin ifadələri də dəyişmiş, onlar məhkəmə baxışınadək və məhkəmə baxışında həmçinin apellyasiya baxışında da kiçik fərqlərlə və istisnalarla elə bu məzmununda ifadələr vermişlər. Məhkəmə isə təqsirləndirilən şəxslərin əvvəlki ifadələrini dəyişmələrini, ona görə də hazırkı ifadələrinin özünü müdafiə xarakteri daşmasını hesab edərək sübut kimi qəbul etməsə də, zərərçəkmiş şəxslərin ilkin verdikləri ifadələrinin istintaq zamanı dəyişdirilməsinə münasibət bildirməmiş və bu ziddiyyətin aradan qaldırılması üçün müdafiə tərəfindən verilmiş əlavə şahidlərin dindirilməsi barədə vəsatətləri təmin etməmişdir.” Məhkəmənin qərəzini təkcə iş materialları ilə görmək deyil, həmçinin bütün hökmdə verilən ifadə tərzində aydın şəkildə görmək mümkündür. Zərərçəkmiş şəxs Şahin Bayramovun hadisəni olduğu kimi deməsini əzbər kimi qələmə almış apellyasiya instansiyası məhkəməsi, digər çaşdırıcı suallar verməklə qəsdli şəkildə müdafiə tərəfinin mövqeyinə xidmət etmək naminə əlindən gələni etmişdir. Uşağın üzərinə qışqıraraq ona psixoloji təsir göstərməyə çalışmış, verilməyən cavabları da onun adından məhkəmə hökmünə qeyd etmişdir. Halbuki nə psixoloq, nə müəllim onun dindirilməsində iştirak etməmişlər. Ona görə də uşağın hansı gərgin psixoloji vəziyyətdə olmasını anlamamaq mümkün deyil. Toyun video çəkilişi ilə bağlı nümayəndə qeyd etmişdir ki, Ruhyyə Bayramova tərəfindən təqdim edilən hazırda toy sahiblərindən də əldə edilmiş CD disklərdə heç bir saat və dəqiqə mövcud deyil. İlk dəfə baxış keçirilən zaman heç bir saat və dəqiqə müəyyən edilməməsinə baxmayaraq sonradan müəmmalı şəkildə toyun video görüntüsündə saat və dəqiqə peyda olmuşdur. Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qeyd etdiklərinə nəzərən həmin videoçəkilişə təkrarən və dəqiqliklə baxılması zəruridir. Həmin tarix və saatın hansı formada orada mövcudluğunu, eyni zamanda tutaq ki var idisə, o saatın real vaxt

rejimi ilə uyğunlaşib-uyğunlaşmaması yoxlanılmamışdır. Video görüntü ilə bağlı qeyd etdiyi məsələlər tamamilə uydurma, yalnızca öz mülahizəsinə əsaslanan nüanslardır ki, həmin video görüntülərə baxdıqda məhkəmənin necə qərəzli olmasını görmək mümkündür. Eynilə ekspertizaya təqdim olunan geyimlərin eyni geyimlərin olmasını bildirməsi də buna bir nümunədir.

Göstərilənləri nəzərə alaraq, nümayəndə Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 05 dekabr 2019-cu il tarixli qərarını ləğv etməklə cinayət işinin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi barədə qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası kassasiya icraatını tənzimləyən cinayət-prosessual qanunvericiliyinin normalarına əsaslanıb apellyasiya instasiyası məhkəməsinin qərarının qanuniliyini və əsaslığını yoxlayaraq aşağıdakıları qeyd etmişdir:

Müdafiə tərəfinin kassasiya şikayətlərində məhkum edilmiş şəxslərin CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə təqsirlik məsələsi mübahisələndirilərək işə baxan məhkəmələr tərəfindən işin faktiki hallarının düzgün müəyyən edilmədiyi, şəxslərin təqsirliyini təsdiq edən və məhkəmələr tərəfindən istinad olunaraq tədqiq olunmuş sübutların mötəbərliyi və mənsubiyyəti baxımından düzgün qiymətləndirilməməsinə istinad edərək faktiki olaraq mübahisələndirilən qərarın hər iki məhkuma aid hissədə ləğv edilərək, barələrində bəraətverici əsaslarla qərar qəbul edilməsini xahiş etmişlər.

İlkin olaraq işə baxan Lənkəran Ağır Cinayətlər Məhkəməsi məhkəməsi ittiham hökmündə məhkumlar S.A.Əliyevə və İ.T.Vəliyevə elan olunmuş ittihamın məhkəmə baxışında dindirilmiş zərərçəkmiş şəxslər və şahid ifadələri, üzləşmə protokolu, ekspert rəyləri və digər sübutların məcmusu ilə tam təsdiq olunduğunu, məhkəmə baxış iclasında məhkumların törətdiyi cinayətləri etiraf etməməsi barədə verdiyi ifadələrində irəli sürdüyü dəlillərin məhkəmədə araşdırılan mötəbər sübutlarla tam təkzib olunduğunu nəzərə alaraq, onların göstərdiyi həmin xüsusları yalnız özünü müdafiə etmək və cinayət məsuliyyətindən yayınmaq məqsədilə irəli sürülən dəlillər kimi qiymətləndirmiş və məhkumların hər birisinə ayrı-

ayrılıqda elan olunmuş ittihama uyğun yekun nəticəyə gəlmişdir.

Məhkumlar verdikləri apellyasiya şikayətlərində əməllərində təqsirli bilindikləri maddələrin tərkib əlamətlərinin mövcud olmaması, iş üzrə olan sübutların obyektiv və hərtərəfli araşdırılmamasına istinad edərək, nə ibtidai istintaq zamanı, nə də məhkəmə araşdırmaları zamanı onların təqsirliliyini təsdiq edən hər hansı bir sübutun müəyyən edilmədiyini qeyd etməklə barələrində bəraət hökmü çıxarılmasını xahiş etmişlər.

Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyası iş üzrə qəbul etdiyi qərarında CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələrinə aid hissədə müdafiə tərəfinin dəlillərini əsassız hesab etmiş və göstərmişdir ki, S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin onlara elan olunmuş ittiham üzrə birinci instansiya məhkəməsinin mübahisələndirilən hökmü ilə CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli olmaları birinci instansiya məhkəməsinin iclasında Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 125, 143-146-cı maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq toplanmış, yoxlanılmış və qiymətləndirilmiş mötəbər sübutlarla həmin hissədə tam sübuta yetirilmişdir.

Apellyasiya instasiyası məhkəməsi belə nəicəsinə onunla əsaslandırılmışdır ki, həmin fakt üzrə şahid Şahin Bayramov həmişə eyni cür izahat vermiş, Ruhıyyə Bayramovanın ifadəsi bu ifadəyə uyğun olmuşdur. Ruhıyyə Bayramovanın evində qeyd edilən məbləğdə pulun ola bilməsi şahidlər Bayramov Mehman oğlunun və Quliyev Həbil Arif oğlunun ifadələri, həmin pulun talanması rayon İcra hakimiyyəti başçısının Aşqallar kəndi İnzibati Ərazi Dairəsi üzrə nümayəndəsi Məmmədov Amil İlqar oğlunun, Beyləqan rayonu Əhmədli kəndinin Axundov Allahyar Həsən oğlunun istintaqda verdikləri ifadələri əsasında, Sahil və İlhamın qohumları ilə Ruhıyyənin evinə Ruhıyyə Bayramovanın onları bağışlaması xahişi ilə getmələri, həmin pulun və qızılın qaytarılması barədə danışıqlar aparmaları barədə ifadələrində dediklərindən görünür. Bundan başqa Sahil Əliyev və İlham Vəliyevin qohumlarının Ruhıyyə Bayramovanın evinə gəlmələri zamanı Sahil və İlhamın onun evindən götürdükləri pulu və qızılı qaytaracaqları barədə vəd vermişlər.

Məhkəmə kollegiyası Şahin Bayramovun üzərində aşkar edilmiş xəsarətlərin də pul və

qızılların talanmasının sübutu kimi bu zaman ona yetirilən xəsarətlər olmasına, Şahinin də ilk izahatı və ifadəsindən sona qədər pulun saxlanma yeri, Sahilin pulun yerini deməsi üçün onu döyməsi, pulun yerini deməsindən sonra Sahil tərəfindən götürülməsi barəsində eyni cür ifadələr verməsinə əsaslanmışdır.

İlk növbədə məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətlərini dəlillərinə qiymət verərək CPM-nin 419.1-ci maddəsinə istinad etməklə bir daha xatırlatmışdır ki, qeyd olunan norma, ümumiyyətlə CPM-nin müddəaları kassasiya baxışının hüdudlarını cinayət və cinayət-prosessual qanunların tətbiqi məsələlərinin araşdırılması ilə məhdudlaşdırmışdır. CPM-nin 419.11-ci maddəsinə görə kassasiya instansiyası məhkəməsi birinci və apellyasiya instansiyası məhkəməsində məhkəmə baxışının predmeti olmayan faktları müəyyən edə və ya onları sübuta yetirilmiş hesab edə bilməz.

Bu normaların mənasına görə, kassasiya instansiyası məhkəməsi kassasiya müraciətlərinə baxarkən bilavasitə özü sübutları təhlil etməklə işin faktiki hallarını müəyyən etməyə haqlı deyil. Həmin halların müəyyən edilməsi qanunla birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin səlahiyyətlərinə aid edilmişdir. Kassasiya instansiyası məhkəməsi isə müvafiq kassasiya müraciəti olduqda birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən müəyyən edilmiş faktiki hallara cinayət qanunu normalarının tətbiqini və həmin halların müəyyən edilməsi zamanı cinayət-prosessual qanunun tələblərinə əməl olunub-olunmadığını yoxlaya bilər.

Odur ki, kollegiya kassasiya şikayətlərində irəli sürülən tələblərin (o cümlədən, cinayət təqibini istisna edən halın olmasına baxmayaraq ittiham hökmünün çıxarmasına dair iddiaların) əsaslılığını yoxlayarkən məhkəmələr tərəfindən müəyyən edilmiş işin faktiki hallarını nəzərə almaya və məhkəmə qərarlarının mübahisələndirilməsi üçün kassasiya şikayətlərində gətirilən faktiki hallardan çıxış edə, beləliklə də, onları mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsini və yaxud dəyişdirilməsini şərtləndirən əsaslar kimi qiymətləndirə bilməz.

Bu baxımdan kassasiya instansiyası məhkəməsinin məhkəmə kollegiyası işdə olan, məhkəmələrin istinad etdikləri sübutları bir daha təhlil edərək hesab edir ki, onlar S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə təqsirlərinin təsdiq edildiyi

barədə yekun nəticəyə gəlməyə imkan verir. Məhkəmələrin yekun nəticəyə gəlməsi üçün kifayət hesab etdiyi mötəbər, mümkün və bir-birini tamamlayan sübutlar birinci instansiya məhkəməsinin hökmündə və apellyasiya məhkəməsinin qərarında ətraflı şərh edildiyindən məhkəmə kollegiyası həmin sübutları təkrarən sadalamağa zərurət görmür.

Məhkumun müdafiəçisinin kassasiya şikayətində məhkumların əməlinin sübutlarla təkzib olunması, cinayət tərkibinin əlamətlərinin olmaması və onlara bəraət verilməli olduğu iddia edilir.

Belə dəlillər məhkumların müdafiəçiləri tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətlərində də qeyd edilmiş, şikayətə baxan apellyasiya instansiyası məhkəməsi də haqlı olaraq apellyasiya şikayətinin bu dəlillərinə qiymət verib, yuxarıda sadalanan sübutların qiymətləndirilməsi nəticəsinə uyğun əsassız hesab edərək birinci instansiya məhkəməsinin əməlin hüquqi tövsifinə dair həmin hissədə gəldiyi nəticə ilə razılaşmışdır.

Şəxsə bəraət verilməsi ilə bağlı məsələlər CPM-nin 42-ci maddəsi ilə tənzimlənir. Həmin normada (CPM-nin 42.1-ci maddəsində) nəzərdə tutulmuşdur ki, məhkəmə baxışı nəticəsində təqsirləndirilən şəxsə qarşı irəli sürülmüş cinayətin törədilməsində onun təqsirsizliyini təsdiq edən bəraət hökmü cinayət hadisəsi olmadıqda; əməldə cinayət tərkibi olmadıqda; cinayətin törədilməsinə aidiyyəti olmadıqda; təqsirliliyi sübuta yetirilmədikdə çıxarılır. Sübutların bu normanın tələbləri və kassasiya şikayətinin dəlilləri baxımından təhlili göstərir ki, həmin normada sadalanan, məhkumlara CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə bəraət verilməsinə əsas verən hallar mövcud deyildir.

Şikayətdə cinayət və cinayət prosesual qanununun normalarına, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumunun qərarına istinad edilsə də, məhkəmə kollegiyasının qənaətinə görə həmin normaların tələbləri pozulmamış, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarı həmin hissədə qeyd edilən normalarla ziddiyyət təşkil etmir.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, məhkumlar S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin CM-nin 180.2.1, 180.2.3 və 180.2.4-cü maddələri ilə təqsirli bilinmələrinə dair məhkəmələrin gəldiyi nəticə qanuni və əsaslı olmuş, bu barədə müdafiəçi Tağıyev Beyrək Qurban oğlu tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti təmin edilə bilməz.

Məhkəmə kollegiyası qərarın məhkumlar Sahil Əliyev və İlham Vəliyevə CM-nin 29,150.3.3-cü maddəsi ilə bəraət verilməsi hissəsinə və bu barədə kassasiya protestinə, həmçinin zərərçəkmiş şəxsin qanuni nümayəndəsinin nümayəndəsi ilə birlikdə verdiyi kassasiya şikayətinin dəlillərinə qiymət verərək aşağıdakıları qeyd etməyi məqsədə müvafiq hesab etmişdir.

Birinci instansiya məhkəməsinin gəldiyi nəticədən fərqli olaraq apellyasiya instansiyası məhkəməsi məhkumlara CM-nin 29,150.3.3-cü maddələri ilə təqsirlilikləri sübuta yetirilmədiyinə görə bəraət verilməsi nəticəsinə gələrkən hesab etmişdir ki, məhkəmə əsassız olaraq şahidlər Ülviyyə Qurbanova, Ruhiiyyə Bayramovanın və azyaşlı Şahin Bayramovun ifadələri və beləliklə də işdə olan şahidlər arasından yalnız ittiham tərəfinin xeyrinə olan sübutları sübut kimi qəbul etmiş, ifadələr arasındakı ziddiyyətləri aydınlaşdırmağa səy belə göstərməmiş, müdafiə tərəfinin sübutlarını əsaslı səbəb göstərmədən sübut kimi qəbul etməmişdir.

Bundan əlavə məhkəmə kollegiyası şahid Ülviyyə Bayramovanın hadisəni görməsi barədə ifadəsinin, zərərçəkmişlər Ruhiiyyə Bayramovanın və azyaşlı Şahin Bayramovun həmin ifadəyə uyğun verdikləri və ittihamın hökmünün əsası kimi çıxış edən ifadələrinin toy məclisinin video görüntülərini əks etdirən diskə baxış keçirməklə təkzib olunması qənaətinə gəlmiş, hesab etmişdir ki, Ülviyyə Ruhiiyyənin həyatında nə baş verdiyini görməmiş, hadisə baş verən vaxt toyda olmuş, torpaq və hasar üstündə aralarında mübahisə olduğu üçün məhkumlar barəsində qərəzli ifadə vermişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi həmin şəxslərin yalnız ibtidai istintaqın ilkin mərhələsində verdikləri, lakin sübutlar siyahısından xaric edilmiş (bax. sübutların qiymətləndirilməsi haqqında qərar) ifadələrini qismən mötəbər hesab edərək, məhkumların CM-nin 29, 150.3.3 maddəsi ilə təqsirli bilinməsinin bu ifadələrlə təkzib edilməsi nəticəsinə gəlmişdir.

Məhkəmə gəldiyi nəticəni həmçinin məhkəmə-tibb ekspertizasının 26 avqust 2017-ci il tarixli, 405/17 sayılı rəyi, məhkəmə-tibb ekspertinin 26 iyul 2017-ci il tarixli, 468 sayılı rəyi, məhkəmə-psixoloji ekspertizasının 05 fevral 2018-ci il tarixli, 579 sayılı rəyi və məhkumların verdikləri ifadələr ilə əsaslandırılmışdır.

Kassasiya kollegiyası yuxarıda göstərilən sübutları təkrar sadalamaqla yanaşı hesab etmişdir

ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi CPM-nin 125, 143-146-cı maddələrinin tələblərinə uyğun olaraq həmin sübutları tam, hərtərəfli və obyektiv təhlil edib qiymətləndirə bilməmişdir.

Daha doğrusu məhkəmə kollegiyası həmin hər bir sübutu mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə düzgün qiymətləndirməmiş, onları sübut etmə predmetinin müəyyən edilməsi, mötəbər və yekun nəticəyə gəlmək üçün kifayət etməsi baxımından dəyərləndirərkən səhf nəticəyə gəlmişdir.

Halbuki CPM-nin 144-cü maddəsinin tələbinə görə cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutlar tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmalıdır. Yoxlama zamanı cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutlar təhlil olunur və bir-biri ilə müqayisə edilir, yeni sübutlar toplanır, əldə olunmuş sübutların mənbəyinin mötəbərliyi müəyyənləşdirilir.

CPM-nin 145.1-ci maddəsinə görə, hər bir sübut mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə qiymətləndirilməlidir. Cinayət təqibi üzrə toplanmış bütün sübutların məcmusuna isə ittihamın həlli üçün onların kifayət etməsinə əsasən qiymət verilməlidir.

CPM-nin 146.1-ci maddəsinin tələblərindən görünür ki, cinayət təqibi üzrə toplanmış sübutların kifayət etməsi dedikdə, müəyyən edilməli hallar üzrə mümkün sübutların elə bir həcmi nəzərdə tutulur ki, onlar sübut etmə predmetinin müəyyən edilməsi üçün mötəbər və yekun nəticəyə gəlməyə imkan versin.

Prosessual qanunvericilik CPM-nin 143-146-cı maddələrinin tələblərinə müvafiq olaraq sübutların tətqiq edilməməsini, irəli sürülmüş ittihamın hərtərəfli, tam və obyektiv baxılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edə biləcək sübutların tədqiqindən əsassız imtina edilməsini, həmçinin məhkumun təqsirliliyi və ya bəraət almış şəxsin təqsirsizliyi barədə məhkəmə hökmünün əsasını yolverilməz sübutlar təşkil edilməsini hökm bə ya qərarın kassasiya məhkəməsi tərəfindən ləğv edilməsinin əsası kimi müəyyən etmişdir.

Cinayət mühakimə icraatının obyektivliyi, qərəzsizliyi və ədalətliyi, cinayət mühakimə icraatında sübutların qiymətləndirilməsi prinsipləri (CPM, 28 və 33-cü maddələr), sübutlar və sübut etməyə dair normalar, o cümlədən cinayət-prosessual qanunun 125, 143-146-cı maddələri, hökmün əsaslılığına dair müddəalar da (CPM, maddə 349.5) tələb edir ki, məhkəmə cinayət işlərinə faktlar əsasında baxsın, faktların

müəyyən edilmiş sayılması üzrə qənaətini isə belə nəticəyə gəlmək üçün kifayət edən, həqiqiliyinə, yaranma mənbəyinə, əldə edilməsi hallarına şübhə olmayan (tam, hərtərəfli və obyektiv yoxlanılmış), mənsubiyyəti, mümkünlüyü, mötəbərliyi üzrə lazımcı qiymətləndirilmiş sübutların məcmusu ilə əsaslandırın.

Bu baxımdan məhkəmə kollegiyası yuxarıda sadalanan, əslində hər iki məhkumun bəraət verilməsi üçün istinad olunan sübutların tətbiqi zamanı yol verilən pozuntulara və bununla əlaqədar gəldiyi nəticəyə qiymət verərək aşağıdakıları qeyd etməyi məqsədə müvafiq hesab etmişdir.

Əvvəla məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi azyaşlı Şahin Bayramovu dindirərkən cinayət prosesual qanunvericiliyin tələblərini pozmuşdur.

Belə ki, CPM-nin 228.2-ci maddəsinin tələbnə görə 14 yaşnadək... şahidin dindirilməsi müəllimin, zəruri hallarda isə həkimin və onun qanuni nümayəndəsinin iştirakı ilə aparılır, CPM-nin 228.4-ci maddəsinə görə 16 yaşına çatmayan şahidə onun yalnız həqiqəti danışmaq vəzifəsi izah edilir, lakin o, ifadə verməkdən imtinaya, ifadə verməkdən boyun qaçırmaya və bilə-bilə yalan ifadə verməyə görə cinayət məsuliyyəti barədə xəbərdar edilmir.

Cinayət işinin materiallarındakı məhkəmə iclas protokollarına əsasən müəyyən olunur ki, birinci instansiya məhkəməsində işə baxılarkən qeyd edilən prosesual normanın tələblərinə əməl olunmuş, lakin apellyasiya şikayətlərinə məhkəmə baxışı iclasında azyaşlı Şahin Bayramov dindirilərkən müəllimin və ya həkimin iştirakı təmin olunmamış və ona yalnız həqiqəti danışmaq vəzifəsi izah edilməmişdir.

Halbuki qeyd edilən norma imperativ xarakterli olub həqiqəti əks etdirən ifadənin alınmasını və azyaşlı şahidin hüquqlarının müdafiəsinin təmini kimi çıxış etməklə, normanın tələblərinə əməl edilməməsi prosesual pozuntu kimi qiymətləndirilir və bu halda zərərçəkmiş şəxsin nümayəndəsinin kassasiya şikayətində istinad etdiyi “azyaşlı Şahin Bayramova hakimin təzyiq göstərməsi, gərgin psixoloji vəziyyətə salmasına” dair göstərdikləri əsaslı dəlil kimi çıxış edir.

Bu hal prosesual qanunvericilik baxımından sübutun mümkünlüyü, yəni toplanma mənbəyi və üsuluna görə (CPM, 125-ci maddə) qanuna uyğun olmaması barədə nəticəyə gətirir ki, bu da öz növbəsində CPM-nin 145.1-ci

maddəsində sübutların mümkünlüyü üzrə qiymətləndirilməsi zamanı mütləq nəzərə alınmalı əsas hal kimi müəyyən edilmişdir.

Bu kimi prosesual pozuntular, yəni CPM-nin 416.1.2-ci maddəsinə görə məhkəmənin bu Məcəllənin 145-cı maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq sübutları tədqiq etməməsi, kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv edilməsini və ya dəyişdirilməsini tələb edən əsaslar kimi müəyyən etmişdir.

Bundan əlavə nəzərə alsaq ki, azyaşlı Şahin Bayramovun həm ibtidai istintaqın sonrakı mərhələsində, həm birinci instansiya məhkəməsində, həm də apellyasiya apellyasiya məhkəməsində dəfələrlə yeni məzmunlu eyni məzmunlu ifadə verməsini nəzərə almadan “sanki əzbər formasında” ifadə verməsinin məhkəmə tərəfindən şübhəli məqam kimi dəyərləndirilməsi və həmin ifadələrin faktiki eyni məzmunlu olduğu üçün qəbul edilməməsinə dair gəldiyi nəticə də başa düşülən deyil.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi öz qərarında məhkəmə-tibb ekspertizasının 26 iyul 2017-ci il tarixli, 468 sayılı rəyinə istinad edərək göstərmişdir ki, Bayramov Şahin Mehman oğlunun sağ alt göz qapağında qançır, üst dodağının selikli qişasında qançır, boynunun arxa səthində qançır, sol çiyin qurşağında qançır, sol kürək hisəsində üç ədəd qançır, sol kürəkaltı nahiyədə bir-birinə paralel yerləşmiş üç ədəd belin sol tış səthində üç ədəd qançır, sol bazuda qançır, sol sağrı nahiyədə qançır xəsarətləri müəyyən edilmişdir. Həmin xəsarətlər küt əşyanın (əşyaların) təsirindən törənmiş, zorla cinsi əlaqədə olmağa cəhd zamanı əmələ gələ bilirdi. Xəsarətlərin yetirilmə müddəti 22 iyul 2017-ci il tarixə uyğun gəlir və sağlamlığa zərər vurmadığından dərəcəsi təyin edilməyən xəsarətlərə aiddirlər.

Məhkəmə həmin ekspert rəyinin xəsarətlər yetirilməsinə dair bir hissəsinə istinad etməklə məhkumların CM-nin 180.2.4-cü maddəsi ilə (həyat və ya sağlamlıq üçün təhlükəli olmayan zor tətbiq etməklə soyğunçuluq etmək) təqsirli bilinməsi nəticəsinə gəlmişdir. Lakin ekspert rəyinin digər hissəsinə, yəni “həmin xəsarətlər zorla cinsi əlaqədə olmağa cəhd zamanı əmələ gələ bilirdi” hissəsini tətbiq etməmiş, ümumiyyətlə münasibət bildirməmişdir. Halbuki məhkumlara CM-nin 29, 150.3.3-cü maddəsi ilə həm ittiham elan olunarkən, həm də onların

barəsində bu maddə ilə ittiham hökmü çıxarılarəkən ekspert rəyinin məhz həmin hissəsinə istinad olunmuş və şəxsin cinsi zorakılığa məruz qalmasını təsdiq edən mötəbər sübut kimi dəyərləndirilmişdir.

Bundan əlavə, qərarında məhkəmə-tibbi ekspertizasının 26 avqust 2017-ci il tarixli, 405/17 sayılı rəyinə istinad olunmuş və bu rəyə görə, İlham Vəliyevin həmin gün müayinə olunarkən onun sol gözaltı nahiyəsində 2,5 x 0,2 sm, sağ gözaltı nahiyəsində isə 1,5 x 0,3 sm ölçüdə sıyrıq izləri aşkar edilmişdir. Həmin xəsarətlər məhdud təsir səthinə malik bərk küt əşyanın təsirindən törənmiş, əmələ gəlmə müddəti 22 iyul 2017-ci il tarixə uyğundur, sağlamlığa zərər vurmadiğı üçün dərəcəsi təyin edilmir.

İlham Vəliyev ilkin izahatında göstərmişdir ki, 22 iyul 2017-ci il tarixdə Bayramovu evlərinin darvazası qarşısında tutub saxlayarkən Şahin Bayramov əlləri ilə üzünü cırmışdır.

Eyni ilə bu ekspert rəyi formal surətdə qərarında qeyd edilsə də, tətqiq olunmadığı üçün İlham Vəliyevin sol və sağ gözaltı nahiyəsində xəsarətlərin hansı şəraitdə və kim tərəfindən yetirilməsi barədə məhkəmənin gəldiyi nəticəni müəyyən etmək mümkün deyil.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, xüsusilə səxsiyyətin cinsiyyət toxunulmazlığına qəsd edən seksual xarakterli zorakı cinayətlərdə, həmçinin bədən xəsarətinin ağırlıq dərəcəsi və xarakterinin müəyyən edilməsində məhkəmə-tibbi ekspert rəylərinin tam, hərtərəfli, obyektiv tətqiqi mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

CPM-nin 264.2-ci maddəsinə əsasən ... bu Məcəllənin 140.0.1-140.0.4-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş halların müəyyən edilməsi üçün müvafiq ekspertizanın təyin edilməsi məcburi hesab edilir.

CPM-nin 140.0-ci maddəsinə görə cinayət prosesi gedişində aşağıdakı hallar yalnız aşağıda göstərilən sübutların əvvəlcədən əldə edilməsi və tədqiqi şərti ilə müəyyən edilə bilər: 140.0.1. bədən xəsarətinin ağırlıq dərəcəsi və xarakteri-tibb sahəsində ekspertin rəyi ilə.

Eyni zamanda CPM-nin 127.3-ci maddəsinə göstərilmişdir ki, ekspertin rəyi təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya məhkəmə üçün məcburi deyil, hər hansı başqa sübut kimi cinayət prosesini həyata keçirən orqan tərəfindən yoxlanılmalı və işin bütün halları ilə bağlı surətdə qiymətləndirilməlidir. Ekspertin rəyi ilə razılaşılmadıqda bu barədə əsaslandırılmış qərar çıxarılmalıdır.

Kassasiya kollegiyası hesab etmişdir ki, cinayət-prosessual qanunvericiliyi bir sübutun digərindən üstünlüyünü müəyyən etməsə də, ekspert rəylərinin tətqiqinin və qiymətləndirilməsinin daha üstün formasını müəyyən edir. Göstərilən norma məhkəmə üçün ekspertin rəyi ilə razılaşılmadıqda bu barədə ayrıca qərar qəbul edilməsini ehtifa etməsə də, məhkəmənin ekspertin rəyi ilə nə üçün razılaşılmadığının qərarında əsaslandırılmasını məcburu hesab edir.

Qeyd edilənlərdən müəyyən olunur ki, məhkəmə kollegiyası qərarında əsaslandırma aparmadan, heç bir əsas göstərmədən sübutlara qiymət verməməklə faktiki sübutların tətqiqindən imtina etmişdir.

Halbuki qeyd edildiyi kimi CPM-nin 416.1.1-ci maddəsi məhkəmə tərəfindən cinayət prosesi tərəfinin təqdim etdiyi, irəli sürülmüş ittihamın hərtərəfli, tam və obyektiv baxılması üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edə biləcək sübutların tədqiqindən əsassız imtina edilməsini kassasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv edilməsi və ya dəyişdirilməsi əsaslardan biri kimi müəyyən etmişdir.

Qərarın kassasiya qaydasında ləğvi və ya dəyişdirilməsi üçün əsas ola bilən eyni prosesual pozuntuya apellyasiya instansiyası məhkəməsi bir sıra şahidlərin ifadəsinin qiymətləndirilməsi zamanı da yol vermişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarına əsasən məhkəmə əmlakın talanması faktını təsdiq edərəkən Sahil və İlhamın qohumları ilə Ruhiyyənin evinə Ruhiyyə Bayramovanın onları bağışlaması xahişi ilə getmələri və pulun qaytarılmasına dair danışıqlar aparmasına dair hallar üzrə bir çox şahidlərin (Mehman Bayramov, Həbil Quliyev, Amil Məmmədov, Axundov Allahyar Həsən oğlu və s.) ifadələrinə istinad etmişdir. Lakin məhkəmə kollegiyası məhz həmin şahidlərin ifadələrində əks olunmuş Sahil və İlhamın azyaşlı Ş.Bayramova qarşı seksual xarakterli zorakı hərəkətlər etməsi barədə söylədiklərinə, yəni bu məsələnin də həmin danışıqların predmeti olması və müzakirə edilməsi barədə söylədiklərinə heç bir hüquqi qiymət verməmişdir.

Məhkəmə kollegiyası həmçinin hesab edir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi məhkumların ifadələrinin qiymətləndirilməsində də səhv nəticəyə gəlmişdir.

Belə ki, İlham Vəliyev özünü müdafiə məqsədi ilə bir-birini təkzib edən ifadələr vermiş, ilkin izahatında (1-ci cild. səh. 22) 22.07.2017-ci il tarixdə Sahil Əliyevlə birlikdə toydan çıxıb Ruhıyyənin evinə tərəf gəldiyini, Sahilin qapının qarşısında olan Şahinlə birlikdə evə girdiyini, o isə qapıda dayanıb kimsə gəlsə barəsində xəbər verməli olduğunu, bu zaman qaçıb çölə çıxarkən Şahini tutub saxlayarkən bədənini cırdığını, Sahilin isə evdən pulun götürdüyünü bildirmişdir. Daha sonra ibtidai istintaqda verdiyi və məhkəmə istintaqı zamanı tədqiq olunan digər ifadəsində 22 iyul 2017-ci il tarixdə saat 15 radələrində Sahil Əliyevlə birlikdə toy məclisindən çıxaraq çimmək üçün Ruhıyyə Bayramovanın evinin qarşı tərəfindən keçən su arxına getdiklərini, lakin çimmədən Sahildən ayrılıb evlərinə getdiyini, sonra yenidən toy məclisinə qayıtdığını göstərmişdir. Sahil Əliyev isə bu ifadələri tamamilə təkzib edərək, ifadəsində 22 iyul 2017-ci il tarixdə saat 16 radələrində toy məclisindən çıxdığını, birbaşa evlərinə getdiyini, toyda qarpız yediyi üçün zəhərləndiyini və evdə olduğunu, növbəti gün Ruhıyyə Bayramovanın onun barəsində şikayət etməsini bildiyini göstərmişdir.

İbtidai istintaq zamanı məhkumlar ifadələrini bir daha dəyişərək Sahilin Ruhıyyə ilə görüşməsi üçün onun evinə gəlmələrini, azyaşlı Şahin Bayramovun içəri keçməsinə imkan verməmək üçün İlhamın qapıda dayandığını bildirmişlər. Bu hal üzrə də İlham Vəliyev ziddiyyətli ifadə verərək əvvəl üzündəki xəsarətin hadisədən iki gün sonra barışığa gələrkən Ruhıyyə Bayramova tərəfindən yetirildiyini, daha sonra azyaşlı Şahin Bayramovun içəri keçməsinə mane olarkən onun tərəfindən yetirildiyini, apellyasiya baxışında isə ümumiyyətlə Ş.Bayramova heç bir maneçilik törətmədiyini bildirmişdir. Birinci instansiya məhkəməsi həmin ifadələri ziddiyyətli hesab edərək məhkumların özlərini müdafiə etmək məqsədi daşdığını qeyd etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, məhkəmənin gəldiyi nəticə üzrə məhkumlar işin halları, vaxtı, şəraiti barədə tamamilə ziddiyyətli ifadələr vermiş və faktiki olaraq ifadələrini dəyişməsinin səbəbini izah edə bilmədiyi təqdirdə apellyasiya instansiyası məhkəməsi bu ifadələri biri-birindən cüzi fərqlənən ifadə kimi dəyənləndirmiş, bununla sübutların qiymətləndirilməsi zamanı səhf nəticəyə gəlmişdir.

Belə vəziyyətdə həm məhkəmədə verdikləri ifadələri ilə, həm də ibtidai istintaq zamanı

verdikləri müxtəlif ifadələrinin müqayisəsindən apellyasiya instansiyası məhkəməsinin çıxardığı nəticəni CPM-in 143-146-cı maddələrinin tələblərinə cavab verən tədqiqatın və obyektiv qiymətləndirmənin məhsulu kimi qəbul etmək olmur.

Kassasiya kollegiyası həm kassasiya protestinin, həm də kassasiya şikayətinin qeyd edilmiş “toy görüntülərini özündə əks etdirən diskə mötəbər sübut kimi istinad edilməsinin qəbul edilməzliyi barədə” dəlillərinə də qiymət verərək aşağıdakıları qeyd etmişdir:

CPM-nin 124.1-ci maddəsinə görə, məhkəmənin və ya cinayət prosesi tərəflərinin əldə etdiyi mötəbər dəlillər (məlumatlar, sənədlər, əşyalar) cinayət təqibi üzrə sübutlar hesab olunur.

Məhkəmə kollegiyası vurğulamışdır ki, sübutların yolverilənliyi mümkünlük baxımından cinayət işi üzrə əhəmiyyət kəsb edən hallarla və faktlarla tədqiq olunan mötəbər dəlillərin məzmunu arasında mövcud olan əlaqənin müəyyən edilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Yəni yalnız mümkünlüyü baxımdan şübhə doğurmayan sübutlar cinayət işi ilə bağlı sübut edilməli halları özündə əks etdirmədir.

CPM-nin 139-cu maddəsinə əsasən sübut edilməli hallar dedikdə cinayət hadisəsinin baş vermə faktı, halları, vaxtı, şəraiti; şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin cinayət hadisəsi ilə əlaqəsi; və s... nəzərdə tutulur.

Sübutların mümkünlüyü baxımından mənsubiyyəti və aidliyinin məhkəmə tərəfindən yoxlanılması mühüm əhəmiyyətə malikdir. Belə ki, sübutların qiymətləndirilməsi mərhələsində sübutların mənsubiyyəti və adıyatı məsələsinin araşdırılması və bu barədə gəlinən nəticə, şəxsin təqsirlilik məsələsinin həlli zamanı bu və ya digər sübutun yolverilməz olub olmamasının müəyyən edilməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi öz yekun qərarında videoçəkilişlər əks etdirilmiş disklərlə bağlı qeyd etmişdir ki, “video çəkilişə baxılarkən bu qəbildən olan çəkilişlərdə adətən translyasiyanın gedişinin tarixi, saati və dəqiqələri ekranda davamlı olaraq göründüyü halda, hazırkı çəkilişdə bunun olmadığı müəyyən edilsə də, məhkəmə kollegiyası bu çəkilişə baxmaq qərarına gəlmişdir. Video nümayişin gedişinin saat və dəqiqə məlumatlarının əvvəldənmi olmaması və ya kiminsə tərəfindən məqsədli şəkildə, bilərəkdən silinməsi məsələsi qaranlıq qalsa da, toy mərasimi başdan ayağa qədər izlənilərək iş üçün əhəmiyyətli olan məqamların müəyyən edilməsinə

çalışılmışdır. Əvvəla çəkilişdə saat və dəqiqə məlumatlarının olmamasına baxmayaraq hər 20-25 dəqiqədən bir ekranda 22.07.2019 tarixi və günün saati barədə məlumat görünərək bir neçə saniyədən sonra silinməsi müəyyən edilir”.

Göründüyü kimi, məhkəmə həmin video çəkilişin tamlığına və reallığı əks etdirməsinə şübhəli yanaşsa da, bununla bağlı müvafiq ekspertizanın keçirilməsinə zərurət görməmiş, nəticə etibarlı ilə, tamlığına müdaxilə olunmasını qeyd etdiyi video görüntülərə istinad etməklə digər şahid ifadələrinə məhz bu video görüntülərə əsasən qiymət vermişdir.

Halbuki, video görüntünün ekspertizası keçirilərək video görüntünün tamlığı barədə (montaj olunub-olunmaması), görüntüdə zamanın əks olunması və real vaxt axımını əks etdirməsi barədə, işdə adı keçən şəxslərin orada hansı vaxtlarda görünməsi kimi suallara cavab verilməli, bundan sonra həmin sübuta mümkünlüyü baxımından qiymət verilməli idi.

Əks halda məhkəmə kollegiyası həmin sübutu yolverilməz sübut kimi qiymətləndirərək qeyd etmişdir ki, CPM-nin 416.1.3-cü maddəsinə əsasən məhkəmənin təqsirliliyi və ya bəraət almış şəxsin təqsirsizliyi barədə məhkəmə hökmünün əsasını yolverilməz sübutlar təşkil etməsi hökmün və ya qərarın kassasiya qaydasında ləğv edilməsi üçün əsasdır.

Bu baxımdan məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, yuxarıda qeyd edilən video görüntünün ekspertizası keçirilmədən mövcud vəziyyətdə həmin diskə istinad etməklə digər sübutlara qiymət verilməsi yolverilməz olmaqla həmçinin məhkəməyə bəraət verilməsi üçün əsas ola bilməz.

Qeyd edilən halda şahid Ülviyyə Bayramovanın hadisəni görməsi barədə ifadəsinin, zərərçəkmişlər Ruhyyə Bayramovanın və azyaşlı Şahin Bayramovun həmin ifadəyə uyğun verdikləri və ittihamın hökmünün əsası kimi çıxış edən ifadələrinin təkzib olunması, Ülviyyənin Ruhyyənin həyatında nə baş verdiyini görməməsi, hadisə baş verən vaxt toyda olması, “müəyyən olunmuş qısa vaxt ərzində yalnız oğurluq etmək mümkün olmasına” dair halların, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin diskə baxış keçirməklə gəldiyi nəticə olduğu üçün kassasiya kollegiyası həmin hallara qiymət verməyə lüzum görmür.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi gəldiyi nəticəni əsaslandırmaq üçün CPM-nin 145.3-cü maddəsinə istinad etməklə, ittiham üzrə şübhələrin

digər sübutlarla aradan qaldırılması mümkün olmadıqda onların təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə həll edilməsini də qeyd etmişdir.

Bu barədə məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, prosessual qanunvericilik ittihamın sübut olunmasında yaranan şübhələrin digər sübutlarla aradan qaldırmaq mümkün olmadıqda, onların təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə təfsir edilməsini müəyyən etməklə bərabər, istənilən şübhənin aradan qaldırılmasını digər sübutların məcmusu ilə mümkün hesab etmişdir.

Məhkəmə kollegiyasının qənaətinə görə, yuxarıda sadalanan sübutlar prosessual qanunvericiliyə uyğun tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmadığı üçün apellyasiya instansiyası məhkəməsinin is üzrə sübutlarla təqsirləndirilən şəxslərin bəraət verilmiş əməlinə dair məhz hansı hallara dair şübhələri aradan qaldıra bilmədiyini müəyyən etmək mümkün deyil.

Məhkəmə kollegiyası yuxarıda qeyd edilən xüsusiyyətlərin anlayışlarının geniş izahını verməklə, həmçinin prosessual qanunvericilik baxımından dəyərləndirməklə, baxılan iş üzrə məhz həmin halların iş üzrə müəyyən olunmuş sübutlar əsasında araşdırılmasına diqqəti cəlb etmişdir.

Yuxarıdakılara əsaslanan məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin CM-nin 29, 153.3.3-cü maddəsi ilə bəraət verilməsi ilə bağlı gəldiyi nəticə əsaslı hesab oluna bilməz və bu cür çatışmazlıqlarla çıxarılmış qərar qanuni hesab oluna bilməz.

CPM-nin 349.5-ci maddəsinə görə isə aşağıdakılar təmin olunduqda məhkəmənin hökmü (yəni, həm də apellyasiya instansiyası məhkəməsinin yekun qərarı) əsaslı hesab edilir: məhkəmənin gəldiyi nəticələr yalnız məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara əsaslandıqda (maddə 349.5.1); bu sübutlar ittihamın qiymətləndirilməsi üçün kifayət etdikdə (maddə 349.5.2); məhkəmənin müəyyən etdiyi hallar onun tədqiq etdiyi sübutlara uyğun gəldikdə (maddə 349.5.3).

Cinayət-prosessual qanunvericiliyin tələblərinə əsasən kassasiya instansiyası məhkəməsi isə müvafiq kassasiya müracəti olduqda birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələri tərəfindən müəyyən edilmiş faktiki hallara cinayət qanunu normalarının tətbiqini və həmin halların müəyyən edilməsi, ümumiyyətlə cinayət prosesinin həyata keçirilməsi zamanı cinayət-prosessual qanunun tələblərinə əməl olunub-olunmadığını yoxlaya bilər.

Başqa sözlə, kassasiya instansiyası məhkəməsinin hüquqi məsələlər üzrə nəticələrə gəlməsi üçün əsas rolunda onun özünün işin faktiki hallarına dair qənaəti, sübutların qiymətləndirilməsinə dair mülahizələri deyil, birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin sübutların qiymətləndirilməsi və faktlar barədə qənaətləri çıxış etməlidir.

Bu səbəbdən, birinci instansiya məhkəməsinin sübutların qiymətləndirilməsi, faktların müəyyən edilməsi üzrə nəticələri mübahisələndirilməklə bu cür dəlillərlə məhkum edilmiş şəxslərə bəraətin verilməsi və əməlin tövsif edilməsi haqqında tələblər əsaslandırıldıqda, həmin dəlillərin apellyasiya instansiyası məhkəməsində lazımınca yoxlanılması kassasiya instansiyası məhkəməsi üçün mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsində aparılmış araşdırmanın həmin meyarlara cavab verməməsi kassasiya instansiyası məhkəməsinin bu cür, yəni sübutetmənin, faktların mübahisələndirildiyi və belə dəlillərlə məhkəmə qərarlarının ləğv edilməsi haqqında tələblərin irəli sürüldüyü kassasiya müraciətləri üzrə nəticələrə gəlməsi üçün ciddi maneə yaradır.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsində aparılmış araşdırmanın keyfiyyətli və onun nəticələrinin inandırıcı olması üçün isə belə araşdırma zamanı iş üzrə müəyyən olunmuş bütün sübutların bilavasitə tədqiq edilərək qiymətləndirilməsi və faktların bir daha araşdırılması tələb olunur ki, bunu da apellyasiya qaydasında məhkəmə araşdırması aparmadan həyata keçirmək mümkün deyil.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası yuxarıda təsvir olunanları CPM-nin 416.1.1, 416.1.2 və

416.1.3-cü maddələrində nəzərdə tutulmuş halı yaradan pozuntular kimi qiymətləndirərək, dövlət ittihamçısının kassasiya protestində, zərərçəkmiş şəxsin qanuni nümayəndəsinin nümayəndəsi ilə birlikdə verdiyi kassasiya şikayətində irəli sürülmüş tələbi əsaslı sayır və qeyd olunan əsasla mübahisələndirilən qərarın ləğv edilməsini və apellyasiya baxışının yenidən keçirilməsini zəruri hesab etmişdir.

Kassasiya kollegiyası belə hesab etmişdir ki, təkrar baxış zamanı apellyasiya instansiyası məhkəməsi yuxarıda sadalanan pozuntuları aradan qaldırmaq üçün iş üzrə məhkum edilmiş şəxsləri, azyaşlı zərərçəkmiş şəxsi, digər zərərçəkmiş şəxsi, həmçinin şahidlər Quliyev Habil Arif oğlu, Məmmədov Amil İlqar oğlu, Axundov Allahyar Həsən oğlu dindirməli, ekspertiza rəyləri tam tədqiq olunmalı, toy məclisinin video görüntülərini əks etdirən diskin ekspertizası keçirildikdən sonra rəylə birlikdə tədqiq olunmalı, həmçinin qismən məhkəmə gedişində üzə çıxan zəruri istintaq hərəkətləri aparılmalıdır.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası şərh edilən əsaslara görə belə nəticəyə gəlmişdir ki, dövlət ittihamçısı tərəfindən verilmiş kassasiya protesti, zərərçəkmiş şəxsin qanuni nümayəndəsinin nümayəndəsi ilə birlikdə verdiyi kassasiya şikayət təmin edilməli, Şirvan Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 05 dekabr 2019-cu il tarixli qərarı S.A.Əliyev və İ.T.Vəliyevə Cinayət Məcəlləsinin 29,150.3.3-cü maddəsi ilə bəraət verilməsi hissəsində ləğv edilməli və cinayət işi apellyasiya instansiyası məhkəməsində yeni məhkəmə baxışına təyin edilməli, məhkumlar S.A.Əliyevin və İ.T.Vəliyevin müdafiəçisi B.Q.Tağıyev tərəfindən verilmiş kassasiya şikayəti isə təmin edilməməlidir.

Obyektiv və subyektiv hallara görə köməksiz vəziyyətdə olmayan, özünü müdafiə etmək və edilmiş qəsdə qarşı müqavimət göstərmək imkanında olan şəxsin qəsdən öldürülməsi təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə kimi qiymətləndirilə və Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsinin 120.2.9-cu maddəsi ilə təsvif edilə bilməz.

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 18 oktyabr 2018-ci il tarixli hökmü ilə Əliyev Əli Ramazan oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonar mətndə CM-nin) 120.2.4 və 120.2.9-cu maddələri ilə nəzərdə tutulan cinayət əməlini törətməkdə təqsirli bilinib, cəzasını ciddi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə 17 (on yeddi) il müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən, Əliyev Əli Ramazan oğlu 03 avqust 2017-ci il tarixdə saat 17 radələrində Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, 9-cu mikrorayon, Mir Cəlal küçəsi, ev 25, mənzil 5 ünvanında birgə yaşadığı qardaşı Əliyev Murad Ramazan oğluna ondan fərqli olaraq işlə təmin olunduğuna, valideynləri tərəfindən sonuncuya daha artıq diqqət yetirərək ayrıca yeni yaşayış yeri və ailə həyatının qurulması üçün maddi köməklik etmək niyyətlərində olduqlarına görə həsəd və paxıllıq edərək, bu səbəbdən aralarında yaranmış və uzun müddət davam edən ədavətli şəxsi münasibətlər zəminində, qısqanclıq motivi ilə onu xüsusi amansızlıqla qəsdən öldürmək məqsədilə mənzildə olan mətbəx bıçağı ilə, mənzilin otağında televizora baxaraq döşəmədə idman edən və onun üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan Murad Əliyevə qəflətən arxadan hücum edib, anası Əliyeva Gülzar Qulam qızının gözləri qarşısında, sonuncuya, eləcə də Murad Əliyevə xüsusi əzab və işgəncə verdiyini dərk və arzu edərək, həmin bıçaqla ardıcıl sonuncunun bədəninin müxtəlif nahiyələrinə cəmi 23 ədəd zərbə endirərək, ayrı-ayrılıqda sağlamlığa yüngül zərər vurmanın əlamətlərinə malik olan döş qəfəsinin sol yarısının arxa səthinə daxilə nüfuz etməyən bir ədəd, döş qəfəsinin sol yarısının arxa səthinə daxilə nüfuz etməyən bir ədəd, döş qəfəsinin sol yarısının arxa-yan səthinə daxilə nüfuz etməyən bir ədəd, döş qəfəsinin sağ yarısının arxa səthinə daxilə nüfuz etməyən bir ədəd, döş qəfəsinin sol yarısının ön səthinə bir ədəd, döş qəfəsinin sol yarısının ön səthinə daxilə nüfuz etməyən bir ədəd, döş qəfəsinin sağ yarısının ön səthinə bir ədəd, sol bazu nahiyəsinin orta 1/3-nin bayır səthinə bir ədəd, sol bazu nahiyəsinin aşağı 1/3-nin iç səthinin dəlib-keçən

bir ədəd deşilmiş- kəsilmiş, başın sol alın-gicgah nahiyəsinə, sol bazu nahiyəsinin yuxarı 1/3-nin arxa səthinə dərin, sol bazu nahiyəsinin aşağı 1/3-nə, sol əlin ovuc-səthinə, sol əlin 5-ci barmağının dırnaq falanqasının ovuc səthinə, sol əlin 4-cü barmağının əsas və orta falanqalarının ovuc-iç və bayır səthlərinə, sol əlin 3-cü barmağının dırnaq falanqasının ovuc səthinə, sol əlin 2-ci barmağının dırnaq falanqasının ovuc səthinə cəmi 5 ədəd, əlin 2-ci barmağının əsas falanqasının arxa səthinə və sağ əlin 3-cü barmağının əsas falanqasının bayır səthinə cəmi 2 ədəd kəsilmiş yaralar, sağlamlığa zərər vurmayan xəsarətlərin əlamətlərinə malik olduğundan dərəcəsi təyin edilməyən sağ budun ön səthinin bir ədəd cızığını, hər biri ayrı-ayrılıqda həyat üçün təhlükəli, sağlamlığa ağır zərər vurmanın əlamətlərinə malik olan və kəskin qanıtımla və nəticələnməklə ölümünə səbəb olmuş döş qəfəsinin sağ yarısının arxa səthinə daxilə nüfuz edərək sağ ağciyərin aşağı payını zədələyən bir ədəd, sol qoltuq çuxurunun döş qəfəsinə aid olan hissəsinə sol plevra boşluğuna nüfuz edərək sol ağciyəri zədələməyən və yara kanalı boyunca ön qoltuqaltı xətt üzrə soldan VI qabırğa kəsib-sındıran bir ədəd, döş qəfəsinin sol yarısının ön səthinə sol plevra boşluğuna nüfuz edərək sol ağciyəri zədələməyən, lakin sol körpücükaltı arteriyanın və sol baş-bazu venasının zədələnməsi ilə müşayiət olunan bir ədəd, qarnın ön səthinə peritqon boşluğuna nüfuz edərək böyük piyliyin zədələnməsi ilə müşayiət olunan bir ədəd deşilmiş-kəsilmiş yaralar yetirib, qəsdən öldürərək, yəni xüsusi amansızlıqla onun üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan digər şəxsi qəsdən həyatdan məhrum edərək, hadisə yerindən qaçmışdır.

Hökmdən məhkum Ə.R.Əliyevin müdafiəçisi Əsgərova Əfifə Füzuli qızı tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətinə əsasən işə baxan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 18 fevral 2019-cu il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayəti qismən təmin edilmiş və Ə.R.Əliyevə onun təqsirli bilindiği CM-nin 120.2.4 və 120.2.9-cu maddələri ilə təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının müddəti 15 (on beş) ilədək endirilməklə Bakı Ağır Cinayətlər

Məhkəməsinin 18 oktyabr 2018-ci il tarixli hökmü dəyişdirilmişdir.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 18 fevral 2019-cu il tarixli qərarından məhkum Ə.R.Əliyevin müdafiəçisi N.M.Kantayev kassasiya şikayəti verərək hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxsin əməlinin CM-nin 120.2.4 və 120.2.9-cu maddələrindən CM-nin 120.1-ci maddəsinə tövsif edilməsi, ona bu maddə əsasında minimum həddə cəzanın təyin edilməsi, bu əsaslarla da apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının dəyişdirilməsi haqqında qərarın qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Kassasiya şikayətində birinci və apellyasiya instansiyası məhkəmələrinin Ə.R.Əliyevin cinayət əməlinin hüquqi tövsifi ilə bağlı səhv nəticəyə gəldiklərini bildirərək bununla bağlı məhkumun və şahidlərin ifadələrinə istinad edən müdafiəçi N.M.Kantayev həmin şikayətini belə əsaslandırılmışdır ki, hadisə günü, yəni 03 avqust 2017-ci il tarixdə Əli Əliyev qardaşı Murad Əliyevi öldürmək məqsədilə onun bədəninin müxtəlif nahiyələrinə çoxsaylı bıçaq zərbələri vursa da, sonuncuya əzab vəmək məqsədi izləməmiş, ona qarşı qəddarlıq, rəhmsizlik göstərməmiş və bu hallara dair hər hansı bir sübut əldə edilməmişdir. Həmçinin müdafiəçi qeyd etmişdir ki, hadisə zamanı Murad Əliyev köməksiz vəziyyətdə olmamış və əksinə, qardaşı Əliyə müqavimət də göstərmiş və bunun nəticəsində Əli Əliyev özü də əlindən kəsilmiş xəsarətlər almışdır.

Müdafiəçinin fikrincə, belə olan halda hüquqlarını müdafiə etdiyi şəxsin əməli xüsusi amansızlığa və köməksiz vəziyyətdə olan adamı qəsdən öldürmə, yəni CM-nin 120.2.4 və 120.2.9-cu maddələri ilə düzgün ixtisaslaşdırılmamış və buna görə də onun əməli CM-nin 120.1-ci maddəsi ilə tövsif edilməli, ona həmin maddə əsasında minimum həddə cəza təyin edilməli, bu əsasla da mübahisələndirdiyi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında dəyişiklik edilməlidir.

Kassasiya şikayətinin məzmunundan görüldüyü kimi, işin faktiki hallarını mübahisələndirməyən müdafiəçi N.M.Kantayev öz kassasiya şikayətində Ə.R.Əliyevin əməlinin düzgün tövsif edilməməsini iddia edərək bununla bağlı apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının dəyişdirilməli olması haqqında tələbini Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin (bundan sonar mətndə CPM-nin) 416.1.15-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halla əlaqələndirmişdir.

CPM-nin 416.1.15-ci maddəsinin tələbinə əsasən isə məhkəmə törədilmiş əməlin tövsifində səhvə yol verdikdə kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malikdir.

Odur ki, məhkəmə kollegiyası müdafiəçinin şikayətini kassasiya qaydasında baxılmalı müraciət kimi görmüş və buna görə Ə.R.Əliyevin barəsindəki cinayət işinin materiallarını, o cümlədən yekun məhkəmə aktlarını yoxlayıb aşağıdakıları qeyd etmişdir.

CM-nin cinayət məsuliyyətinin əsaslarını müəyyən edən 3-cü maddəsində göstərilir ki, yalnız Azərbaycan Respublikasının Cinayət Məcəlləsi ilə nəzərdə tutulmuş cinayət tərkibinin bütün əlamətlərinin mövcud olduğu əməlin (hərəkət və ya hərəkətsizliyin) törədilməsi cinayət məsuliyyətini yaradır.

Qanunçuluq prinsipi təsbit edilmiş CPM-nin 10.1-ci maddəsinin tələblərinə görə, məhkəmələr və cinayət prosesinin iştirakçıları Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, bu Məcəllənin, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarının, habelə Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin müddəalarına ciddi əməl etməlidirlər.

CPM-nin 12.1 və 12.3-cü maddələrində təsbit edilmişdir ki, cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar cinayət prosesində iştirak edən bütün şəxslərin Konstitusiya ilə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına riayət olunmasını təmin etməlidirlər.

CPM-nin 33.1-33.4-cü maddələrinin tələblərindən görünür ki, hakimlər cinayət mühakimə icraatının həyata keçirilməsində cinayət işi üzrə toplanmış sübutları bu Məcəllənin tələblərinə əsasən qiymətləndirirlər. Cinayət mühakimə icraatı həyata keçirilərkən bu Məcəllənin 125, 144-146-cı maddələrinin müddəalarının pozulması yolverilməzdir. Cinayət prosesində heç bir sübutun və digər materialın qabaqcadan müəyyən edilmiş qüvvəsi yoxdur. Hakimlərin sübutlara və sair materiallara qərəzli münasibət bəsləməsi, mövcud hüquqi prosedur daxilində tədqiq edilənədək sübut və digər materiallardan birinə digərinə nisbətdə çox və ya az əhəmiyyət verilməsi yolverilməzdir.

CPM-nin 138.1-ci maddəsinə əsasən, sübut etmə ittihamın qanuni, əsaslı və ədalətli həlli üçün əhəmiyyət kəsb edən halların müəyyən edilməsi məqsədi ilə sübutların əldə edilməsindən,

yoxlanılmasından və qiymətləndirilməsindən ibarətdir.

İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin “Barbara, Messege və Habordo İspaniyaya qarşı” işi üzrə Qərarında qeyd edilmişdir ki, təqsirsizlik prezumpsiyası prinsipi digər məsələlərlə yanaşı tələb edir ki, öz vəzifəsini yerinə yetirərkən məhkəmə üzvləri təqsirləndirilən şəxsin ittiham edildiyi cinayəti həqiqətən törətməsinə dair qərəzli fikirdə olmasınlar, sübut etmə yükü ittiham tərəfinin üzərinə düşür və hər hansı şübhə təqsirləndirilən şəxsin xeyrinə həll edilməlidir.

Bundan əlavə, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsi müxtəlif ölkələrə qarşı qəbul etdiyi Qərarlarında dəfələrlə vurğulamışdır ki, təqsirləndirilən şəxsin təqsirliliyi barədə məhkəmənin nəticəsi həm yetərliklik, həm də inandırıcılıq tələblərinə uyğun olmalı, onun əsasını isə yalnız elə sübutlar təşkil etməlidir ki, qanuna müvafiq, yəni qanuni yolla əldə olunmuş olsun.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun “V.Bayramov və qeyrilərinin şikayətləri üzrə” 09 sentyabr 2005-ci il tarixli qərarında göstərilmişdir ki, məhkəmə hökmü şəxsin təqsirli olub-olmaması kimi həyati əhəmiyyəti olan məsələni həll edir. Bu səbəbdən prosesual qanunvericiliyin tələbinə görə məhkəmənin hökmü qanuni və əsaslı olmalıdır. (CPM-nin 349.3-cü maddəsi) ... Məhkəmə hökmünün əsaslılığının şərtlərindən biri də hökmdə müəyyən edilmiş halların məhkəmə istintaqında tədqiq edilmiş sübutlara uyğun gəlməsidir. Bu o deməkdir ki, şəxsin cinayət törətməkdə təqsirli olmasına dair məhkəmə qərarı mülahizələrə əsaslanma bilməz və işə aid biri digərinə uyğun gələn mötəbər sübutların məcmusu ilə təsdiq olunmalıdır. (CPM-nin 28.5-ci maddəsi).

Ə.R.Əliyevin barəsindəki cinayət işinin materiallarından görüldüyü kimi, ilk növbədə faktları araşdırmaq və müəyyən etmək səlahiyyətləri üzərinə qoyulmuş birinci instansiyası məhkəməsi təqdim olunan sübutları (ibtidai araşdırma zamanı toplanmış bəzi fərqli sübutlarla birlikdə) araşdırmaqla və onları CPM-nin 145.1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq qaydada mənsubiyyəti, mümkünlüyü və mötəbərliyi üzrə qiymətləndirməklə məhkumun hökmdə təsvir edilən cinayət əməllərini törətməsi barədə nəticəyə gəlmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsi də həmin sübutların təkrarən araşdırılmasına ehtiyac görməyərək, araşdırılmış sübutların isə məhkumun ona elan olunmuş ittiham üzrə cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli

olmasına dəlalət etməsini və belə qənaətə gəlmək üçün onların kifayət etməsini hesab edərək bu nəticə ilə razılaşmışdır.

Ümumi şəkildə məhkəmələrin iş üzrə gəldikləri nəticə ondan ibarətdir ki, Ə.R.Əliyev 03 avqust 2017-ci il tarixdə saat 17 radələrində yaşadıkları mənzildə həmin vaxt döşəmədə oturub idman edən və buna görə onun üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan qardaşı Əliyev Murad Ramazan oğluna arxadan qəflətən hücum edib şəxsi münasibətlər zəminində onu qəsdən öldürmək məqsədilə ələ keçirdiyi mətbəx bıçağı ilə sonuncunun bədəninin müxtəlif nahiyələrinə çoxsaylı (cəmi 23 ədəd) zərbələr vuraraq onu xüsusi amansızlıqla qəsdən həyatdan məhrum etmişdir.

Müdafiəçinin kassasiya şikayətində irəli sürdüyü dəlillərə cavab verilməsi üçün kassasiya kollegiyası məhkəmələrin müəyyən etdikləri faktiki hallardan (onların iş üzrə gəldikləri nəticədən) çıxış edərək həmin halları təsdiq edən bir sıra sübutların təhlil edilməsini və eyni zamanda cinayət qanunvericiliyinin normalarına aşağıdakı qaydada təfsir verilməsini məqsədə uyğun hesab edir.

Belə ki, həm məhkum Ə.R.Əliyevin, həm də iş üzrə şahid qismində dindirilmiş onun anası Əliyeva Gülzar Qulam qızının ifadələrindən görünür ki, Azərbaycan Respublikası Daxili İşlər Nazirliyinin Çevik Polis Alayında polis nəfəri vəzifəsində xidmət etmiş Murad Əliyev (məhkumun qardaşı, şahidin isə - doğma oğlu) 03 avqust 2017-ci il tarixdə saat 17 radələrində, hadisədən əvvəl növbəyə getməyə hazırlaşaraq döşəmədə oturub idman etmiş və televizorda gedən verilişə baxmışdır. Onun sağlamlığında istər həmin vaxt, istərsə də əvvəllər heç bir psixi və ya fiziki qüsurlu olmamış və o, daim “kunq-fu” idman növü ilə məşğul olmuş, hadisə günü Murad alkoqol və ya narkotik sərxoşluğu vəziyyətində olmamışdır.

Ə.R.Əliyevin məhkəmədə verdiyi ifadələrinə görə, 03 avqust 2017-ci il tarixdə saat 17 radələrində o, yaşadıkları mənzildə qardaşı Muradın olduğu otağa daxil olub ondan televizorun pultunu ona verməyi xahiş etdikdə, sonuncu saymazcasına pultu ona tərəf tullamış və pult onun ağıryan ayağına dəymişdir. Muradın bu hərəkətindən əsəbləşərək o, buna görə qardaşına iradəni bildirmiş və onların arasında mübahisə olmuş, həmin mübahisə zamanı o, Muradı öldürmək qərarına gələrək mətbəxdən bıçağı götürüb ona hücum etmiş və pərakəndə şəkildə

uzanmış vəziyyətdə olan qardaşının bədəninin müxtəlif nahiyələrindən zərbələr endirmişdir. Bu vaxt mənzilin eyvanında olan anası otağa daxil olmuş və Muradın qan içində yerdə uzandığını görüb qonşulardan təcili yardım çağırmağı xahiş etmiş, o, isə qorxaraq, bıçağı mənzildə tullayıb oradan qaçmışdır.

Murad Əliyevin tamamilə sağlam olmasını, onun səhhətində heç bir psixiki və ya fiziki qüsurun olmamasını ayrı-ayrılıqda verdikləri ifadələrində həmçinin məhkumun atası Əliyev Ramazan Hacıəli oğlu və qardaşı Əliyev Fərhad Ramazan oğlu da təsdiq etmişlər.

Buna baxmayaraq, həm ibtidai araşdırma orqanı, həm də işə mahiyyəti üzrə baxaraq sübutları araşdırıb onları qiymətləndirmək vəzifəsi daşıyan məhkəmələr hesab etmişlər ki, zərərçəkmiş Murad Əliyevin döşəmədə oturub televizora baxması onun aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olmasına dəlalət edir, R.Ə.Əliyevin zərərçəkmiş bu vəziyyətdə qəsdən öldürməsi isə - onun üçün aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan adam öldürmə kimi qiymətləndirilməli və CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə tövsif edilməlidir.

Məhkəmə kollegiyası belə qiymətləndirmə ilə razılaşmayaraq əvvəla vurğulamışdır ki, qanunvericilikdə ümumi şəkildə şəxsin köməksiz vəziyyətdə olması onun bir qayda olaraq, fizioloji (fiziki) və ya psixoloji (psixi) vəziyyəti ilə əlaqələndirilir və belə şəxslərin həyat və sağlamlılıqlarının cinayətkar qəsdlərdən qorunmasına xüsusi önəm verilərək onların sağlamlılıqlarına qəsdən az ağır, ağır zərərin vurulmasına, habelə qəsdən öldürülməsinə görə daha ağır məsuliyyət nəzərdə tutulur (CM-nin 126.2.3, 127.2.2 və 120.2.9-cu maddələri). Cinayət qanunu normalarının mənasına görə, şəxsin aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olması dedikdə, onun elə psixi və ya fiziki vəziyyəti başa düşülür ki, o, bu vəziyyətdə özünü ona edilmiş cinayətkar qəsdlərdən müdafiə etmək, yaxud da qəsd edən şəxsə müqavimət göstərmək imkanlarından məhrum olsun və onun belə qəsdlərdən müdafiəsi üçün kənar qüvvələrin müdaxiləsinə ehtiyac yaransın.

Hüquq nəzəriyyəsinə görə isə, şəxsin köməksiz vəziyyətdə olmasına səbəb olan hallar obyektiv və subyektiv hallara bölünür.

Subyektiv hallara görə köməksiz vəziyyətdə olan şəxslərə, məsələn, sağlamlığında müəyyən fiziki və ya psixi qüsurları olan, ağır xəstəlikdən əzab çəkən, ümumiyyətlə baş verən hadisələrin mahiyyətini qavraya bilməyən, belə qüsurların

olması səbəbindən özlərini müdafiə etmək üçün imkanları ümumiyyətlə olmayan və ya məhdud imkanlara malik olan şəxsləri, azyaşlı uşaqları, qocaları aid etmək olar.

Obyektiv hallara görə isə köməksiz vəziyyətdə olan şəxslərə elə şəxslər aiddirlər ki, onlar kənar qüvvələrin və ya amillərin nəticəsində yenə də özlərini onlara edilmiş qəsdlərdən müdafiə etmək və ya qəsd edənə müqavimət göstərmək imkanından məhrum olsunlar. Belə vəziyyətdə olan şəxslərə alkoqol və ya narkotik sarıxşluğu, qıpnoz, huşsuz, yatmış, əlləri bağlanmış vəziyyətdə və ya hərəkətləri başqa cür məhdudlaşdırılmış şəxsləri aid etmək olar.

Hər bir halda belə şəxslərin həyatına qəsd edən təqsirkar dərk etməlidir ki, zərər çəkmiş şəxs göstərilən obyektiv və ya subyektiv hallara görə ona müqavimət göstərmək və özünü müdafiə etmək imkanında deyil və olmayacaq, belə hallar isə onun üçün əlverişli şəraitdə cinayət əməlini maneəsiz törətməyə imkan yaradacaq.

Məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, zərərçəkmiş şəxsin öz diqqətini başqa hallara yayındırması (məsələn, avtomobili idarə etməsi, musiqiyə qulaq asması, idmanla məşğul olması, televiziya verilişlərinə baxması və sair bu kimi hallar) və bu zaman hər hansı səbəbdən ona qarşı qəsdin ediləcəyini gözləməməsi, belə şəxsin yuxarıda göstərilən istər obyektiv, istərsə də subyektiv hallara görə aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olmasına dəlalət etmir, çünki o, hətta diqqəti yayınmış vəziyyətdə olarkən ona qarşı hər hansı qəsd edildikdə öz psixi və fiziki vəziyyətindən (şüurundan və fiziki gücündən) istifadə edərək özünü müdafiə edə və qəsd edən şəxsə müqavimət göstərə bilər. Şəxsiyyət əleyhinə törədilən cinayətlərə dair işlər üzrə məhkəmə təcrübəsinin təhlili göstərir ki, həmin işlər üzrə bu kimi hallar kifayət qədər mövcud olmuş və heç bir halda, hətta təqsirkar zərərçəkmişin müqavimətini qıraraq öz məqsədlərinə nail olduqda belə, onun cinayət əməli aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan şəxsə qarşı törədilmiş əməl kimi qiymətləndirilməmişdir.

Bununla yanaşı, məhkəmə kollegiyası onu da qeyd etmişdir ki, şəxsin təqsirkar tərəfindən köməksiz vəziyyətə gətirilməsi törədilən əməlin obyektiv cəhətinin bir hissəsini təşkil edirsə, burada da əməlin aşkar surətdə köməksiz vəziyyətdə olan şəxsə qarşı törədilməsindən söhbət gedə bilməz.

Yəni zərər çəkmiş şəxsi öldürmək məqsədində olan təqsirkar öz əməlinin

törədilməsini asanlaşdırmaq üçün özü onu hər hansı qəsdən müdafiə olunmaq və müqavimət göstərmək imkanından məhrum edən vəziyyətə salaraq sonradan öz niyyətini həyata keçirirsə əməlin aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsə qarşı törədilməsi kimi qiymətləndirilməsi, məhkəmə kollegiyasının qənaətinə görə, qanunun tələblərinə uyğun deyil. Belə hallara, məsələn, şüurunda zərərçəkmişini öldürmək niyyəti yaranmış təqsirkarın zərərçəkmişə yuxu dərmanı verərək onu yatızdırması, yaxud da başqa üsullarla onun hərəkətlərini məhdudlaşdıran və ya onun iflic vəziyyətə salan digər əməllər törətməsi (əllərini bağlaması, çoxlu həcmdə spirtli içizdirərək özünü idarə etmək imkanından məhrum edən güclü sərxoşluq vəziyyətinə gətirməsi və s.) və zərərçəkmişin bu vəziyyətindən istifadə edərək öz niyyətini həyata keçirməsi hallarını aid etmək olar. Burada əsas odur ki, zərər çəkmiş şəxsi belə vəziyyətə salmadan əvvəl təqsirkarın artıq onu öldürmək niyyəti formalaşmış olsun.

Məhkəmə kollegiyası yuxarıda şərh edilən təfsirdən çıxış edərək belə nəticəyə gəlir ki, hətta qəflətən baş versə belə, təqsirkarın göstərilən obyektiv və subyektiv hallara görə köməkətsiz vəziyyətdə olmayan zərər çəkmiş şəxsə hücum edərək onu həyatdan məhrum etmək məqsədilə etdiyi müəyyən hərəkətləri (bıçaqla bədənin müxtəlif nahiyələrindən zərbələr endirməsi, odlu silahdan ona tərəf atəş açması və s.) aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsə qarşı törədilmiş əməllər kimi qiymətləndirilməməlidir.

Cinayət törətmiş şəxsin əməlinin CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə tövsif edilməsi zamanı zərərçəkmişin obyektiv və ya subyektiv hallara görə aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olması məsələsinin əhəmiyyətinə qəsdən adam öldürmə işləri üzrə vahid məhkəmə təcrübəsinin formalaşdırılması məqsədi ilə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin Plenumu tərəfindən 12 dekabr 2002-ci il tarixdə qəbul edilmiş "Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında" Qərarda da xüsusi diqqət yetirilmişdir.

Həmin qərarın 13-cü bəndinin birinci abzasında məhkəmələrin nəzərinə çatdırılmışdır ki, CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə məsuliyyət (təqsirkar şəxs üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan adamı öldürmə) o vaxt yaranır ki, zərərçəkmiş şəxs özünün fiziki və ya psixi qüsurlarına görə təqsirkara müqavimət göstərmək imkanına malik olmur və cinayət törədən şəxs zərərçəkmişin köməkətsiz vəziyyətdə olduğunu dərk

edir. Köməkətsiz vəziyyətdə olmaq dedikdə zərərçəkmişin qoca, xəstə, azyaşlı, bəzi hallarda yetkinlik yaşına çatmamış olması, özündən getmə, huşsuz, yatmış, bərk sərxoş vəziyyətdə olması kimi hallar başa düşülməlidir.

Hazırkı cinayət işinin materiallarından görünür ki, polis orqanlarında xidmət etmiş zərərçəkmiş Murad Əliyevin səhhətində istər ona qarşı cinayət törədilməzdən əvvəl, istərsə də hadisə baş vermiş 03 avqust 2017-ci il tarixdə saat 17 radələrində heç bir fiziki və ya psixi qüsür müəyyən edilməmiş, o, yuxulu və ya huşsuz, spirtli içkilərdən, narkotik vasitələrdən və ya psixotorop maddələrdən istifadə etmədiyindən alkoqol və ya narkotik sərxoşluğu vəziyyətində olmamış (bu hal iş üzrə keçirilmiş məhkəmə-tibbi ekspertizasının 03 avqust 2017-ci il tarixli 96 sayılı rəyi ilə də təsdiq edilir), Əli Əliyev isə ona qarşı cinayət əməllərini törətməzdən əvvəl, yəni onun şüurunda Murad Əliyevi qətlə yetirmək niyyəti yaranıqdan sonra qardaşının hərəkət etməsini məhdudlaşdıran, onun özünü müdafiə edə və basqın edən şəxsə müqavimət göstərə bilməməsi üçün heç bir hərəkət etməmişdir.

Əksinə, iş üzrə toplanmış sübutlarla təsdiq edilir ki, hadisədən bilavasitə əvvəl Murad Əliyev döşəmədə uzanaraq televiziya verilişinə baxmaqla idmanla məşğul olmuş, yəni onun diqqəti sadəcə olaraq etdiyi idman hərəkətlərinə və baxdığı verilişə yönəlmiş, Əli Əliyev isə onun köməkətsiz vəziyyətindən deyil, məhz diqqətinin yayınmasından istifadə edərək ələ keçirdiyi bıçaqla qəflətən bədənin müxtəlif nahiyələrinə zərbələr endirməyə başlamış və bu zaman Murad Əliyev də ona müqavimət göstərmək və ya özünü müdafiə etmək imkanından məhrum olunmadığından qardaşının hərəkətlərinin qarşısını almağa çalışmış və bu zaman həm məhkum, həm də zərərçəkmiş əllərinin ovuc nahiyələrindən xəsarətlər almışlar (Ə.R.Əliyevin aldığı həmin xəsarətlər sağlamlığa az ağır zərər vuran xəsarətlər kimi qiymətləndirilmişdir).

Qeyd olunan halları təsdiq edən sübutlar kimi məhkum R.Ə.Əliyevin və şahid G.Q.Əliyevanın (məhkumun və zərərçəkmişin anası) ifadələri ilə yanaşı həmçinin iş üzrə keçirilmiş məhkəmə ekspertizalarının rəylərini də göstərmək olar.

Məhkəmə kollegiyası həmin rəylərə hazırkı qərarda da istinad etməyi zəruri saymışdır.

Belə ki, məhkəmə-tibbi ekspertizasının 03 avqust 2017-ci il tarixli 96 sayılı rəyində göstərilmişdir ki, 1983-cü il təvəllüdü Əliyev

Murad Ramazan oğlunun meyitinin məhkəmə-tibbi ekspertizasının və əlavə müayinələrin cavablarına əsasən, hadisə haqqında qərarda olan ilk məlumatı nəzərə alaraq və ekspertiza qarşısında qoyulmuş suallara cavab olaraq ekspertlər aşağıdakı nəticəyə gəlmişlər: Murad Əliyevin meyitində 12 ədəd (on iki) ədəd deşilmiş-kəsilmiş yara, 10 (on) ədəd kəsilmiş yara və 1 (ədəd) cızıq aşkar edilmişdir, o, cümlədən: döş qəfəsinin sağ yarasının arxa səthində fəqərəyanı xətt üzrə ayaqaltından 130,5 sm yuxarıda yerləşən və daxilə nüfuz edərək sağ ağciyərin aşağı payını zədələyərək deşilmiş-kəsilmiş yara (2,5x0,7sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi təqribən 11 sm, istiqaməti arxadan önə və soldan sağa doğrudur; sol qoltuq çuxurunun döş qəfəsinə aid olan hissəsində orta qoltuqaltı xətt üzrə ayaqaltında 135,5sm yuxarıda yerləşən və sol plevra boşluğuna nüfuz edərək sol ağciyəri zədələməyən deşilmiş-kəsilmiş yara (6,0x2,0sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 11 sm, istiqaməti soldan sağa və yuxarıdan aşağıya doğrudur, yara kanalı boyunca soldan VI qabırğa ön qoltuqaltı xətt üzrə kəsilib-sınımışdır; döş qəfəsinin sol yarasının ön səthində döşyanı xətt üzrə ayaqaltından 136 sm yuxarıda yerləşən və sol plevra boşluğuna nüfuz edərək sol ağciyəri zədələməyən, lakin sol körpücük altı arteriyanın və sol başbazu venasının zədələnməsi ilə müşayiət olunan deşilmiş-kəsilmiş yara (3,4x0,9 sm) ölçüdə), yara kanalının dərinliyi təqribən 13sm, istiqaməti azacıq soldan sağa, aşağıdan yuxarıya və bir qədər öndən arxaya doğrudur; qarnın ön səthində orta xətt üzrə ayaqaltından 120,5sm yuxarıda yerləşən, peritqon boşluğuna nüfuz edərək böyük piyliyın zədələnməsi ilə müşayiət olunan deşilmiş-kəsilmiş yara (2,5x1,0sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 5sm, istiqaməti öndən arxaya, bir qədər sağdan sola doğrudur; döş qəfəsinin sol yarasının arxa səthinin ayaq altından 134 sm yuxarıda yerləşən və daxilə nüfuz etməyən deşilmiş-kəsilmiş yarası (2,3x0,7sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 8,5 sm-dir, istiqaməti aşağıdan yuxarıya, sağdan sola və bir qədər arxadan önə doğru olmaqla döş qəfəsinin arxa səthinin dərin əzələlərində qurtarır; döş qəfəsinin sol yarasının arxa səthində kürək xətti üzrə ayaqaltından 135 sm yuxarıda yerləşən və daxilə nüfuz etməyən deşilmiş-kəsilmiş yara (1,7x0,5sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 5,0 sm, istiqaməti sağdansa, bir qədər aşağıdan yuxarı və azacıq arxadan önə doğrudur, yaranın dibini dərin əzələlər təşkil edir; döş qəfəsinin sol yarasının arxa-yan səthində arxa qoltuqaltı xətt üzrə

ayaqaltından 133sm yuxarıda yerləşən və daxilə nüfuz etməyən deşilmiş-kəsilmiş yara (2,9x1,0sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 5,0sm, istiqaməti arxadanönə, bir qədər soldansağa doğrudur, yaranın dibini dərin əzələlər təşkil edirlər. Döş qəfəsinin sağ yarasının arxa səthində kürək xətti üzrə ayaqaltından 124,5 sm yuxarıda yerləşən və daxilə (nüfuz etməyən deşilmiş-kəsilmiş yara (3,0x1,2sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 7,5 sm, istiqaməti yuxarıdan aşağıya, sağdan sola və arxadan önə doğrudur, yaranın dibini dərin əzələlər təşkil edirlər; döş qəfəsinin sol yarasının səthinin orta körpücük xətti üzrə ayaqaltından 141 sm yuxarıda yerləşən və daxilə nüfuz etməyən deşilmiş-kəsilmiş yarası, yara kanalının dərinliyi 7,5 sm, istiqaməti yuxarıdan aşağıya, öndən arxaya və bir qədər sağdan sola doğru olmaqla yaranın dibini döş əzələləri təşkil edirlər; döş qəfəsinin sağ yarasının ön səthinin orta körpücük xətti üzrə ayaqaltından 130sm yuxarıda yerləşən deşilmiş-kəsilmiş yarası (4,0x3,5sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 12,0 sm, istiqaməti aşağıdan yuxarı, soldan sağa və öndən arxaya doğru olmaqla yara kanalının dibini döş qəfəsinin dərin əzələləri təşkil edirlər; sol bazu nahiyəsinin orta 1/3-nin bayır səthinin deşilmiş-kəsilmiş yarası (2,5x1,3sm ölçüdə), yara kanalının dərinliyi 12,0 sm, istiqaməti soldan-sağa, aşağıdan yuxarıya doğru olmaqla bazu oynaqının yaxınlığında əzələlərdə başa çatır; sol bazu nahiyəsinin aşağı 1/3-nin iç səthinin dəlib-keçən deşilmiş-kəsilmiş yarası (giriş yarası 4,2x1,8sm ölçüdə, çıxış yarası 3,5x1,5sm ölçüdə), yara kanalının uzunluğu 2,5sm-dir; başın sol alın-gicgah nahiyəsinin kəsilmiş yarası (3,2x0,2sm ölçüdə); sol bazu nahiyəsinin yuxarı 1/3-nin arxa səthinin dərin kəsilmiş yarası (12,0x2,5sm) ölçüdə); sol bazu nahiyəsinin aşağı 1/3-nin kəsilmiş yarası (5,0x1,5sm ölçüdə); sol əlin ovuc səthinin (1,7x0,3sm ölçüdə), sol əlin 5-ci barmağının dirnaq falanqasının ovuc səthinin (1,5x0,2sm ölçüdə), sol əlin 4-cü barmağının əsas və orta falanqalarının ovuc-iç və bayır səthlərinin (3,0x2,5sm ölçüdə), sol əlin 3-cü barmağının dirnaq falanqasının ovuc səthinin (1,4x0,2sm ölçüdə), sol əlin 2-ci barmağının dirnaq falanqasının ovuc səthinin (1,4x0,2sm ölçüdə), cəmi 5 (beş) ədəd kəsilmiş yaraları; sağ əlin 2-ci barmağının əsas falanqasının arxa səthinin (1,5x0,3sm) ölçüdə) və sağ əlin 3-cü barmağının əsas falanqasının bayır səthinin (0,7x0,2sm ölçüdə), cəmi 2 (iki) ədəd kəsilmiş yaraları; sağ budun orta 1/3-nin ön səthinin cızığı (11 sm

uzunluqda). Qeyd olunan xəsarətlər həyatidirlər və M.R.Əliyevin ölümündən az əvvəl əmələ gəlmişlər. M.R.Əliyevin meyitində aşkar olunmuş xəsarətlərdən deşilmiş-kəsilmiş yaralar deşici-kəsici alətin (alətlərin), kəsilmiş yaralar iti kənarlı alətin (alətlərin), cızıq isə iti uclu alətin (əşyanın) təsirindən əmələ gəlmişlər. Həmin xəsarətlər deşici-kəsici alətin iti ucu və iti kənara malik olan, tiyəsinin deşici-kəsici və kəsici təsirindən əmələ gələ bilərdilər, cızıq isə deşici-kəsici alətin iti ucunun təsirindən əmələ gələ bilərdi. M.R.Əliyevin bədənində aşkar olunmuş xəsarətlərdən döş qəfəsinin 3 (üç) ədəd, qarının bir ədəd daxilə nüfuz edən deşilmiş-kəsilmiş yaralarının hər birisi ayrı-ayrılıqda həyat üçün təhlükəli olan sağlamlığa AĞIR zərər vurmağın, digər xəsarətlər isə (cızıq istisna olmaqla) ayrı-ayrılıqda sağlamlığa yüngül zərər vurmağın əlamətlərinə malikdirlər. Sağ budun ön səthinin cızığı sağlamlığa zərər vurmayan xəsarətlərin əlamətlərinə malik olduğundan dərəcəsi təyin edilmir. M.R.Əliyevin meyitində aşkar olunmuş deşilmiş-kəsilmiş yaralar kəsəri və küt tərəfi olan deşici-kəsici alətin təsirindən əmələ gəlmişlər. Bədən səthindəki dərin yaralarının ölçülərinə və yara kanallarının dərinliyinə əsasən demək olar ki, deşici-kəsici alətin tiyəsinin eni 3,5sm-dən çox olmamış, uzunluğu isə 12,5sm-dən az olmamışdır. Beləliklə M.R.Əliyevin bədənində aşkar olunan deşilmiş-kəsilmiş yaraların ekspertizaya təqdim edilmiş bıçaqla yetirilməsi istisna olunmur. M.R.Əliyevin ölümünə səbəb sağ ağ ciyərin, sol körpücükaltı arteriyanın və sol baş-bazu venasının, böyük piyliyin yaralanması ilə müşayiət olunan döş qəfəsinin və qarının daxilə nüfuz edən deşilmiş-kəsilmiş yaralarının, eləcə də döş qəfəsinin və sol bazunun deşilmiş-kəsilmiş və kəsilmiş yaralarının törətdiyi kəskin qanitmə olmuşdur. İlk meyit əlamətlərinin inkişaf səviyyəsinə əsasən demək olar ki, M.R.Əliyevin ölümü meyitin meyitxanada müayinəsi başlandıqdan 2-3 saat əvvəl baş vermişdir. M.R.Əliyevə xəsarətlər yetirildikdən sonra o, dəqiqələrlə ölçülən qısa zaman kəsiyində məqsədyönlü hərəkətlər (hərəkət etmək, danışmaq, köməyə çağırmaq və.s) edə bilərdi. M.R.Əliyevə xəsarətlər yetirilərkən o, ayaqüstə, oturmuş və uzanmış vəziyyətlərdə ola bilərdi, xəsarət yetirən şəxs isə onun ön, sol-yan və arxa tərəflərində dayanmış, yaxud bir qədər önə doğru əyilmiş vəziyyətlərdə ola bilərdi. M.R.Əliyevin bədənində aşkar olunmuş xəsarətlərdən sol əlin ovuc səthinin, sol əlin 2-5-ci barmaqlarının və sağ əlin 2-3-cü

barmaqlarının kəsilmiş yaraları özünümüdəfiə zamanı əmələ gəlməyə daha xarakterikdirlər. M.R.Əliyevin meyitindən götürülmüş qanın məhkəmə-kimya tədqiqat nəticəsində etil spirtli, narkotik və güclü təsiredici maddələr aşkar olunmamışdır.

Məhkəmə-tibbi-kriminalistik ekspertizasının 30 avqust 2017-ci il tarixli 358 MTKŞ sayılı rəyinə əsasən, ekspertizaya təqdim edilmiş Əliyev Murad Ramazan oğluna məxsus maykanın ön səthində ortada 03 (üç) ədəd, arxa hissəsində 05 (beş) ədəd, tumanın ön hissəsində 01 (bir) ədəd deşilmiş-kəsilmiş, tutmanın ön hissəsində 03 (üç) ədəd natamam səthi kəsilmiş zədələr aşkar edildi. Bu zədələr ucu, ülgücü və küpü olan yastı tiyə tipli deşici-kəsici alətin tiyəsinin təsirindən əmələ gəlmişlər. M.R.Əliyevə məxsus maykanın sağ çiyinliyi ön hissədən tam ayrılmışdır, bu da maykanın müvafiq nəhiyəsin küt qüvvə tətbiq etməklə gərilib dartılma nəticəsində əmələ gəlmişdir. Ekspertizaya təqdim edilmiş hadisə yerindən götürülmüş mayka üzərində əhəmiyyət kəsb edən hər hansı bir zədə aşkar edilmədi. Ekspertizaya təqdim edilmiş Əliyev Murad Ramazan oğluna məxsus paltarlarda aşkar edilmiş deşilmiş-kəsilmiş zədələrin ekspertizaya təqdim edilmiş bıçaqla yetirilməsinin mümkünliyünü yoxlamaq məqsədi ilə eksperiment aparılmalı idi, lakin bıçağın tiyəsinin ucu əyilmiş vəziyyətdə təqdim olunduğundan eksperiment aparmaq mümkün olmadı. Təqdim edilmiş bıçağın ölçülərini, ülgücün, küpün xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq və təqdim edilmiş paltarlarda aşkar edilmiş zədələrin forma, xarakter və morfoloji əlamətlərinə əsaslanaraq demək olar ki, göstərilən zədələr təqdim edilmiş bıçağın təsirindən və ya oxşar konstruktiv xüsusiyyətə malik digər bıçağın tiyəsinin təsirindən əmələ gələ bilərdilər. Ekspertizaya təqdim olunmuş bıçaq zavod üsulu ilə hazırlanmış məişət təyinatlı mətbəx bıçağıdır və soyuq silah hesab edilmir.

Məhkəmə-tibbi ekspertizasının 12 oktyabr 2017-ci il tarixli 969 sayılı rəyinə görə, Əliyev Əli Ramazan oğlunun bədən səthində sağ əlin IV barmağın orta falanqasının ovuc səthinin kəsilmiş yarası (1,7x0,3sm), sağ əlin V barmağının orta falanqasının ovuc səthinin kəsilmiş yarası (1,3x0,2sm), sağ əlin II barmağının orta falanqasının ovuc səthinin kəsilmiş yarası (1,3x0,8sm), sağ əlin III barmağının orta falanqasının ovuc səthinin kəsilmiş yarası (1,7x0,5sm), sağ əlin II barmağının ovuc səthində tikilmiş 2,3sm uzunluqda kəsilmiş yara; sağ əlin

III barmağının ovuc səthində tikilmiş 2,0sm uzunluqda kəsilmiş yara. Qeyd olunan xəsarətlər iti kənarlı əşyanın (alətin) sağ əlin II-III-IV-I barmaqlarının ovuc səthlərinə dəfələrlə təzyiq altında sürtülməsi nəticəsində müayinədən 7-10 gün əvvəl əmələ gəlmiş və dərəcəsinə görə ümumi əmək qabiliyyətinin 1/3-dən az olmaqla əhəmiyyətli dərəcədə (15%) dayanıqlı itirilməsinə səbəb olan, sağlamlığa az ağırzərər vurmaya aiddirlər. Əliyev Əli Ramazan oğlunun sağ əlinin II-III-IV-V barmaqlarının ovuc səthlərindəki kəsilmiş yaralar qərarda göstərilən tarixdə və təsvir olunan şəraitdə, yəni 03 avqust 2017-ci il tarixdə onun deşici-kəsici alətlə (bıçaqla) digər şəxsə xəsarətlər yetirməsi zamanı sağ əlinin bıçağın dəstəyindən sürüşərək təzyiq altında dəfələrlə bıçağın kəsərinə sürtülməsi nəticəsində əmələ gələ bilirdilər.

Təsvir edilən rəylərdəki ekspertlərin gəldikləri nəticələr, o cümlədən həm Əli Əliyevin, həm də Murad Əliyevin ovuc səthlərində deşilmiş-kəsilmiş və kəsilmiş yaraların olması barədə rəylərdə göstərilənlər məhkəmə kollegiyasına belə qənaətə gəlməyə kifayət qədər əsas vermişdir ki, Əli Əliyev qardaşı Murad Əliyevə iş üzrə maddi sübut kimi tanınmış bıçaqla xəsarətlər yetirərkən zərərçəkmiş həm uzanmış, həm oturmuş, həm də ayaq üstə dayanmış vəziyyətlərdə olmuş və bu zaman ona basqın etmiş şəxsə fəal müqavimət göstərmiş, hətta qardaşının əlindən bıçağı almağa çalışmış (aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsin bu hərəkətləri etmək imkanında olması inandırıcı görünür), lakin buna müvəffəq ola bilməmiş və çoxlu sayda xəsarətlər aldıqdan sonra yalnız qısa müddətdə hərəkətlər etmək iqtidarında olmuşdur.

Məhkəmə kollegiyası ibtidai araşdırma zamanı heç bir qanun pozuntusuna yol verilmədən toplanmış və məhkəmə iclaslarında tam, hərtərəfli və obyektiv araşdırılmış sübutların məcmusundan, cinayət qanunvericiliyin tələblərindən və mənasından, habelə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun tövsiyələrindən çıxış edərək hesab edir, Əliyev Əli Ramazan oğlu istər qardaşı Murad Əliyevi öldürmək məqsədilə onun bədəninin müxtəlif nahiyələrinə bıçaqla vurduğu zərbələrlə çoxsaylı xəsarətlər yetirən zaman, istərsə də bundan bilavasitə əvvəl zərərçəkmiş aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olmayaraq ona hücum edən şəxsə müqavimət göstərmək və özünü bu hücumdan müdafiə etmək iqtidarında olmuş, bununla da bağlı ölümündən əvvəl müəyyən hərəkətlər etsə də, Əli Əliyev onun müqavimətini

qıra bilmiş və deşici-kəsici alətlə ona zərbələr vurmasını davam etdirərək öz məqsədinə nail olmuşdur.

Belə olan halda məhkəmə kollegiyası o qənaətə gəlmişdir ki, məhkum Ə.R.Əliyevin onun üçün aşkar surətdə köməkətsiz vəziyyətdə olan şəxsi qəsdən öldürməsi, bu əmələ görə ona qarşı CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə ittihamın irəli sürülərək onun həmin maddə ilə təqsirli bilinməsi haqda ibtidai araşdırma orqanı ilə yanaşı məhkəmələrin də gəldikləri nəticə tamamilə əsassızdır. Buna görə məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, Ə.R.Əliyevin CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə təqsirli bilinməsi haqda müddəalar onun barəsindəki yekun məhkəmə aktlarından – Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin tarixli 18 fevral 2019-cu il tarixli qərarından və onunla bağlı Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 18 oktyabr 2018-ci il tarixli qərarından xaric edilməli və bu hissədə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarında dəyişiklik edilməklə təhlil edilən məsələyə dair hissədə kassasiya şikayəti təmin edilməlidir.

Müdafiəçi N.M.Kantayevin kassasiya şikayətində qeyd etdiyi ikinci dəlillə - Ə.R.Əliyevin qardaşı M.R.Əliyevi xüsusi amansızlıqla öldürməməsi, onun əməlinin düzgün olmayaraq CM-nin 120.2.4-cü maddəsi ilə tövsif edilməsi haqda dəlili ilə bağlı məhkəmə kollegiyası əvvəla vurğulamışdır ki, xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürməyə görə cinayət məsuliyyəti CM-nin 120.2.4-cü maddəsində nəzərdə tutulmuşdur və məhkum 18 oktyabr 2018-ci il tarixli hökmlə bu maddə ilə də təqsirli bilinmiş, apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə qəbul etdiyi 18 fevral 2019-cu il tarixli qərarında cinayət qanununun həmin normasının tətbiqi barədə birinci instansiyası məhkəməsinin nəticəsi ilə razılaşmışdır.

Müdafiəçinin göstərilən dəlilinə cavab olaraq qeyd edilməlidir ki, formalaşmış məhkəmə təcrübəsinə və hüquq nəzəriyyəsinə görə, şəxsin əməli o halda xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə, yaxud da həmin əlamətlə sağlamlığa az ağır və ya ağır zərər vurma kimi qiymətləndirilir ki, əvvəla zərərçəkmiş xüsusi amansızlıqla öldürməsi (onun sağlamlığına az ağır və ya ağır zərər vurməsi) təqsirkarın niyyəti ilə əhatə olunsun, yəni bu məsələ ilk növbədə cinayət əməlinin subyektiv cəhəti ilə əlaqəli olmalıdır. Qəsdən adam öldürmə cinayətinin həm birbaşa, həm də dolaylı qəsdlə törədilməsi mümkünlüyünü nəzərə alaraq məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, şəxs məhz xüsusi amansızlıqla adam öldürmə əməlini

törətməsini arzu etməklə yanaşı həm də belə əməli törətməsinə şüurlu surətdə yol verə bilər. Eyni zamanda nəzərə alınmalıdır ki, təqsirkarın zərər çəkmiş şəxsə qarşı xüsusi amansızlıq göstərməsi yalnız cinayət törətməzdən əvvəl və ya cinayətin törədilməsi prosesində özünü biruzə verə bilər, yəni bir tərəfdən zərərçəkmiş və ya cinayətin törədilməsini müşahidə edən onun yaxınları ona qarşı xüsusi amansızlığın tətbiq edilməsini hiss etməli, digər tərəfdən isə təqsirkar zərərçəkmişə qarşı zorakılıq əməllərini məhz xüsusi amansızlıqla törətməsini anlamalıdır. Bu subyektiv halların yoxluğunda ibtidai aradırma orqanı və məhkəmələr törədilmiş əməlin obyektiv cəhətlərindən çıxış etməlidirlər. Yəni artıq belə vəziyyətdə törədilmiş əməlin üsulu, mexanizmi və müddəti, həmin əməlin törədilməsi zamanı istifadə edilən əşyaların xarakteri, onların zərərçəkmişin səhətinə təsir dərəcəsi, yetirilən xəsarətlərin sayı və ağırlıq dərəcəsi, digər şəxslərin (zərərçəkmişin yaxın qohumlarının) əməlin törədilməsi nəticəsində əzab və iztirab çəkib-çəkməmələri nəzərə alınmalı və bu hallara əsasən də təqsirkarın zərərçəkmişə qarşı xüsusi amansızlıq göstərib-göstərməməsi müəyyən edilməlidir.

Xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə cinayətinin əsas əlamətlərindən biri kimi isə onun törədilməsi üsuludur. Bununla bağlı ən çox yayılandan biri kimi təqsirkar tərəfindən bıçaqla zərərçəkmişin həyat üçün vacib orqanlarına çoxsalı zərbələr endirilməsini göstərmək olar. Özü-özlüyündə zərbələrin sayının çox olması heç də həmişə əməlin xüsusi amansızlıqla törədilməsinə dəlalət etmir və bu hallarda həm də təqsirkarın zərərçəkmişə, yaxud onun yaxınlarına və qohumlarına əzab və iztirablar verməsi də müəyyən edilməlidir. Bunun üçün də əməlin törədilmə şəraitinin nəzərə alınması mühüm amillərdən biridir. Məsələn, şəxsi öldürmək niyyətində olan təqsirkarın ilkin olaraq sonuncunun ölümünə səbəb ola bilən xəsarətləri yetirdikdən sonra da bunu dərk edərək ona zərbələr vurmaqda davam etməsi onun xüsusi amansızlıq göstərməsinə dəlalət edən hal kimi qiymətləndirilə bilər. Eyni zamanda bıçaq zərbələrinin vurulması mərhələsində zərər çəkmişin, yaxud da digər şəxslərin ona qarşı əməlin törədilməsinin dayandırılması tələblərinə əhəmiyyət verməyən təqsirkarın zərbələr vurmaqda davam etməsi də əməlin düzgün tövsiyə edilməsi zamanı təhlil edilən halın olmasının təsdiqi kimi qəbul edilə bilər.

Hər bir halda qəsdən adam öldürmə cinayətinin xüsusi amansızlıqla törədilib-törədilməməsini məhkəmə müəyyən edir və bu zaman törədilmiş əmələ qiyməti də təqsirkar yox, məhz məhkəmə verir. Burada əsas odur ki, təqsirkar öz əməlinin obyektiv hallarını dərk etmiş olsun, məhkəmə isə bu obyektiv hallara əsasən əməlin xüsusi amansızlıqla törədilib-törədilməməsi haqda müvafiq nəticəyə gəlmiş olsun.

“Qəsdən adam öldürmə işləri üzrə məhkəmə təcrübəsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 12 dekabr 2002-ci il tarixli Qərarının 8-ci bəndində də məhkəmələrin diqqətinə çatdırılmışdır ki, təqsirkarın əməli xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə kimi CM-nin 120.2.4-cü maddəsi ilə tövsiyə edilərkən nəzərə almaq lazımdır ki, burada xüsusi amansızlıq anlayışı həm adam öldürmənin üsulu ilə, həm də təqsirkarın cinayət törədərkən xüsusi amansızlıq göstərdiyini təsdiq edən digər hallarla bağlı olur. Əməl xüsusi amansızlıqla adam öldürmə kimi tövsiyə edilərkən müəyyən edilməlidir ki, təqsirkarın qəsdə zərərçəkmişə məhz xüsusi amansızlıqla həyatdan məhrum etməyə yönəldilmişdir. Xüsusi amansızlığın əlamətləri həyatdan məhrum etmə ərafəsində və ya adam öldürmə prosesində zərərçəkmiş şəxsə əzab, işgəncə verilməsi, onun şəxsiyyətinin ələ salınması, təqsirkar üçün aşkar surətdə zərərçəkmişə xüsusi ağrılar (çoxlu miqdarda xəsarətlər yetirmə, şiddətli ağrı verən zəhərdən istifadə edilməsi, diri-diri yandırılması, uzun müddət ac-susuz saxlanması və s.) yetirilməsi hallarında mövcud olur. Xüsusi amansızlıq həmçinin təqsirkarın zərərçəkmiş şəxsi onun yaxın adamlarının yanında onlara xüsusi əzab verdiyini dərk etdiyi hallarda öldürməkdə də ifadə oluna bilər.

İş materialları ilə müəyyən edilir ki, Ə.R.Əliyev onda olan bıçaqla zərərçəkmiş M.R.Əliyevin bədən nahiyəsinin müxtəlif hissələrinin, ayaqlarına, əllərinə və başına çoxsaylı (cəmi 23 ədəd) zərbələr vurmuş, onlardan dörd zərbə yetirilən anda həyat üçün təhlükəli olan, sağlamlığa ağır zərər vuran xəsarətlərin yetirilməsinə səbəb olmuş, lakin məhkum həm buna, həm də anasının hadisə baş verən vaxt otağa daxil olmasına baxmayaraq, bıçaq zərbələrini vurmaqda davam etmiş (bu hal məhkumun ibtidai araşdırma zamanı verdiyi etirafedici ifadələri ilə təsdiq olunur) və sonuncunun gözü qarşısında oğlunu (özünüdə qardaşını) qəsdən

öldürülməsinin ona iztirab və əzab verməsinə şüurlu surətdə yol vermişdir.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, məhkəmə-tibbi ekspertizasının keçirilməsi zamanı M.R.Əliyevdə aşkar edilmiş xəsarətlərin sayı, xarakteri, lokalizasiyası və ağırlıq dərəcəsi, əməlin törədilməsi şəraiti, bıçaq zərbələrinin bir hissəsinin uzanmış vəziyyətdə olan zərərçəkmişə vurulması, sonuncunun müqavimət göstərməsinə və özünü müdafiə etməsinə, habelə anasının hadisə yerinə gəlməsinə baxmayaraq, zərbələrin vurulmasının dayandırılmaması kimi halların yuxarıda göstərilən təfsirlə və Ali Məhkəmənin Plenumunun tövsiyələri ilə birgə müqayisəli təhlili məhkum Ə.R.Əliyevin məhz xüsusi amansızlıqla qəsdən adam öldürmə cinayətini törəməsi haqda nəticəyə gəlmək üçün kifayət qədər əsas verir.

Bu baxımdan məhkəmə kollegiyası məhkumun qəsdən adam öldürmə əməlinə xüsusi amansızlıq əlamətinin olmamasına, yəni bu əməlin CM-nin 120.2.4-cü maddəsi ilə düzgün tövsif edilməsinə dair müdafiəçinin kassasiya şikayətində göstərdiyi dəlillərlə razılaşmamış və buna görə şikayətin təhlil edilən məsələ ilə bağlı hissədə təmin edilməsini, məhkumun əməlinin isə

CM-nin 120.1-ci maddəsi ilə tövsif edilməsi və ona bu maddənin sanksiyasının aşağı həddində cəzanın təyin olunması haqqında qərarın qəbul edilməsini mümkün bilməmişdir.

Beləliklə, yuxarıda göstərilənləri nəzərə almaqla, kassasiya şikayətinin dəlillərini və cinayət işinin materiallarını tədqiq etməklə, kassasiya şikayətinin təmin edilməsi haqqında müdafiəçinin, həmin şikayətin təmin edilməməsi barədə isə dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyərək məhkəmə kollegiyası belə nəticəyə gəlmişdir ki, kassasiya şikayəti qismən təmin edilərək Ə.R.Əliyevin barəsindəki Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 18 fevral 2019-cu il tarixli qərarı dəyişdirilməli, həmin qərardan və onunla bağlı Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 18 oktyabr 2018-ci il tarixli hökmündən məhkumun CM-nin 120.2.9-cu maddəsi ilə təqsirli bilinməsinə dair müddəalar xaric edilməli və bu əsas nəzərə alınmaqla ona təyin edilmiş azadlıqdan məhrum etmə cəzasının müddəti endirilməli, qərar kassasiya şikayətinə münasibətdə qalan hissədə dəyişdirilmədən saxlanılmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 92.3.5-ci maddəsi imperativ şəkildə tələb edir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs cinayəti törədərkən yetkinlik yaşına çatmadıqda müdafiəçinin cinayət prosesində iştirakı təmin olunmalıdır və həmin Məcəllənin 92.12-ci maddəsinə əsasən belə halda təqsirləndirilən və ya şübhəli şəxsin müdafiəçidən imtinası qəbul edilmir.

Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin 20 may 2019-cu il tarixli hökmü ilə Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Azərbaycan Respublikası Cinayət Məcəlləsinin (bundan sonra mətdə CM-nin) 29,177.2.1, 29,177.2.2, 29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4, 326.1 və 326.2-ci maddələri ilə nəzərdə tutulmuş cinayət əməllərini törətməkdə təqsirli bilinib, CM-nin 29,177.2.1, 29,177.2.2, 29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3,177.2.4-cü maddələri ilə 04 (dörd) il müddətə, CM-nin 326.1-ci maddəsi ilə 05 (beş) ay müddətə, CM-nin 326.2-ci maddəsi ilə 07 (yeddi) ay müddətə, CM-nin 66.2-ci maddəsinə əsasən təyin olunmuş cəzalar tam toplanılmaqla 5 (beş) il müddətə, CM-nin 69.3-cü maddəsinə əsasən isə onun 09 iyul 2016-cı il tarixdən 07 fevral 2017-ci il tarixə, 23 avqust 2017-ci il tarixdən 03 noyabr 2017-ci il tarixə kimi, cəmisi 09 (doqquz) ay 08 (səkkiz) gün müddətində həbsdə saxlanması nəzərə alınaraq, cəzasını ümumi rejimli cəzaçəkmə müəssisəsində çəkməklə qəti olaraq 04

(dörd) il 02 (iki) ay 22 (iyirmi iki) gün müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilmişdir.

Məhkəmənin hökmünə əsasən, 08 aprel 1999-cü il təvəllüdlü Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 01 dekabr 2015-ci il tarixdə, saat 10:00 radələrində Abşeron rayonu, Nəsrəddin Tusi küçəsi, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin pəncərəsinin açıq olmasından istifadə edib evə qanunsuz daxil olub, evin uşaq yataq otağından Hüseynov Asəf Əvəz oğluna məxsus 200 manat dəyərində uşaq üçün bir cüt qızıl sırğa, yataq otağından 250 manat dəyərində qadın üçün bir cüt qızıl sırğa, 50 manat dəyərində gümüşdən bir dəst, bir ədəd gümüş üzük, bir ədəd gümüş boyunbağı və bir cüt gümüş sırğanı gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Hüseynov Asəf Əvəz

oğluna 500 manat miqdarında maddi ziyan vurmaqla oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 07 dekabr 2015-ci il tarixdə, saat 12:00 radələrində Abşeron rayonu, Qobu qəsəbəsi, Yeni məhəllə 1 nömrəsiz fərdi yaşayış evinin pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq evə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında olan Həsənalıyev Fariz Vəliş oğluna məxsus 1.200 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı, üzərində bir ədəd qızıl klon, 250 manat dəyərində bir ədəd qadın üçün qızıl üzük, 150 manat dəyərində bir ədəd qızıl saat, 150 manat dəyərində hər biri 75 manata iki ədəd gümüş dəsti, iki ədəd gümüş boyunbağı, iki ədəd gümüş üzük, iki cüt gümüş sırğa, bir litrlik şüşə bankanın içindən bir manatlardan yığılmış 25 manat pul, uşaq üçün yataq otağında olan pul kisəsinin içindən manat pulu gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Həsənalıyev Fariz Vəliş oğluna 1.803 manat miqdarında maddi ziyan vurmaqla təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu tamah niyyəti ilə Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 05 yanvar 2016-cı il tarixdə, saat 13:00 radələrində Abşeron rayonu, Qobu qəsəbəsi, Yeni yaşayış sahəsində nömrəsiz fərdi yaşayış evinin giriş qapısının asma qıfılını özündə olan predmetlə sındıraraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, yataq otağında Şəmmədov Həbib Dədəkişi oğluna məxsus 580 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 100 manat dəyərində uşaq üçün bir ədəd qızıl qolbağı, 300 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl qolbağı, 200 manat dəyərində uşaq üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, ümumilikdə 300 manat olan hər biri 150 manat dəyərində qadın üçün iki cüt qızıl sırğa, 250 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, ümumilikdə 200 manat dəyərində hər biri 100 manat dəyərində qadın üçün iki ədəd qızıl üzük, ümumilikdə 300 manat dəyərində hər biri 150 manat dəyərində qadın üçün iki cüt qızıl sırğa və 3.500 manat pulu gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Şəmmədov Həbib Dədəkişi oğluna xeyli miqdarda 5.730 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 21 fevral 2016-cı il tarixdə, saat 12:00 radələrində Abşeron rayonu, Mehdiabad qəsəbəsi, Xiyabani küçəsi, 12 saylı evin giriş qapısının açıq olmasından istifadə edib yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, yataq otağında Namazov Zakir Seyvəli oğluna məxsus 300 manat və 20 manat pulu gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Namazov Zakir Seyvəli oğluna 320 manat miqdarında maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında, 17 mart 2016-cı il tarixdə axşam saatlarında Bakı şəh., Binəqədi rayonu, Binəqədi qəsəbəsi, Mədən 1, korpus 8, 8 saylı evin giriş qapısının daxili qıfılını kənar predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub yataq otağında Mahmudova Zeynəb Ağabala qızına məxsus 700 manat dəyərində bir ədəd qadın üçün qış kürkü, 200 manat dəyərində bir ədəd metal seyfi, həmin seyfin saxlanılma yerində ona məxsus ümumi vətəndaş pasportu, mühüm sənəd sayılan 2015-ci ildə Tibb Kurslarının bitirdiyinə dair diplomu, övladı Səmədov Ağabala Aydın oğluna məxsus 2015-ci ildə Sosial Pedaqoji Texnikomu bitirdiyinə dair diplomu, bir litrlik bankaya yığılmış 50 qəpikliklərdən olan 300 manat pulu, 80 manat dəyərində qara qaşları olan gümüş dəsti yəni, bir ədəd gümüş üzük, bir ədəd gümüş boyunbağı, üzərində gümüş klon, bir cüt gümüş sırğa, 80 manat dəyərində yaşıl qaşları olan gümüş dəsti, yəni bir ədəd gümüş üzük, bir ədəd gümüş boyunbağı, bir ədəd gümüş klon, bir cüt gümüş sırğa, 80 manat dəyərində göy qaşları olan gümüş dəsti, yəni bir ədəd gümüş üzük, bir ədəd gümüş boyunbağı, bir ədəd gümüş klon, bir cüt gümüş sırğa, hər biri 15 manat olan ümumilikdə 30 manat dəyərində iki ədəd gümüş üzük, 750 manat dəyərində bir ədəd qızıl qolbağı, 600 manat dəyərində bir ədəd brilliant qaşları olan bir ədəd qızıl saat, 1.200 manat dəyərində açıq göy rəngli qaşları olan qızıl dəsti, yəni bir ədəd qızıl boyunbağı və üzərində qızıl klon, bir ədəd qızıl üzük, bir cüt qızıl sırğa, 350 manat dəyərində brilliant qaşları olan bir ədəd qızıl üzük, 400 manat dəyərində üzərində brilliant qaşları olan qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 350 manat dəyərində

sadə formada kişi üçün bir ədəd qızıl üzük, 150 manat dəyərində sadə formalı qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 210 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 900 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, 420 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı və həmin boyunbağının üzərində bir ədəd «Gülzar» sözü həkk olunmuş qızıl klon, 450 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, 60 manat dəyərində qırmızı qaşlı uşaq üçün bir cüt qızıl sırğa, 60 manat dəyərində ağ qaşlı uşaq üçün bir cüt qızıl sırğa, 60 manat dəyərində sadə formalı uşaq üçün bir cüt qızıl sırğa, hər birinin qiyməti 25 manat ümumilikdə 100 manat dəyərində dörd ədəd yataq dəsti, qonaq otağından isə 30 manat dəyərində bir ədəd «Samsung» markalı DVD və 150 manat dəyərində bir ədəd «Samsung» markalı video maqnitofonu gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Mahmudova Zeynəb Ağabala qızına xeyli miqdarda ümumilikdə 7.710 manat miqdarında maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmiş, sonra isə Mahmudova Zeynəb Ağabala qızına məxsus umumi vətəndaş pasportunu, mühüm sənəd sayılan-2015-ci ildə Tibb Kurslarının bitirdiyinə dair diplomu, zərərçəkmiş Səmədov Ağabala Aydın oğluna məxsus 2015-ci ildə Sosial Pedaqoji Texnikomu bitirdiyinə dair diplomu oğurlayıb atmaqla məhv etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 24 mart 2016-cı il tarixdə, saat 02:00 radələrində Abşeron rayonu, Nübar qəsəbəsi, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin pəncərəsini özündə olan predmetlə açıb yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Əhmədov İsi Məmməd oğluna məxsus 2.050 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı, bir ədəd qızıl biləzik və bir ədəd qızıl üzük, 550 manat dəyərində bir cüt qızıl sırğa, 400 manat dəyərində yaşıl qaşlı bir cüt qızıl sırğa, 150 manat dəyərində bir cüt uşaq üçün qızıl sırğa, ümumilikdə 600 manat dəyərində hər biri 120 manat olan beş ədəd qadın üçün qızıl üzük, 300 manat dəyərində brilliant qaşlı qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 1.500 manat dəyərində brilliant qaşlı kişi üçün bir ədəd qızıl üzük, 100 manat dəyərində iki qram qızıl diş, qonaq otağında olan şalvarın cibindən 650 manat pul və şalvarın yanında olan qadın əl çantasından 350 manatı gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Əhmədov İsi Məmməd oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 6.650 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, yetkinlik yaşına çatmayan Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 02 aprel 2016-cı il tarixdə gündüz saatlarında Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Pirşağı qəsəbəsi, Meşəçilik yaşayış massivi, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin pəncərəsini şüşəsini sındıraraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, yataq otağından Eminova Nahidə İdris qızına məxsus 350 manat dəyərində tros formalı bir ədəd qızıl boyunbağı, 200 manat dəyərində kişi üçün bir ədəd qızıl üzük, 200 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 150 manat dəyərində uşaq üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, üzərində bir ədəd qızıl kulon, 300 manat-dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, metrəsi 02 manat olan ümumilikdə 40 manat dəyərində 20 metr elektrik naqilini gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Eminova Nahidə İdris qızına ümumilikdə 1.240 manat miqdarında maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 20 aprel 2016-cı il tarixdə, axşam saatlarında Bakı şəhəri, Binəqədi qəsəbəsi, Ələkbərov küçəsi, döngə 1/10 sayılı evin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olmuş, evin qonaq otağında Mahmudov Akif Həsənağa oğluna məxsus 6.000 manat dəyərində bir ədəd qadın kolyesi və yataq otağından 400 manat pulu gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Mahmudov Akif Həsənağa oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 6.400 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 25 aprel 2016-cı il tarixdə axşam saatlarında Bakı şəh., Binəqədi rayonu, Biləcəri qəsəbəsi, Yeni yaşayış sahəsi, M.S.Ordubadi küçəsində yerləşən nömrəsiz fərdi yaşayış evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Süleymanov Balaca İmamqulu oğluna məxsus 9.600 manatı gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Süleymanov Balaca İmamqulu oğluna xeyli miqdarda maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, 08 aprel 1999-cü il təvəllüdlü Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 09 may 2016-cı il tarixdə, saat 21:00 radələrində Abşeron rayonu, Aşağı Güzdək qəsəbəsi, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin qonaq otağında Məlikov Namiq Mülkəsaib oğluna məxsus həmin tarixdə 01 ABŞ dollarının məzənnəsi 1,51 manat olmaqla Azərbaycan Respublikası milli pul vahidi ilə 3.775 manat təşkil edən 2.500 ABŞ dolları gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Məlikov Namiq Mülkəsaib oğluna ümumilikdə 3.775 manat miqdarında maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, təkrarən Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 19 may 2016-cı il tarixdə, saat 14:00 radələrində Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu, Suraxanı qəsəbəsi, 2-ci Mədən, 02 sayılı evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olmuş, evin qonaq otağında Məmmədov Rafiq Əhəd oğluna məxsus 1.400 manat dəyərində «Moruq» formalı bir ədəd qızıl qolbağı, 800 manat dəyərində «Yolka» formalı bir ədəd qızıl bilərzik, 1.000 manat dəyərində «Gül» formalı brilliant qaşlı bir ədəd qızıl üzük, 140 manat dəyərində bir cüt qızıl sırğa, ümumilikdə 380 manat hər biri 190 manat dəyərində iki ədəd qızıl qolbağı, 140 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı və üzərində bir ədəd qızıl klon, 100 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı və üzərində bir ədəd qızıl klon, ümumilikdə 210 manat hər biri 70 manat dəyərində üç cüt qızıl sırğa, 350 manat hər biri 175 manat dəyərində iki ədəd qızıl üzük, 800 manat dəyərində brilliant qaşlı bir ədəd qızıl üzük, 300 manat dəyərində «paxlava» formalı bir ədəd qızıl üzük, 01 manat dəyərində kapron qabda 50 qəpikliklər olan 210 manat pul, 200 manat dəyərində qızıl suyuna çəkilmiş bir ədəd gümüş üzük, bir ədəd gümüş boyunbağı və bir cüt gümüş sırğanı gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Məmmədov Rafiq Əhəd oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 6.031 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 23 may 2016-cı il tarixdə, saat 12:00 radələrində Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, Leyla Məmmədbəyli küçəsi, 21 sayılı evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Cəfərov Anar Sətdar oğluna məxsus 662 manat dəyərində üzəri brilliant qaşlı qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 637 manat dəyərində brilliant qaşlı qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 510 manat dəyərində brilliant qaşlı qadın üçün bir ədəd qızıl üzüyü gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Cəfərov Anar Sətdar oğluna ümumilikdə 1.809 manat miqdarda maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 23 may 2016-cı il tarixdə, saat 13:00 radələrində Bakı şəhəri, Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, Leyla Məmmədbəyli küçəsi, 20 sayılı evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağından Avazov Hamlet İsgəndər oğluna məxsus 700 manatı, 1.252 manat dəyərində brilliant qaşlı kişi üçün bir ədəd qızıl üzük, 691 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl qolbağı, 215 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl nişan üzüyü, 130 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 167 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 106 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 770 manat dəyərində brilliant qaşlı bir cüt qızıl sırğa, 488 manat dəyərində brilliant qaşlı gül formalı qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 72 manat dəyərində qırmızı qaşlı uşaq üçün bir cüt qızıl sırğa, 334 manat dəyərində ağ və bənövşəyi qaşlı bir cüt qızıl sırğa, 251 manat dəyərində üzərində bir ədəd qızıl kulonu olan bir ədəd qadın üçün qızıl boyunbağı, 381 manat dəyərində «hil» formalı bir ədəd qızıl boyunbağı, üzərində 05 (beş) manat dəyərində «055-675-09-41» nömrəsi olan 400 manat eləyərində «Samsung Grand» markalı mobil telefon aparatı, 17 manat dəyərində bir ədəd Azərbaycan Respublikasının bayrağı və 5 manat dəyərində bir ədəd medalı gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Avazov Hamlet

İsgəndər oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 5.984 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu təkrarən Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 23 may 2016-cı il tarixdə, saat 13:30 radələrində 300-400 manat pul və ya həmin dəyərdə əmlakı gizli olaraq talama məqsədi ilə Avazov Hamlet İsgəndər oğluna məxsus Bakı şəh., Sabunçu rayonu, Bakıxanov qəsəbəsi, Leyla Məmmədbəyli küçəsi, 20 sayılı ünvanda olan digər evin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, lakin niyyətində tutduğu pul və əmlak olmadığından cinayət törətməyə yönəlmiş əməlini iradəsindən asılı olmayan səbəblərə görə başa çatdırıb bilməyərək oğurluq cinayəti etməyə cəhd etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 23 may 2016-cı il tarixdə, saat 22:30 radələrində Abşeron rayonu, Aşağı Güzdək qəsəbəsi, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Dadaşov Vüqar Şahverən oğluna məxsus 1.000 manat pul, 1.500 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı, 500 manat dəyərində bir ədəd qızıl qolbaq, 800 manat dəyərində bir ədəd qızıl üzük, ümumilikdə 1.200 manat olan hər biri 600 manat dəyərində dəyərində iki ədəd üzük və 1.000 manat dəyərində bir cüt qızıl sırğa, 200 manat dəyərində bir cüt qızıl sırğa və 100 manat dəyərində bir ədəd qızıl qolbağı gizli yolla talayaraq zərərçəkmiş Dadaşov Vüqar Şahverən oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 6.300 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu təkrarən özgənin əmlakını gizli olaraq talama məqsədilə Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 30 may 2016-cı il tarixdə gündüz saatlarında 300-400 manat pul və ya həmin dəyərdə əmlakı gizli yolla talama məqsədi ilə Cəfərov Namiq Sahib oğluna məxsus Bakı şəhəri, Suraxanı rayonu, Bül-bülə qəsəbəsi, Samir Əliyev küçəsi, 169 D sayılı evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq

yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, lakin niyyətində tutduğu pul və əmlak olmadığından cinayət törətməyə yönəlmiş əməlini iradəsindən asılı olmayan səbəblərə görə başa çatdırıb bilməyərək oğurluq cinayəti etməyə cəhd etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 30 may 2016-cı il tarixdə gündüz saatlarında Bakı şəh., Suraxanı rayonu, Bül-bülə qəsəbəsi, Samir Əliyev küçəsi, 169 D sayılı evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Cəfərov Natiq Sahib oğluna məxsus 700 manat dəyərində kişi üçün bir ədəd «Tissot» markalı qol saati, 200 manat dəyərində bir ədəd seyf, sonradan həmin seyfi sındıraraq saxlanc yerindən 700 manat dəyərində olan qadın üçün brilliant qaşlı bir ədəd ağ qızıl üzük, 500 manat dəyərində olan qadın üçün brilliant qaşlı bir ədəd qızıl nişan üzük, 500 manat dəyərində olan kişi üçün bir ədəd qızıl üzük, 2.300 manat dəyərində qızıl dəsti, bir ədəd qızıl boyunbağı və bir ədəd qızıl qolbağı, 800 manat dəyərində olan qadın üçün brilliant qaşlı bir ədəd ağ qızıldan qolbağı, 4.000 manat dəyərində olan qadın üçün brillinat qaşlı bir ədəd ağ qızıldan üzük və ağ qızıldan bir cüt sırğa, 400 manat qızıl dəsti, bir ədəd qızıl üzük və bir cüt qızıl sırğa, 500 manat dəyərində qız üçün brilliant qaşlı bir cüt ağ qızıldan sırğa, 300 manat dəyərində qız üçün bir cüt ağ qızıldan sırğa, 700 manat dəyərində qadın üçün brilliant qaşlı bir ədəd ağ qızıldan üzük, 300 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl üzük, 300 manat dəyərində qız üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, 200 manat dəyərində qız üçün bir ədəd qızıl boyunbağı, 700 manat dəyərində qadın üçün bir ədəd qızıl saat və 2.000 manat pulu, Cəfərov Namiq Sahib oğluna məxsus 1.000 manat dəyərində qadın üçün brilliant qaşlı bir ədəd qızıl üzük, 500 manat dəyərində qadın üçün brillinat qaşlı bir ədəd ağ qızıldan üzük, 2.500 manat dəyərində brillant qaşlı ağ qızıldan bir dəst, bir ədəd qızıl üzük və bir cüt qızıl sırğa, 500 manat dəyərində kişi üçün bir ədəd qızıl nişan üzüyü, 800 manat dəyərində qadın üçün brilliant qaşlı bir ədəd qızıl üzük, 500 manat dəyərində brilliant qaşlı qız üçün bir cüt sırğa, 500 manat dəyərində brilliant qaşlı qız üçün bir cüt qızıl sırğa, hər biri 200 manat olmaqla ümumilikdə 600 manat dəyərində qadın üçün üç cüt qızıl sırğa, hər biri 200 manat olmaqla ümumilikdə 800 manat

dəyərində qadın üçün dörd ədəd qızıl üzük, 250 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı, 100 manat dəyərində bir ədəd qızıl klon, 400 manat dəyərində mirvari qaşlı bir ədəd qızıl boyunbağı və 30 manat dəyərində bir ədəd qadın üçün qol saati gizli yolla talayaraq zərərçəkmiş Cəfərov Namiq Sahib oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 8.480 manat, zərərçəkmiş Cəfərov Natiq Sahib oğluna da xeyli miqdarda ümumilikdə 15.100 manat maddi ziyan vuraraq təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 23 iyun 2016-cı il tarixdə, saat 11:00 radələrində Abşeron rayonu, Digah qəsəbəsi, Vaqif küçəsi 10 sayılı evin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Rüstəmov Aqil Arif oğluna məxsus 1.500 manat dəyərində bir ədəd qızıl qolbaq, 470 manat dəyərində bir ədəd qızıl üzük, 100 manat dəyərində bir ədəd fen, 50 manat dəyərində DVD aparatı, 186 manat pul, qəpiklə olan 400 manat pulu gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Rüstəmov Aqil Arif oğluna ümumilikdə 2.706 manat maddi ziyan vuraraq təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 27 iyun 2016-cı il tarixdə, saat 13-14 radələrində Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, Mədən 1, Korpus 30, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, yataq otağında Salmanov Eyvaz Çingiz oğluna məxsus 1.400 manat dəyərində bir ədəd qızıl boyunbağı, bir ədəd qızıl bilərzik, 550 manat dəyərində bir ədəd üzərində «Aytac» sözü yazılmış qızıl boyunbağı, 600 manat dəyərində bir ədəd üzərində «Zaur» sözü yazılmış qızıl boyunbağı, 400 manat dəyərində bir ədəd üzərində «Aytac» sözü yazılmış qızıl bilərzik, 300 manat dəyərində göy qaşlı, «kitab» formalı bir ədəd qızıl üzük, bir cüt qızıl sırğa, 600 manat dəyərində bir ədəd «Gül» formalı qızıl üzük, 30 manat dəyərində bir ədəd gümüş bilərzik, 300 manat dəyərində kişi üçün bir ədəd qızıl üzük, 600 manat dəyərində bir ədəd qadın üçün üzük, 2.500 manat pul və 40 manat

dəyərində iki blok «NZ» markalı siqaretini gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Salmanov Eyvaz Çingiz oğluna xeyli miqdarda ümumilikdə 7.320 manat maddi ziyan vurmaqla təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlu ilə birlikdə Paşayev İlkin Əbdül oğlu tərəfindən qazanc əldə etmək vədi ilə cinayətkar qrupa cəlb olunaraq, qabaqcadan əlbir olan bir qrup şəxs halında 27 iyun 2016-cı il tarixdə, saat 23:00 radələrində Abşeron rayonu, Məhəmməd qəsəbəsi, nömrəsiz fərdi yaşayış evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq evə qanunsuz daxil olub, evin yataq otağında Babayeva Samirə Əliheydər qızına məxsus 520 manat pulunu gizli yolla talayaraq zərərçəkmiş Babayeva Samirə Əliheydər qızına ümumilikdə 520 manat maddi ziyan vurmaqla oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu təkrarən özgənin əmlakını gizli olaraq talama məqsədi ilə 08 iyul 2017-ci il tarixdə, saat 13:00 radələrində Bakı şəhəri, Binəqədi rayonu, Xocasən qəsəbəsi, H.Sultanov küçəsi 1 sayılı ünvanda yerləşən Əhmədova Ağgül Əli qızının evinin plastik pəncərəsini özündə olan predmetlə açaraq yaşayış sahəsinə qanunsuz daxil olub, yataq otağındakı paltar dolabından cəmi dəyəri 600 manat təşkil edən bir ədəd 583 əyyarlı, 12 qram çəkiddə qızıl boyunbağını, onun üzərində olan 5 qram çəkiddə klonu, hər birinin dəyəri 500 manat olmaqla, ümumi çəkisi 10 qram təşkil edən iki cüt qızıl sırğanı, dəyəri 450 manat təşkil edən bir ədəd 583 əyyarlı, 6 qram çəkiddə olan qızıl üzüyü gizli olaraq talayıb ümumilikdə zərərçəkmiş şəxs Əhmədova Ağgül Əli qızına 1.550 manat məbləğində maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu 08 iyul 2016-cı il tarixdə, saat 14:00 radələrində Əhmədov Qadir Cəlal oğlunun yaşadığı Bakı şəh., Binəqədi rayonu «Motodrom» adlanan ərazidə yerləşən fərdi yaşayış evinə plastik pəncərəni açmaq yolu ilə qanunsuz daxil olub evin uşaq otağından 35 manat nağd pul, yataq otağından 583 əyyarlı qızıldan hazırlanmış, hər birinin çəkisi 2.5 qram və dəyəri 200 manat olan 3 ədəd üzük, 583 əyyarlı qızıldan hazırlanmış, 3 qram çəkiddə 200 manat dəyərində bir cüt sırğa, 583 əyyarlı qızıldan hazırlanmış 1,5 qram çəkiddə 70 manat dəyərində bir ədəd qolbağı və 583 əyyarlı qızıldan hazırlanmış 4 qram çəkiddə 200 manat dəyərində bir ədəd boyunbağını gizli

olaraq talayıb zərərçəkmiş şəxs Əhmədov Qadir Cəlil oğluna ümumilikdə 1.105 manat maddi ziyan vurub təkrar oğurluq etmişdir.

Bundan başqa, Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu tamah niyyəti ilə 12 iyul 2018-ci il tarixdə, saat 10:00 radələrində Bakı şəhəri, Sabunçu qəsəbəsi, Y.Saratov küçəsi 47 J nömrəli fərdi evdə yaşayan Ahmad Xəyalə Qoca qızının evdən getməsinə və evdə heç kimin olmamasını bilib Ahmad Xəyalənin həyətin darvaza qapısının qıfılını bağlamamasından istifadə edib həyətə girmiş və özü ilə gətirdiyi dəmir parçası ilə evin pəncərə şüşəsinə quraşdırılmış metal qoruyucunu və pəncərəni sındıraraq açmaqla qanunsuz olaraq yaşayış sahəsinə daxil olub evdəki sandığın asma qıfılını sındıraraq özünün Ahmad Xəyalənin əmlakını 1.429 manat qiymətində 17,86 qram 916 əyarlı 1 cüt qızıl sırqaları, 3.850 manat qiymətində 1 ədəd qızıl qolbağını, qiyməti 548 manat olan 916 əyarlı qızıl üzüyü, qiyməti 902 manat olan qızıl üzüyü, qiyməti 1.100 manat olan 1 ədəd boyunbağını, cəmi qiyməti 85 manat olan hər bir beş qolbaqdan ibarət 2 dəst qolbaqları, 1 ədəd ayrı qadın qolbağını, qiyməti 2 manat olan qaş hissəsi dördkünc formalı üzüyü, qiyməti 3 manat olan qaş hissəsi gül formalı üzüyü, həmin tarixə 8.500 manat təşkil edən 5.000 ABŞ dollarını, 3.400 manatı, 970 manat təşkil edən 70.000 Pakistan rupisini, qiyməti «Sim» nömrə ilə birlikdə 100 manat olan 1 ədəd «SAMSUNG GALAXY J 1min» markalı mobil telefon aparatını gizli olaraq talayıb zərərçəkmiş Ahmad Xəyaləyə xeyli miqdarda 20.889 manat ziyan vuraraq təkrar oğurluq etmişdir.

Hökmədən zərərçəkmiş şəxs Ahmad Xəyalə Qoca qızı və məhkum Q.N.Məhərrəmov tərəfindən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə əsasən işə baxan Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 27 avqust 2019-cü il tarixli qərarı ilə apellyasiya şikayətləri təmin edilməmiş, hökm isə aşağıdakı qaydada dəyişdirilmişdir:

- Q.N.Məhərrəmov Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcələsinin (bundan sonra mətdə CPM-nin) 44.2.1-ci maddəsinə əsasən, yəni cinayət məsuliyyətinə cəlb etmə müddətləri keçdiyinə görə CM-nin 326.1 və 326.2-ci maddələri ilə cəza təyin edilməmiş, CM-nin 66.2-ci maddəsinə əsasən cinayətlərin məcmusu üzrə cəzanın təyin edilməsinə dair müddəalar hökmədən xaric edilmiş, Bakı şəhəri Sabunçu Rayon Məhkəməsinin 20 may 2019-cü il tarixli hökmünə əsasən Q.N.Məhərrəmovun üzərində CM-nin 29,177.2.1, 29,177.2.2,

29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4-cü maddələri ilə təyin edilmiş 04 (dörd) il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmış, CM-nin 69.3-cü maddəsinə əsasən Q.N.Məhərrəmovun 09 iyul 2016-cı il tarixdən 07 fevral 2017-ci il tarixə, 23 avqust 2017-ci il tarixdən 03 noyabr 2017-ci il tarixə kimi həbsdə saxlandığı 09 (doqquz) ay 08 (səkkiz) gün müddət təyin olunmuş cəzadan çıxılaraq Q.N.Məhərrəmovun üzərində qəti olaraq 03 (üç) il 02 (iki) ay 22 (iyirmi iki) gün müddətində azadlıqdan məhrum etmə cəzası saxlanılmış, hökm qalan hissədə dəyişdirilmədən saxlanılmışdır.

Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının 27 avqust 2019-cü il tarixli qərarından məhkum Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu kassasiya şikayəti verərək ona təyin edilmiş cəzanı yüngülləşdirməklə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qərarının bu əsasla dəyişdirilməsini xahiş etmişdir.

Məhkum Q.N.Məhərrəmov kassasiya şikayətini onunla əsaslandırılmışdır ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsi onun barəsindəki cinayət işinin bütün hallarını düzgün araşdırmayaraq onun cəzasını yüngülləşdirilən halları nəzərə almadan barəsində ədalətsiz qərar qəbul etmişdir. Məhkum həmin şikayətində ağır sosial durumda olan anasının həm də xəstə olmasını qeyd edərək və bu hala əsaslanaraq ona yüngül cəza təyin edilməsini xahiş etmişdir.

Göründüyü kimi, məhkum Q.N.Məhərrəmovun kassasiya şikayətinin əsas dəlili ondan ibarət olmuşdur ki, məhkəmələr onun barəsində cəza tədbiri seçərkən cəzanı yüngülləşdirən halları kifayət qədər nəzərə almamış və ona bu hallara uyğun olmayan ağır cəza təyin edilmişdir. Bununla da, məhkum apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən çıxarılmış qərarın dəyişdirilməli olması haqqında tələbini CPM-nin 416.1.21-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halla əlaqələndirmişdir.

CPM-nin 416.1.21-ci maddəsinin tələblərinə görə isə, məhkəmə məsuliyyəti ağırlaşdıran və ya yüngülləşdirən halları nəzərə almadan cəza təyin etdikdə kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək və ya dəyişdirmək hüququna malikdir.

Məhkəmə kollegiyası məhkumun müraciətini kassasiya qaydasında baxılmalı olan müraciət kimi görmüş və buna görə Q.N.Məhərrəmovun barəsindəki cinayət işinin

materiallarını, o cümlədən yekun məhkəmə aktlarını yoxlayıb aşağıdakılar qeyd etmişdir.

Cinayət-prosessual qanunvericiliyinin tələblərinə görə, sübutların araşdırılması və qiymətləndirilməsi birinci və apellyasiya instansiyaya məhkəməsinin səlahiyyətlərinə aiddir, sübutların araşdırılması dedikdə isə təkcə məhkəmə iclasında prosessual statusa malik olan şəxslərin dindirilmələri, ekspertizaların təyin edilib keçirilməsi, sübut əhəmiyyətli sənədlərin tələb olunub alınması və tədqiq edilməsi və digər istintaq hərəkətlərinin aparılması deyil, həm də ibtidai araşdırma zamanı toplanmış sübutların elan olunması, onların qanuna müvafiq qaydada tədqiq edilməsi və qiymətləndirilməsi, bir sübutun digərinə münasibətdə üstünlüyünün müəyyən edilməsi və onların şəxsin hər hansı cinayətin törədilməsində təqsirli bilinməsi üçün kifayət edib-etməməsi başa düşülür.

Sübutların araşdırılması və qiymətləndirilməsi dedikdə isə, nəinki şəxsin ona istinad edilən cinayət əməlini törətməsini təsdiq və ya təkzib edən, həmçinin təqsirli bilinən şəxsin barəsində cəza tədbirinin seçilməsinə təsir edən halları da təsdiq edən sübutların araşdırılması və qiymətləndirilməsi başa düşülür. Yəni işə mahiyyəti üzrə baxan məhkəmənin vəzifəsidir ki, ədalət mühakiməsini həyata keçirərkən qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər məsələlərlə yanaşı həm də cəzanı yüngülləşdirən və ya ağırlaşdıran halların olub-olmaması məsələsini də araşdırsın, bu hallara dair müvafiq sübutları tədqiq etsin və təqsirkarın barəsində çıxarılmış hökmdə və ya digər yekun məhkəmə aktında məhz həmin sübutlara istinad etməklə cinayət törətmiş şəxsə bu və ya digər cəzanın təyin edilməsini əsaslandırсын. Əks halda yalnız maddi hüquq normalarının tələblərinə əsaslanmaqla şəxsin barəsində hər hansı cəza tədbirinin seçilməsi qanuni və ədalətli hesab edilə bilməz.

Əvvəla, Q.N.Məhərrəmovun barəsindəki hökmdən görünür ki, birinci instansiyaya məhkəməsi təqsirləndirilən şəxs barəsində CM-nin 29,177.2.1, 29,177.2.2, 29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4-cü maddələri ilə cəza tədbiri seçərkən CM-nin 8, 41.2 və 58.3-cü maddələrinə istinad etməklə onun törətdiyi əməldən səmimi peşman olmasını cəzanı yüngülləşdirən hal kimi hesab etmiş və həm bu halı, həm də onun törətdiyi cinayət əməllərinin xarakterini və ictimai təhlükəlik dərəcəsini nəzərə alaraq ona göstərilən maddələrin sanksiyası həddində azadlıqdan

məhrum etmə cəzasının təyin edilməsini məqsədə müvafiq hesab etmişdir.

Cinayət işinin materiallarına əsasən, Q.N.Məhərrəmov onun barəsindəki Sabunçu Rayon Məhkəməsinin 20 may 2019-cu il tarixli hökmündən verdiyi apellyasiya şikayətində hökmün ləğv edilməsini, işə apellyasiya qaydasında yenidən baxılmasını və onun barəsində ədalətli qərar qəbul edilməsini xahiş etmişdir.

Apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə bu müraciəti məhkumun ona təyin olunmuş cəzanın yüngülləşdirilməsi barədə müraciət kimi qiymətləndirmişdir, baxmayaraq ki, apellyasiya şikayətində bununla bağlı hər hansı dəlil və belə dəlillərə uyğun tələb irəli sürülməmişdir.

Bununla belə, 27 avqust 2019-cu il tarixli məhkəmə iclasının protokoluna görə, apellyasiya şikayətlərinə məhkəmə baxışı iclasında məhkum Q.N.Məhərrəmov onun barəsindəki hökmün ədalətsiz olmasını və ona ağır cəza təyin edilməsini, zərərçəkmiş Ahmad Xəyalə Qoca qızı isə ona vurulmuş maddi zərərin ödənilməsinə görə həmin cəzanın yüngül olmasını bildirsələr də, apellyasiya instansiyası məhkəməsi həmin iclasda onların bu iddialarına uyğun olaraq nəinki heç bir araşdırma aparmamış, həmçinin qəbul etdiyi həmin tarixli qərarında da maddi hüquq normalarına istinad etməməklə bu dəlillərə cavab verməkdən yayınmış və yalnız CPM-nin müvafiq normalarına istinad etməklə Q.N.Məhərrəmovu CM-nin 326.1 və 326.2-ci maddələri ilə müddətin keçməsi ilə əlaqədar olaraq cəzanın təyin edilməli olmamasını əsaslandırmaqla kifayətlənmişdir.

Birinci instansiyaya məhkəməsi isə Q.N.Məhərrəmovu cəza təyin edərkən, hökmdə onun yalnız əməlidən səmimi peşman olmasını cəzanı yüngülləşdirən hal kimi nəzərə aldığını göstərmiş, lakin onun ittiham olunduğu cinayət əməllərinin əksəriyyətini (23 epizoddan 21 epizod üzrə) yetkinlik yaşına çatmayan dövrdə (məhkumun məhz 08 aprel 1999-cu il tarixdə anadan olması inandırıcı hesab edilsə) törətməsinə diqqət belə yetirməmişdir.

Bununla yanaşı, məhkəmə kollegiyası CPM-nin 419.1-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq məhkum Q.N.Məhərrəmovun kassasiya şikayətinin dəlillərindən asılı olmayaraq maddi və prosessual hüquq normalarının tətbiq edilməsini yoxlayarkən apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən aşağıdakı qanun pozuntularına yol verilməsini müəyyən etmişdir.

Əvvəla, cinayət işinin materiallarından görünür ki, Q.N.Məhərrəmovun barəsindəki cinayət işi mahiyyəti üzrə baxılması üçün birinci dəfə Binəqədi Rayon Məhkəməsinə göndərildikdən sonra, məhkəmə iş materiallarında təqsirləndirilən şəxsin həqiqətən Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu olmasını, onun məhz 08 aprel 1999-cu il tarixdə doğulmasını təsdiq edən hər hansı sübutların olmamasını müəyyən edərək hazırlıq iclasının 06 iyul 2018-ci il tarixli qərarı ilə işə baxılmasına xitam vermiş və cinayət işini ibtidai araşdırmaya prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora qaytarmışdır.

Bundan sonra da, ibtidai araşdırma orqanı tərəfindən Q.N.Məhərrəmovun şəxsiyyətinin və onun barəsindəki demoqrafik məlumatların düzgün müəyyən edilməsi istiqamətində faktiki olaraq heç bir araşdırma aparılmamış və əlavə istintaq zamanı özünü təqsirləndirilən şəxsin anası kimi təqdim edən yalnız Xəlilova Rəmziyyə Əsəd qızı şahid qismində dindirilmiş, sonuncu isə ifadələrində 1999-cu ilin yaz aylarında bərə ilə Türkmənistan Respublikasından Azərbaycan Respublikasına gələrkən oğlan uşağı doğduğunu, həmin vaxt Qurban bayramı olduğuna görə onun adını Qurban qoyduğunu, sonuncunun, məhkumun göstərdiyi kimi 08 aprel 1999-cu il tarixdə deyil, 04 aprel 1999-cu il tarixdə anadan olmasını, onun heç bir təhsil almadığını və “oğlunun” şəxsiyyətini təsdiq edən sənədin olmamasını bildirmişdir.

Buna baxmayaraq, Sabunçu Rayon Məhkəməsi tərəfindən özünü 08 aprel 1999-cu il tarixdə anadan olmuş Məhərrəmov Qurban Nəbi oğlu kimi təqdim etmiş şəxsin barəsindəki cinayət işi icraata qəbul edilərək mahiyyəti üzrə baxılmış və sonuncunun barəsində ittiham hökmü çıxarılmış, apellyasiya instansiyası məhkəməsi isə işdə olan belə mühüm çatışmazlıqlara və ziddiyyətlərə diqqət yetirməmişdir.

Halbuki, məhkəmələr CPM-nin 140.0.4-cü maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq Q.N.Məhərrəmovun heç olmasa yaş həddinin düzgün müəyyən edilməsi üçün məhkəmə-psixoloji və ya məhkəmə-tibbi ekspertizaları təyin edib keçirə bilərdilər. Bu isə ona görə lazım idi ki, istər cinayət, istərsə də cinayət-prosessual qanunvericiliyində bir çox məsələlərin, məsələn, prosesual hüquqların təmin edilməsi, ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi, cəza tədbirinin seçilməsi və sair məsələlərin həlli zamanı cinayət törətmiş şəxsin yetkinlik yaşına çatıb-çatmamasından asılı olaraq həmin məsələləri

tənzimləyən müxtəlif normalar və tələblər mövcuddur.

Həmin normaların ətraflı təsvir edilməsinə ehtiyac görməyərək məhkəmə kollegiyası yalnız onu qeyd etməyi lazım bilmişdir ki, CPM-nin 140.0.4-cü maddəsinə əsasən, cinayət prosesi gedirdə zərər çəkmiş, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müəyyən yaş həddinə çatması haqqında sənədləri olmadıqda yaşın müəyyən edilməsi tibb və psixologiya sahəsində ekspertlərin rəyi ilə müəyyən edilə bilər.

Lakin, belə ekspertizalar (məhkəmə-psixoloji və məhkəmə-tibbi) həm ibtidai araşdırma zamanı, həm də məhkəmələr tərəfindən təyin olunub keçirilməmiş və apellyasiya instansiyası məhkəməsi məhkumun 08 aprel 1999-cu il tarixdə anadan olması faktı ilə razılaşaraq nəzərə almamışdır ki, belə olduğu təqdirdə Q.N.Məhərrəmovun ittiham olunduğu cinayət əməllərinin çoxu (23 epizoddan 21 epizod üzrə) onun tərəfindən yetkinlik yaşına çatmadığı dövrdə törədilmiş və buna görə də onun apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış və məhkəmə baxışı iclaslarında müdafiəçiyə malik olmaq hüququ məcburi olmuşdur.

Q.N.Məhərrəmovun qeyd edilən 21 epizod üzrə cinayət əməllərini yetkinlik yaşına çatmadığı dövrdə törətməsi onun haqqında olan 20 may 2019-cu il tarixli hökmə yanaşı həmçinin Paşayev Çingiz Əbdül oğlunun və Şahsuvarov Zaur Yaşar oğlunun məhkum olunmalarına dair Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin 19 dekabr 2017-ci il tarixli hökmü ilə də təsdiq edilir. Həmin hökmə Ç.Ə.Paşayev digər maddələrlə yanaşı həm də yetkinlik yaşına çatmamış Z.Y.Şahsuvarovu və digərini (burada Q.N.Məhərrəmov nəzərdə tutulur) cinayətkar qrupa cəlb etdiyinə görə CM-nin 170.3-cü maddəsi ilə də təqsirli bilinib məhkum edilmişdir.

Belə olan halda, Q.N.Məhərrəmovun apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasında müdafiəçidən imtina etməsi aşağıda göstərilən hallara və Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, Azərbaycanın qoşulduğu beynəlxalq müqavilələrin, prosesual qanunvericiliyin tələblərinə əsasən qəbul edilə bilməzdi və apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən məsələnin bu cür həll edilməsi məhkumun müdafiə hüququnun kobud şəkildə pozulması ilə nəticələnmişdir.

Belə ki, cinayət işinə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin hakimi F.Qasımova Q.N.Məhərrəmov tərəfindən ünvanlanmış və

printerdə çap olunmuş, tarixsiz aşağıdakı məzmununda ərizə əlavə edilmişdir (cild 8, i.v.299):

“Məhkəmə baxışı iclasında müdafiəçiyə ehtiyacım yoxdur. Hüquqlarımı özüm müdafiə edəcəm. Bu mənim maddi vəziyyətimlə əlaqədar deyil.”

Ərizənin mətn hissəsindən sonra imza icra edilmiş, lakin “tarix” sözü yazılmış hissəsində heç bir tarix göstərilməmişdir.

İşdən görüldüyü kimi, apellyasiya instansiyası məhkumun bu ərizəsində göstərilmiş müraciətini təmin etmiş və onun barəsindəki olan cinayət işinə müdafiəçinin iştirakı olmadan baxaraq yekun qərar qəbul etmişdir.

Məhkəmə kollegiyası onu da qeyd etmişdir ki, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin 27 avqust 2019-cu il tarixli protokoluna görə, apellyasiya şikayətlərinə məhkəmə baxış iclasında sədrlik edən hakim tərəfindən Q.N.Məhərrəmov hüquq və vəzifələri izah olunarkən ona müdafiəçinin iştirakı ilə əlaqədar sual verilmiş və məhkum bildirmişdir ki, məhkəmə baxış iclasında müdafiəçiyə ehtiyacı yoxdur. Görüldüyü kimi, apellyasiya şikayətlərinə artıq mahiyyəti üzrə baxılarkən təqsirləndirilən şəxs həmin iclasda deyil, artıq keçirilmiş ilkin baxış iclasında müdafiəçiyə ehtiyacının olmamasını bildirmiş və belə qeyri-müəyyənliyə yol verilməsinə baxmayaraq protokol iş üzrə sədrlik edən hakim və məhkəmə iclas katibi tərəfindən imzalanaraq cinayət işinə bu şəkildə əlavə olunmuşdur.

Məhkəmə kollegiyasının fikrincə, bu hal bir daha Q.N.Məhərrəmovun müdafiəçidən imtinasını öz təşəbbüsü ilə və könüllü olaraq etməsini şübhə altına alır.

Göstərilən ərizəyə münasibətini bildirərək məhkəmə kollegiyası qeyd etmişdir ki, hətta orta təhsil almamış, hüquqdan anlamı belə olmayan, heç bir ictimai faydalı əməklə məşğul olmamış, təqdim etdiyi məlumatlara görə ağır maddi vəziyyətinə görə özünün müdafiəçi seçmək və onunla müqavilə bağlamaq imkanı olmayan Q.N.Məhərrəmovun öz hüquqlarını özü tərəfindən müdafiə etməsi qabiliyyətində olması, yuxarıda göstərilən ərizənin isə onun tərəfindən könüllü olaraq və öz təşəbbüsü ilə yazması inandırıcı görünür və iş materiallarına əsasən, bu halları görən həm ibtidai araşdırma orqanı, həm də birinci və kassasiya instansiyası məhkəmələri, apellyasiya instansiyası məhkəməsindən fərqli olaraq, məhz qeyd edilən hallara əsaslanaraq onun dövlət hesabına müdafiəçi ilə təmin edilməsi haqqında qərarlar qəbul etmişlər.

Bu baxımdan məhkəmə kollegiyası hesab edir ki, müəyyən edilmiş yuxarıda göstərilən hallara görə, apellyasiya instansiyası məhkəməsinin də vəzifəsi idi ki, hökmdən verilmiş apellyasiya şikayətlərinə əsasən iş baxarkən, CPM-nin 397.2-ci maddəsinin tələblərinə müvafiq olaraq, bu şikayətlərin dəlillərindən asılı olmayaraq, bütün şübhəli məqamların aradan qaldırılması istiqamətində lazımı araşdırmalar aparsın, digər tərəfdən isə - cinayət prosesinin bütün iştirakçılarının, o cümlədən təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququ da daxil olmaqla öz hüquqlarından səmərəli istifadə etmələri üçün şərait və imkanlar yaratsın. Tək apellyasiya instansiyası məhkəməsinin deyil, bütün instansiyası məhkəmələrinin bu vəzifəsi Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, beynəlxalq müqavilələrin və milli qanunvericiliyin tələblərindən, habelə İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin və Ali Məhkəmənin hüquqi mövqelərindən irəli gəlir.

Belə ki, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının (bundan sonra mətdə Konstitusiyanın) 12-ci maddəsinin I hissəsi insan və vətəndaş hüquqlarının və azadlıqlarının təmin edilməsini dövlətin ali məqsədi olduğunu təsbit edir.

Dövlət hər kəsin hüquqlarının və azadlıqlarının müdafiəsinə təminat verir.

Hər kəsin hüquq və azadlıqlarının dövlət tərəfindən müdafiəsinə təminat verən Konstitusiyası müddəaları, həmçinin cinayət törətməkdə təqsiri olmayan şəxslərin cinayət prosesini həyata keçirən orqanların vəzifəli şəxslərinin və ya hakimlərin özbaşına hərəkətləri ilə qanunsuz şübhə altına alınmasının, ittiham və ya məhkum edilməsinin yol verilməz olduğunu ehtiva edir.

Konstitusiyanın 61-ci maddəsinin I-III hissələrində təsbit edilmişdir ki, hər kəsin yüksək keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququ vardır. Qanunla nəzərdə tutulmuş hallarda hüquqi yardım ödənişsiz, dövlət hesabına göstərilir. Hər bir şəxsin səlahiyyətli dövlət orqanları tərəfindən tutulduğu, həbsə alındığı, cinayət törədilməsində ittiham olunduğu andan müdafiəçinin köməyindən istifadə etmək hüququ vardır.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Baş Məclisi tərəfindən 16 dekabr 1966-cı il tarixdə qəbul etdiyi 2200A(XX1) sayılı “Vətəndaş və Siyasi Hüquqlar Haqqında Pakt”ın 14-cü maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən, bütün şəxslər məhkəmə və tribunal qarşısında bərabərdir. Hər kəs ona qarşı

irəli sürülən hər hansı cinayət ittihamına baxılarkən, yaxud hər hansı bir mülki prosesdə onun hüquq və vəzifələri müəyyənləşdirilərkən işinə qanun əsasında yaradılmış səlahiyyətli, müstəqil və qərəzsiz məhkəmə tərəfindən ədalətlə və açıq baxılması hüququna malikdir. Demokratik cəmiyyətdə mətbuat və ictimaiyyət əxlaq, ictimai asayiş, yaxud dövlət təhlükəsizliyi mülahizələrinə görə, yaxud tərəflərin şəxsi həyatlarının mənafeyi tələb etdikdə, yaxud məhkəmənin fikrincə ciddi zərurət olduqda — açıq məhkəmənin ədalət məhkəməsinə poza biləcəyi xüsusi hallarda — məhkəmə baxışına bütövlükdə, yaxud onun bir hissəsinə buraxılmaya bilər; lakin yetkinliyə çatmamışların mənafeyinin tələb etdiyi, yaxud işin evlənməyə, yaxud uşaqlar üzərində qəyyumluq mübahisələrinə aid olduğu hallar istisna edilməklə, cinayət, yaxud mülki işlərə dair hər bir məhkəmə qərarı açıq olmalıdır.

Həmin maddənin 3-cü bəndinin “b” və “d” altbəndlərinin tələblərinə görə, hər kəsin ona qarşı irəli sürülən hər hansı cinayət ittihamına baxılarkən, tam bərabərlik əsasında özünü müdafiəyə hazırlamaq üçün kifayət qədər vaxt və özünün seçdiyi müdafiəçi ilə əlaqə saxlamaq imkanına, özünün iştirakı ilə mühakimə olunmaq və özünü şəxsən, yaxud özünün seçdiyi müdafiəçi vasitəsilə müdafiə etmək, əgər müdafiəçisi yozdursa, bu hüququ haqqında xəbərdar edilmək və ədalət məhkəməsinin, mənafeyi tələb etdiyi bütün hallarda təyin olunmuş müdafiəçiyə və müdafiə haqqını ödəmək üçün kifayət qədər vəsaiti olmadığı hallarda pulsuz müdafiəçiyə malik olmaq hüquqları vardır.

“İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların müdafiəsi haqqında” Avropa Konvensiyasının (bundan sonra mətdə Konvensiyanın) 6-cı maddəsinin 1-ci bəndinə əsasən, hər kəs, onun mülki hüquq və vəzifələri müəyyən edilərkən və ya ona qarşı hər hansı cinayət ittihamı irəli sürülərkən, qanun əsasında yaradılmış müstəqil və qərəzsiz məhkəmə vasitəsilə, ağlabatan müddətdə işinin ədalətli və açıq araşdırılması hüququna malikdir. Məhkəmə qərarı açıq elan edilir, lakin demokratik cəmiyyətdə əxlaq, ictimai qayda və ya milli təhlükəsizlik maraqları naminə, həmçinin yetkinlik yaşına çatmayanların maraqları və ya tərəflərin şəxsi həyatının müdafiəsi bunu tələb etdikdə, yaxud məhkəmənin fikrincə, aşkarlığın ədalət mühakiməsinin maraqlarını poza biləcəyi xüsusi hallar zamanı ciddi zərurət olduqda mətbuat və ictimaiyyət bütün proses boyu və ya

onun bir hissəsində məhkəmə iclasına buraxılmaya bilər.

Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “c” altbəndinin tələblərinə görə, cinayət törətməkdə ittiham olunan hər kəs şəxsən və ya özünün seçdiyi müdafiəçi vasitəsilə özünü müdafiə etmək və ya müdafiəçisinin xidmətini ödəmək üçün vəsaiti kifayət etmədiyi zaman, ədalət mühakiməsinin maraqları tələb etdikdə belə müdafiədən pulsuz istifadə etmək hüququna malikdir.

Qanunçuluq prinsipi təsbit edilmiş CPM-nin 10.1-ci maddəsinin tələblərinə görə, məhkəmələr və cinayət prosesinin iştirakçıları Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, bu Məcəllənin, Azərbaycan Respublikasının digər qanunlarının, habelə Azərbaycan Respublikasının tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrin müddəalarına ciddi əməl etməlidirlər.

CPM-nin 12.1 və 12.3-cü maddələrinə görə, cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar cinayət prosesində iştirak edən bütün şəxslərin Konstitusiya ilə təsbit edilmiş insan və vətəndaş hüquq və azadlıqlarına riayət olunmasını təmin etməlidirlər.

CPM-nin 19.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuşdur ki, cinayət təqibi gedişində təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya məhkəmə zərər çəkmiş, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxslərin keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququnu təmin etmək üçün tədbirlər görməlidir.

CPM-nin 19.4.4.3 və 19.4.4-cü maddələrinin tələblərinə görə, cinayət prosesini həyata keçirən orqan şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin bu Məcəllədə nəzərdə tutulmuş hallarda və qaydada öz müdafiəsini hazırlamaq üçün kifayət qədər vaxt vermək və imkan yaratmaq və şəxsən və ya özünün seçdiyi müdafiəçi vasitəsi ilə müdafiə olunmaq, yaxud müdafiəçisinin haqqını ödəmək üçün kifayət qədər vəsaiti olmadıqda, pulsuz hüquqi yardım almaq hüquqlarını təmin etməlidir.

Yuxarıda qeyd edildiyi kimi, işə baxan məhkəmələr, o cümlədən apellyasiya instansiyası məhkəməsi müəyyən olunmuş hesab etmişlər ki, Q.N.Məhərrəmov 08 aprel 1999-cu il tarixdə anadan olmuş və ona ittiham olunmuş cinayətlərin əksəriyyətini 2015-2016-cı illərdə, yəni yetkinlik yaşına çatmadığı dövrdə törətmişdir.

CPM-nin 428.2-ci maddəsinə əsasən cinayət prosesində yetkinlik yaşına çatmayanlar dedikdə, cinayətin törədilməsi anıadək on səkkiz yaşına çatmamış şəxslər başa düşülür.

CPM-nin 92.3.5-ci maddəsi isə imperativ şəkildə tələb edir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs cinayəti törədərkən yetkinlik yaşına çatmadıqda müdafiəçinin cinayət prosesində iştirakı təmin olunmalıdır.

CPM-nin 92.6-cı maddəsinə əsasən, cinayət prosesində müdafiəçinin məcburi iştirakını cinayət prosesini həyata keçirən orqan təmin edir.

CPM-nin 92.12-ci maddəsində müəyyən edilmişdir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçidən imtina etməsi protokolda göstərilir. Təhqiqatçı, müstəntiq, prokuror və ya məhkəmə müdafiəçidən imtinanı yalnız o halda qəbul edir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs bu barədə ərizəni öz təşəbbüsü ilə könüllü və müdafiəçinin və ya müdafiəçi qismində təyin olunacaq vəkilin iştirakı ilə vermiş olsun. İşə məhkəmədə baxılarkən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs müdafiəçidən imtina etdikdə bu barədə məlumat məhkəmə iclasında elan olunur. Hüquqi yardım ödəmək üçün vəsaitin olmaması üzündən, habelə bu Məcəllənin 92.3.2-92.3.5, 92.3.8, 92.3.12, 92.3.13 və 92.3.16-cı maddələrində nəzərdə tutulmuş hallarda şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçidən imtina etməsi qəbul olunmur, ona müdafiəçi məcburi təyin olunur və ya müdafiəçisi qismində təyin olunmuş vəkilin səlahiyyətləri saxlanılır.

Əvvəla, Q.N.Məhərrəmovun adından naməlum şəxs tərəfindən və naməlum şəraitdə tərtib edilmiş tarixsiz ərizədən görünür ki, həmin dövrdə təqsirləndirilən şəxs statusunda olmuş N.Q.Məhərrəmovun müdafiəçidən imtina etməsində müdafiəçi və ya müdafiəçi qismində təyin olunacaq vəkil iştirak etməmiş, bu imtinanı əks etdirən ayrıca protokol isə cinayət işinin materiallarında mövcud deyil.

Prosessual qanunvericilikdə göstərilən bu tələblərə mütləq şəkildə əməl edilməli olması həmçinin Azərbaycan Respublikası Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun “Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 92.12-ci maddəsinin bəzi müddələrinin şərh edilməsinə dair” 20 may 2011-ci il tarixli Qərarında əksini tapmış hüquqi mövqedən də irəli gəlir.

Müdafiəçidən imtina olunmasının şərtləri ilə əlaqədar Konstitusiyaya Məhkəməsinin Plenumu həmin Qərarında qeyd etmişdir ki, müdafiə hüququ şəxsin qanuni maraqlarının təminatı ilə yanaşı, həm də ədalət mühakiməsi maraqlarının təminatıdır, sosial dəyərdir. Hər kəsin hüquqi yardım almaq hüququnun təmin edilməsi ilə bağlı

yaranan hüquq münasibətləri özündə ictimai maraqları əks etdirdiyi üçün dövlətin bu sahədə üzərinə düşən konstitusiyaya öhdəliklərinin yerinə yetirilməsinə dəlalət edir. Bu isə dövlət tərəfindən zərurət olduqda şəxsin hüquqlarının müdafiəsi üçün pozitiv tədbirlərin görülməsini tələb edir.

Bu mənada təqsirləndirilən şəxsin yüksək hüquqi yardım almaq hüququnun təmin edilməsinin zəruriliyi işin hallarının tam, obyektiv və hərtərəfli araşdırılmasına xidmət edir və nəticədə ədalət mühakiməsinin səmərəli həyata keçirilməsinə yönəlmişdir. Belə ki, yüksək keyfiyyətli hüquqi yardım almaq hüququ şəxsin hüquq və azadlıqlarının, həmçinin qanuni mənafələrinin müdafiəsinin təmin edilməsi ilə yanaşı, ədalət mühakiməsinin tərəflərin bərabərliyi və çəkişmə prinsipləri əsasında həyata keçirilməsinin başlanğıc şərti kimi qiymətləndirilməlidir (Konstitusiyanın 127-ci maddəsinin IV və VII hissələri).

Cinayət-prosessual qanunvericiliyə əsasən, müdafiəçidən imtina şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin “öz təşəbbüsü ilə könüllü” həyata keçirilməlidir. Bu ifadəni təşkil edən sözlər bir-biri ilə qarşılıqlı vəhdətdədir. Yəni imtina təşəbbüsü istənilən halda şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs tərəfindən irəli gəlməlidir (iradəsindən asılıdır). Başqa sözlə, cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar tərəfindən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə müdafiəçidən imtina barəsində hər hansı təklif yolverilməzdir. Bundan başqa, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin qərarının könüllülüyünə hər hansı təsir (psixi və ya fiziki) qeyri-qanunidir.

Könüllülük eyni zamanda məcburi imtinanın yolverilməzliyi deməkdir. Cinayət prosesini həyata keçirən orqan müdafiəçidən imtina məsələsinə baxarkən müəyyən etməlidir ki, müdafiəçidən və ya hüquqi yardım almaq hüququndan imtina məcburi olmamışdır.

Şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin iradəsi CPM-nin 92.12-ci maddəsinin tələblərinə görə, ərizə ilə ifadə olunmalıdır. Ərizə dedikdə, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxs tərəfindən şəxsən yazılmış və imzalanmış sənəd başa düşülür. Bununla qanunverici belə hallarda sükutla ifadə olunan imtinanın yolverilməzliyini göstərmişdir. Həmin ərizənin mövcudluğu eyni zamanda müdafiəçidən imtinanın məcburliliyinin qarşısını alan təminat kimi hesab olunmalıdır. Könüllülüyün digər bir təminatı isə müdafiəçinin və ya müdafiəçi qismində təyin olunacaq vəkilin imtina prosedurunda iştirakıdır.

Konstitusiyanın 61-ci maddəsinin III hissəsində təsbit olunmuş hüququn ədalət mühakiməsinin səmərəliliyi üçün əhəmiyyətini nəzərə alaraq Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu eyni zamanda hesab etmişdir ki, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçiyə malik olmaq hüququnun həyata keçirilməməsi faktı cinayət prosesini həyata keçirən orqanlardan bir sıra prosessual hərəkətləri etməyi tələb edir. Belə ki, CPM-nin 19.4.2-ci maddələrinə əsasən, cinayət prosesini həyata keçirən orqan şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxslərə onların hüquqlarını izah etməlidirlər.

Bu mənada izah şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsi onun hüquqları haqqında təkcə məlumatlandırmaqdan ibarət deyil, habelə konkret prosessual hüquqların məzmununun açıqlanması, şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin qəbul edəcəyi qərarın mümkün nəticələri haqqında xəbərdar olunmasıdır. Adıçəkilən orqanların bu hərəkətləri protokolda öz əksini tapmalıdır. Avropa Məhkəməsinin artıq formalaşmış hüquqi mövqeyinə görə, şəxs Konvensiyanın 6-cı maddəsində nəzərdə tutulan hüquqlardan sükutla öz əməlləri (hərəkətləri və ya hərəkətsizliyi) vasitəsilə imtina edərkən şüurlu şəkildə öz imtinasının nəticələrini qabaqcadan görməlidir (İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin (bundan sonra mətnə Avropa Məhkəməsinin) “Talat Tunç Türkiyəyə” qarşı iş üzrə 27 mart 2007-ci il tarixli Qərarı, §59; Avropa Məhkəməsinin “Panovits Kiprə qarşı” iş üzrə 11 dekabr 2008-ci il tarixli Qərarı, §68; Avropa Məhkəməsinin “Pişalnikov Rusiyaya qarşı” iş üzrə 24 sentyabr 2009-cu il tarixli Qərarı, §77).

Yuxarıda göstərilənlərə əsasən, Konstitusiya Məhkəməsinin Plenumu belə nəticəyə gəlmişdir ki:

- CPM-nin 92.3-cü maddəsinə əsasən şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçi ilə məcburi təmin olunması cinayət prosesini həyata keçirən orqanların mülahizəsindən asılı deyildir. Müdafiəçinin məcburi iştirakı həmin Məcəllənin 92.3.1-ci maddəsinə müvafiq olaraq şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin tələb etdiyi halda, Məcəllənin 92.3.2-92.3.13-cü maddələrində göstərilən hallarda isə şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsin tələb edib-etməməsindən asılı olmayaraq cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar tərəfindən təmin edilməlidir.

- ədalət mühakiməsinin maraqları tələb etdiyi hallarda cinayət prosesini həyata keçirən orqanlar cinayət işinin və ya məhkəməyədək

sadələşdirilmiş icraat materiallarının konkret hallarını nəzərə alaraq (cinayətin xarakterini və ictimai təhlükəlilik dərəcəsini, təyin edilə biləcək cəzanın ağırlığını, işin mürəkkəbliyini və s.) CPM-nin 92.3-cü maddəsində nəzərdə tutulmayan hallarda da şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə müdafiəçi təyin edə bilərlər.

- CPM-nin 92.12-ci maddəsində nəzərdə tutulan müdafiəçidən imtina edilməsi qaydası həmin Məcəllənin 92.3.1, 92.3.6, 92.3.7, 92.3.9-92.3.11-ci maddələrinə müvafiq olaraq şübhəli və ya təqsirləndirilən şəxsə təyin edilmiş müdafiəçidən, habelə ədalət mühakiməsinin maraqları tələb etdiyinə görə cinayət prosesini həyata keçirən orqanın mülahizəsi əsasında təyin edilmiş müdafiəçidən imtina etməsi hallarına şamil edilir.

“Puatrimol Fransaya qarşı” iş üzrə 23 noyabr 1993-cü il tarixli Qərarında Avropa Məhkəməsi qeyd etmişdir ki, hər bir təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçi ilə səmərəli müdafiə olunmaq hüququ ədalət mühakiməsinin əsas cəhətlərindən biridir (§34). Təqsirləndirilən şəxsin müdafiəçisi həmçinin cinayət prosesinin qanuniliyinin təminatçısı kimi çıxış edə bilər (İnsan hüquqları üzrə Avropa Komissiyasının “Enslin, Baader və Raspe Almaniyaya qarşı” iş üzrə 08 iyul 1978-ci il tarixli Qərarı, 14 DR 64, səh. 114).

“Pakelli Almaniyaya qarşı” iş üzrə 25 aprel 1983-cü il tarixli Qərarında Avropa Məhkəməsi vurğulamışdır ki, Konvensiyanın 6-cı maddəsinin 3-cü bəndinin “c” altbəndi cinayət törədilməsində təqsirləndirilən şəxsin üç hüququna zəmanət verir: şəxsən özünü müdafiə etmək, özü tərəfindən seçdiyi müdafiəçiyə malik olmaq və müəyyən şərtlərlə pulsuz müdafiəçiyə malik olmaq... Özünü şəxsən müdafiə etmək istəməyən hər bir təqsirləndirilən şəxs özü tərəfindən seçdiyi müdafiəçinin xidmətlərindən istifadə etmək imkanına malik olmalıdır; müdafiəçinin xidmətini ödəmək üçün vəsaiti kifayət etmədiyi zaman ədalət mühakiməsinin maraqları naminə müdafiəçi ona pulsuz təqdim olunmalıdır (§ 31).

“Ədalət mühakiməsinin həyata keçirilməsi zamanı «İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların müdafiəsi haqqında» Avropa Konvensiyası müddəalarının və İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin presedentlərinin tətbiqi haqqında” Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi Plenumunun 30 mart 2006-cı il tarixli 5 sayılı Qərarının 12-ci bəndində məhkəmələrin nəzərinə çatdırılmışdır ki, müdafiə hüququ

demokratik cəmiyyətdə ədalətli məhkəmə baxışının ayrılmaz tərkib hissəsidir. Konvensiya cinayət törətməkdə təqsirləndirilən şəxsə müdafiəsi üçün üç üsuldən istifadə etməyə imkan verir: özünü şəxsən müdafiə etmək; özünün seçdiyi müdafiəçiyə malik olmaq; müəyyən hallarda pulsuz təyin olunmuş müdafiəçidən istifadə etmək. Zəruri hallarda hüquqi yardım göstərilməsi dövlət hesabına təmin olunmalıdır.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının, yuxarıda göstərilən beynəlxalq və milli qanunvericiliyinin prosessual normalarında nəzərdə tutulmuş tələbləri, İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinin, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyası Məhkəməsinin Plenumunun hüquqi mövqelərini və Ali Məhkəmənin Plenumunun tövsiyələrini cinayət işinin materialları ilə birgə müqayisəli şəkildə nəzərə alaraq məhkəmə kollegiyası belə qənaətə gəlmişdir ki, ona ittiham olunmuş cinayətlərin əksəriyyətini yetkinlik yaşında törətmiş, lakin apellyasiya icraatı zamanı naməlum şəxs tərəfindən naməlum tarixdə yazılmış müdafiəçidən imtina etməsi haqqında tarixi göstərilməyən ərizə ilə apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hakiminə müraciət etmiş məhkum Q.N.Məhərrəmovun, digər icraatlar kimi, apellyasiya icraatı zamanı da müdafiəçi ilə təmin edilməsinin məcburi olmasına baxmayaraq, müdafiəçinin iştirakı olmadan apellyasiya şikayətlərinə ilkin və məhkəmə baxışı iclaslarında işə baxmış apellyasiya instansiyası məhkəməsi tərəfindən təqsirləndirilən şəxsin müdafiə hüququ kobud şəkildə pozulmuşdur.

Belə hal isə CPM-nin 416.1.18-ci maddəsində apellyasiya instansiyası məhkəməsinin qəbul etdiyi qərarın kassasiya qaydasında ləğv edilməsini şərtləndirən əsas kimi nəzərdə tutulmuşdur.

CPM-nin 416.1.18-ci maddəsinin tələblərinə görə, məhkəmə bu Məcəllənin müddəalarına müvafiq olaraq dövlət ittihamçısının, xüsusi ittihamçının, təqsirləndirilən şəxsin, onun müdafiəçisinin və ya tərcüməçinin iştirakı məcburi olduğu halda cinayət işinə, məhkəməyədək sadələşdirilmiş icraatın materiallarına və ya xüsusi ittiham qaydasında şikayətə həmin şəxslərin iştirakı olmadan baxdıqda kassasiya instansiyası məhkəməsi apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hökm və ya qərarını kassasiya qaydasında ləğv etmək hüququna malikdir.

Bu baxımdan məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya şikayətlərinə ilkin və məhkəmə baxışı iclaslarında Q.N.Məhərrəmovun

müdafiə hüququ kobud şəkildə pozulduğundan onun CM-nin 29,177.2.1, 29,177.2.2, 29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4, 326.1 və 326.2-ci maddələri ilə təqsirli bilinib məhkum olunmasına dair cinayət işi üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasının 14 avqust 2019-cu il tarixli və həmin şikayətlərə məhkəmə baxışının 27 avqust 2019-cu il tarixli qərarları ləğv edilməli və cinayət işi apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclası mərhələsindən yenidən baxılması üçün Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə göndərməlidir.

Eyni zamanda məhkəmə kollegiyası hazırkı mərhələdə Q.N.Məhərrəmovun CM-nin 29,177.2.1, 29,177.2.2, 29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4-cü maddələri ilə təyin edilmiş cəzanın hər hansı qaydada yüngülləşdirilməsi üçün əsaslar görmür və buna görə onun bununla bağlı kassasiya şikayətinin təmin edilməsini mümkün bilmir.

Beləliklə, məhkəmə kollegiyası kassasiya şikayətinin təmin edilməsi haqqında məhkum Q.N.Məhərrəmovun və onun müdafiəçisi R.İ.Abdıyevin, həmin şikayətlərin təmin edilməməsi, lakin apellyasiya instansiyası məhkəməsinin hazırkı iş üzrə qəbul etdiyi qərarın ləğv edilməsi və işin yeni apellyasiya baxışına təyin edilməsi barədə dövlət ittihamçısının çıxışlarını dinləyərək belə nəticəyə gəlmişdir ki, apellyasiya şikayətlərinə ilkin və məhkəmə baxışı iclaslarında Q.N.Məhərrəmovun müdafiə hüququ kobud şəkildə pozulduğundan onun CM-nin 29,177.2.1, 29,177.2.2, 29,177.2.3, 177.2.1, 177.2.2, 177.2.3, 177.2.4, 326.1 və 326.2-ci maddələri ilə təqsirli bilinib məhkum olunmasına dair cinayət işi üzrə Bakı Apellyasiya Məhkəməsinin Cinayət Kollegiyasının apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclasının 14 avqust 2019-cu il tarixli və həmin şikayətlərə məhkəmə baxışının 27 avqust 2019-cu il tarixli qərarları ləğv edilməli və cinayət işi apellyasiya şikayətlərinə ilkin baxış iclası mərhələsindən yenidən baxılması üçün Bakı Apellyasiya Məhkəməsinə göndərməlidir.

Məhkəmə kollegiyası hesab etmişdir ki, apellyasiya şikayətlərinə təkrar baxılması zamanı hazırkı qərarla təsvir edilmiş bütün ziddiyyətli hallara aydınlıq gətirilməli və yol verilmiş hüquq pozuntuları qanunda nəzərdə tutulmuş qaydada aradan qaldırılmalı, o cümlədən Q.N.Məhərrəmovun müdafiə hüququnun səmərəli şəkildə həyata keçirilməsi təmin edilməlidir.

MƏQALƏLƏR

*Müzəffər Ağazadə,
Azərbaycan Respublikasının
əməkdar hüquqşünası*

MƏNTİQƏ GÖRƏ “HƏ”, QANUNA GÖRƏ “YOX”.

Əmək pensiyasına çıxdıqdan sonra qanunlarda, o cümlədən maraq dairəmdə xüsusi yer tutan cinayət və cinayət-prosessual qanunvericilikdə baş verən bütün dəyişiklikləri müntəzəm izləmək imkanlarım nisbətən azalmışdır. Bununla bərabər hesab edirdim ki, əvvəllər mətbuat orqanlarında dərc edilən yazılarımın bir neçəsində ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurmadan ibarət əməllərin (o cümlədən yol hərəkəti və nəqliyyat vasitələrinin istismarı ilə bağlı) cinayət məsuliyyəti yaradıb-yaratmaması, tövsifi, həmin əməllərə görə əsas və əlavə cəzaların tətbiqi və həddi məsələlərində kifayət qədər problemlər vardır. Yazılarımda bu sahədəki problemlərin aradan qaldırılmasına kömək edəsi təkliflərimi də vermişdim. 2017-ci ildə ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurmadan bəhs edən Azərbaycan Respublikası CM-nin 131.1-ci maddəsinin qanunverici orqan tərəfindən dekriminallaşdırıldığını eşitdikdə güman etdim ki, həmin kateqoriyalı əməllərlə bağlı bütün problemlər öz həllini tapmış oldu. Demə nəticə çıxartmağa tələmişəm.

Belə ki, bu yaxınlarda tez-tez polemikalarda bulunduğum vəkillərdən biri mənə müraciət edərək bildirdi ki, şəxsin yol-nəqliyyat hadisəsi törətməsi zamanı zərərçəkmişin sağlamlığına az ağır zərər dəyməsi ilə yanaşı mülkiyyətində olan avtomaşın da əzilmişdir. İbtidai araşdırma aparılması gedişində hadisəni törətmiş şəxs zərərçəkmişlə barışmış və ona dəyən maddi ziyanı tam ödəmişdir. Mövcud qanunvericiliyə görə belə vəziyyətdə cinayət işinin icraatına elə ibtidai araşdırma dövründə xitam verilməsi mümkündürmü? Yoxsa şəxs mütləq məhkəməyə verilməli və yalnız məhkəmənin qərarı ilə işin icraatına CM-nin 263-cü maddəsinin "Qeydinə" əsasən xitam verilməlidir?

Dərhal cavab verdim ki, ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma üstündə cinayət məsuliyyətindən bəhs edən CM-nin 131.1-ci maddəsi Azərbaycan Respublikasının 2017-ci il 20 oktyabr tarixli Qanunu ilə dekriminallaşdırıldığından belə hallarda ümumiyyətlə cinayət təqibi başlanma bilməz, başlanmış cinayət işinin icraatına isə istənilən mərhələdə, o cümlədən ibtidai araşdırma mərhələsində xitam verilməlidir. Bu zaman zərərçəkmişə dəymiş maddi ziyanın ödənilib-ödənilməməsinin də əhəmiyyəti yoxdur. Zərərçəkmiş şəxsə dəymiş ziyanın ödənilməməsi hallarında həmin ziyanı mülki-məhkəmə icraatı qaydasında tələb oluna bilər.

Sözsüz ki, qoyulan suala cavab verərkən mən məntiqin tələbini əsas götürmüşdüm. Bir halda ki, ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurulması ilə bağlı əməllər hazırda cinayət məsuliyyəti yaratmır, belə əməllər üstündə cinayət işi başlanma bilməz, başlanmış cinayət işinin icraatına isə xitam verilməlidir. Belə hallarda yalnız zərərçəkmişin sağlamlığına yetirilən zərərin dərəcəsi, yəni zərərin az ağır dərəcəli olması həlledici rol oynayır. Sağlamlığa dəymiş zərərin hansı şəraitdə, hansı alət və vasitə ilə yetirilməsi, hadisəni törədən şəxsin peşəsi və bu kimi halların cinayət işi başlanıb-başlanmamasına hər hansı təsiri ola bilməz.

Müsahibim mənə yol-nəqliyyat hadisələri zamanı zərərçəkmişin sağlamlığına az ağır zərər dəyməsi ilə bağlı təcrübədə rastlaşdığı bir neçə işdən misallar çəkərək bildirdi ki, istintaq-məhkəmə təcrübəsində belə hadisələrlə bağlı bütün hallarda cinayət işi başlanılır və işlər baxılması üçün məhkəməyə göndərilir. Zərərçəkmişlə barışıq əldə edilməsi və ziyanın tamamilə ödənilməsi hallarında təqsirli şəxs yalnız məhkəmənin qərarı ilə cinayət məsuliyyətindən azad edilir. Əks hallarda isə işin icraatı ittiham hökmü çıxarmaqla yekunlaşır. Məsələnin bu qaydada həlli CM-nin 263-cü maddəsinin "Qeyd" hissəsinin məzmunu ilə də üst-üstə düşür.

Bu polemikadan sonra məndə belə bir qənaət yarandı ki, qanun normalarının özündə məntiqlə uzlaşmayan problemlər qalmaqdadır. Ona görə də qanun normalarını yenidən araşdırmaq qərarına gəldim. Məlum oldu ki, sağlamlığa ehtiyatsızlıqdan az ağır zərər vurmadan bəhs edən CM-nin 131.1-ci

maddəsi ləğv edildikdən sonra belə təbiətli hadisələr üzrə problemlər nəinki aradan qalxmamış, əksinə daha da mürəkkəbləşmişdir.

Problemin təhlilinə keçməzdən əvvəl qeyd edim ki, həm 2000-ci ilə qədər mövcud olmuş, həm də hazırkı cinayət qanunlarına rəğmən məndə belə bir fikir formalaşmışdır ki, zərərçəkmişin sağlamlığına qəsdən yüngül zərər yetirilməsi mahiyyətinə görə sağlamlığa ehtiyatsızlıqdan az ağır zərər vurmaqla müqayisədə daha ağır (təhlükəli) əməldir. Çünki sağlamlığa qəsdən yüngül zərər vurma hallarında təqsirkar şəxs əməlinin ictimai-təhlükəli olduğunu dərk edir, onun ictimai təhlükəli nəticələrini qabaqcadan görür və bunu arzu edir, yaxud əməlin ictimai təhlükəli nəticələrini qabaqcadan görməklə belə nəticənin baş verməsinə şüurlu surətdə yol verir. Ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma hallarında isə şəxs öz əməlinin ictimai təhlükəli nəticələr verə biləcəyi imkanını lazımi diqqət və ehtiyatlılıq göstərərək qabaqcadan görməli olduğu və ya görə biləcəyi halda onu görmür, yaxud baş verəbiləcək nəticənin qarşısını ala biləcəyini güman edir. Bir sözlə qəsdən törədilən əməllərdən fərqli olaraq ehtiyatsızlıqdan törədilən əməllər zamanı təqsirkar ehtiyatsızlıqdan yol verdiyi hərəkət və ya hərəkətsizliyin təhlükəli nəticələrini əvvəlcədən görmür və onu arzu etmir. İkinci halda hadisə təqsirkarın iradəsindən asılı olmayaraq, bəzən təsadüfən baş verir. İstintaq-məhkəmə praktikası göstərir ki, həyat təcrübəsindən, intellektindən, yüksək peşəkarlıq qabiliyyətindən və s. asılı olmayaraq heç kəs ehtiyatsızlıqdan başqasının sağlamlığına az ağır zərər vurma kimi hadisələrdən siğortalınamamışdır. Buna baxmayaraq sağlamlığa qəsdən yüngül zərər vurma üstündə CM-nin 128-ci maddəsi ilə ən ağır bir il azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulduğu halda, ehtiyatsızlıqdan az ağır zərər yetirmə əməlləri üstündə bundan 3-4 qat ağır cəza nəzərdə tutulur ki, bunu da ədalətli hesab etmək olmaz (Məsələn, CM-nin 263-1.2, 314-3.2-ci və s. maddələri).

Görünür, Rusiya Federasiyasının cinayət qanunvericiliyindəki, ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma ilə bağlı normalar dekriminallaşdırılarkən başqa amillərlə yanaşı yuxarıda göstərilən mülahizələrdə müəyyən rol oynamışdır. Heç kəsə sirr deyildir ki, ölkəmizin cinayət qanunu yaradılarkən Rusiya Federasiyasının Cinayət Məcəlləsindən bir baza kimi istifadə edilmişdir. Rusiya Federasiyasının 08.12.2003-cü il tarixli Qanunu ilə ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma üstündə cinayət məsuliyyətindən bəhs edən bütün əməllər dekriminallaşdırılmışdır.

Respublikamızın 20.10.2017-ci il tarixli Qanunu ilə isə CM-nin ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurmada bəhs edən 131.1-ci maddəsi dekriminallaşdırılarsa da eyni nəticəli digər maddələrlə nəzərdə tutulan əməllərin cinayət məsuliyyəti yaratması barədəki normalar hazırda da qüvvədədir. CM-nin 131.1-ci maddəsi ləğv edildikdən sonra belə təsəvvür yaranır ki, həmin Məcəllənin 200.3, 222.2, 222-1.2, 223.1, 225.1, 262.1, 263.1, 263-1.1, 263-1.2, 265.1, 265-1.1, 267.1, 268.1, 314-3.2, 350.1 və 351.1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan sağlamlığa az ağır zərər yetirilməsi ilə bağlı əməllərin məhz ehtiyatsızlıq üzündən baş verməsi dispozişiyalarda birbaşa göstərilərsə də belə çıxır ki, həmin əməllər ehtiyatsızlıqdan törənən əməllər hesab olunurlar. Ehtiyatsızlıqdan törədilən, sağlamlığa eyni nəticəli zərər vurma ilə nəticələnən əməllərə qanunda fərqli münasibət olması təcrübədə anlaşılmaqlıq və dolaşlıqlıq yaratdığı kimi hüquq nəzəriyyəsi ilə də ziddiyyət təşkil edir.

Məlum olduğu kimi, qanunverici ehtiyatsızlıqdan baş verən hadisə üçün cinayət məsuliyyəti müəyyən edərkən yalnız cinayət qanununda bilavasitə nəzərdə tutulan nəticənin baş verməsini əsas meyar kimi götürür. Burada hadisənin hansı şəraitdə, nə kimi alət və ya vasitə ilə törədilməsi (məsələn əllə, yaxud avtonəqliyyat vasitəsi ilə) hər hansı rol oynamır. Əməlin xarakterindən asılı olmayaraq hərəkət və ya hərəkətsizlik yalnız qanunda cinayət kimi qiymətləndirilən nəticələrə səbəb olduqda təqsirkar cinayət məsuliyyəti daşıya bilər. Bir sözlə ehtiyatsızlıqdan törədilən əməllərdə qanunda göstərilən nəticə varsa cinayət məsuliyyəti də vardır, nəticə olmadıqda cinayət məsuliyyəti də istisna olunur. Məsələn, avtomobili sərxoş vəziyyətdə idarə edən şəxs işıqforun qırmızı işığında hərəkəti yüksək sürətlə davam etdirsə belə hadisə insan sağlamlığına qanunda göstərilən dərəcədə zərər vurma ilə nəticələnmədikdə sürücü cinayət məsuliyyəti deyil, yalnız inzibati məsuliyyət daşımalıdır.

Hazırda cinayət qanunvericiliyimizdə ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma ilə bağlı əməllərə anlaşılmaqlıq səbəblərdən fərqli münasibət vardır. Bunu əyani şəkildə təsəvvür etmək üçün 3 müxtəlif situasiya təsəvvür edək:

Birinci situasiya: Vətəndaş A. qamışlıq sahədə ovda olarkən yaxınlıqdakı qamış topasının titrədiyini gördükdə orada donuz olmasını güman edərək atəş açmışdır. Sonradan məlum olmuşdur ki, qamışlığın titrəməsinin səbəbkarları orada oturub yemək yeyən başqa 3 nəfər ovçu olmuş və onlardan

biri qırmaya tuş gəlmişdir. Məhkəmə-tibb ekspertizasının rəyi ilə müəyyən olunmuşdur ki, hadisə nəticəsində zərərçəkmişin sağlamlığına az ağır zərər yetirilmişdir. Hadisənin ehtiyatsızlıqdan baş verməsi heç bir şübhə doğurmur.

Azərbaycan Respublikasının 20.10.2017-ci il tarixli Qanunu ilə ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma üstündə cinayət məsuliyyəti aradan qaldırıldığından şübhəsiz ki, vətəndaş A. barəsində cinayət təqibi başlanı bilməz. Cinayət təqibi başlandığı hallarda isə cinayət icraatının istənilən mərhələsində üçün icraatına xitam verilməlidir. Bu zaman az ağır dərəcəli xəsarət almış zərərçəkmişlərin sayının iki və daha çox olmasının da əhəmiyyəti yoxdur.

Hadisə törətmiş şəxsin hərəkətində inzibati hüquqpozma əlamətləri olduğu, yaxud hadisə nəticəsində zərərçəkmişə maddi zərər dəyməsi hallarında həmin məsələlər inzibati və mülki məhkəmə icraatı qaydasında həll edilməlidir.

İkinci situasiya: Avtonəqliyyat vasitələrini idarə etmə hüququ olmayan vətəndaş B. minik avtomobilini idarə edərkən yol-hərəkət qaydalarını pozmaqla ehtiyatsızlıqdan bir nəfərin sağlamlığına az ağır zərər dəyməsinə səbəb olmuşdur.

İlk baxışda elə görünə bilər ki, bu hadisəyə görə də cinayət təqibi başlanı bilməz, cinayət təqibi başlandığı hallarda isə işin icraatına xitam verilməlidir. (O cümlədən ibtidai araşdırma mərhələsində). Çünki deyildiyi kimi hazırda sağlamlığa ehtiyatsızlıqdan az ağır zərər dəyməsi üstündə əməl cinayət məsuliyyəti yaratmır.

Lakin bu müddəə elə ilk baxışda belədir. Əslində isə 20.10.2017-ci il tarixli Qanunla ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurmada bəhs edən CM-nin 131.1-ci maddəsi ləğv edilsə də, eyni nəticəli digər hadisələr üstündə başqa maddələrlə cinayət məsuliyyəti müəyyən edən normalar hazırda da qüvvədədir. Yəni bəhs etdiyimiz hadisə ilə əlaqədar ibtidai araşdırma orqanı vətəndaş B-ni CM-nin 263-1.1-ci maddəsi ilə məsuliyyətə almalı və işi məhkəməyə göndərməlidir. Həmin maddənin sanksiyasında isə üç ilədək müddətə nəqliyyat vasitələrinin idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə həmin müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur. (Vətəndaş B. ümumi istifadədə olan nəqliyyat vasitəsi ilə eyni nəticəli qəza törətdiyi hallarda isə onu CM-nin 263-1.2-ci maddəsi ilə hətta 4 ilədək müddətə nəqliyyat vasitəsini idarə etmək hüququndan məhrum edilməklə həmin müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası gözləyir).

Doğrudur, CM-nin 263-cü maddəsinin "Qeyd" hissəsinin 2-ci bəndinə görə Cinayət Məcəlləsinin 263.1 və 263.1-1-ci maddələrində nəzərdə tutulan cinayəti törətmiş şəxs zərərçəkmiş şəxslə barışdıqda və ona dəymiş ziyanı tamamilə ödədikdə cinayət məsuliyyətindən azad edilir. Belə hallarda şəxs yalnız inzibati tənbehe məruz qala bilər. Lakin "Qeyd" in 2-ci bəndi ilə müəyyən olunan normanın tətbiqi yalnız CM-nin 263.1 və 263.1-1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan əməlləri törədən şəxslərlə məhdudlaşdırıldığından şübhəsiz ki, ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vuran digər şəxslər, o cümlədən CM-nin 263-1.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan əməli törətmiş vətəndaş B. barəsində tətbiq oluna bilməz. Qanunun tələbinə görə vətəndaş B. nəticə etibarilə CM-nin 263.1-ci maddəsində göstərilən əməldən fərqlənməyən hadisə törətsə də heç bir halda, hətta zərərçəkmişlə barışıb ona dəyən zərəri tam ödəməsi hallarında da cinayət məsuliyyəti və cəzadan kənar qala bilməz. Bu isə eyni məsələyə "ikili" münasibətdən başqa bir şey deyildir.

CM-nin 263.1 və 263-1-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan yol-nəqliyyat hadisələri törədilərkən zərərçəkmişlə təqsirli şəxsin barışması hallarında işin icraatına xitam verilməsi üçün əsas şərt təqsirkar tərəfindən mütləq şəkildə zərərçəkmişə dəyən maddi zərəri tamamilə ödənilməsidir. Əvvəla CM-nin 131.1-ci maddəsinin dekriminallaşdırılması fonunda belə bir norma ümumiyyətlə hər hansı əhəmiyyət kəsb edə bilməz. Digər tərəfdən qanunda həmin məzmununda normanın müəyyən edilməsi zərərçəkmişin dövlətə məxsus idarə, təşkilat və ya müəssisə olması halları üçün bəlkə də məqbul sayıla bilər. Zərərçəkmişin fiziki şəxs və ya xüsusi müəssisə sahibi olması hallarında isə həmin məzmununda norma müəyyən edilməsi sadəcə məntiqsizlikdir. Çünki hadisə üzrə zərərçəkmiş qismində tanınan fiziki şəxs, yaxud xüsusi mülkiyyət sahibi hadisə törədən şəxslə barışmaqla yanaşı ona dəyən zərəri, yaxud zərərin ödənilməmiş hissəsini tələb etməyə də bilər. Yaxud da zərərçəkmiş şəxs ona dəyən zərəri qüvvədə olan qanun normalarına uyğun olaraq sonradanmülki məhkəmə icraatı qaydasında da əldə edə bilər. Bir sözlə hadisə nəticəsində dəyən zərərin tələb olunub-olunmaması zərərçəkmişin iradə ifadəsindən asılıdır. Bu səbəbdən də, zərərçəkmiş təqsirkarla barışma hallarında ona dəymiş ziyanı da mütləq şəkildə, həm də

tam məbləğdə tələb etməyə məcbur edilə bilməz. Belə vəziyyətdə CM-nin 263-cü maddəsinin "Qeyd" hissəsinin 2-ci bəndi ilə müəyyən olunan norma qismən öz əhəmiyyətini itirir.

Ola bilər ki, hadisə törətmiş şəxs həmin vaxt imkanı olmadığından zərəri ödəyə bilməsin və zərərçəkmişlə də elə bu səbəbdən barışıq əldə edilməsin. CM-nin 263-cü maddəsinin "Qeyd" hissəsi ilə müəyyən olunan normadan belə çıxır ki, maddi cəhətdən imkanlı şəxslərlə müqayisədə imkansızlar məhz imkansız olmaları səbəbindən cinayət məsuliyyətinə cəlb edilməli və məhkum olunmalıdır. Bu isə maddi imkandan asılı olmayaraq hamının qanun qarşısında bərabər olması prinsipinə uyğun gəlmir.

Üçüncü situasiya: Siravi əsgər C. döyüş maşını, yaxud xüsusi təyinatlı nəqliyyat vasitəsinə idarə edərkən yol-hərəkət qaydalarını pozmaqla ehtiyatsızlıqdan başqasının sağlamlığına az ağır zərər vurmuşdur.

Qüvvədə olan normalara görə C. mütləq şəkildə CM-nin 351.1-ci maddəsi ilə məsuliyyətə alınmalı və məhkəməyə verilməlidir. Məhkəmənin hökmü ilə sürücü 2 ilədək müddətə nəqliyyat vasitələrini idarə etmə hüququndan məhrum olunmaqla eyni müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzasına məhkum edilə bilər. Belə ki, bu halda da zərərçəkmişin sağlamlığına ehtiyatsızlıqdan az ağır ziyan dəysə də, həmin əməl 131.1-ci maddə kimi dekriminallaşdırılmamışdır. Bundan əlavə sürücü C. zərərçəkmiş tərəflərə (fiziki şəxsə və ya dövlətə) dəyən zərəri tamamilə ödəmiş olsa belə o, CM-nin 263-cü maddəsinin "Qeyd" hissəsindəki əsaslarla cinayət məsuliyyətindən azad edilə bilməz. Çünki 351-ci maddədə 263-cü maddənin "Qeyd" hissəsinə bənzər norma yoxdur.

Yuxarıda biz ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma ilə bağlı 3 müxtəlif hadisə və mövcud qanunlara əsasən həmin hadisələri törədən şəxsləri gözləyən mümkün nəticələrlə tanış olduq. Göründüyü kimi cinayət qanunu eyni nəticəli əməl üçün bir halda hadisə törətmiş şəxs haqqında ümumiyyətlə cinayət təqibatı başlanmasını qadağan edir, ikinci halda cinayət məsuliyyətindən azad etməni zərərçəkmişlə barışıq əldə edilməsi və ona dəymiş ziyanı tamamilə ödəməsi ilə şərtləndirir, üçüncü halda isə zərərçəkmişlə barışıq əldə etməsindən, ona dəyən zərəri tamamilə ödəməsindən asılı olmayaraq onun cinayət məsuliyyətindən azad olunmasını istisna edir.

Ehtiyatsızlıqdan törədilən eyni nəticəli hadisələrə cinayət qanununun fərqli münasibəti nəinki CM-nin 8-ci maddəsi ilə müəyyən edilən ədalət prinsipinə, həmçinin hamının qanun və məhkəmə qarşısında bərabər olması barədə Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 25-ci maddəsi ilə təsbit edilən müddəalara da uyğun gəlmir.

Ümumiyyətlə cinayət qanunvericiliyinin ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurmada bəhs edən müxtəlif normaları ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa ağır zərər vurmada bəhs edən normaları arasında, eləcə də onlarla sağlamlığa qəsdən az ağır zərər vurma halları arasında təzadlı məqamlar mövcuddur. Bu kateqoriyadan olan əməllər üçün cəza müəyyən edilərkən cəzaların növü və həddi məsələlərində məntiqin gözlənilməməsi hallarə da az deyildir. Fikrimizcə həmin məsələlər əlahiddə yazının mövzusu ola bilər. Hazırkı yazıda isə diqqəti qüvvədə olan normalar daxilində ittiham hökmləri çıxarılarəkən cəza təyini məsələlərində məhkəmələrin üzləşdikləri, məntiqin tələblərinə uyğun gəlməyən bəzi normalara cəlb etmək istəyirəm.

1. Qəsdən sağlamlığa az ağır zərər vurmada bəhs edən CM-nin 127.1-ci maddəsində ən çoxu 2 il müddətinə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur. Ehtiyatsızlıq nəticəsində sağlamlığa az ağır zərər vurulması ilə nəticələnən və CM-nin 200.3, 222-1.2, 223.1, 225.1, 262-1, 265.1, 265-1.1, 267.1, 268.1, 350.1 və 351.1-ci maddələrində də ən çox 6 aydan 2 ilədək müddətə azadlıqdan məhrum etmə cəzası nəzərdə tutulur. CM-nin 73-cü maddəsinə əsasən CM-nin 127.1-ci maddəsində göstərilən əməli törətmiş şəxs zərərçəkmişlə barışıqda və ona dəymiş ziyanı tamamilə ödədikdə cinayət məsuliyyətindən azad edilir. Yuxarıda sadalanan maddələrlə məsuliyyətə alınanlar üçün isə belə güzəştlər nəzərdə tutulmur. Belə çıxır ki, eyni nəticəli əməlin ehtiyatsızlıqdan törədilməsi qəsdən törədilməsi ilə müqayisədə daha təhlükəli əməldir.

2. CM-nin 73-cü maddəsi ilə müəyyən edilmişdir ki, 131.2-ci maddə ilə nəzərdə tutulan ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa ağır zərər vurulması hallarında da hadisə törədən şəxs zərərçəkmişlə barışıqda və ona dəymiş ziyanı tamamilə ödədikdə cinayət məsuliyyətindən azad edilir. Deməli ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa ağır zərər vuran şəxs zərərçəkmişlə barışıq əldə etdikdə qanun həmin şəxsin cinayət məsuliyyətindən azad edilməsinə yol verdiyi halda, bundan əvvəlki bənddə sadalanan maddələrlə nəzərdə tutulan və ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurulması hallarında bu

mümkün deyildir; yəni hadisə törədən şəxs belə güzəştədən məhrum edilmişdir. Məntiqsizlik göz qabağındadır.

3. CM-nin 130.1-ci və 130.2-ci maddələri ilə nəzərdə tutulan həm zəruri müdafiə həddini aşmaqla, həm də cinayət törətmiş şəxsin tutulması üçün zəruri həddini aşmaqla sağlamlığa ağır zərər vurulmasından bəhs edən əməllər həmin maddələrin dispozisiyasında da qeyd edilən kimi qəsdən törədilən əməllərdir. Qüvvədə olan qanuna görə (Cinayət Məcəlləsinin 73.2-ci maddəsi) hər iki maddədə göstərilən əməlləri törədən şəxslər zərərçəkmişlə barışdıqda cinayət məsuliyyətindən azad edilməlidir. CM-nin 263.1 və 263.1-1-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş əməllər istisna olunmaqla ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurulmasının digər hallarında isə belə güzəştlər nəzərdə tutulmamışdır. Belə çıxır ki, burada da sağlamlığa qəsdən ağırzərər vurulması ehtiyatsızlıqdan az ağır zərər vurulmasından ictimai-təhlükəsizlik dərəcəsinə görə daha yüngül əməl hesab edilmişdir. Burada da məntiq axtarmağın perspektivi yoxdur.

4. 2017-ci il 20 oktyabra qədər qüvvədə olmuş ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurmada bəhs edən CM-nin 131.1-ci maddəsi ləğv edilənə qədər həmin maddə sağlamlığa ehtiyatsızlıqdan eyni nəticəli zərər vurma hallarından bəhs edən digər əməllərə münasibətdə əslində ümumi norma xarakteri daşımışdır. 20.10.2017-ci tarixli Qanunla 131.1-ci maddədə nəzərdə tutulan əməllər üstündə cinayət məsuliyyəti ləğv olunarkən ehtiyatsızlıqdan törədilən eyni nəticəli əməllərə görə məsuliyyət indi də qüvvədədir. Halbuki, cinayət məsuliyyəti yaratma baxımından hər hansı hadisə üçün ümumi xarakterli norma mövcud deyildirsə, xüsusi norma da ola bilməz.

Deməli, ya CM-nin əvvəllər mövcud olmuş 131.1-ci maddəsi ilə nəzərdə tutulan məsuliyyət bərpa edilməli, yaxud da cinayət qanununun ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurulması ilə bağlı bütün normaları dekriminallaşdırılmalıdır. Şübhəsiz ki, həm qəsdən, həm ehtiyatsızlıqdan insanların sağlamlığına müxtəlif dərəcəli zərər yetirilməsi ilə bağlı qanunda mövcud olan nyuanslar nəzərə alınaraq ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma ilə bağlı bütün əməllərin dekriminallaşdırılması daha məqsədə müvafiq olardı.

Belə olduqda Cinayət Məcəlləsinin 200.3, 222.2, 222-1.2, 223.1, 225.1, 262.1, 263.1, 263-1.1, 263-1.2, 265.1, 265-1.1, 267.1, 268.1, 314-3.2, 350.1 və 351.1-ci maddələrinin dispozisiyalarında sadalanan əməllər üstündə cinayət məsuliyyəti də ləğv edilməlidir.

Qeyd edildiyi kimi Cinayət Məcəlləsində sağlamlığa qəsdən, yaxud ehtiyatsızlıqdan zərər vurma üstündə cinayət məsuliyyəti və cəzanın müəyyən edilməsi məsələlərində xeyli nöqsanlar müşahidə edilir. Bu, xüsusilə konkret əməllər üçün cəza növü və həddinin müəyyən edilməsində özünü biruzə verir. Həmin məsələlərdən bəhs edən normalarda "səliqə-səhman" yaradılmasına ehtiyac duyulur.

Beləliklə, yuxarıda şərh olunanlardan belə nəticə çıxarmaq olar ki, yazının əvvəlində bəhs edilən avtonəqliyyat hadisəsi ilə bağlı tanış vəkilin sualına verdiyim cavab qanunun özündə dolaşlıqlar olması səbəbindən heç də mübahisəsiz deyildir. Əslində vəkilə aşağıdakı kimi cavab verilməsi daha düzgün olardı: Məntiqə görə "Hə", qanuna görə "Yox".

P.S. Ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma üstündə məsuliyyətdən bəhs edən Azərbaycan Respublikası CM-nin 131.1-ci maddəsinin ləğv olunmasından 3 ildən artıq müddət keçməsinə baxmayaraq yuxarıda sadalanan mübahisəli maddələr bu vaxta qədər də qüvvədədir. Fikrimizcə davam etməkdə olan bu anlaşılmazlığın aradan qaldırılması üçün qanunvericilik təşəbbüsünə malik şəxslər, xüsusilə Respublika Ali Məhkəməsi və Prokurorluğu təşəbbüs göstərməlidirlər.

Maraqlıdır ki, son 3 il ərzində məhkəmələrdə ehtiyatsızlıqdan sağlamlığa az ağır zərər vurma ilə nəticələnən xeyli miqdarda cinayət işlərinə (xüsusilə avtonəqliyyatın istismarı və hərəkət təhlükəsizliyi ilə bağlı) baxılsa da, nə məhkəmələr tərəfindən Konstitusiyaya Məhkəməsinə qanun normalarında kolliziya yaranması barədə sorğu verilməmiş, nə də vəkillər həmin məhkəməyə sorğu verilməsi barədə vəsatət qaldırmamışlar.

Ali Məhkəmənin hakimləri və əməkdaşları Silahlı Qüvvələrə Yardım Fonduna pul köçürüblər.

Ermənistan silahlı qüvvələrinin atəşkəs rejimini kobud şəkildə pozaraq Azərbaycana qarşı növbəti planlaşdırılmış təxribatına cavab olaraq qüdrətli ordumuz bütün cəbhəboyu uğurlu əks-hücum əməliyyatları həyata keçirir və düşmənə sarsıdıcı zərbələr endirir.

Hərbi vəzifələrin, onları yola salan valideyn və yaxınlarının ruh yüksəkliyi, vətəndaşlarımızın kütləvi könüllü olaraq orduya yazılması bir daha onu göstərir ki, xalqımız işğal altındakı ərazilərimizi düşməndən azad etmək üçün ordumuzun həyata keçirdiyi uğurlu hərbi əməliyyatlardan qürur duyur və qətiyyətli dəstək verir.

Cəmiyyətimizdə mövcud olan milli həmrəylikdən və ordumuzun cəbhəboyu apardığı uğurlu əməliyyatlarından ruhlanan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri və əməkdaşları Silahlı Qüvvələrə Yardım Fonduna 120 min manat məbləğində pul vəsaiti köçürüb.

Ali Məhkəmənin Mətbuat Xidmətinin məlumatı

Xəbər verdiyimiz kimi, Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təxribatlarının qarşısının alınması məqsədilə görülən tədbirlərlə bağlı bəyanat qəbul edərək dünya ölkələrinin, o cümlədən Avropa Şurasının üzv dövlətlərinin ali məhkəmələrinə göndərmişdir. Ali Məhkəmə öz bəyanatında Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyünün bərpa edilməsinə və ərazilərindəki hər şəxsə, o cümlədən bütün məcburi köçkünlərin insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının təmin edilməsi və qorunmasına yönəlmiş çoxtərəfli səylərinin dəstəklənəcəyini gözlədiyini vurğulamışdır. Artıq Türkiyə Respublikasının Ali Məhkəməsindən ədalətli mövqeyin dəstəklənməsi ilə bağlı Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinə məktub daxil olmuşdur. Məktubda deyilir:

Hörmətli Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayev,

Hörmətli həmkarım,

Dəyərli Ramiz bəy,

27 sentyabr 2020-ci il tarixdə Ermənistan ordusu tərəfindən Azərbaycan torpaqlarına qarşı başlatılmış hücumunu qətiyyətlə qınadığımızı bildirmək istəyirəm. Bu hücumlarda aralarında uşaqların və qadınların da olduğu mülki əhalinin və şəhər mərkəzlərinin də hədəf alınması nəinki beynəlxalq hüququn açıq pozulmasını, eyni zamanda, insanlıq əleyhinə cinayətin də törədildiyini göstərir. Dünyanın gözləri qarşısında törədilən bu xain və alçaq hərəkətlər nəticəsində vəfat etmiş əziz şəhidlərimizə və mülki xalqımıza Allahdan rəhmət, yaralanan qəhrəmanlarımıza isə şəfa diləyirəm.

Ermənistanın təqribən 30 ildir işğal etdiyi Azərbaycan torpaqlarından BTM-nin Təhlükəsizlik Şurasının qərarlarına əməl edərək çıxması, bölgədə sülhün, əmin-amanlığın və insan hüquqlarının dayanıqlı şəkildə təmin edilməsi ən böyük arzumuzdur. Azərbaycanın BMT Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinin ona verdiyi legitim özünü müdafiə hüququndan istifadə edərək torpaqlarını müdafiə etməsi ən təməl haqdır. Beynəlxalq hüquq baxımından son dərəcə legitim olan və işğala son verməyi hədəfləyən bu haqqın Azərbaycan tərəfindən istifadə edilməsini dəstəkləyirik.

Türkiyə və Azərbaycan arasındakı köklü tarixi miras və mənəvi dəyərlərə söykənən güclü əlaqələr, uzun illərdir ki, “bir millət iki dövlət” deyişi ilə ifadə edilir. Türkiyə dövlət və millət olaraq Azərbaycan dövlətinin və qardaş Azərbaycan xalqının yanındadır.

Bu haqlı və müqəddəs mübarizəyə sizə olan dəstəyimizi bir daha yenidən ifadə edir və qələbələr arzulayıram.

Hörmətlə,

Mehmet Akarca

Türkiyə Cumhuriyyəti, Yargıtay Başkanı

Azərbaycan Respublikasının Ali Məhkəməsi Ermənistanın Azərbaycana qarşı hərbi təxribatlarının qarşısının alınması məqsədilə görülən tədbirlərlə bağlı bəyanat qəbul edərək dünya ölkələrinin, o cümlədən Avropa Şurasının üzv dövlətlərinin Ali Məhkəmələrinə göndərmişdir.

Bəyanatda deyilir

Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələri 27 sentyabr 2020-ci il tarixində Azərbaycan silahlı qüvvələrinin mövqelərini, eləcə də yaşayış məntəqələrini intensiv atəşə tutaraq təmas xətti boyunca Azərbaycan Respublikasına qarşı geniş miqyaslı hərbi əməliyyatlara başlamışlar.

Bu hərbi təcavüzə cavab olaraq, Azərbaycanın silahlı qüvvələri özünümüdafiə hüququna və beynəlxalq humanitar normalara əsaslanaraq, Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə tam uyğun surətdə Ermənistanın işğalçı qüvvələrinə qarşı əks-hücum əməliyyatlarını davam etdirir.

27 sentyabr 2020-ci ildən bəri şəhər və kəndlərdə - Gəncə, Beyləqan, Tərtər, Ağcabədi, Bərdə və Xızı - təmas xəttindən (50-250 kilometr) uzaqda yerləşən azərbaycanlı mülki əhalinin davamlı olaraq atəşə tutulması nəticəsində üçü uşaq olmaqla 29 mülki şəxs öldürülüb və 144-dən çox şəxs müxtəlif dərəcəli xəsarətlər alıb.

Həmçinin əhalinin 500-ə yaxın mülkü, o cümlədən xüsusi mülkiyyət, su anbarı və Mingəçevirdəki elektrik stansiyası, Xəzər dənizindən Avropaya xam neft və təbii qaz tədarük edən enerji boru kəmərləri (Bakı-Tbilisi-Ceyhan boru kəməri və Cənubi Qafqaz Boru Kəməri) və Tərtər bölgəsindəki regional məhkəmə binası, Ermənistan silahlı qüvvələrinin atəş hədəfləri olmuşdur.

Bu son hadisələr Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi təcavüzünün və Azərbaycana qarşı son təxribatlarının davamıdır. Belə ki, 2020-ci ilin iyul ayında Ermənistan silahlı qüvvələri təcavüzkar ekspansionist siyasətini Dağlıq Qarabağ bölgəsindən şimala doğru dəyişdirərək Azərbaycanın Tovuz rayonu istiqamətində hərbi qulluqçuları və mülki şəxsləri öldürərək hərbi mövqelərə və mülki obyektlərə ağır artilleriya zərbələri endirmişdir.

İndiki Ermənistan-Azərbaycan silahlı qarşıdurmasının kökündə Azərbaycanın beynəlxalq səviyyədə tanınmış və tarixən Azərbaycan torpaqları olan Dağlıq Qarabağ bölgəsi və ona bitişik yeddi rayonun qanunsuz işğalı ilə bağlı erməni siyasəti dayanır.

Bu gün Azərbaycan ərazilərinin təxminən 20% -i qeyri-qanuni erməni işğalı altındadır və Azərbaycanın mülki əhalisinə qarşı aparılan etnik təmizləmə nəticəsində 1 milyondan çox qaçqın və məcburi köçkün evlərindən qovulub, 20 min insan öldürülüb, 50.000 insan yaralanıb və ya əlil olub, təxminən 5.000 Azərbaycan vətəndaşı hələ də itkindir.

1992-ci ilin fevralında Xocalı şəhərində azərbaycanlı mülki əhaliyə qarşı misli görünməmiş bir qırğın törədildi. Fevralın 25-dən 26-sına keçən gecə Ermənistan silahlı qüvvələri 106 qadın, 63 uşaq və 70 qoca olmaqla 613 mülki şəxsi öldürdü. 1275 sakin girov götürüldü, 150 nəfərin taleyi bu günə qədər bilinmir. Bəşəriyyətə qarşı bu dəhşətli cinayəti törədənlər indiyədək tutulmayıb və məsuliyyətə cəlb olunmayıblar.

Mövcud silahlı münaqişənin sülh yolu ilə həlli üçün ATƏT-in Minsk Qrupu çərçivəsində aparılan danışıqlar da daxil olmaqla bütün beynəlxalq diplomatik səylərin Ermənistan hökuməti və rəhbərliyinin qeyri-konstruktiv yanaşması səbəbindən bu günə qədər uğursuz olduğu xüsusi olaraq vurğulanmalıdır.

Ermənistan hökuməti, Dağlıq Qarabağı və ona bitişik rayonlarını Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanıyan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını nəzərdə tutan Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il tarixli 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrini, Qoşulmama Hərəkatı, Avropa Şurası və Avropa İttifaqı kimi aparıcı beynəlxalq təşkilatların bir sıra qətnamələrini açıq şəkildə yerinə yetirməmişdir.

Bundan əlavə, "Avropa İnsan Hüquqları Məhkəməsi Çıraqov və başqaları Ermənistana qarşı" çıxardığı qərarında (№ 13216/05, 16 iyun 2015) qeyd olunur: "Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin ilk günlərindən etibarən Ermənistanın "DQR" üzərində əhəmiyyətli və həlledici təsiri olmuşdur, bu iki qurumun praktik olaraq bütün vacib məsələlərdə yüksək səviyyədə inteqrasiyası bu günə qədər davam edir. Başqa sözlə desək, "DQR" və onun rəhbərliyi Dağlıq Qarabağ və ətraf ərazilər üzərində təsirli

nəzarəti həyata keçirən Ermənistanın ona verdiyi hərbi, siyasi, maliyyə və digər dəstək sayəsində yaşayır ...”.

Azərbaycan Respublikasının sərhədlərinin xarici təhdidlərə qarşı toxunulmazlığını qoruması və ərazilərindəki hər kəsin insan hüquq və azadlıqlarını təmin etməsi 1949-cu il Cenevrə Konvensiyaları daxil olmaqla, beynəlxalq hüquqa dair bütün vəzifələrinə və öhdəliklərinə uyğundur. Azərbaycan hökuməti hər zaman silahlı qüvvələrin döyüşçülərlə mülki şəxsləri, hərbi obyektlərlə mülki obyektləri ayırd etməsini tələb edən beynəlxalq humanitar hüququn təməl prinsipinə əməl etdiyini bəyan edir. Bundan əlavə, Azərbaycan silahlı qüvvələri mülki insanları hədəfə alma və ya mülki insanların əmlakına zərər vuran hücumlara qarşı mütləq qadağaya hörmət etmək öhdəliyini təsdiqləyir.

Biz Azərbaycan hökumətinin ərazi bütövlüyünü bərpa etmək və bütün məcburi köçkünlərin hüquqlarını bir daha təsdiq edərək öz evlərinə qayıtmalarını təmin etmək səylərinin tərəfdarıyıq. Bununla, bölgədə həqiqi və davamlı sülhə kollektiv şəkildə nail olmaq mümkündür.

Qanunun aliliyinin gücləndirilməsinə və insan hüquqlarının və əsas azadlıqlarının qorunmasına yönəlmiş çoxtərəfli səylərimizi dəstəkləməyinizi gözləyirik.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin BƏYƏNATI

Ermənistan Respublikasının silahlı birləşmələri 17 oktyabr 2020-ci il tarixində gecə saatlarında öz ərazilərindən fəal hərbi zonadan təxminən 100 kilometr aralıda sıx məskunlaşmış əhalisi olan Azərbaycan Respublikasının ikinci şəhərinə - tarixi Gəncə şəhərinə yenidən raket zərbəsi endirmişlər.

Azərbaycanın mülki əhalisinə qarşı törədilən terror aktları nəticəsində 5-i uşaq olmaqla 15 mülki şəxsin öldüyü və 57 nəfərdən çoxunun müxtəlif dərəcəli bədən xəsarəti aldığı bildirilir. Mülki itkilərlə yanaşı, mülki infraquruta ciddi şəkildə ziyan dəymişdir.

Azərbaycan hökuməti silahlı qüvvələrin mülki şəxslərə hücum etməsinə və mülki insanlara zərər vuran hücumlara qarşı mütləq bir qadağaya riayət etməsini tələb edən beynəlxalq humanitar hüququn əsas prinsipinə həmişə əməl etdiyini bildirir. Azərbaycan Silahlı Qüvvələri mülki əhaliyə qarşı deyil, əksinə, döyüş meydanında düşmənin hərbi hədəflərinə ciddi zərbələr endirmək öhdəliklərini bir daha təsdiqləyir.

Dağlıq Qarabağ bölgəsi və ona bitişik yeddi rayon üzərindəki beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərini bərpa etmək məqsədi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə tam uyğun olaraq özünümüdafiə hüququnun həyata keçirilməsi nəticəsində, son həftələrdə Azərbaycanın silahlı qüvvələri Cəbrail, Füzuli və Zəngilan şəhərləri də daxil olmaqla, bir sıra şəhər və qəsəbələri erməni işğalından azad etmişdir.

Beynəlxalq ictimaiyyəti Gəncə şəhərinə və Azərbaycanın digər yaşayış məntəqələrinə qarşı törədilən terror aktlarını qətiyyətlə pisləməyə çağırırıq. İnsanlığa qarşı bu dəhşətli cinayətləri, o cümlədən 1992-ci ilin fevralında Xocalı şəhərində Azərbaycanın mülki əhalisinə qarşı törədilən misli görünməmiş soyqırım törədənlər dərhal tutulmalı və ədalət mühakiməsinə cəlb olunmalıdırlar.

Ərazi bütövlüyünü bərpa etmək və Dağlıq Qarabağ və bitişik rayonları Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanıyan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il tarixli 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrinin müddəalarını həyata keçirən Azərbaycan hökumətinin səylərini dəstəkləyirik.

Ramiz Rzayev
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri

Bakı şəhəri, 20 oktyabr 2020-ci il

Ali Məhkəmə oktyabrın 27 və 28-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin Azərbaycanın dinc əhalisini hədəfə alması ilə bağlı bəyanat qəbul edərək dünya ölkələrinin, o cümlədən Avropa Şurasının üzv dövlətlərinin Ali Məhkəmələrinə göndərmişdir. Bəyanatda deyilir

27 və 28 oktyabr 2020-ci il tarixlərində Ermənistan Respublikasının silahlı qüvvələri rəsmi olaraq elan edilmiş humanitar atəşkəs rejimini yenidən pozaraq “Smerç” yaylım atəşli reaktiv sistemdən və beynəlxalq hüquqla qadağan olunmuş kaset bombalarından istifadə edilməklə fəal hərbi zonadan təxminən 40 kilometr aralıda yerləşən sıx məskunlaşmış əhalisi olan Azərbaycan Respublikasının Bərdə şəhərinə zərbələr endirmişlər.

Azərbaycanın mülki əhalisinə qarşı qəsdən və heç bir ayırım gözlənilmədən törədilən hücumlar nəticəsində uşaqlar da daxil olmaqla 26 mülki şəxsin öldüyü və 83-dən çoxunun müxtəlif dərəcəli bədən xəsarəti aldığı bildirilir. Dinc əhali arasında itkilərlə yanaşı, mülki infrastruktur da ciddi şəkildə ziyan dəymişdir. Bərdədə mülki əhaliyə qarşı qəsdən və heç bir ayırım gözlənilmədən törədilən bu son hücumlar Amnesty International, Human Rights Watch və digər insan hüquqları təşkilatlarının yayımladığı hesabatlarda geniş şəkildə sənədləşdirilmişdir.

Ümumiyyətlə Ermənistan silahlı qüvvələrinin 27 sentyabr 2020-ci il tarixindən başlayaraq Azərbaycana qarşı hücumları nəticəsində bu günədək 91 mülki şəxs öldürülmüş, 400-dən çoxu müxtəlif dərəcəli bədən xəsarəti almış və Azərbaycanın müxtəlif şəhər və qəsəbələrində xüsusi mülkiyyət daxil olmaqla 3000-dən artıq mülki obyekt məhv edilmiş və ya zədələnmişdir.

Məlumdur ki, Ermənistan silahlı qüvvələri bu günə qədər dinc əhaliyə öz ərazilərindən və işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən atəş açmaqda davam edir. Ermənistan hökuməti Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərindəki cinayətkar rejimə hərbi, siyasi, maliyyə və digər maddi dəstək verir, o cümlədən silahlı qüvvələrini, hərbi texnikasını və "kəndüllülər" adlandırdıqları, əslində isə muzzdlular olan şəxsləri suveren Azərbaycan ərazisinə göndərir.

Qeyd edilən halları təsdiq edən xeyli sayda əsaslı sübutların olması nəzərə alınaraq, Azərbaycan hökuməti 2020-ci il oktyabrın 27-də İnsan Hüquqları üzrə Avropa Məhkəməsinə müraciət göndərərək Məhkəmədən Ermənistanı yuxarıda göstərilən qanunsuz tədbirlərin dayandırılmasına əlavə olaraq silahlı qüvvələrini və qanunsuz olaraq Azərbaycanda yerləşdirilmiş silahlılarını geri çəkməyə və Azərbaycana və onun vətəndaşlarına qarşı nifrət siyasəti yürütməkdən çəkindirməyə çağırmağa tələb etmişdir.

Öz növbəsində, Azərbaycan hökuməti silahlı qüvvələrin mülki şəxslərə hücum etməsinə və mülki insanlara zərər vuran hücumlara qarşı mütləq bir qadağaya riayət etməsini tələb edən beynəlxalq humanitar hüququn əsas prinsipinə həmişə əməl etdiyini bəyan etmişdir. Azərbaycan silahlı qüvvələri mülki əhaliyə hücumlara olan qadağaya riayət edilməsinə dair bağlılığını bir daha təsdiq edərək, əksinə, döyüş meydanında düşmənin hərbi hədəflərinə ciddi zərbələr endirir.

Beynəlxalq səviyyədə tanınmış öz sərhədləri daxilində dövlət suverenliyini bərpa etmək məqsədi ilə Birləşmiş Millətlər Təşkilatı Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə tam uyğun olaraq özünümüddafə hüququnun həyata keçirilməsi nəticəsində, son həftələrdə Azərbaycanın silahlı qüvvələri Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan və Qubadlı şəhərləri də daxil olmaqla, bir sıra şəhər və qəsəbələri erməni işğalından azad etmişdir.

Biz beynəlxalq ictimaiyyəti Bərdə şəhərinə və Azərbaycanın digər yaşayış məntəqələrinə qarşı törədilən terror aktlarını qətiyyətlə pisləməyə çağırırıq. İnsanlığa qarşı bu dəhşətli cinayətləri, o cümlədən 1992-ci ilin fevralında Xocalı şəhərində Azərbaycanın mülki əhalisinə qarşı törədilən misli görünməmiş soyqırımı törədənərlər dərhal tutulmalı və ədalət mühakiməsinə cəlb olunmalıdırlar.

Biz ərazi bütövlüyünü bərpa etmək, Dağlıq Qarabağ və ona bitişik rayonları Azərbaycanın ayrılmaz hissəsi kimi tanıyan və Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən dərhal, tam və qeyd-şərtsiz çıxarılmasını tələb edən BMT Təhlükəsizlik Şurasının 1993-cü il tarixli 822, 853, 874, 884 sayılı qətnamələrinin müddəalarını həyata keçirən Azərbaycan hökumətinin söylərini dəstəkləyirik.

Ramiz Rzayev
Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri
Bakı şəhəri, 31 oktyabr 2020-ci il

Ali Məhkəmədə ölkəmizin ərazi bütövlüyü uğrunda həlak olmuş Vətən müharibəsi şəhidlərinin anma mərasimi keçirilmişdir.

Dekabrın 4-də Ali Məhkəmədə Azərbaycan Respublikasının ərazi bütövlüyü uğrunda canlarını qurban vermiş Vətən müharibəsi şəhidlərinin anma mərasimi keçirilmiş və onların əziz xatirələri bir dəqiqəlik sükutla yad edilmişdir.

Mərasimdə Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev çıxış edərək Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, müzəffər Ali Baş Komandan cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi, rəşadətli Azərbaycan Ordusunun şücaəti, Azərbaycan xalqının birliyi nəticəsində 30 il işğal altında olan əzəli Azərbaycan torpaqlarının azad olunaraq ərazi bütövlüyümüzün bərpa olunduğunu bildirmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri bütün şəhidlərimizə Allahdan rəhmət, yaralı qəhrəman zabit və əsgərlərimizə şəfa və ailələrinə səbr diləmişdir.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri və əməkdaşları “YAŞAT” Fonduna vəsait köçürüblər.

Torpaqlarımızın düşmən işğalından azad edilməsi yolunda Vətən müharibəsində şücaətlə iştirak etmiş qəhrəmanlarımız və onların ailələrinin sosial müdafiəsi və rifahının yaxşılaşdırılması daim dövlət siyasətinin əsas tərkib hissəsi olmuşdur.

Azərbaycan Respublikası ərazi bütövlüyünün müdafiəsi uğrunda yaralananların və şəhid ailələrinin təminatına dəstək məqsədilə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2020-ci il 8 dekabr tarixli Fərmanı ilə “YAŞAT” Fondu yaradılmışdır.

Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin hakimləri və əməkdaşları Vətən müharibəsində iştirak edən şəhidlərimizin ailələrinə və yaralananlara öz dəstəyini bildirərək “Yaşat” Fonduna 100 min manat məbləğində vəsait köçürüblər.

Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələri Ali Məhkəmə sədrlərinin konfransı keçirilmişdir.

30 noyabr 2020-ci ildə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi və “CEELI Institute”-nin birgə təşkilatçılığı ilə Mərkəzi və Şərqi Avropa ölkələri Ali Məhkəmə sədrlərinin “Pandemiya dövründə məhkəmə fəaliyyətinin idarə edilməsi” mövzusunda videoformatda konfrans keçirilmişdir.

Konfransın keçirilməsində əsas məqsəd pandemiya dövründə məhkəmələrin xüsusi rejim şəraitində fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı müzakirələr aparmaq, məhkəmələrin üzləşdiyi mövcud problemlərin həlli və müasir informasiya texnologiya və innovasiyaların tətbiqi barədə təcrübələri paylaşmaq olmuşdur.

Konfransın açılış mərasimində iştirakçıları salamlayan Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin sədri Ramiz Rzayev, Azərbaycanın tarixi torpaqlarına ərazi iddiaları irəli sürən Ermənistanın 90-cı illərin əvvəllərində hərbi təcavüzə başladığını və Azərbaycan əhalisinin etnik

təmizləməsinə həyata keçirərək Dağlıq Qarabağı və ətraf yeddi rayonunu işğal etdiyini, bunun nəticəsində bir milyon insanın qaçqın və məcburi köçkünə çevrildiyini bildirmişdir.

Ali Məhkəmənin sədri qeyd etmişdir ki, Ermənistan 30 ilə yaxındır ki, BMT-nin Təhlükəsizlik Şurasının dörd qətnamələrinə və digər aparıcı beynəlxalq təşkilatlarının qərarlarına məhəl qoymayaraq işğalda saxladığı torpaqlarımızı azad etməmişdir. 1994-cü ildə atəşkəs rejiminə nail olduqdan sonra münaqişənin sülh yolu ilə həlli istiqamətində vasitəçilik missiyası – ATƏT-in Minsk Qrupuna həvalə edilmişdir. Lakin sülh danışıqlarında Ermənistan qeyri-konstruktiv mövqe sərgiləyərək münaqişənin sülh yolu ilə həllini uzatmış və ona sərf edən status-kvonu davam etdirmişdir.

30 il davam edən Ermənistan-Azərbaycan- Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin pik həddi isə, 2020-ci ilin sentyabr ayının 27-də Ermənistan silahlı qüvvələrinin hərbi mövqelərimizi və eləcə də yaşayış məntəqələrimizi və mülki əhalini qəsdən və məqsədyönlü şəkildə atəşə tutaraq təmas xətti boyunca Azərbaycana qarşı geniş miqyaslı hərbi kampaniyaya başlaması olmuşdur.

Ali Məhkəmə sədrlərinin diqqətinə çatdırılıb ki, Ermənistan silahlı qüvvələri intensiv döyüşlər getdiyi dövrdə tərəflər arasında əldə edilmiş atəşkəs razılaşmalarını hər dəfə kobudcasına pozaraq münaqişə zonasından uzaqda yerləşən şəhərlərin sıx məskunlaşdığı əraziləri və orda məskunlaşan dinc əhalini qəsdən hədəfə almaqla beynəlxalq humanitar hüquq normalarında qadağan olunmuş kassetli və fosforlu bombalardan, ballistik raketlərdən istifadə edib. Mülki əhaliyə qarşı qəsdən və heç bir ayırım gözlənilmədən törədilən bu hücumlar beynəlxalq insan hüquqları təşkilatlarının yayımladığı hesabatlarda geniş şəkildə sənədləşdirilmişdir. Nəticədə 27-i qadın və 11-i uşaq daxil olmaqla 100-ə yaxın mülki şəxsin həlak olduğu və 400-dən çox insanın yaralandığı bildirilib. Mülki itkilərlə yanaşı, mülki infrastruktura ciddi şəkildə ziyan dəymişdir.

Buna cavab olaraq, Azərbaycan silahlı qüvvələri Dağlıq Qarabağ bölgəsi və ona bitişik yeddi rayon üzərindəki beynəlxalq səviyyədə tanınmış sərhədlərini bərpa etmək məqsədi ilə BMT-nin Nizamnaməsinin 51-ci maddəsinə tam uyğun olaraq özünümüdafiə hüququnun həyata keçirilməsi üçün əks-həmlə əməliyyatlarına başlamışdır. Əks-həmlə əməliyyatları nəticəsində, Azərbaycanın silahlı qüvvələri Cəbrayıl, Füzuli, Zəngilan, Qubadlı və Azərbaycanın mədəniyyət beşiyi olan Şuşa şəhəri də daxil olmaqla, çox sayda yaşayış məntəqələrini erməni işğalından azad etmişdir.

Doğma torpaqları uğrunda və yalnız öz ərazilərində vuruşan ordumuzun uğurlu əks-hücumu nəticəsində uzun illər ərzində işğal altında qalan şəhər və rayonların işğaldan azad olunmasını bildirən Ali Məhkəmənin sədri noyabrın 10-da Azərbaycan Respublikasının Prezidenti, Rusiya Federasiyasının Prezidenti və Ermənistanın baş nazirinin birgə imzaladığı işğal olunmuş ərazilərin geri qaytarılması, münaqişə zonasında atəşin və bütün hərbi əməliyyatların tam dayandırılması barədə bəyanatını iştirakçıların diqqətinə çatdırmışdır.

Ali Məhkəmənin sədri Ramiz Rzayev Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın rəhbərliyi ilə ölkəmizdə koronavirus infeksiyasının yayılmasının qarşısının alınması ilə bağlı görülən işlər barədə, məhkəmələrdə pandemiya qarşı zəruri profilaktik və qabaqlayıcı tədbirlərin görülməsi haqda konfrans iştirakçılarına məlumat vermişdir.

Eləcə də, konfransda müasir dövrün tələblərinə cavab verən, cəmiyyətdə yüksək nüfuza malik ədalət mühakiməsinin gücləndirilməsi prosesi, məhkəmə müstəqilliyi və şəffaflığı və ədalət mühakiməsinə əlçatanlıq mövzuları ətrafında fikir mübadiləsi aparılmışdır.

Ali Məhkəmənin sədr müavini Çingiz Əsgərov müzakirə olunan mövzularla bağlı diskussiyalarda iştirak edərək ölkəmizdə Azərbaycan Respublikası Prezidenti cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə son dövrlərdə məhkəmə-hüquq sistemində həyata keçirilən fundamental islahatlar barədə danışmış, eləcə də, COVID-19 qlobal pandemiyasının qanunun aliliyinə və ədalət mühakiməsinə təsirini, pandemiya dövründə Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsi tərəfindən görülən tədbirləri, xüsusi rejim şəraitində məhkəmələrin fəaliyyətinin təşkilini və vətəndaşların məhkəmələrə əlçatanlığının asanlaşdırılması məqsədilə müasir innovasiyaların tətbiqini iştirakçıların diqqətinə çatdırmışdır.

Konfransda Mərkəzi və Şərqi Avropa Ali Məhkəmə sədrləri pandemiya şəraitində öz ölkələrində məhkəmələrin üzləşdiyi problemlər, onların həlli və məhkəmələrə əlçatanlığının asanlaşdırılması məqsədilə tətbiq olunan müasir informasiya texnologiya və innovasiyalar haqda çıxış etmişlər.

Faydalı fikir mübadiləsi zamanı COVID-19 qlobal pandemiyası dövründə əldə olunmuş Azərbaycanın məhkəmə təcrübəsinə böyük maraq göstərilmişdir.